

Н. В. Романова

**ЕМОЦІЇ
У НІМЕЦЬКОМОВНИХ
ТЕКСТАХ
ЄВАНГЕЛІЙ**

Монографія

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

УДК 814237:=112.2:2-23
Р69

*Затверджено відповідно до рішень вченої ради
Херсонського державного університету
(протокол № 9 від 27 березня 2023 року)*

Рецензенти:

Приходько Г. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської мови та лінгводидактики Запорізького національного університету

Ходаковська Н. Г. – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької філології Київського національного лінгвістичного університету

Романова Н.В.

Р69 Емоції у німецькомовних текстах Євангелій: монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 302 с.
ISBN

Монографію присвячено проблемам семантики та вербалізації емоцій у німецькомовних текстах Євангелій. Емоції розглянуто з позиції міждисциплінарного підходу, реконструйовано емоційну сферу Ісуса Христа, Його фізіо-лінгвальну концепцію емоцій за синоптичними Євангеліями, а також окреслено парадигму емоцій на історикогеографічному тлі, укладено короткий понятійно-термінологічний словник.

Для науковців, викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів вищів і всіх тих, хто цікавиться проблемами емоцій та історією їх досліджень.

УДК 814237:=112.2:2-23

ISBN

© Романова Н.В., 2023
© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У ЄВАНГЕЛІЯХ	
1.1. Емоції у контексті психології, лінгвістики, теології.....	7
1.2. Емоції як маркери історіографічних подій.....	10
1.3. Лінгвістика емоцій в Євангеліях.....	51
Розділ 2 ЕМОЦІЇ У СИНОПТИЧНИХ ЄВАНГЕЛІЯХ	
2.1. Поняття «синоптичні Євангелії».....	74
2.2. Синоптичні Євангелії про емоційну сферу Ісуса.....	75
2.3. Страх.....	80
2.4. Інтерес.....	103
2.5. Радість. Щастя. Блаженство.....	111
2.6. Гнів. Лють. Злість. Ненависть.....	135
2.7. Горе.....	150
2.8. Любов.....	156
2.9. Подив.....	166
2.10. Мовчання. Усамітнення.....	171
Розділ 3 ЕМОЦІЇ У СВЯТІЙ ЄВАНГЕЛІЇ ВІД ІВАНА	
3.1. Основні риси Святої Євангелії від Івана.....	182
3.2. Особливості структури Святої Євангелії від Івана.....	187
3.3. Благодать.....	196
3.4. Інтерес.....	199
3.5. Агресивність. Гнів. Ненависть.....	204
3.6. Подив.....	211
3.7. Любов.....	213
3.8. Радість.....	223
3.9. Страх.....	225
3.10. Сум.....	229
ВИСНОВКИ	233
ЛІТЕРАТУРА	244
Короткий понятійно-термінологічний словник	285
Summary	299

ВСТУП

На початку ХХІ ст. і до тепер простежуємо не просто інтерес, а «бум» до історії емоцій (Плампер, 1974), їх структури (Воркачєв, 2003, 2004; Карасик, 2002; Пименова, 2004), семантики (Огуй, 2008; Ходаковська, 2019), функцій (Голубенко, Кулина, Никифорова, 2008), прагматики (Белєхова, 2006; Безугла, Романченко, 2013; Приходько, 2004; Романова, 2019а; Shevchenko, 2015), (не)екологічності (Волкова, Штеба, Коробкина, 2013; Шаховский, 2014) тощо.

«Бум» означає, з одного боку, *пожсавлення*, з другого – *ажіотаж* (Горь та ін., 2011, с. 179). Таке ставлення дослідників і науковців до емоцій зумовлене не лише відсутністю їх загальноприйнятого визначення, а й глибокою кризою виявлення емоцій у сучасному технократичному суспільстві, орієнтованому більшою мірою на комфорт і матеріальні цінності. Духовні потреби біляшості лінгвоспільнот – ілюзорні, лишаються на периферії, морально-етичні ідеали – деформовані або зруйновані (Сабадуха, 2021, с. 24). Люди стали схожими на біороботів, що працюють за певною програмою. У них постійно не вистачає часу задуматися над сутністю буття, смыслом свого життя, своєю долею, не кажучи вже про мрії чи творчість. Вони поспішають «жити повною мірою», до якої належать: статус, свобода (безвідповідальність), утримання, «суперлативність» а) житла, б) дизайну, в) меблів, г) техніки, г) харчування, д) одягу, взуття, аксесуарів, е) зовнішності, є) відпочинку, ж) подорожей тощо. У цій гонці «переможець» Небуття (Селєзньова, 2010, с. 143–145).

Пропоноване дослідження продовжує серію наукових розвідок автора, присвячене емоційній сфері Ідеальної Особистості (Ісуса), окремим колективним та індивідуальним емоціям у річищі історіографії, виконане в межах науково-дослідної теми кафедри німецької та романської філології Херсонського державного університету «Структурно-семантичний та комунікативно-дискурсивний аспекти дослідження мовно-мовленнєвих одиниць німецької та романських мов» (номер державної реєстрації 0121U110816), затвердженої на засіданні кафедри німецької та романської філології ХДУ, протокол № 8 від 05 квітня 2021 року).

Методологічна основа роботи інтегрує досягнення психології (Бреслав, 2006; Изард, 2008; Кириленко, 2007; Кордуэлл, 2000; Мак-

сименко, 2018), психолінгвістики (Горошко, 2003; Потебня, 1993; Романова, 2012, 2012в, 2012г, 2020; Фрумкіна, 2001), лінгвістики (Апресян, 1995; Бойко, 2006; Звегинцев, 1957; Левковская, 1962; Орлова, 2010), комунікативної лінгвістики (Бацевич, 2004; Газизов, 2011), лінгвопоетики (Белсхова, 2001, 2002, 2006, 2009; Лакофф, 1988), філософії (Андреев, 1999; Біленко, 2004; Ересько, 2008; Кудрявцева, 2011), теології (Гарнак, 2001; Голозубов, 2021; Гудінг, Леннокс, 2007), лінгвопрагматики (Безугла, Романченко, 2013).

Методологічна установка дослідження зумовлена його специфічним об'єктом – емоціями й охоплює комплекс взаємодіючих загальнонаукових і спеціальних (лінгвістичних, текстових) методів: гіпотетико-дедуктивний, структурно-семантичний, логіко-семантичний, компаративний, контекстуальний, інтерпретаційно-текстовий, стилістичний, інтенційний, описовий, математичний, елементи концептуального аналізу.

Говорячи про структуру рецензованої монографії, звернімо увагу на її теоретичний, практичний, бібліографічний, інформаційний та довідниковий блоки.

Теоретичний блок **«Теоретичні засади лінгвістичного дослідження емоцій у Євангеліях»** містить три підрозділи «1.1. Емоції у контексті психології, лінгвістики, теології», «1.2. Емоції як маркери історіографічних подій», «1.3. Лінгвістика емоцій в Євангеліях», де з'ясовано стан розроблення обраної теми, систематизовано огляд літератури, запропоновано робочий термін «емоція», проілюстровано його семантичний та лінгвістичний аспекти.

До практичного блоку відносимо розділ 2 **«Емоції у синоптичних Євангеліях»**, розділ 3 **«Емоції у Святій Євангелії від Івана»** та **висновки**. Композиція розділів 2 і 3 ідентична – по 10 підрозділів.

У розділі 2 розглянуто ключові поняття – «синоптичні Євангелії», «емоційна сфера Ісуса», висвітлено окремі емоції: страх, інтерес, горе, любов, подив, емоції і їх варіанти: радість (щастя, блаженство), гнів (лють, злість, ненависть) та емоції і їх потенційні синоніми: мовчання, усамітнення.

У розділі 3 акцентовано увагу на основних рисах Святої Євангелії від Івана, особливостях її будови, проінтерпретовано окремі енергії – благодать, емоції: інтерес, подив, любов, радість, страх, сум та емоції і їх варіанти: агресивність (гнів, ненависть).

У **висновках** викладено наукові й практичні результати отримані в ході дослідження та перспективи подальших студій для популяризації знань про минуле та історію емоцій.

Бібліографічний блок відображає список використаних джерел, оформлених відповідно до чинних державних стандартів. Джерела розміщено в алфавітному порядку прізвищ перших авторів а) кирилицею, б) латиною.

Інформаційний блок – **Вступ і Summary** – розкриває основну сутність та архітектуру дослідження українською та англійською мовами.

Довідниковий блок репрезентовано коротким понятійно-термінологічним словником, укладеним алфавітно-гніздовим методом (289 реєстрів).

Поняття і терміни подано ключовими словами – іменниками в однині або множині, за відсутності іменників – прикметниками. Перевагу мають іменники в однині. Словосполучення розташовано в гнізді в загальному порядку.

Багатозначні поняття і терміни розмежовано через порядковість певного значення арабськими цифрами на зразок 1, 2, 3 тощо.

Автор виражає щире подяку вельмишановним рецензентам докторові філологічних наук, професорові Г. І. Приходько (Запорізький національний університет) та докторові філологічних наук, доцентіві Н. Г. Ходаковській (Київський національний лінгвістичний університет) за конструктивні зауваження, що сприяли покращенню змісту та логічному утвердженні авторської концепції євангелійського походження емоцій.

Висловлюю вдячність вельмишановним консультантам докторові філологічних наук, професорові Л. І. Белеховій, кандидатів психологічних наук, доцентіві О. М. Танасійчук, кандидатів психологічних наук, доцентіві І. Р. Крупник за допомогу у вирішенні спірних питань, а також усім тим, хто сприяв появі цієї монографії.

Сердечно дякую видавничому відділу і його керівникові В.І. Зарицькому за підтримку, допомогу, активну громадянську позицію.

Заздалегідь дякую кожному, хто згодиться відгукнутися про наше наукове видання.

Авторка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У ЄВАНГЕЛІЯХ

1.1. Емоції у контексті психології, лінгвістики, теології

Лінгвістичне дослідження емоцій у Євангеліях передбачає врахування наукових здобутків щонайменше в трьох галузях: психології, лінгвістики й християнської теології. Кожна з цих галузей визначає емоції у річищі певної концепції або теорії (Збир, 2020).

Наприклад:

психологи, що спеціалізуються на вивченні емоційної сфери людини/особистості, стверджують, що дефініцію емоції сформулювати не можливо, оскільки феномен не простежується безпосередньо, а є ментальним гіпотетичним конструктом (Бреслав, 2006, с. 5–6; Кириленко, 2007, с. 9). Нараховують 101 дефініцію емоцій (Nalemba, 2011, с. 7). Лінгвісти, оперуючи мовними одиницями, виокремлюють кілька етапів у дослідженні проблеми, що має такий узагальнений вид:

- 1) ігнорування (давні греки);
- 2) визнання (давні римляни);
- 3) формування підходів а) раціонально-логічного (європейці другої половини XVII – першої половини XIX століть), б) психологічного (друга половина XIX століття), в) диференційованого (перша половина XX століття), г) психолінгвістичного, структурно-семантичного (друга половина XX століття), ґ) комунікативного, когнітивного (початок XXI століття) (Гамзюк, 2000, с. 10–12), д) лінгвокультурологічного (Школяренко, 2008), е) аксіологічного (Багаутдинова, 2007), є) синхронно-діахронного (Романова, 2013а), ж) фрактального (Москвичова, 2021, с. 7–17) (10–20-і роки XXI століття) тощо.

Визначення **емоцій**, як уже зазначалось, корелює з певною провідною психологічною або філософською теорією та національною науковою традицією, що не може не впливати на представленні дослідником задачі (Даньків, 2011, с. 42–43). Зокрема укладачі «Сучасного тлумачного словника української мови» репрезентують **емоцію** як синонімічну пару, що вживається на позначення психічних явищ: душевного «переживання, почуття людини» (Яковлева, Кошечкіна, 2020, с. 213), автори «Нового тлумачного словника української мови у трьох томах» розуміють феномен ширше, ніж цитований вище колектив. Пояснення ґрунтується на основі синонімічного ряду, що об'єктивує загальне переживання «людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя; душевне переживання, почуття людини, чуття, почування, пристрасті, пасії, переживання» (НТСУМ, 1, 2003, с. 645).

Доведено, що ваговий коефіцієнт смислової подібності синоніма й домінанти залежить від кількості й послідовності лексем (Білінський, 2003). Тобто, що далі від домінанти розташований синонім у синонімічному ряді, то менша ступінь його семантичної наближеності до домінанти. У цьому контексті терміни *чуття, почування, пристрасті, пасії, переживання* є не коректними.

Німецькомовна культура вбачає в **емоції** «почуття» (PONS, 2004, с. 98), «рух почуття, душевне переживання, хвилювання, збудження» (WAHRIG, 2012, с. 297), «сильне душевне переживання» (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 343). З цих дефініцій видно, що вельмишановні автори орієнтуються на адресата – кінцевого споживача повідомлення (Бацевич, 2004, с. 318). Адресатів поділяємо за кількома критеріями:

- географічним – автохтони й іноземці. Автохтони – корінне населення певної території, країни, держави, іноземці – громадяни іншої держави, країни, території. Оскільки автохтони досконало володіють рідною мовою (Тропина, 2013, с. 97–98), що для іноземців є «чужою», то лексикографи укладають словникові статті з урахуванням функцій словника та інтелекту користувача (Лещук, 2006, с. 133);

- освітнім – здобувачі освіти й фахівці. Здобувачі освіти – особи, що навчаються (Закон України, 2017), фахівці – особи, що володіють спеціальними знаннями й навичками в певній

галузі, мають певну спеціальність, досягли високої майстерності, досконалості в своїй роботі (НТСУМ, 2003, 3, с. 650);

- культурним – неосвічені й освічені. Неосвічені – особи, що не мають освіти, або мало знають, освічені – особи, що мають освіту, засвоїли різнобічні знання (Панченко, 2013, с. 242);

- предметним – непрофесіонали й професіонали. Непрофесіонали – особи, що не є фахівцями, спеціалістами, знавцями в певній галузі, професіонали – особи, що є добрими фахівцями, спеціалістами, знавцями в певній галузі (СУМ, 1977, 8, с. 332);

- соціально-демографічним – молодь і дорослі. Молодь – люди, що не досягли зрілого віку (від 14 до 35 років) (Буяк, 2007, с. 199–200), дорослі – люди, що досягли зрілого віку (від 35 років) (Панченко, 2013) тощо.

Цей перелік не передбачає вичерпну класифікацію, лишається відкритим та актуальним для аналізованих лексикографічних праць.

Християнські теологи пов'язують **емоцію** з духовністю на тлі містичного переживання (Голозубов, 2022), мислять як унікальний механізм реагування людини на всі події в її житті та як маркер живого об'єкта (Vedder, 2020). Категоризацію **емоцій** за модальною або енергетичною ознакою вважають надлишковою (Павлишин, 2021). З другого боку, **емоції** є унікальною силою для подолання страху, неспокою, а також відновлення довіри між людиною і Богом (Greiner-Bär, 2022).

Таким чином, слід урахувати, що поняття емоції у психологів, лінгвістів і теологів корелює з предметом дослідження. Поза сумнівом, потрібно керуватися комплексним або міждисциплінарним підходом. Комплексний підхід до об'єкта дослідження дає змогу реставрувати й оцінити як парадигму, так і семантику емоцій людини/тварини, міждисциплінарний підхід орієнтує на виявлення принципово нових знань про емоції на перетині трьох, зазначених вище, дисциплін (Кравченко, 2020, с. 145).

Ми схиляємося до думки представників міждисциплінарного підходу, що поняття емоції зазнає певного семантичного зсуву (Diller, 1996, с. 83; Gruszczynska, 2001, с. 23).

Пропонуємо його робочий варіант: *емоція є реакцією людей/-ини на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа* (Кордуелл, 2000, с. 389; Bridges, 1930, с. 516).

Останнє зображують з позиції здійснення пророцтв Писання (Лановик, 2006, с. 18), динамічно на тлі відкриття нових просторів буття: енергетичного (Demeter, Wüthrl, 1975, с. 7), Ідеального (Царство Боже / Небесне), духовного. Ісус проголошує Вселенське безсмертя оновленої людини, приносячи Себе в жертву та моделює загальну емоційну сферу особистості – блаженство (Нагірна проповідь).

Природа емоцій Ісуса має іншу основу – енергетичну. Йдеться про біопсихічну енергію, що продукується людським організмом і захищає його від агресивного зовнішнього впливу через емоції.

Емоції опосередковують матеріальний та ідеальний світ, збалансовують земні та космічні енергії (Бойко, 2008, с. 10–19). В цьому контексті емоції Ісуса є реакцією на енергетичні зміни навколишнього світу. Він використовує алгоритми під час зцілення, лікування, воскресення тощо, щоб упорядкувати й збалансувати зміни потоків земних і космічних енергій (Пішак, Бажора, 2004, с. 41–42).

Перебуваючи в збалансованому енергетичному полі Землі, люди почуваються комфортно, дискомфортно або нейтрально. Такі стани свідчать про енергетичні особливості людини (Там само, с. 163). Вплив енергетики Ісуса на людей під час міжособистісних стосунків може бути перспективою подальшого дослідження проблеми (Postzich, 2022).

Наразі розглядатимемо вираженні емоції Ісуса як Його людську соціально-культурну адаптацію до навколишнього (земного) світу.

1.2. Емоції як маркери історіографічних подій

Уже з перших сторінок Євангелій зрозуміло, що поява тієї чи тієї емоції зумовлена перебігом історіографічних подій.

Наприклад:

Матвій у передмові (DIE VORGESCHICHTE) знайомить адресата з родоводом Ісуса й стверджує, що всіх поколінь від Авраама до Ісуса було 42, **Марк** цитує у першій частині Книги (DIE VORBEREITUNG DES WIRKENS JESU) пророка Ісаю й описує Предтечу Ісуса – Івана Хрестителя, **Лука** у вступі (DAS

VORWORT) звітує невідомому авторитетному римському науковцю Теофілові про власне дослідження всього, що відбулось, тобто автор вдається до наукового стилю письма (Бабелюк, 2008, с. 85), **Іван** у пролозі (DER PROLOG) висвітлює лінгво-сакральну-енергетичну природу Ісуса.

Структура викладу тексту євангелістами носить суб'єктивний характер: передмова, початок частини, вступ, пролог. Передмова містить, як правило, «попередні пояснення і зауваження», погляди автора на зображуванні події та явища (НТСУМ, 2, 2003, с. 569), початок частини тексту знайомить із першими моментами діяльності (WAHRIG, 2012, с. 1035), вступ конкретизує адресата та характеризує одного з головних «персонажів» твору – Івана Христителя (WAHRIG, 2012, с. 1042), пролог розповідає про події, що передували основним діям (Семотюк, 2008, с. 471; WAHRIG, 2012, с. 740).

Зауважимо, що тут поняття «текст» і «твір» є родовидовими: текст розглядаємо як умову виникнення твору, культуру пам'ять останнього (Барт, 1994, с. 415).

Кожен автор співвідносить Благую Вістку не стільки з емоцією, скільки з емоційним патерном: подивом і захопленням, або інтересом і радістю, або повагою і боязню (**Матвій**), пошаною і інтересом, або острахом і задоволенням (**Марк**), сумнівом і задоволенням (**Лука**), острахом і любов'ю, або пошаною і вірою (**Іван**). Емоційний патерн, за К.Е. Ізардом, релевантний комбінації двох або більше базових емоцій, що розгортаються одночасно або в певній послідовності за певних умов, взаємодіють між собою таким чином, що кожна з включених у патерн емоцій мотиваційно впливає на індивіда і його поведінку (Изард, 2008, с. 69).

Період між Народженням і Вознесінням Ісуса можна вважати початком історії номінації окремих **емоцій**. Тобто людина почала розрізняти та ідентифікувати **емоції** за зовнішніми та внутрішніми ознаками.

Першими містами, країнами, місцевостями, ландшафтами, де зародилися назви окремих **емоцій** (Касавин, 1997, с. 75; Романова, 2014а), стали

Віфлеєм (**горе, радість**), Єрусалим (**агресивність, гнів, горе, інтерес, любов, лють, милосердя, мовчання, муки, небажання, недовіра, несправедливість, подив, помста, провина,**

самоприниження, сором, страх, страждання, сумнів), Назарет (богобоязнь, гріх, інтерес, недовіра, страх, сумнів), Єгипет (нестрах, спокій), йорданська околиця (гнів, гріх, любов), Галілея (бажання, гнів, горе, гріх, журба, інтерес, милосердя, надія, пошана, провина, самотність, страх, щастя), Капернаум (горе, подив, страждання), Гадаринські землі (боязнь, лють, муки, страх, шаленство), Хоразін (горе), Віфсаїд (горе), Тир (подив), Сидон (подив), Содом (умовний подив), Генісаретська земля (бажання, богозневага, інтерес, обурення, огида, пошана), Тирські й Сидонські землі (мовчання, пошана, сум), Магдалинська земля (гнів, обурення), другий бік Магдалинської землі (інтерес, сумнів), земля Кесарії Пилипової (блаженство, інтерес, мовчання), Єрихон (бажання, гнів, милосердя, мовчання, смуток), Віфанія (бажання, голод, інтерес, лють), Юдея (інтерес, перелюб),

пустеля (голод, заздрість),

Галілейське озеро (інтерес), озеро (жах, недовіра, нестрах, пошана, спокій, страх, сумнів), берег озера (блаженство, жорстокосердя, інтерес), другий бік озера (голод, милосердя, самотність),

гора (агресивність, благість, блаженство, голод, спрага, гнів, журба, злість, ласка, людинолюбство, милостивість, миролюбство, ненависть, перелюб, подив, радість, самоприниження, смуток, сором, страждання), підніжжя гори (бажання, мовчання, пошана), гора біля Галілейського озера (голод, жаль, інтерес, подив), висока гора (задоволення, любов, мовчання, нестрах, страх), Оливна гора (агресивність, блаженство, гнів, голод, горе, жорстокість, злість, інтерес, любов, муки, надія, ненависть, нестрах, обурення, огида, подив, радість, самотність, скорбота, терпіння),

лани (голод, милість, невинність),

невизначене місце (агресивність, бажання, біснуватість, богозневага, гнів, гордість, гріх, журба, злість, інтерес, лихо, любов, мовчання, надія, обурення, перелюб, подив, пошана),

дорога а) до Єрусалиму (бажання, глузування, інтерес, муки, обурення, радість, самоприниження, страждання), б) від печери-могили (любов, радість, страх),

Гефсиманія (**агресивність, інтерес, любов, обурення, смертельний страх, сум, туга**), Голгофа (**глузування, гнів, мовчання, надія, небажання, обурення**),

печера-могила (**нестрах, страх**) (Matthäus) – усього 208 реєстрів.

Географія поширення окремих **емоцій** має непропорційний характер, приміром, в Єрусалимі, на Оливній горі зафіксовано максимальну кількість емоцій – по 20 реєстрів, у Хоразіні, Віфсаїді, Тирі, Сидоні, Содому, на Галілейському озері – мінімальну – по 1 позиції.

Очевидно, що в свідомості давніх людей емоційний досвід був урівноважений візуально за формулою «низ – верх». Експериментально доведено, що «низ» тотожний минулому, «верх» – майбутньому часу (Miles, Nind, Macrae, 2010). З певним застереженням можна стверджувати, що емоції «низу» або горизонталі **агресивність, гнів, горе, інтерес, любов, лють, милосердя, мовчання, муки, небажання, недовіра, несправедливість, подив, помста, провина, самоприниження, сором, страх, страждання, сумнів** (Єрусалим) є більш ранніми, ніж емоції «верху» або вертикалі **агресивність, блаженство, гнів, голод, горе, жорстокість, злість, інтерес, любов, муки, надія, ненависть, нестрах, обурення, огида, подив, радість, самотність, скорбота, терпіння** (Оливна гора). Повторення деяких з-поміж емоцій «низу» і «верху» – **агресивність, гнів, горе, інтерес, любов, муки, подив** – розглядаємо як вихідні емоції. Символічним є той факт, що Ісус висловлює **фізіо-лінгвальну концепцію емоцій** на Генісаретській землі, тобто на «низу» (горизонтальна площина). Він сформулював два основні принципи їх вираження: 1) внутрішній принцип – все, що входить до вуст людини, корисне для її здоров'я (через ротову порожнину їжа потрапляє до шлунку, шлунок перетравлює її, товстий кишечник виводить перетравлене назовні), 2) зовнішній принцип – все, що виходить із вуст людини, шкодить її здоров'ю (серце продукує негативні думки, душоубство, перелюби, розпусту, злочин, брехню, богозневагу, що виходять назовні через ротову порожнину) (Леонт'єв, 1974, с. 11).

Активатор емоцій, за Ісусом, тактильність (Чугунова, 2014, с. 112). При цьому руки можуть бути як чистими, так і брудни-

ми (Matthäus, 15: 11, 17–20). Взявши в руки хліб і рибу, Ісус дякує Богові, потім ламає хліб, розриває рибу на шматки, подає Своїм учням, а учні народові (Там само, 15: 36). Отже, емоцію **вдячності** спочатку матеріалізують, потім ідеалізують (озвучують). Синтезовану емоцію членують, транспортують і трансформують у емоцію **задоволення**.

Семантичний ланцюг перетворень емоції **вдячності** в емоцію **задоволення** має такий вигляд: ‘вдячність (індивідуальна, цілісна)’ → ‘вдячність (дуальна, цілісна)’ → ‘вдячність (членована, дуальна)’ → ‘вдячність (відділена, дуальна)’ → ‘задоволення (індивідуальне, цілісне)’.

Доходимо загального висновку, що емоції залежать не лише від типу ландшафту, населеного пункту, віросповідання населення, що проживає на цій території, а й від фізіології та природної мови людини.

Існує думка, що обжитий простір відіграє дуже важливу роль у формуванні національного менталітету, організації біологічного й соціального життя (Шепель, 2011, с. 165). Національний менталітет та організація біологічного й соціального життя змінюються в ході культурно-історичного розвитку людства загалом і народу зокрема. Детальний аналіз проблеми зроблено В.І. Піщик (Піщик, 2010).

Ми хотіли б лише тут відзначити, що трансформація національної ментальності означає трансформацію емоцій. Останнє положення є дуже важливим для нашого дослідження, оскільки ми вивчаємо емоції в сучасних німецькомовних Євангеліях. Семантику емоцій сучасною німецькою мовою протиставлено семантиці емоцій давньогрецькою мовою, семантика емоцій давньогрецькою мовою, в свою чергу, протиставлена семантиці емоцій гебрейською мовою. Звідси випливає, що парадигма німецькомовних емоцій і парадигма гебрейськомовних емоцій збігається почасти. Для об’єктивності твердження необхідно дослідити мовні номінації обох мов, що може бути предметом окремого вивчення.

Повертаючись до частотності функціонування окремих **емоцій** у **Матвія**, попередньо зауважимо, що вона непропорційна (табл. 1.2.1).

Таблиця 1.2.1

Частотність окремих емоцій за ознакою географії (Matthäus)

Назва емоції	%	Назва емоції	%	Назва емоції	%
інтерес	7,21	злість	1,44	гордість	0,48
гнів	4,33	лють	1,44	жаль	0,48
подив	4,33	недовіра	1,44	жах	0,48
мовчання	3,85	ненависть	1,44	задоволення	0,48
страх	3,85	перелюб	1,44	заздрість	0,48
бажання	3,37	самоприниження	1,44	ласка	0,48
голод	3,37	самотність	1,44	лихо	0,48
горе	3,37	богозневага	0,96	людинолюбство	0,48
любов	3,37	глузування	0,96	милість	0,48
обурення	3,37	жорсткосердя	0,96	милостивість	0,48
пошана	2,88	небажання	0,96	миролюбство	0,48
агресивність	2,40	огида	0,96	несправедливість	0,48
нестрах	2,40	провина	0,96	помста	0,48
радість	2,40	смуток	0,96	провина	0,48
гріх	1,92	сором	0,96	скорбота	0,48
миłosердя	1,92	спокій	0,96	смертельний страх	0,48
муки	1,92	сум	0,96	спрага	0,48
надія	1,92	біснуватість	0,48	терпіння	0,48
сумнів	1,92	благість	0,48	туга	0,48
страждання	1,92	блаженство	0,48	шаленство	0,48
блаженство	1,44	богобоязнь	0,48	щастя	0,48
журба	1,44	боязнь	0,48		

Із табл. 1.2.1 видно, що домінує лише одна емоція – **інтерес** (7,21%), відносно активними є чотири емоції – **гнів** (4,33%), **подив** (4,33%), **мовчання** (3,85%), **страх** (3,85%), на периферії (0,48%) лишаються двадцять шість емоцій: **біснуватість, благість, блаженство, богобоязнь, боязнь, гордість, жаль, жах, задоволення, заздрість, ласка, лихо, людинолюбство, милість, милостивість, миролюбство, несправедливість, помста, провина, скорбота, смертельний страх, спрага, терпіння, туга, шаленство, щастя, загалом 12,5%**.

Час появи окремих емоцій в **Матвія** збігається з

вагітністю майбутньої матері Ісуса (**небажання, ганьба, нестрах**);

правлінням царя Ірода у Віфліємі (**інтерес, пошана, страх, радість, лют, горе**);

правлінням царя Архелая – сином царя Ірода (**страх**);

проповідуванням Царства Небесного Іваном Христителем (**гріх, обурення, гнів, інтерес, Батьківська Любов**);

випробовуванням Ісуса в пустелі (**голод, терпіння, покірність, щастя, гнів**);

ув'язненням і смертю Івана Христителю (**самотність, страх, смуток, милосердя, голод**);

зміною занять братів Симона й Андрія, Якова й Івана, Матвія (**спокій, мовчання**);

проповідуванням Царства Небесного Ісусом (**біль, біснуватість, блаженство, смуток, ласка, голод, спрага, милосливість, миролюбство, лихо, радість, самоприниження, агресивність, ворожість, перелюб, людинолюбство, ненависть, любов, інтерес, провина, несум, журба, нежурба, бажання, подив, жаль, інтерес**);

зціленням тяжкохворих Ісусом (**пошана, бажання, мовчання, вдячність, страждання, подив, біснуватість, лют, муки, жах, переляк, гріх, сум, богозневага, інтерес, страх, глузування, гнів, милість, милосердя**);

проповідуванням Царства Небесного учнями Ісуса (**гідність, нежурба, ненависть, агресивність, нестрах, любов до Ісуса, негідність**);

в'їздом Ісуса до Єрусалиму (**покірність, радість, інтерес, гнів**);

неправдивими христами й фальшивими пророками (**скорбота**);

Таємною Вечерею (**інтерес, смуток, горе, вдячність**);

судом над Ісусом у Понтія Пилата (**інтерес, мовчання, подив, бажання, задрість, гнів, безвинність, біль**);

смертю й похороном Ісуса (**обурення, інтерес, страх, мовчання, спокій**).

У парадигмі аналізованих **емоцій** виокремлюємо умовно дві групи феномену: емоції, що повторюються двічі й частіше (типові) та емоції, що не повторюються, тобто трапляються один раз (нетипові). Кожна з цих груп емоцій містить, у свою чергу, дві підгрупи: стверджувальні й заперечні (табл. 1.2.2).

Таблиця 1.2.2

Типові та нетипові окремі емоції на часовій вісі, за Matthäus

Типові емоції		Нетипові емоції	
стверджувальні	заперечні	стверджувальні	заперечні
інтерес	неагресивність	ганьба	небажання
пошана	нестрах	Батьківська Лю- бов	несум
страх	нежурба	терпіння	негідність
радість		щастя	
лють		самотність	
горе		миłosердя	
гріх		блаженство	
обурення		ласка	
гнів		спрага	
голод		милостивість	
покірність		миролюбство	
смуток		лихо	
спокій		самоприниження	
мовчання		ворожість	
біль		перелюб	
біснуватість		людинолюбство	
агресивність		любов	
ненависть		провина	
бажання		журба	
подив		жаль	
вдячність		заздрість	
		безвинність	
		страждання	
		муки	
		жах	
		переляк	
		сум	
		богозневага	
		глузування	
		милість	
		миłosердя	
		гідність	
		любов до Ісуса	
		скорбота	

Назва стверджувальних емоцій кодифікована, заперечних – утворена від частки *nicht*, що стоїть перед / після відповідного дієслова / прикметника / іменника.

Наприклад:

неагресивність *Du sollst nicht töten*;

небажання *Johannes aber wollte es nicht zulassen*;

нестрах *Josef, Sohn Davids, fürchte dich nicht*.

Такі новотвори не просто називають емоційний стан, а й протиставляють його вихідному емоційному стану або почуттю, дають змогу створити особливо місткий образ складних, суперечливих станів і почуттів, що нібито й мають традиційні, характерні ознаки, а з другого боку, їх важко назвати загальноприйнятими поняттями (Баган, 2006, с. 212).

Кількість **стверджувальних емоцій** в обох групах суттєво перевищує кількість **заперечних емоцій**.

Зауважимо, що семантику **страху, (радості), горя** градуюють – **жах, переляк; щастя, блаженство; смуток, сум, журба, жаль, скорбота** протиставляють – **нестрах; нежурба, несум**, семантику **агресивності, бажання, гідності** протиставляють – **неагресивність; небажання; негідність**.

Семантику **любові** мислять тетрарно: 1) Батьківська Любов, 2) любов до людини, 3) любов (загалом), 4) любов до Ісуса. Очевидно, що **любов** має векторний напрям і свої стадії розвитку. Вектор напрямку Батьківської Любові згори вниз, любові до людини – горизонтальний, любові до Ісуса – горизонтальний, після Його Вознесіння знизу вгору, любові загалом – відкритий. Стосовно стадій розвитку любові, то їх дві: перша стадія – позаземна (Батьківська Любов), друга стадія – земна (любов до людини, любов (загалом), любов до Ісуса). Тут і далі маємо певні розбіжності між кількісними та якісними показниками окремих емоцій за географічним та темпоральним критеріями.

Загалом, домінують окремі емоції за географічним критерієм.

У **Марка** окремі **емоції** локалізуються

в пустелі (**гнів, гріх, захоплення**), безлюдному місці (**голод, інтерес, милість, спокій**),

на річці Йордан (**любов**), Галілейському озері (**спокій**), біля озера (**бажання, гнів, гріх, інтерес, мовчання, радість, спокій, сумнів**), на озері (**байдужість, жорстокість, інтерес, мовчання**,

муки, нестрах, переляк, подив, страх), на другому березі озера (глузування, голод, горе, жах, інтерес, нестрах, пошана, страх), ланах (гнів, голод),

горі (бажання, богозневага, гріх, інтерес, подив), високій горі (задоволення, страх, любов, мовчання), Оливній горі (біль, голод, горе, інтерес, ненависть, нестрах, огида, самотність, скорбота, терпіння),

у вихідному пункті (біснуватість, гнів, інтерес, милість, недовіра, подив, пошана, самотність, страх, терпіння), на подвір'ї преторію (бажання, біль, глузування, гнів, заздрість, інтерес, мовчання, подив),

дорогою до Єрусалиму (агресивність, бажання, боязнь, глузування, жах, журба, інтерес, любов, обурення, перелюб, подив, пошана, радість, самоприниження, смуток) та від печери-могили (страх),

у Капернаумі (гнів, гріх, жах, інтерес, мовчання, подив, самоприниження, самотність), Галілеї (бажання, гнів, дорікання, милосердя, мовчання, небажання, недовіра, самотність, скорбота, спокій, страх, сум, твердосердя), Гадаринській землі (біснуватість, боязнь, інтерес, лють, милість, мука, подив, пошана, спокій, страх), Назареті (інтерес, непошана, подив, сумнів), Генісаретській землі (бажання, безстидство, біль, богозневага, заздрість, інтерес, обурення, огида, перелюб, пошана, страждання), Тирській і Сидонській землі (біснуватість, голод, пошана), Сидоні (голод, жаль, інтерес, мовчання, подив), Далманутській землі (інтерес, невдоволення), Віфсаїді (мовчання, спокій), селі Кесарія Пилипова (бажання, гнів, гріх, інтерес, мовчання, перелюб, сором, страждання), Юдейській землі (дорікання, жорстокосердя, інтерес, ласка, обурення, перелюб), біля Єрихону (бажання, гнів, милість, мовчання), біля Віфанії (голод, провина, ненависть), в Єрусалимі (агресивність, гнів, задоволення, зневага, інтерес, любов, недовіра, подив, помста, пошана, сором, справедливість, страх), Віфанії (вдячність, інтерес, обурення, радість, сум), Гефсиманії (агресивність, бажання, біль, богозневага, гріх, дорікання, інтерес, любов, смертельний сум, страх, туга),

на Голгофі (глузування, гнів, дорікання), у печері-могили (жах, інтерес, не страх) – усього 205 реєстрів.

Різниця між кількісними показниками окремих емоцій у Матвія та Марка становить менше 1,5%. Максимальну кількість **емоцій** – 15 реєстрів – виявлено дорогою до Єрусалиму, мінімальну – 1 реєстр – на річці Йордан, Галілейському озері, дорогою від печери-могили.

Квантитативно-квалітативний склад окремих **емоцій** в Євангелії від Святого **Марка** узагальнено в таблиці (табл. 1.2.3).

Таблиця 1.2.3

Поширення окремих емоцій у географічному ареалі (nach Markus)

Назва емоції	%	Назва емоції	%	Назва емоції	%
інтерес	10,2	богозневага	1,46	жорсткосердя	0,49
гнів	5,37	недовіра	1,46	журба	0,49
мовчання	4,88	радість	1,46	захоплення	0,49
бажання	4,39	сум	1,46	зневага	0,49
подив	3,90	боязнь	0,98	ласка	0,49
пошана	3,90	горе	0,98	лють	0,49
страх	3,90	задоволення	0,98	милосердя	0,49
голод	3,41	заздрість	0,98	мука (одн.)	0,49
гріх	2,93	ненависть	0,98	муки (мн.)	0,49
любов	2,93	огида	0,98	небажання	0,49
спокій	2,93	подив	0,98	невдоволення	0,49
біль	1,95	самоприниження	0,98	непошана	0,49
глузування	1,95	скорбота	0,98	переляк	0,49
дорікання	1,95	сором	0,98	помста	0,49
жах	1,95	страждання	0,98	провина	0,49
милість	1,95	сумнів	0,98	смертельний сум	0,49
нестрах	1,95	терпіння	0,98	смуток	0,49
обурення	1,95	байдужість	0,49	справедливість	0,49
перелюб	1,95	безстидство	0,49	твердосердя	0,49
самотність	1,95	вдячність	0,49	туга	0,49
агресивність	1,46	жаль	0,49		
біснуватість	1,46	жорстокість	0,49		

Дані табл. 1.2.3 свідчать, що домінує емоція **інтересу** (10,2%), актуальними є три емоції: **гнів** (5,37%), **мовчання**

(4,88%), **бажання** (4,39%), на подальше формування очікують емоції з індексом 0,49% у тому числі **байдужість, безстидство, вдячність, жаль, жорстокість, жорсткосердя, журба, захоплення, зневага, ласка, лють, милосердя, мука** (одн.), **муки** (мн.), **небажання, невдоволення, непошана, переляк, помста, провина, смертельний сум, смуток, справедливість, твердосердя, туга** – всього 25 реєстрів.

Час типових та нетипових окремих емоцій в **Марка** пов'язаний із

хрещенням і проповіданням приходу Ісуса Іваном (**гріх, Батьківська Любов**);

зміною занять братів Симона й Андрія, Якова й Івана, Левія Алфієвого (**спокій, мовчання, гріх**);

проповіданням Божої Євангелії Ісусом (**подив, біснуватість, гнів, мовчання, жах, інтерес, біль**);

зціленням тяжкохворих Ісусом (**бажання, милосердя, мовчання, самотність, біль, гріх, інтерес, богозневага, подив, біснуватість, лють, пошана, мука, страх, милість, нестрах, горе, глузування, жах, хвилювання, обурення**);

ув'язненням і смертю Івана Христителя (**лють, страх, неспокій, безпорадність, любов, задоволення, інтерес, бажання, смуток**);

в'їздом Ісуса до Єрусалиму (**радість, інтерес**);

неправдивими христами й фальшивими пророками (**скорбота**);

Таємною Вечерею (**інтерес, сум, горе**);

нічним судом над Ісусом у Понтія Пилата (**інтерес, мовчання, подив, заздрість, гнів, біль**);

смертю й похороном Ісуса (**обурення, мовчання, спокій, подив**).

Співвідношення між типовими й нетиповими окремими **емоціями** за темпоральним критерієм у **Марка** унаочнено в таблиці (табл. 1.2.4):

Дані табл. 1.2.4 свідчать про відносно обмеження окремих **емоцій** обох груп: типових та нетипових. При цьому заперечні емоції характерні лише для другої групи або нетипових емоцій, їх кількість – мінімальна – 1 позиція. Отже, тенденція до протиставлення **емоцій** згасає. Семантику **гніву** та **горя** градуують –

обурення, лють, біснуватість; смуток, сум, скорбота; семантику страху не лише градуують – жах, а й протиставляють не-жах; семантику любові диференціюють – Батьківська Любов.

Таблиця 1.2.4

Класифікація окремих емоцій за темпоральною ознакою (Markus)

Типові емоції		Нетипові емоції	
стверджувальні	заперечні	стверджувальні	заперечні
гріх		Батьківська Любов	нестрах
спокій		милосердя	
мовчання		самотність	
подив		богозневага	
біснуватість		подив	
гнів		пошана	
жах		мука	
інтерес		милість	
біль		глузування	
бажання		хвилювання	
лють		неспокій	
страх		безпорадність	
горе		любов	
обурення		задоволення	
		смуток	
		радість	
		скорбота	
		сум	
		заздрість	

На відміну від *Матвія* та *Марка*, *Лука* ініціює окремі емоції з юдейського храму. Йдеться про **батьківську любов, боязнь, інтерес, мовчання, нестрах, подив, радість**. У такий спосіб євангеліст, очевидно, відмежовує сакральні емоції від десакральних. Сакральні емоції – унікальні священно піднесені емоційні стани неземної категорії, десакральні – емоційні стани повсякденного земного буття (Дюркгайм, 2002, с. 37).

У Назареті сакральні емоції адресують діві Марії – **благодать, інтерес, нестрах, страх, смиренність**. Діва Марія, в свою чергу, транспортує «адаптовані сакральні емоції» до анонімного

міста в гірській місцевості Юдеї. Парадигма дівочих адаптованих сакральних емоцій розмаїта: **блаженство, милість, неголод, подив, покірність, радість, страх Божий, щастя**. Гіпотетично, **благодать** диференціюють на **блаженство, милість, радість, щастя**; семантику **страху** конкретизують – **страх Божий, смиренності** синонімізують – **покірність**. **Інтерес** переходить у **подив, нестрах** – у **неголод**.

В анонімному місті мешкають Маріїні родичі – праведниця Єлисавета зі своїм чоловіком Захарієм – батьки Івана Христителя. Велике значення мають сакральні **емоції** обох батьків як для інших родичів, так і для сусідів. Виокремлюємо **бажання, інтерес, милість Божу, милосердя, небажання, немовчання, нестрах, подив, пошану, радість, страх**.

Майбутні земні або біологічні батьки Ісуса акумулюють сакральні емоції **радості й спокою** в місті Віфліємі. За його межами, на пасовиську, пастухи свиней виявляють десакральні емоції – **інтерес, страх**, Ангел Господній – сакральні, відповідно – **нестрах**. Розповідаючи містянам про народженого Месію, пастухи свиней зумовлюють появу десакрального **подиву**.

Загалом, деякі з-поміж сакральних емоцій – **інтерес, мовчання, подив** – локалізуються в обмеженому духовному просторі до підліткового віку Ісуса, 30-річний Ісус є носієм сакральних емоцій у будь-якому просторі, десакральні емоції потребують відкритого обжитого простору, їх носіями, як уже зазначалось, є пересічні люди.

У Йорданській землі, в п'ятнадцятий рік панування римського імператора Тіберія, розрізняють сакральні емоції – **Божествена любов, гнів, дорікання, задоволення, інтерес, людинолюбство, милосердя** та десакральні – **несправедливість, сумнів**.

Пустеля – місце для випробовування духу й тіла Ісуса – дає змогу зрозуміти диявольські емоції **блаженства, голоду, щастя** та сакральні емоції **благості та терпіння**. Диявольські емоції – особливі піднесені емоційні процеси неземної категорії, спрямовані на зміну унікальних священно піднесених емоційних станів Боголюдини (Романова, 2020, с. 54). Ці емоції імпліцитні, тотожні механізму перевірки сакральних емоцій.

У храмі рідного міста Ісус активізує появу сакральних емоцій – **гнів, голод, милість, муки, подив**. Останній переходить у

десакралізований емоційний патерн **лють + страх**, або **ненависть + жах**.

Єрусалимський храм сповнюється сакральними емоціями: **гідність, гнів, інтерес**, десакральними – **агресивність, інтерес, любов, мовчання, подив, страх**, художніми – **агресивність, біль, зневага, інтерес, любов, помста, сором** та віртуальними (ментальними) – **агресивність, гнів, голод, горе, збентеження, ненависть, нестрах, помста, страх, терпіння, тривога** *Und wenn ihr von Kriegen und Unruhen hört, laßt euch dadurch nicht erschrecken! Denn das muß als erstes geschehen; aber das Ende kommt noch nicht sofort. [...], schreckliche Dinge werden geschehen, und am Himmel wird man gewaltige Zeichen sehen* (Lukas, 21: 9–10).

Художні емоції реконструюємо в Ісусових притчах, віртуальні – в Його промовах щодо майбуття.

Капернаум збагатився сакральними емоціями: **гнів, любов, мовчання, подив, самотність**.

Біля Генісаретського озера сакральні емоції диференціюють на **спокій та смиренність**, десакральні – на **гріх та жах**.

В анонімному галілейському місті визнають десакральні емоції **бажання, богозневаги, гріха, жаху, інтересу, мовчання, пошани, смиренності**, сакральні емоції **мовчання, обурення, самотності** та ілюструють художню емоцію **небажання** *Und niemand, der alten Wein getrunken hat, will neuen; denn er sagt: Der alte Wein ist besser* (Lukas, 5: 39).

Голод стає причиною зривання колосся учнями Ісуса на ланах, що, сприймається фарисеями як злочин, неповага до суботи. Простежуємо конфлікт сакрального й десакрального **інтересів**. Сакральний **інтерес** нівелює **голод та біль**, десакральний зводить до **гріха** й соціального зла і водночас активує появу десакрального **гніву** або **люті**.

На горі моделюють емоції сакрального **бажання, блаженства, горя, ласки, любові, милосердя, радості, смиренності**, через усунення десакральних емоцій **голоду, гріха, ненависті, радості, смутку, сорому** на прикладі художніх емоцій – **інтересу, обурення** *Wie kannst du zu deinem Bruder sagen: Bruder, laß mich den Splitter aus deinem Auge herausziehen!, während du den Balken in deinem Auge nicht siehst? Du Heuchler! Zieh zuerst den*

Balken aus deinem Auge; dann kannst du versuchen, den Splitter aus dem Auge deines Bruders herausziehen (Лукas, 6: 42).

Крім того, на горі відбуваються кардинальні тілесні зміни, наприклад, обличчя Ісуса сяє, тіла Його учнів втомлені, зморені сном. Сакральні емоції еквівалентні **любові**, десакральні – **мовчанню та страху**.

Біля підніжжя гори переважають також десакральні емоції – **біснуватість, інтерес, подив, розгубленість, смуток, страх**, сакральні емоції репрезентовано меншою мірою. Йдеться про **гнів, самоприниження, терпіння**. На Оливній горі у Віфанії окреслено сакральні та десакральні емоції, що формально збігаються – **інтерес**.

Місто Наїн – колиска трьох різновидів емоцій а) сакральних **блаженство, боголюбство, інтерес, милосердя, негоре, обурення, самоприниження**, б) десакральних **біль, боязнь, горе, гріх, інтерес, муки, подив, сумнів**, в) художніх **сила любові**
Als sie ihre Schulden nicht bezahlen konnten, erließ er sie beiden. Wer von ihnen wird ihn nun mehr lieben? (Лукas, 7: 42).

Символічна пропорційність сакральних (8 реєстрів) і десакральних (8 реєстрів) емоцій урівноважується силою любові художніх емоцій (Маковский, 1996, с. 212–213; Тресиддер, 2001, с. 50–51).

На озері сакральні емоції **мовчання та спокою** перегукуються із десакральними емоціями **інтересу, подиву, смертельного страху**.

Земля Гадаринська дає поштовх до поєднання ряду десакральних емоцій **біснуватості, глузування, горя, жаху, люті, мук, подиву, пошани, страху** та кількох сакральних – **голод, інтерес, нестрах**.

У безлюдному місці біля міста Віфсаїд виявляємо десакральні емоції: **бажання, голод, мовчання, сором, страждання** та сакральні – **інтерес**, у невідомому місці – сакральні емоції: **дружбу, інтерес**.

Дорогою до Єрусалиму мають місце десакральні емоції – **агресивність, бажання, біль, глузування, горе, небажання, пошана, радість**, до Єрихону – художні: **байдужість, біль, милість, милосердя**
Dann kam ein Mann aus Samarien, der auf der Reise war. Als er ihn sah, hatte er Mitleid, ging zu ihm hin, goß Öl

und wein auf serine Wunde und verband sie. Dann hob er ihn auf sein Reittier, brachte ihn zu einer Herberge und sorgte für ihn (Лукas, 10: 33–34), десакральні – **бажання, вдячність, гнів, інтерес, мовчання**, сакральні – **милість**, анонімною дорогою – художні емоції: **агресивність, бажання, батьківська любов, біль, гнів, голод, гріх, жаль, інтерес, каяття, лихо, муки, небажання, ненависть, обурення, огида, перелюб, радість, сором, страждання** та сакральні – **бажання, інтерес, миролюбство, неглузування, нененависть**.

Наслідком переходу через Єрихон стають десакральні та художні емоції. До десакральних емоцій належать: **бажання, гріх, радість**, художні репрезентовано **агресивністю, жорстокістю, злістю, інтересом, небажанням, ненавистю, обуренням, страхом**.

Вийшовши з міста Єрусалим, моделюють десакральні емоції – **агресивність та горе**.

Між Самарією та Галілеєю реалізують три різновиди емоцій: сакральні: **вдячність, інтерес, милість, пошана**, десакральні: **біль**, художні: **вдячність, гріх, милість, перелюб, неоязнь Бога, несправедливість, несором, самоприниження** *So soll es auch bei euch sein: Wenn ihr alles getan habt, was euch befohlen wurde, sollt ihr sagen: Wir sind unnütze Sklaven; wir haben nur unsere Schuldigkeiten getan* (Лукas, 17: 10).

Язичницьким містам Хоразін, Віфсаїд, Капернаум пророкують **нешасливу долю** або десакральну емоцію **горе**.

У селі десакральні емоції тотожні **байдужості, мовчанню, обуренню, спокою, хвилюванню**.

Під час Таємної Вечері в табуйованому місті було об'єктивовано два різновиди емоцій а) сакральні: **бажання, вдячність, інтерес, любов, муки, самоприниження**, б) десакральні: **горе, інтерес, мовчання**.

Перед зрадою Ісуса в Гефсиманії зафіксовано також два різновиди емоцій а) сакральні: **інтерес, обурення, смертельний страх** і б) десакральні: **агресивність, журба, підла любов**. **Страх** та **любов** оцінюють, конкретизують, (інтенсифікують). Типи оцінок різні: модусна з лінійкою «приємне – неприємне» (**страх**), естетична з лінійкою «гарне – негарне» (**любов**).

У будинку первосвященика домінують десакральні емоції **безпомічність та страх**, перед синадріоном відбувається пере-

хід десакральної емоції **інтерес** у сакральну, що продовжується в преторії, де до неї додаються інші десакральні емоції: **глузування, гнів, зневага, радість** та сакральні – **безгрішність, мовчання, надія, неворожнеча**.

Дорогою на Голгофу кваліфіковано десакральні емоції: **агресія, горе** та сакральні – **блаженство, інтерес, негоре**.

На Голгофі категоризують більшою мірою десакральні емоції: **глузування, зневага, несправедливість, страх**, меншою сакральні – **гнів, справедливість**.

Похорон Ісуса супроводжують десакральні емоції: **мовчання, самотність, спокій**.

Серед десакральних емоцій після Воскресіння Ісуса трапляються: **жіноча розгубленість, жіночий страх, загальний людський гріх, чоловіча недовіра, чоловічий подив, чоловічий сум, чоловіча надія, чоловічі переживання**, сакральні емоції – **інтерес, страждання**.

Гендерна класифікація емоцій указує не лише на різну природу чоловіка й жінки (Pimenov, Pimenova, 2000, с. 128–131), а й на різні системи цінностей (Ashmore, Del Bocca, 1979, с. 220).

Чоловіки недовіряють словам, їм потрібні письмові докази Пророків, жінки вірять словам авторитетних джерел, приміром, Ангелам Господнім.

Чоловіки перевіряють «чужинців», їх дивує, що ті нічого не знають про «епохальні події» – страту Ісуса, жінки розгублені через порожню могилу й відсутність Тіла, котре потрібно набальзамувати.

Чоловіки сумують не стільки через смерть Месії, скільки через Його оману: Він не врятував ані Ізраїль, ані Себе. Жінки вірять Ангелам Господнім, що Ісус живий і зустрінеться зі Своїми учнями й ученицями в Єрусалимі.

Чоловічі переживання мінливі й прагматичні, жіночі – відносно стійкі й практичні (Bytsenko, Shevchenko, 2003; Tannen, 1990, с. 26).

В Єрусалимі, перед Вознесінням Ісуса, десакральні емоції **страху** та **сумніву** інтенсифікуються *Sie erschrecken und hatten große Angst, denn sie meinten, einen Geist zu sehen. Da sagte er zu ihnen: Was seid ihr so bestürzt? Warum laßt ihr in eurem Herzen solche Zweifel aufkommen?* (Лукas, 24: 37–38), пов'язуються із соматикою, дотиком *Seht meine Hände und meine Füße an: Ich*

*bin es selbst. **Faßt mich doch an*** (Там само, 24: 39), зумовлюють появу десакрального патерну **подив + радість + недовіра**, сакральної емоції **голоду**, віртуальної – **страждання**.

Віфанію, коли Ісус возносився на небо, пронизують сакральна енергія **благість** та десакральний емоційний патерн **страх + пошана** *Und während er sie segnete, verließ er sie und wurde zum Himmel emporgehoben; sie aber fielen vor ihm nieder* (Лукas, 24: 51–52). Сакральна енергія **благості** освячує десакральний емоційний патерн і трансформує його в інтенсивну сакральну емоцію **радісті** *Dann kehrten sie in großer Freude nach Jerusalem zurück*, призводить до накопичення останньої в храмі *Und sie waren immer im Tempel und priesen Gott* (Там само, 24: 52–53).

Виділені типи **емоцій** є умовними. Їх узагальнений вигляд систематизовано в таблиці (табл. 1.2.5):

Таблиця 1.2.5

Типологія емоцій, за Lukas

Сакральні емоції	Адаптовані сакральні емоції	Десакральні емоції	Диявольські емоції	Художні емоції	Віртуальні емоції
бажання	бажання	агресивність	блаженство	агресивність	агресивність
батьківська любов	блаженство	бажання	голод	бажання	блаженство
безгрішність	інтерес	байдужість	щастя	байдужість	гнів
благість	милість (Божа)	біль		батьківська любов	голод
благодать	милосердя	безпомічність		біль	горе
блаженство	небажання	біснуватість		вдячність	збентження
Божественна любов	неголод	богозневага		гнів	любов

Продовження табл. 1.2.5

боголюб-ство	немов-чання	глузуван-ня		голод	милосе-рдя
боязнь	нестрах	гнів		гріх	нена-висть
вдячність	подив	голод		жаль	нестрах
гідність	покір-ність	горе		жорсто-кість	помста
гнів	пошана	гріх		злість	радість
голод	радість	жах		зневага	смирен-ність
дорікан-ня	страх	(жіноча) розгубле-ність		інтерес	страж-дання
дружба	страх Божий	жіночий страх		каяття	страх
задово-лення	щастя	загальний людський гріх		лихо	терпіння
інтерес		журба		любов	тривога
ласка		зневага		милість	
любов		інтерес		милосе-рдя	
людино-любство		любов		муки	
милосер-дя		лють		неба-жання	
миролю-бство		мовчання		небоязнь Бога	
мовчання		муки		нена-висть	
надія		небажан-ня		несором	
неворож-неча		ненависть		неспра-вед-ливість	
неглузу-вання		неспра-вед-ливість		обурен-ня	
негоре		обурення		огида	

Продовження табл. 1.2.5

ненена- висть		підла любов		перелюб	
нестрах		подив		помста	
обурення		радість		радість	
подив		самот- ність		самоп- рини- ження	
пошана		смерте- льний страх		сила любові	
радість		смирен- ність		сором	
самоприни- ження		смуток		страж- дання	
самотність		сором		страх	
смертель- ний страх		спокій			
смирен- ність		страж- дання			
спокій		страх			
справдлив- вість		сумнів			
страждання		хвилю- вання			
страх Бо- жий		чоловіча надія			
терпіння		чоловіча недовіра			
		чоловічий подив			
		чоловічий сум			
		чоловічі пережи- вання			

Найбільш презентабельними є каталоги десакральних та сакральних емоцій. За формою деякі десакральні емоції схожі на сакральні, наприклад: **бажання, гнів, голод, інтерес, любов,**

мовчання, обурення, подив, радість, самотність, смертельний страх, смиренність, спокій, страждання.

Всього – 208 позицій. Сумарний показник окремих емоцій у **Луки** збігається із сумарним показником окремих емоцій у **Матвія**.

Узагальнену частотність (адаптованих) сакральних, десакральних, диявольських, художніх та віртуальних емоцій за формулою «закритий – відкритий простір» унаочнено в таблиці (табл. 1.2.6):

Таблиця 1.2.6

Частотність окремих емоцій за формулою «закритий – відкритий простір» на матеріалі Das Evangelium nach Lukas

Типи окремих емоцій	Фізичний простір	
	закритий %	відкритий %
сакральні	10,7	23
адаптовані сакральні	6,80	0
десакральні	5,18	33
диявольські	0	0,97
художні	2,27	14,2
віртуальні	3,56	0,32

Відповідно до даних табл. 1.2.6, у кожному з аналізованих просторів – закритому та відкритому – є найбільш частотні та «нульові» типи емоцій. Для закритого простору – це сакральні (10,7%) та диявольські (0%) емоції, для відкритого – десакральні (33%) та адаптовані сакральні емоції (0%). Наведені тут тенденції до зростання та згасання видно чіткіше, якщо розглядати якісний склад емоцій, узагальнених у таблиці (табл. 1.2.7).

Таблиця 1.2.7

Частотні диференційовані емоції за формулою «закритий – відкритий простір»

Назви емоцій	Фізичний простір	
	закритий	відкритий
<i>сакральні</i>		
блаженство		0,97
гнів		1,29
інтерес	1,29	3,88
любов		0,97

Продовження табл. 1.2.7

милосердя		0,97
мовчання	0,97	0,97
обурення		0,97
<i>адаптовані сакральні</i>		
радість	0,97	
<i>десакральні</i>		
агресивність		1,29
бажання		1,62
біль		0,97
глузування		0,97
голод		0,97
горе		1,94
гріх		1,62
жах		0,97
інтерес	0,97	2,59
мовчання		1,62
подив		1,62
пошана		0,97
радість		0,97
страх		1,94
сумнів		0,97
<i>художні</i>		
інтерес		0,97
обурення		0,97

Частотні емоції трапляються в межах сакрального, адаптованого сакрального, десакрального та художнього типів (частотними вважаємо емоції з індексом «3» і вище). При цьому закритий простір має обмежену кількість емоцій: **інтерес** та **мовчання** (сакральний тип), **радість** (адаптований сакральний тип), **інтерес** (десакральний тип). Інтерес на відміну від **мовчання** (*stumm sein, konnte nicht sprechen, Mund und Zunge nicht gebrauchen, schweigen, Zunge wurde befreit*) не має найменування, виражається словом *fragen*, словосполученням *mit der Frage*, питальним реченням, наприклад: *Maria sagte zu dem Engel: **Wie soll das geschehen, da ich keinen Mann erkenne?**, Da fragten ihn die Leute: **Was sollen wir also tun?**, Auch Soldaten fragten ihn: **Was sollen denn wir tun?***, тобто поняття «інтерес» ще не сформоване.

У межах частотних сакральних і десакральних емоцій закритого та відкритого простору переважає **інтерес**.

Списки частотних емоцій відкритого простору охоплюють, крім **інтересу** та **мовчання**, **блаженство**, **гнів**, **любов**, **милосердя**, **обурення** (сакральний тип), **агресивність**, **бажання**, **біль**, **глузування**, **голод**, **горе**, **гріх**, **жах**, **подив**, **пошану**, **радість**, **страх**, **сумнів** (десакральний тип), **обурення** (художній тип).

У часовому вимірі Лука співвідносить окремі емоції з такими подіями:

життя священика Захарія і його дружини Єлисавети за днів юдейського царя Ірода (**страх**, **нестрах**, **радість**, **інтерес**, **мовчання**, **подив**, **сором**);

заручення Марії з Йосипом (**радість**, **страх**, **нестрах**, **благодать**, **інтерес**, **покірність**, **смиренність**);

гостини Марії у вагітної родички Єлисавети впродовж трьох місяців (**радість**, **щастя**, **милість Божа**, **страх Божий**, **неголод**);

обрізання Івана Христителя на восьмий день від дня народження (**милість Божа**, **радість**, **бажання**, **обурення**, **подив**, **немовчання**, **вдячність Богові**, **страх**, **інтерес**, **ненависть**, **безстрашність**, **милосердя Боже**);

перепис населення під час правління Сирією Квірінія (**переляк**, **радість**, **інтерес**, **спокій**, **мовчання**, **подив**);

обрізання Ісуса на восьмий день від дня народження (**очікування**, **радість**, **подив**);

святування Паски в Єрусалимі дванадцятирічним Ісусом (**інтерес**, **подив**, **дорікання**, **жах**, **зневага**, **благодать**);

проповідування Івана Христителя в п'ятнадцятий рік панування імператора Тиберія, Понтія Пилата над Юдеєю, царя Ірода в Галілеї (**гріх**, **гнів**, **інтерес**, **людинолюбство**, **задоволення**, **очікування**, **негідність**, **дорікання**);

40-а денна спокуса 30-річного Ісуса в пустелі (**голод**, **смиренність**, **непокірність**, **гнів**);

зцілення тяжкохворих Ісусом (**подив**, **біснуватість**, **лють**, **мовчання**, **жах**, **інтерес**, **пошана**, **бажання**, **самотність**, **біль**, **гріхи**, **богозневага**, **любов до народу**, **негідність**, **мука**, **страх**, **очікування**, **нестрах**, **негоре**, **глузування**, **обурення**, **сором'язливість**, **радість**, **милість**, **вдячність**);

воскресіння мертвих (**горе, милосердя, негоре, страх, інтерес, гідність**);

проповідування Царства Божого учнями Ісуса (**миролюбство, горе, зневага, радість, не радість, задоволення, бажання, блаженство, нестрах, страх, інтерес, зневага сина Людського / Духа Святого, нежурба, журба**);

зустріч Ісуса із Закхеєм у Єрихоні (**бажання, радість, справедливість**);

в'їзд Ісуса в Єрусалим (**пошана, радість, мовчання, горе**);

Таємна Вечеря (**інтерес, бажання, муки, вдячність Богові, горе, самоприниження**);

суди над Ісусом а) перший у Понтія Пилата та Ірода (**інтерес, безвинність, радість, бажання, надія, мовчання, зневага, глузування, неворожнеча**), б) другий у Понтія Пилата (**безвинність, гнів, бажання**);

смерть і похорони Ісуса (**обурення, мовчання, спокій**).

Згідно з наведеними подіями, окремі емоції у Луки, як і у попередніх євангелістів, поділяємо на дві основні групи: типові та нетипові емоції (табл. 1.2.8).

Типові та нетипові емоції репрезентовано двома підгрупами: стверджувальні та заперечні. Їх кількісний склад асиметричний, тобто переважають стверджувальні й заперечні нетипові емоції. Вказують, що семантика **страху, радості, гніву, горя** градується – **жах, страх Божий, переляк; задоволення, щастя, благодать; обурення, дорікання, лють, біснуватість, ненависть; журба** та протиставляється – **нестрах, безстрашний; нерадість; неворожнеча; негоре, нежурба**.

Сакральна семантика **вдячності Богові** зазнає зсуву й розширюється до десакральної генералізованої семантики **вдячності**, десакральна генералізована семантика **зневаги** диференціюється у сакральному плані – **богозневага, зневага до Сина Людського, зневага до Духа Святого**.

Сакральна генералізована семантика **любові** диференціюється у десакральному плані – любов до **миру**, любов до **народу**, любов до **людини**.

Семантика **гідності, голоду, мовчання, покірності** протиставляється, відповідно.

Таблиця 1.2.8

Основні групи окремих емоцій у часовому вимірі, за Lukas

Типові емоції		Нетипові емоції	
стверджувальні	заперечні	стверджувальні	заперечні
страх	нестрах	сором	неголод
радість	негідність	покірність	немовчання
інтерес	негоре	щастя	непокірність
мовчання		страх Божий	нерадість
подив		ненависть	нежурба
благодать		безстрашність	неворожнеча
смиренність		милосердя Боже	
милість Бога		переляк	
бажання		гріх	
обурення		гріхи	
вдячність Богові		людинолюбство	
спокій		дорікання	
очікування		голод	
жах		подив	
зневага		біснуватість	
гнів		лють	
задоволення		самотність	
пошана		біль	
глузування		богозневага	
горе		любов до народу	
безвинність		мука	
		муки	
		сором'язливість	
		милість	
		вдячність	
		милосердя	
		гідність	
		миролюбство	
		блаженство	
		зневага Сина Людського	
		зневага Духа Святого	
		журба	
		справедливість	
		самоприниження	
		надія	

Семантика множинності **гріхів** та **мук** звужується до одини-чності – **гріх** та **мука**. Семантичний ланцюг перетворень мно-жини на одну висвітлено в праці В.Г. Таранця «К истокам зарождения числа» як висновок дослідження (Таранець, 2008, с. 157). Екстраполюючи цей висновок на аналізовані лексеми, отримуємо: ‘ціла (двосдина) річ (гріхи, муки) → ‘розчленована’ (гріх – гріх; мука – мука) → ‘відділення час-тини’/‘сукупність двох частин’ (гріх – гріхи; мука – муки) → слова ‘гріх’/‘мука’.

Іван, як уже зазначалось на початку підрозділу, розмірковує про лінгво-сакральну-енергетичну природу Ісуса. Маємо справу з чотирма явищами – Думкою, Словом, Богом і Світлом, які доповнюють одне одного, є цілісністю і водночас автономністю. Якщо виходити з цього уявлення, то проблеми емоцій у Всесвіті не існує. Вона актуальна тільки для землян (Davies, 1992, с. 232). Тут **емоції** є унікальним механізмом енергетичної адаптації до земного світу, проявами захисної реакції організму людини на енергетичні зміни в останньому.

Емоції вирізняють людей від інших істот і гуманоїдів Усесвіту та планети Земля, сприяють духовному розвитку людини, дають їй змогу усвідомити справжні цінності (Jones, 1996, с. 281–282).

Отже, **Іван** засвідчує не лише особливість природи Ісуса, а й космогонічну специфічність **емоцій** землян. Він використовує винятково високий поетичний стиль (див. розділ 3 підрозділ 3.1), вкладаючи в нього цілком конкретний теологічний зміст. Сприймаючи правильно цей зміст, ми зможемо наблизитись до розуміння відмінності між природою сакральних або Вселенських та адаптованих сакральних або Земних **емоцій**.

Сакральні **емоції** тотожні фізичному світлу Всесвіту, що осяє кожну людину *Das wahre Licht, das Menschen erleuchtet, kam in die Welt* (Johannes, DER PROLOG, 1: 9). Тобто вони є видимою, відчутною субстанцією. Сила фізичного світла Всесвіту дуже потужна, тому не кожна людина може витримати її, не кажучи вже, сприйняти, переробити й збалансувати *aber die Welt erkannte ihn nicht. Er kam in sein Eigentum, aber die Seinen nahmen ihn nicht auf* (Там само, 1: 10–11).

Людей фактично поділяють на дві категорії: енергетично сильних та енергетично слабких. **Енергетично сильні** люди ста-

ють носіями фізичного світла Всесвіту або дітьми Божими *Allen aber, die ihn aufnahmen, gab er Macht, Kinder Gottes zu werden* (Там само, 1: 12), **енергетично слабкі** є автохтонами темряви або зла *Das Licht kam in die Welt, und die Menschen liebten die Finsterniss mehr als das Licht; denn ihre Taten waren böse* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 19).

Діти Божі, успадкувавши фізичне світло Всесвіту, одержали можливість творити навколишній світ, «діти темряви» зберегли вихідні позиції щодо знищення всього «чужерідного». Маємо одну з перших функцій адаптованих сакральних **емоцій** – функцію впливу на енергетичний стан людини та її поведінку (Bartsch & Hübner, 2003, с. 43).

Постійне спілкування з Джерелом фізичного світла Всесвіту – Ісусом *voll Gnade und Wahrheit* змінювало дітей Божих духовно, перетворювало на зрілих, більш досконалих людей *Aus seiner Fülle haben wir alle empfangen, Gnade über Gnade* (Johannes, DER PROLOG, 1: 16). Отже, другою функцією адаптованих сакральних **емоцій** є розвиток і вдосконалення людської природи.

Процес становлення духовно зрілої, більш досконалої людини триває впродовж земного життя Ісуса та земного життя індивідуума. Цим процесом, точніше його припиненням, цікавляться автохтони. Алгоритм їх дій примітивний: Джерело (Ісус) – фізичне знищення (смерть). На пошуки Джерела посилають юдейських священиків і левітів міста Єрусалим *Als die Juden von Jerusalem aus Priester und Leviten zu ihm sandten mit der Frage: Wer bist du?* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 1: 19). Очевидно, що людей кваліфікують за ознаками статусу, освіченості, родом зайнятості, гендером (чоловіки) (Görlach, 2000, с. 517; Nevalainen, Raumolin-Brunberg, 1996, с. 61).

Маршрут руху «делегації» символічний – річка Йордан (Тресіддер, 2001, с. 304–305). У цій річці Іван хрестив тих, хто каявся в своїх гріхах і повірив у Ісуса, а також 30-річного Ісуса – Агнца Божого, що взяв на Себе гріхи світу.

Відшукавши Джерело, автохтони переслідують Його. Їх дуже дратує той факт, що Ісус працює в суботу, порушує одвічні норми лінгвоспільноти, але це – ще не справжній **гнів**. Його «пік» – **шаленство** – збігається з ототожненням Бога й об'єктивується дією

töten «убивати». Отже, шаленство пов'язане з насильницькою смертю опонента. Усвідомлений дотик до тіла останнього не гальмує шаленства, а, навпаки, інтенсифікує *Nachdem die Soldaten Jesus ans Kreuz geschlagen hatten, nahmen sie seine Kleider und machten vier Teile daraus, für jeden Soldaten einen. Sie nahmen auch sein Untergewand, das von oben her ganz durchgewebt und ohne Naht war* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 19: 23).

Маркерами інтенсифікації слугують одяг *Kleider* і спідня білизна *Untergewand*. Одяг ділять за кількістю учасників, спідню білизну жеребкують. Після жеребкування **шаленство** переходить у **відносно задоволення** чи **відносну радість** (Гиноян, Хомутов, 2010, с. 19).

Через переслідування Ісус зі Своїми учнями змушений постійно перебувати в дорозі, змінювати щодня місце Свого перебування, часто усамітнюватися, щоб помолитися або відпочити.

Відновивши сили, Він лікує хворих, творить дива, проповідує Царство Боже. Отже, **емоції** виконують захисну, пізнавальну та координаційну функції.

Протистояння Світла й темряви зумовлює, крім ілюстрованих вище **емоцій**, появу нових:

перелюб *Meister, diese Frau wurde beim Ehebruch auf frischer Tat ertappt* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 4); ця емоція має правову основу, вимагає доказів і не менше двох свідків – чоловіків, характерна тільки для заміжньої жінки, може мати «побічні наслідки» – народження дитини, карається насильницькою смертю (камінуванням);

спокій, мовчання *Jesus aber bückte sich und schrieb mit dem Finger auf die Erde* (Там само, 8: 6); наведені емоції описують через зовнішній вигляд (схилене до землі тіло) та дію (писання пальцем на землі);

безгрішність *Wer von euch ohne Sünde ist, werfe als erster einen Stein auf sie* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 7); ця емоція, як і перелюб, має правову основу, передбачає відсутність ганебних учинків, дає змогу першим здійснювати правосуддя;

сором *Als sie seine Antwort gehört hatten, ging einer nach dem andern fort, zuerst die Ältesten* (Там само, 8: 9); ця емоція є мірою самооцінки способу життя;

несамотність, задоволення *er hat mich nicht allein gelassen, weil ich immer das tue, was ihm gefällt* (Там само, 8: 29); ці емоції базуються на причинно-наслідкових зв'язках у межах формули «Отець Небесний – Син»;

бажання *Ich weiß, daß ihr Nachkommen Abrahams seid. Aber ihr wollt mich töten, weil mein Wort in euch keine Aufnahme findet* (Там само, 8: 37); ця емоція є продуктом усвідомлення потягу інших людей до вирішення поставленої мети шляхом усунення перешкод;

недовіра *Mir aber glaubt ihr nicht, weil ich die Wahrheit sage* (Там само, 8: 45); ця емоція пов'язана з фоновими знаннями, раціональна оцінка яких має лінійки «знаю – не знаю», «розумію – не розумію», полюс «знаю» інформує про повне знання, полюс «не знаю» – про брак знань (Lutzeier, 1985, с. 142), полюс «розумію» сигналізує про відповідність інформації адресанта існуючим знанням адресата, полюс «не розумію» – про невідповідність інформації адресанта існуючим знанням адресата (Keller, 1979, с. 25);

пошана, зневага *Ich bin von keinem Dämon besessen, sondern ich ehre meinen Vater; ihr aber schmäht mich* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 8: 49); ці емоції відображають рівень загального культурного розвитку людини, орієнтовані на її внутрішній (духовний) світ, фізичне й психічне здоров'я;

інтенсивна радість *Euer Vater Abraham jubelte, weil er meinen Tag sehen sollte* (Там само, 8: 56); ступінь вияву радості вказує на стан душі пращура юдеїв Авраама, що цінував Учення Ісуса;

агресивність *Da hoben sie Steine auf, um sie auf ihn zu werfen* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 8: 59); ця емоція – ситуативна, міжособистісна, не відповідає потребам і інтересам адресатів (Bar-Tal, 1990, с. 65);

небажання *Die Juden aber wollten nicht glauben, daß er blind gewesen und sehend geworden war* (Там само, 9: 18); ця емоція вказує на усвідомлення обмеження фонових знань та суттєві перешкоди на шляху до досягнення цілі;

боязнь юдеїв *Das sagten seine Eltern, weil sie sich vor den Juden fürchteten; denn die Juden hatten schon beschlossen, jeden, der ihn als den Messias bekenne, aus der Synagoge*

auszustossen (Там само, 9: 22); боязнь – варіант емоції страху, його природа чітка – релігійний фанатизм юдеїв, нетерпимість до інакодумців;

впевненість *Nur das eine weiß ich, daß ich blind war und jetzt sehen kann* (Там само, 9: 25); ця емоція співвідноситься з когнітивним процесом та фізичною вадою тіла, що підлягає корегуванню третьою особою;

конфліктність *Da beschimpften sie ihn: Du bist ein Jünger dieses Menschen; wir aber sind Jünger des Mose* (Там само, 9: 28); ця емоція, як і попередня – впевненість –, також невід’ємна від когнітивних процесів, щоправда, тут спостерігаємо зіткнення протилежно спрямованих думок і позицій щодо духовного розвитку людини (Shmyrko, 2021, с. 206–207);

подив *Darin liegt ja das Erstaunliche, daß ihr nicht wißt, woher er kommt; dabei hat er doch meine Augen geöffnet* (Там само, 9: 30); у цієї емоції оціночно-когнітивне підґрунтя, забарвлене елементами духовності;

злість *Du bist ganz und gar in Sünden geboren, und du willst uns belehren? Und sie stießen ihn hinaus* (Там само, 9: 34); ця емоція має біо-культурно-фізичне підґрунтя, опосередкована емотивною оцінкою з лінійкою «добре – погано».

Злість і темряву засуджують на рівні Законів Усесвіту, Бога *Da sprach Jesus: Um zu richten, bin ich in diese Welt gekommen: damit die Blinden sehend und die Sehenden blind werden* (Там само, 9: 39). Відхилення від них на планеті Земля називається **гріхом** (Гудінг, Леннокс, 3, 2007, с. 441). **Гріх** віддаляє людину від Бога, робить її слабкою та смертною.

Цікаво, що синонімом дітей Божих є приручені або «домашні» вівці. Одомашнення тварин пов’язане з потребою харчування і заготівлею продуктів наперед. Ритуальний мотив – принесення в жертву – зародився значно пізніше, коли людина відділила й виділила себе подумки від навколишнього світу (Таранець, 2004, с. 41, 49).

Вівці слухають голос свого пастуха (Ісуса), йдуть за ним на пасовисько, довіряють йому своє життя. Пастуха, в свою чергу, мислять як рухливу частину кошари – двері, через які вівці входять і виходять. Тотожність неживої і живої матерії, об’єкта і суб’єкта – релікти світогляду архаїчної людини.

Пастух може бути добрим і недобрим. Добрий пастух віддасть не вагаючись своє життя за овець, недобрый – кине їх напризволяще (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 10: 1–13). Маємо два різновиди **емоційної поведінки**: альтруїстичну та егоїстичну. Альтруїстична поведінка ґрунтується на вихідному почутті **любові** та турботі про інших (Bréchoh, 2000), егоїстична – на психічному стані **байдужість** та турботі про себе (Мигولاتьев, 1998, с. 47). На передній план виходять проблеми доброї волі *aus freiem Willen* та влади *Macht*. Воля і влада – складові функцій Месії, а також активатор конфлікту всередині темряви (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 10: 18–20).

Через **невпевненість** темрява тисне на Світло, прагне Його фізично знищити *Ich und der Vater sind eins. Da hoben die Juden wiederum Steine auf, um ihn zu steinigen* (Там само, 10: 30–31). З часом знаходить мотив – **богозневага** *Gotteslästerung* і виявляє повною мірою свою **ненависть**.

Віра в могутність Ісуса зростає (Simmel, 1992, с. 278). Його запрошують до хворого Лазаря, але Він прийшов лише через кілька днів. Лазар помер, його смерть табуують *Lazarus, unser Freund, schläft; aber ich gehe hin, um ihn aufzuwecken* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 11: 11) (Бодик, Рудакова, 2011, с. 34). Непорозуміння приводить до скасування табування *schläft* і процес припинення життєдіяльності організму називають прямо – смерть *Lazarus ist gestorben* (Там само, 11: 14).

Зауважимо, що ті, хто вірив у Ісуса, не бояться фізичної смерті, вони вільні від страху, сповненні надії на вічне життя й блаженство, готові до будь-яких духовних трансформацій.

Смерть детермінує появу таких **емоцій**, як-от:

пошана й дорікання з боку жінки *Als Maria dorthin kam, wo Jesus war, und ihn sah, fiel sie ihm zu Füßen und sagte zu ihm: Herr, wärst du hier gewesen, dann wäre mein Bruder nicht gestorben* (Там само, 11: 32);

жаль, співчуття з боку Месії *Als Jesus sah, wie sie weinte und wie auch die Juden weinten, die mit ihr gekommen waren, war er im Innersten erregt und erschüttert* (Там само, 11: 33);

вдячність Месії Отцеві Небесному *Vater, ich danke dir, daß du mich erhört hast* (Там само, 11: 41);

активність деяких юдеїв-емпатів *Aber einige von ihnen gingen zu den Pharisäern und berichteten ihnen, was er getan hatte* (Там само, 11: 46).

Унікаючи Своєї «несвоечасної» смерті, Ісус тримається ближче до околиць міста та пустелі, переховується зі Своїми учнями в Єфремі. Ідею способу насильницької смерті активно розвивають *Pilatus sagte zu ihnen: Nehmt ihr ihn doch, und richtet ihn nach eurem Gesetz! Die Juden antworteten ihm: Uns ist es nicht gestattet, jemand hinzurichten. So sollte sich das Wort Jesu erfüllen, mit dem er angedeutet hatte, auf welche Weise er sterben werde* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 18: 31–32).

У наведеному міркуванні присутні щонайменше три аргументи: перший аргумент стосується *культури соціуму*: насильницька смерть – це порушення юдейських традицій свята Паски, пов'язаного, з одного боку, з виходом євреїв із Єгипту, з другого – зі святом Опрісноків, що відзначалось у середині першого місяця року. Паску їдять чистими руками в прямому й переносному смислі (Кислашко, Кислашко, 1992, с. 8), другий аргумент ґрунтується на *культурі релігії*: якість злочину визначає синедріон, вирок злочинцю виносить держава (Brüschweiler, Eggenberger, Spahn, 1973, с. 294), третій аргумент заперечує культуру соціуму й культуру релігії, апелює до *Закону Всесвіту* – життя – вічне (Мегре, 2001, с. 6; Müller-Kainz, Hajdu, 2008, с. 21).

Символічним є приготування Ісуса до смерті. Воно відбулось за шість днів до юдейської Паски у Віфанії в будинку Лазаря за вечерею. Марія взяла пів літри найдорожчої ароматної олії, намастила Ісусові ноги й витерла їх своїм волоссям. Аромат зумовив появу емоції **обурення** *Warum hat man dieses Öl nicht für dreihundert Denare verkauft und den Erlös den Armen gegeben?* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 12: 5) (Lehrer, 2012, с. 57).

За **обуренням** ховається підла душа зрадника й злодія. До цієї емоції додаються й **колективні емоції**: **агресивність, бажання, інтерес, ненависть**: великий натовп юдеїв довідався, що за столом сидять Ісус і воскреслий із мертвих Лазар і хотів подивитись на них, первосвященики хотіли ж убити обох. Лазар після воскресіння із мертвих стає активатором **колективних емоцій**, а саме: **агресивність, бажання, інтерес, ненависть** (Mees, 2006, с. 110–111).

В'їзд Ісуса на молодому віслику до Єрусалиму вітають **радісно й активно**. Проте ці **емоції** похідні від Його діянь (чудес), а не від знайомства чи зустрічі з Ним. Отже, природа **радості й активності** когнітивно-емоційна. Семантичний зв'язок когніцій і емоцій проаналізовано В.І. Заботкіною й апробовано на IX Міжнародному конгресі з когнітивної лінгвістики (м. Нижній Новгород, 16–18 травня 2019 р.) (Заботкіна, 2019).

Уперше говорять про **колективне бажання** чужоземців – духовний розвиток *Auch einige Griechen waren anwesend – sie gehörten zu den Pilgern, die beim Fest Gott anbeten wollten* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 12: 20).

Структура духовного розвитку чужоземців нагадує структуру художнього твору: вступ, основна частина, заключна частина. Вступ складається з двох компонентів: множинного «дипломатичного» сенсорного *möchten Jesus sehen* та опосередкованого одинично-моторно-лінгвально-множинного *Philippus ging und sagte es Andreas; Andreas und Philippus gingen und sagten es Jesus* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 12: 22), основна частина включає метафоричну промову Ісуса *Jesus aber antwortete ihnen: Die Stunde ist gekommen, daß der Menschensohn verherrlicht wird* (Там само, 12: 23) з елементами діалогу а) Отець Небесний, б) натовп та висновками *Solange ihr das Licht bei euch habt, glaubt an das Licht, damit ihr Söhne des Lichtes werdet* (Там само, 12: 36), заключна частина – дуже лаконічна, моторно-соціопсихологічна *Und er ging fort und verbarg sich vor ihnen* (Там само, 12: 36).

Новим є протиставлення людського та Божественного **авторитету** *Denn sie liebten das Ansehen bei den Menschen mehr als das Ansehen bei Gott* (Там само, 12: 43), намагання зобразити Божественний Авторитет як Істину, Слово, що судитиме кожну людину після завершення нею земного життя (Там само, 12: 44–49).

Людинолюбство та **Самоприниження** Ісуса реконструюємо під час Таємної Вечері. Він очищує тіло Своїх учнів водою, витирає їм ноги рушником, що слугує Йому одягом.

Ім'я Свого зрадника Ісус табує згідно з Писанням *Einer, der mein Brot aß, hat mich hintergangen* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 18) та вносить в історію християнського світу *der mein Brot aß* (просту форму

минулого часу – імперфект, претерітум – уживають для опису подій, складну – перфект *hat hintergangen* – у розмові (Михайлова, Шендельс, 1977, с. 110, 119; Helbig, Buscha, 1972, с. 69)).

Функції Ісуса розширюються до найвищого ступеня: Він – Батько паралізованого чоловіка, кровоточивої жінки та Своїх учнів.

Батьківську любов до паралізованого чоловіка Ісус виявляє в Капернаумі *Als Jesus ihren Glauben sah, sagte er zu dem Gelähmten: Mein Sohn, deine Sünden sind dir vergeben!* (Markus, 2: 5), до кровоточивої жінки – в Гадаринській землі *Da sagte er zu ihr: Meine Tochter, dein Glaube hat dir geholfen. Geh in Frieden!* (Lukas, 8: 48), до Своїх учнів – в Єрусалимі *Meine Kinder, ich bin nur noch kurze Zeit bei euch. [...]. Euer Herz lasse ich nicht verwirren. Glaubt an Gott, und glaubt an mich!* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 33, 14: 1).

Активаторами **Батьківської любові** стали: віра в здібності та сили Ісуса з боку а) народу та б) хворої жінки, а також прийдешня Його смерть.

Батько (Ісус) переживає за емоційний стан Свого сина, Своєї дочки і Своїх дітей. Інтенсивність переживання відображено знаком оклику «!». Батько вибачає синові гріхи *deine Sünden sind dir vergeben!*, дочці й дітям бажає душевної рівноваги *Geh in Frieden!*, *Euer Herz lasse ich nicht verwirren*. При цьому наголошують, що душевна рівновага жінки й чоловіка не збігаються: жінка – істота емоційна *Geh in Frieden!*, чоловік – раціональна *Glaubt an Gott, und glaubt an mich!*.

Іван моделює **емоції**, наприклад: **смуток** учнів Ісуса обернеться у **радість**, **радість** триватиме цілий день (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 16: 22–24). Отже, модель слугує для формування нового поняття «гарний настрій», а також інших нових понять, а саме: «самотність», «страждання», «дружба», «боголюбство» тощо.

Самотність мислять як сирітство *Waisen*, скаузовану дію *versprengen*, напрямок у обмежений «обжитий» простір *in sein Haus*, спосіб локалізації *allein lassen*, **страждання** тотожне ненависті а) ворожій *hast*, б) необґрунтованій *Ohne Grund haben gehast*, агресивності *werden verfolgt*, метафорично – сухій гілці винограду *verdorrt*, болю *kreuzigten, die Beine zerschlagen*, **дружба** еквівалентна «суперлативності», що охоплює а) любов до

життя, б) виконання заповідей Божих *Ihr seid meine Freunde, wenn ihr tut, was ich euch auftrage* (Там само, 15: 14), в) розкриття таємниць *Vielmehr habe ich euch Freunde genannt; denn ich habe euch alles mitgeteilt, was ich von meinem Vater gehört habe* (Там само, 15: 15).

Боголюбство реалізовано в прикладі щодо поховання тіла Ісуса *Josef aus Arimathäa war ein Junger Jesu, aber aus Furcht vor den Juden nur heimlich. Er bat Pilatus, den Leichnam Jesu abnehmen zu dürfen, und Pilatus erlaubte es. Also kam er und nahm den Leichnam ab* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 19: 38).

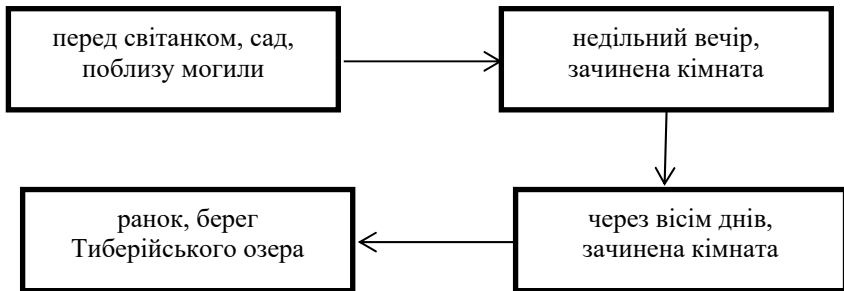
Тіло Ісуса безоплатно знімають з хреста в присутності духовно близької людини: невідомого широкому загалу учня-«позивача». У нього є офіційний дозвіл від Понтія Пилата на отримання Тіла. Потім прибуває другий, відомий широкому загалу учень із ароматними оліями. Ці учні беруть Тіло і відносять Його до місця поховання, натирають ароматними оліями, обгортають ароматизованою плащаницею і кладуть у нову могилу, де ніхто ніколи не лежав. Вхід до могили закривають масивним каменем.

На другий день, рано-вранці, приходять жінка – учениця померлого. Побачивши відкриту могилу, вона біжить до улюблених учнів Ісуса – Петра та Івана, й розповідає, що Ісуса забрали з могили й невідомо куди поклали.

Аналізовану проблему розглядають крізь призму двох підходів: «чоловічого» та «жіночого» (Адонина, 2007, с. 29–30; Malz, Borker, 1991, с. 53). «Чоловічий» підхід – тактильно-ольфакторний, раціонально-прагматичний, беземоційний (Johnson, Rohrer, 2007), «жіночий» – візуальний, раціонально-моторний, емоційний (Elgin, 1993, с. 249–251).

З'явлення Ісуса Своїм учням і ученицям поетапне: спочатку Марія Магдалина, потім 10 учнів без Хоми та з Хомою і, зрештою, 7 учнів: Симон Петро, Хома «Близнюк», Нафанаїл із Кани Галілейської, два сини Зеведеєві, два інші учні. На часово-просторовій вісі ці зустрічі узагальнено на рисунку лінійно (рис. 1.2.1).

Впадає в око час першої і четвертої зустрічей – ранок, другої і третьої – неділя та місце першої і четвертої – поблизу могили/води, другої і третьої – зачинена кімната.

**Рис. 1.2.1 Хронотоп з'явлення Воскреслого Ісуса
Своїм ученицям і учням**

За часом стоять надія і молодість, космічна рівновага і циклічність оновлення, відродження і вічне блаженство (Тресиддер, 2001, с. 303, 50), локус символізує початок духовного життя та персоніфікований хаос (Там само, с. 89, 249–250).

Локус фізичного простору кваліфікуємо на штучний і природний, закритий і відкритий. Штучний локус – колективний/одноосібний: витвір розуму й рук людини, природний – дуальний: творіння планети Земля і Природи, закритий локус – обжита «освоєна» й «присвоєна» людиною безпечна ділянка навколишнього світу, відкритий – необжитий «неосвоєний» і «не присвоєний» небезпечний простір навколишнього світу.

Згідно з фавулою, Ісус з'являвся Своїм учням тричі, на рис. 1.2.1 кількість зустрічей дещо більша, оскільки Іван не враховує учениць Ісуса *Jesus sagte zu ihr: Maria! Da wandte sie sich ihm zu und sagte auf hebräisch zu ihm: **Rabbuni!**, das heißt: Meister* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 20: 16).

У наведеному прикладі жінка говорить рідною мовою – гебрійською, називаючи Ісуса *Раббуні!*, відповідний еквівалент німецькою мовою *Meister*. Номен *Meister* – полісемічний: вживається на позначення 1) кваліфікованого робітника, 2) великого знавця, талановитого фахівця, 3) володаря, керівника, 4) правителя, реформатора, 5) літературного терміна (WAHRIG, 2012, с. 647). Поняття «вчитель» виокремлюємо в межах словникової статті похідного значення (2) (Там само). Отже, вчитель – це великий знавець або талановитий фахівець.

Той факт, що жінку як ученицю лишають на периферії свідчить про стереотипність її функцій (Пайнс, Маслач, 2003, с. 184): дружина (з Волі Бога, з волі чоловіка), матір, іноземка (самаритянка), «кур'єрка», дочка, блудниця, сестра, господиня, воротарка, тітка, мешканка сусідньої землі, плакальниця. Нові функції жінки – Духовна Матір та учениця – мають сакральньо-соціально-духовний характер: Духовну Матір назначає в останню хвилину Свого земного життя розіп'ятий Ісус, ученицею, як видно з наведеного вище прикладу, вважає себе сама жінка. Звідси випливає, що в християнстві є два шляхи до спасіння: основний і додатковий. Основний шлях емоційно насичений та забарвлений: **боголюбство, людинолубство, бажання, інтерес** (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 21: 15–22), додатковий – гендерно та аксіологічно маркований: **жіноча духовність та самооцінка**.

Загалом, ставлення до жінок і дітей в патріархальному суспільстві упереджене – їх не вважають ані людьми, ані членами громади *Es waren etwa fünftausend Männer, die an dem Mahl teilnahmen, dazu noch Frauen und Kinder* (Matthäus, 14: 21), *Es waren viertausend Männer, die an dem Mahl teilgenommen hatten, dazu noch Frauen und Kinder* (Matthäus, 15: 38).

Якщо Матвій згадує їх «як додаток», то Марк вилучає із предметної ситуації *Es waren fünftausend Männer, die von den Broten gesessen hatten* (Markus, 6: 44), *Es waren etwa viertausend Menschen beisammen* (Markus, 8: 9).

Жінка прислугує чоловікам за столом навіть будучи хворою

Jesus ging in das Haus des Petrus und sah, daß dessen Schwiegermutter im Bett lag und Fieber hatte. Da berührte er ihre Hand, und das Fieber wich von ihr. Und sie stand auf und sorgte für ihn (Matthäus, 8: 14–15; Markus, 1: 31),

вона не заходить до «чужого будинку», в якому знаходиться чоловік, а очікує на нього зовні

Deine Mutter und deine Brüder stehen draußen und fragen nach dir (Markus, 3: 32),

розважає танцями

Da kam die Tochter der Herodias und tanzte, und sie gefiel dem Herodes und seinen Gästen so sehr, daß der König zu ihr sagte: Wunsch dir, was du willst; ich werde es dir geben (Markus, 6: 22),

припадає до ніг, благаючи про допомогу

Eine Frau, deren Tochter von einem unreinen Geist besessen war, hörte von ihm; sie kam sogleich herbei und fiel ihm zu Füßen (Маркус, 6: 25).

Зневагу до жінки репрезентовано в прикладі *Er erwiderte: Wer ist meine Mutter, und wer sind meine Brüder? Und er blickte auf die Menschen, die im Kreis um ihn herumsaßen, und sagte: Das hier sind meine Mutter und meine Brüder. Wer den Willen Gottes erfüllt, der ist für mich Bruder und Schwester und Mutter* (Маркус, 3: 33–35).

Очевидно, що жінка стане людиною і членом громади тільки тоді, коли досягне духовного розвитку та виконуватиме волю Бога (Collier, Thomas, 1988, с. 99–122).

Сумарна кількість окремих емоцій у Івана становить 319 реєстрів, що на 1,53% перевищує показники в Матвія та Луки й на 1,56% показники в Марка.

Взаємозв'язок часу та емоцій у Івана узагальнено в таблиці, де знак «+» означає стверджувальні емоції, знак «-» – заперечні, відповідно (табл. 1.2.9).

Таблиця 1.2.9

Хронологія типових та нетипових окремих емоцій, за Johannes

Час	Типові емоції		Нетипові емоції	
	+	-	+	-
споконвіку			благодать	
хрещення Івана, зцілення (тяжко)хворих Ісусом, смерть і воскресіння Лазаря, в'їзд Ісуса до Єрусалиму, Таємна вечеря, суди над Ісусом	інтерес			
хрещення Івана, смерть і воскресіння Лазаря, в'їзд Ісуса до Єрусалиму, Таємна вечеря	радість			

Продовження табл. 1.2.9

хрещення Івана, зцілення (тяжко)хворих Ісусом, Таємна вечеря, суд над Ісусом у Понтія Пилата	гріх			
третього дня весілля в Кані Галілейській			дорікання Ісуса	
смерть і воскресіння Лазаря			дорікання жінки, любов Ісуса до Лазаря / його сестри Марти / її сестри Марії, співчуття, вдячність Богові, дружба	
третього дня весілля в Кані Галілейській, зцілення (тяжко)хворих Ісусом	подив			
повернення Ісуса із Самарії до Галілеї				непошана
зцілення (тяжко)хворих Ісусом			очікування, пошана, богобоязнь	негріх
зцілення (тяжко)хворих Ісусом, в'їзд Ісуса до Єрусалиму, Таємна Вечеря, суд над Ісусом у Понтія Пилата	бажання			
зцілення (тяжко)хворих Ісусом, в'їзд Ісуса до Єрусалиму, суд над Ісусом у Понтія Пилата, смерть і похорони Ісуса	страх			

Продовження табл. 1.2.9

зцілення (тяжко)хворих Ісусом, смерть і воскресіння Лазаря, Таємна Вечеря,	гнів			
смерть і воскресіння Лазаря, Таємна Вечеря,	горе			
в'їзд Ісуса до Єрусалиму			любов до себе, ненависть, пошана Бога	нестрях
Таємна Вечеря			любов до вірян, самоприниження, блаженство, тривога, невпевненість, любов один до одного / Ісуса, любов-пожертва, Батьківська Любов, смуток, розгубленість, журба породілі, радість матері, досконала радість Ісуса	несум
Таємна Вечеря, смерть і похорони Ісуса	любов до учня			
Таємна Вечеря, суд над Ісусом у Анни	обурення			
суд над Ісусом у Понтія Пилата, смерть і похорони Ісуса	мовчання			
суд над Ісусом у Понтія Пилата			невинність, лють	
смерть і похорони Ісуса			синівська любов до матері, спокій	

Табл. 1.2.9 дає змогу зробити висновок, що максимальна кількість окремих емоцій – 14 реєстрів – була виявлена під час

Таємної Вечері в тому числі **любов до вірян, самоприниження, блаженство, тривога, невпевненість, любов один до одного / Ісуса, любов-пожертва, Батьківська Любов, смуток, розгубленість, журба породіллі, радість матері, досконала радість Ісуса**. При цьому семантика **любові** диференціюється: вміщує в себе духовність (**любов до вірян, один до одного**), сакральність (**любов до Ісуса, Батьківська Любов**), ритуальність (**любов-пожертва**), семантика **радісті** градується за ознаками а) інтенсивності (**блаженство**), б) функцій (**матір**), в) повноти якості (**досконала радість Ісуса**), семантика **суму** має свою протилежність.

Крім того, в межах **типових емоцій** встановлено тенденцію до нівелювання підгрупи **заперечних емоцій**, разом з тим, у межах **нетипових емоцій** виявлено тенденцію до подальшої диференціації **любові як дружби** між чоловіками та між чоловіком і жінками, **любові як прихильності** між сином і матір'ю, між людиною і Я, тенденцію до диференціації **дорікання** за критерієм статті та тенденцію до протилежності, крім **суму, пошани, гріха, страху**.

Таким чином, емоції як маркери історіографічних подій корелюють насамперед із фоновими знаннями Євангелістів про емоції, їх емоційним досвідом та світоглядом, виявляють регіональну специфіку території, ландшафту, філософську особливість відкритого й закритого простору, загальної, локальної та особистісної історії етносу.

1.3. Лінгвістика емоцій в Євангеліях

Ми не перші, хто замислюється над лінгвістикою **емоцій** (Davitz, 1969, с. 28). Чимало науковців розмірковувало й продовжує розмірковувати над цим питанням, наприклад: Ю.Д. Апресян, Г.А. Багаутдінова, Л.Р. Безугла, Л.І. Белехова, Н.І. Бойко, А. Вежбицька, Н.В. Вітт, К.М. Галкіна-Федорук, М.В. Гамзюк, В.І. Карасик, О.Є. Філімонова, В.І. Шаховський та багато ін. Було б не розумно ігнорувати їхню та іншу спадщину. Деякі з-поміж запропонованих ідей дотепер не втратили своєї актуаль-

ності: емоції змінюються впродовж історії загального розвитку людства (Stearns, 1993, с. 19), вербалізація емоцій у тексті не лише диференційована, а й систематизована (Halliday, Hasan, 1976, с. 22–23), знання етносу про емоції корелюють із його менталітетом (Rosch, 1975) тощо.

Об'єктивацію **емоцій** здійснюють через мовні знаки. Класичне розуміння мовних знаків швейцарського вченого Ф. де Соссюра зводять до «поняття та акустичного образу» (Присяник, 2018, с. 169). Ця дефініція, на думку цитованої авторки, дуже спрощена, міфологізована й не відповідає матеріалам його рукопису, знайдених у 1996 році в Женеві та опублікованих у 2002 році в Парижі. Теоретик, наголошує О.П. Присяник, трактував мовний знак як тетричне, чотирибічне явище. Йдеться про «стосунки між конкретним значенням і формою, між значенням і різницею значень, між формою і різницею форм, а також між різницею форм і різницею значень» (Там само, с. 172). Критикеса доходить висновку, що в термінології Ф. де Соссюра мовний знак є *семою* (Там само).

На думку А.П. Мартинюк, мовний знак – матеріальна сутність, «що є апріорно даною організму (свідомості індивіда) через органи чуття, але даною як фізичний компонент середовища, джерелом якого є інший організм (свідомість іншого індивіда)» (Мартинюк, 2008, с. 11). Біосоціальна основа мовного знака опосередковується оцінкою (рис. 1.3.1).

Оцінка є способом судження суб'єкта про об'єкт, процес, явище, враховує соціокультурні норми/еталони лінгвоспільноти, регулює поведінку індивіда (Там само, с. 13).

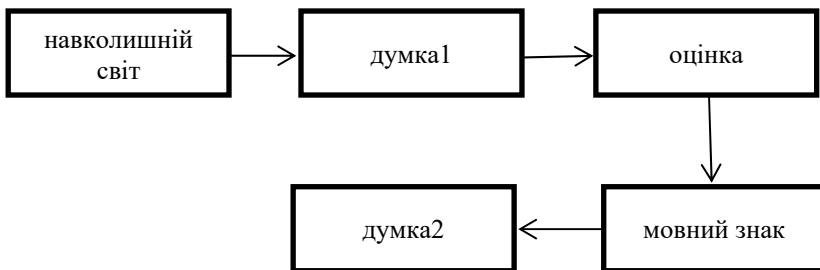

Рис. 1.3.1 Система відношень між свідомостями індивідів

Емоції відображено на всіх рівнях мови: фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному (Шаховский, 1988, с. 177). Тобто емоції можуть бути відображені фонемою, морфемою, лексемою, синтаксемою (Кочерган, 2010, с. 215).

Фонема – мінімальна звукова одиниця мови, що служить для розпізнавання й розрізнення морфем і слів (Conrad, 1975, с. 198), **морфема** – мінімальна значеннева одиниця мови, що не членується на простіші одиниці (Потапова, Потапов, 2000, с. 4; Степанова, Фляйшер, 1984, с. 86), **лексема** – мінімальна структурна одиниця мови в сукупності всіх своїх граматичних форм і значень (Mowtschan, 2016, с. 18), **синтаксема** – мінімальна семантико-синтаксична одиниця мови, що бере участь в організації речення (Синеокова, 2004, с. 10).

Наприклад:

фонема /a/ у висловлюванні *Abraham war der Vater von Isaak, Isaak von Jakob, Jakob von Juda und seinen Brüdern* (Matthäus, 1: 2) творить три семантичні портрети – діда, батька й сина: дід – Авраам – був інтровертом (фінальний склад антропоніма закритий), більшою мірою жорстким (приголосна сполука оніма *brh*) і меншою – м'яким (приголосний *m* в антропонімі), батько – Ісак – був також інтровертом, злим (приголосна сполука антропоніма *sk*), син – Юда – був екстравертом (фінальний склад антропоніма відкритий), упертим (приголосний *d* в антропонімі) (тут і далі семантичний зв'язок між звуком і значенням встановлюємо на основі спеціальних досліджень В.І. Кушнерика (Кушнерик, 2009; 2017; 2017а), семантики мовних одиниць та контексту Євангелій. – *Н.Р.*), отже, фонема /a/ дає змогу реконструювати емоції **жорстокості, злості, ворожості;**

фонему /ä/ вживають не так часто, як фонему /a/, тому виокремлюємо її в ключових словах і словосполученнях *Ähren, ärgerlich, Dämonen, erzähl niemand, Galiläa, Gefängnis, Gelähmten, Hände, Judäa, lästern, Männer, Pharisäer, später, Städte, Streitgespräch*. Ключові слова й словосполучення – найбільш важливі в змістовому відношенні елементи тексту, що забезпечують його розуміння (Dieckmann, 1980, с. 62; Felbick, 2003, с. 25), згорнуті програми «мовленнево-розумової діяльності суб'єкта при створенні чи сприманні тексту» (Залевская, 1987, с. 53). Аналізована **фонема** бере участь у створенні мно-

жинності маршрутів Ісуса і Його учнів у часі й просторі, обмеженні обжитого простору та простору усного мовлення, виражає **гнів** та **злість** (Dyer, 1982, с. 139);

фонему /e/ виокремлюємо у висловлюванні *Als Herodes gestorben war, erschien dem Josef in Ägypten ein Engel des Herrn im Traum* (Matthäus, 2: 19) для передачі часу закінчення життєвого шляху жорстокого правителя-інтроверта (приголосні сполуки антропоніма *Hrds*, дії *gstrbn*), **надії** на прийдешнє відносне добро (приголосні сполуки дії *rschn*, означеного артиклю *dm*, топоніма *gptn*), маніфестації **страху** (приголосні сполуки антропоніма *sf*), **милості Божої** (приголосні сполуки номенів *ngl*, *Hrrn*), злісної впертості (приголосні сполуки означеного артиклю *ds*);

фонема /i/ створює семантичний ореол завершеності обмеження географічної неволі родоводу Ісуса, тривалості психологічного тиску з боку автохтонів на кілька десятків його поколінь *Im ganzen sind es also von Abraham bis David vierzehn Generationen, von David bis zur Babylonischen Gefangenschaft vierzehn Generationen und von der Babylonischen Gefangenschaft bis zu Christus vierzehn Generationen* (Matthäus, 2: 17), перші чотирнадцять поколінь пізнали зло а) абсолютне (приголосні сполуки прийменника *bs*, аетропоніма *dvd*) і б) відносне (приголосні сполуки копули *snd*, кількісного числівника *vrzn*), добро а) абсолютне (приголосний ініціального прийменника *m*) і б) відносне (приголосні сполуки номена *Gnrtnn*), другі чотирнадцять поколінь зазнали зло а) абсолютне (приголосні сполуки антропоніма *dvd*, прийменника *bs*) і б) відносне (приголосні сполуки топоніма *Bblnschn*, кількісного числівника *vrzn*) та відносне добро (приголосні сполуки номена *Gnrtnn*), треті чотирнадцять поколінь пережили зло а) абсолютне (приголосні сполуки прийменника *bs*) і б) відносне (приголосні сполуки топоніма *Bbblnschn*, кількісного числівника *vrzn*, антропоніма *Chrsts*) та відносне добро (приголосні сполуки номена *Gnrtnn*) (Ткаченко, 2001, с. 25–28);

фонема /o/ утворює семантичні нюанси скаузованості, локалізації, стрімкості розвитку **інтересу** царя Ірода *Er ließ alle Hohenpriester und Schriftgelehrten des Volkes zusammenkommen und erkundigte sich bei ihnen, wo der Messias geboren werden sollte* (Matthäus, 2: 4);

фонема /ö/ в структурі ключових словах *böse, Dörfer, Gröbste, hören, können, König, Körner, möglich, Öl, schwört, Söhnen, töten, verhöhnen, Vögel, Zwölf* служить засобом створення звукообразу колективної **зловтіхи** біологічної та соціальної категорії;

фонему /u/ простежуємо в ключових словах *Bruder, Evangelium, gesund, Guten, Frucht, Jakobus, Jerusalem, Jesus, Mund, Mutter, Petrus, Stunde, Ufer, Umgebung, Wunder*; у контексті ця фонема репрезентує **подив** трьох категорій: біологічної, духовної та моральної;

фонема /ü/ в ключових словах і словосполучах *berührte, Brotstücke, Brüder, bücken, erfüllt, fühlte, in aller Frühe, sich fürchten, Krüppel, müssen, stürzen, Sünden, Sünder, verkündete, wünschen* творить звуковий образ генези колективного **страху** біологічної та моральної категорії.

На **морфологічному рівні** емоцію репрезентують кореневі, афіксальні, напівафіксальні морфеми (Гамзюк, 2000, с. 40). Діахронний аналіз останніх висвітлено в наших наукових розвідках (Романова, 2013а, с. 84–156; 2014, с. 142–211).

Наведемо кілька прикладів.

Похідне слово *unfruchtbar* зі значенням «безплідна» містить кореневу **морфему** *-frucht-* «плід», прикметниковий **суфікс** *-bar* «той, що несе», прикметниковий **префікс** *un-* «не-, без-» (ССЭНЯ, 1979, с. 79–80, 430–431). Семантика кореневої та суфіксальної **морфем** нейтральна, префіксальної – негативна. Приєднуючись до деривата *-fruchtbar*, префіксальна **морфема** *un-* привносить у його семантичну структуру негативне значення, що виражає в контексті *Sie hatten keine Kinder, denn Elisabeth war unfruchtbar, und beide waren schon in vorgerücktem Alter* (Лукас, 1: 7) емоцію **смутку, горя**. Префікс *un-* відносимо до префіксів-операторів (Ильиш, 1968, с. 68), суфікс *-bar* – до суфіксів-модифікаторів (Приходько, 2001, с. 98–99).

У структурі похідного слова *vorgerückt* «похилий (вік)» виокремлюємо кореневу **морфему** *-rück-* «рухати, пересувати», основотвірний дієслівний **суфікс** *-t* «стан», прикметниковий **префікс** *ge-* «з, разом», дієслівний **напівпрефікс** *vor-* «рух уперед» (ССЭНЯ, 1979, с. 404, 170–171, 452). **Афікси** *ge-, -t, vor-* не впливають суттєво на значення новотвору, вони лише підсилюють семантику твірної основи. Тобто є афіксами-модифікаторами.

Дериват *Begnadete* – результат **субстантивзації** прикметника *begnadet* «обдарований» (тут і далі переклад українською мовою наш – *Н.Р.*). Модель утворення субстантивата – нульовий артикль + прикметник *begnadet* + основотвірний суфікс *-e*. Прикметник змінює свою семантику та граматичну характеристику (граматичні категорії, характер сполучення з іншими словами, функцію в реченні) (Степанов, 1953, с. 104).

Персоніфікація якості отримує в лінгвістичному контексті *Der Engel trat bei ihr ein und sagte: Sei begrüßt, du **Begnadete**, der Herr ist mit dir* (Лукas, 1: 28) нове значення – «благодатна» (Маслова, 1989, с. 108). В семантичній структурі аналізованого субстантивата наявні семи 'божественний', 'любов', 'щастя', 'радість', 'задоволення'. Появу цих сем забезпечує об'єктна частина висловлювання *der Herr ist mit dir* «Господь із тобою» та закон енергетичної економії мовлення (Einstein, 1985, с. 7; Sweet, 1988, с. 114).

Дериват *Retter* утворено від кореневої **морфемі** *Rett-* «рятувати» і **суфікса** *-er* зі значенням одиничної особи чоловічої статі за родом діяльності (ССЭНЯ, 1979, с. 134).

У лінгвістичному контексті семантика новотвору *Retter* «Спаситель» має функціональне, духовне, божественне та емоційно-оцінне підґрунтя *und mein Geist jubelt über Gott, meinen **Retter*** (Лукas, 1: 47). Емоційне підґрунтя співвідносимо зі ступенем вияву **радісті** – триумфування.

Зрощення *Schreibtäfelchen* «дощечка для письма» містить дві кореневі **морфемі** *Schreib-* і *-tafel* без особливого єднального елемента (Степанова, 1953, с. 192, 112). Другий компонент *-täfelchen* є продуктом суфіксації та умлауту. Теоретично **суфікс** *-chen* має зменшувально-пестливе значення (ССЭНЯ, 1979, с. 98–99), практично ж одержує негативну оцінку (Тараненко, 2009, с. 47).

Захарій ставиться до знарядь письма пестливо через **страх** покарання. Нагадаємо, що священик не повірив Ангелові Господньому, що в нього буде дитина на схилі літ. Ангел суворо наказав Захарія – позбавив його мови. Термін покарання релевантний біологічному (9 місяців вагітності дружини) та фізично-соціальному (8 днів із дня народження, час для обрізання хлопчика та найменування, відповідно) часу.

Коли цей час закінчився, Захарій жестовою мовою попросив табличку для письма й засвідчив свою згоду щодо імені сина письмово – *Іван*, зберігши свою історію (Бровченко, Волошин, Петлюченко, 2008, с. 14) *Er verlangte ein Schreibtäfelchen und schrieb zum Erstaunen aller darauf: Sein Name ist Johannes* (Лукas, 1: 63). У ту ж саму мить «німий» Захарій став говорити й славити Бога. Зрозуміло, що між письмовою та усною формою мовлення батька суттєва розбіжність: письмове мовлення – раціональне, стисле й конкретне (антропонім), усне – емоційне, розлоге й адресне (Бог) (Mayer, Salovey, 1993, с. 435).

Цікаво, що процес усного мовлення мислять як користування язиком (*Zunge*) і ротовою порожниною (*Mund*). Звідси випливає, що жестове, письмове й усне мовлення ґрунтуються на функціях кількох частин людського тіла – пальців рук, рук, язика, рота.

Композит *Erstgeburt* «первісток» утворено способом повноскладного з'єднання – без особливого єднального елемента.

Нейтральна семантика першої кореневої **морфем** *Erst-* «перший» уточнює нейтральну полісемічну семантику другої кореневої **морфем** *-geburt* «1. пологи; 2. народження; 3. походження; 4. немовля» (Müller, 2012, с. 263). Новотвір виражає єдине переосмислене поняття з емоційно-оцінними семами 'бажаний', 'радість', 'задоволення' – «перша дитина» *Jede männliche Erstgeburt soll dem Herrn geweiht sein* (Лукas, 2: 23). У лінгвістичному контексті **композит** *Erstgeburt* набуває додаткових значень: особа чоловічої статті, що належить Ідеальному світу та потребує духовного виховання.

У структурі **трикомпозита** *Hochzeitsgäste* «весільні гості» виокремлюємо три кореневі **морфем** *Hoch-, -zeit-, -gäste*, з-поміж яких друга й третя **морфем** з'єднуються особливим єднальним елементом *-s-*. Такі поєднання називають неповноскладними. Вони виражають, гіпотетично, відношення родового відмінка чоловічого роду в однині. Норми вживання єднального елемента в складних словах – відкриті (Степанова, 1953, с. 112–113).

У лінгвістичному контексті **трикомпозит** *Hochzeitsgäste* одержує емоційне забарвлення подиву, тривалість якого обмежена у фізичному часі *Können denn die Hochzeitsgäste fasten, solange der Bräutigam bei ihnen ist? Solange der Bräutigam bei ihnen ist, können sie nicht fasten* (Markus, 2: 19). Емоція **подиву**

змінюється від позитивного до негативного значення. Негативне значення лексеми *Hochzeitsgäste* реалізоване через синонім *sie* та зумовлене стилістичним контекстом. Стилістичний контекст є відрізком тексту: від речення до надфразової єдності, містить додаткові конотації лексичних одиниць (Азнаурова, 1973, с. 230–234; Арнольд, 1990, с. 280).

На **лексико-семантичному рівні** емоції реалізують через безпосереднє вираження, опис, найменування (Шаховский, 2008, с. 24; Шведова, 1957), моделювання (Путій, 2010, с. 8–11; Mohamad, 2005).

Лексика, що **виражає емоції**, належить як до повнозначних, так і неповнозначних частин мови (Гамзюк, 2000, с. 41–49; Hayakawa, 1973, с. 84–85). При цьому в семантичній структурі повнозначних частин мови повинні бути крім предметно-логічних і емотивні семи (Васильева, 1975; Манзій, 2008, с. 25; Нушикян, 1986, с. 151; Сандомирская, 1991; Jahr, 2000, с. 89).

Наприклад:

ärgerlich, erschrecken, Lösegeld, Räuberhöhle, voll Zorn und Trauer, неповнозначні частини мови – вигуки.

Наприклад:

hilf meinem Unglauben!, Hosanna!, Hosanna in der Höhe!, Ich bin es!, Sehr gut, Meister! (Степанов, 1981, с. 97) та частки, наприклад: *aber, denn, doch, nicht, wohl* (Пророкова, 1991, с. 3–4; Helbig, 1994, с. 29).

Вигук – частина мови, що чітко відмежовується від інших частин мови морфологічно, синтаксично й семантично (Congrad, 1975, с. 117).

Розрізняють інстинктивні, когнітивні, волюнтативні, емоційні та звуконаслідувальні вигуки (Карцевский, 1984, с. 135).

Інстинктивні вигуки є звуковими реакціями на значущі для індивідуума події (DUDEN, 2009, с. 597), **когнітивні** відображають загальне ставлення суб'єкта до висловлювання або ситуації / події та їх модально-логічну оцінку (Парсиєва, 2010, с. 19), **волюнтативні** еквівалентні волевиявленню, бажанню мовця, орієнтовані на адресата (там само), **емоційні** виражають почуття, емоції, настрої людини (Курило, 2001, с. 4), **звуконаслідувальні** є копіюванням природних звуків (Маслов, 1998, с. 112).

Емоційні вигуки класифікують за різними критеріями, наприклад:

- за структурою – одно- й багатослівні;
- за етикетом – вигуки-привітання, -привертання уваги, -заповнювачі пауз, -прощання, -вибачення, -подяки, -ритуалів (тости, співчуття, запрошення тощо);
- за знаком емоцій – позитивні, негативні, приємні, неприємні (Каптюрова, 2005, с. 4–8);
- за семантикою – інтерес, горе, гнів, страх, досада, огида, подив, збентеження, сором, презирство (Романова, 2013б, с. 399–403);
- за мотивацією – первинні (прототипові, універсальні) й вторинні (лінгвоспецифічні);
- за формою – усні (вокальні жести) й письмові (матеріалізовані вокальні жести); усні вокальні жести мають специфічну просодиду, «надмовний» характер, розпізнаються на слух незалежно від лінгвокультури;
- за лексичною семантикою – опосередковані;
- за реакцією на типові стимули – подієві (реакція на стимули в процесі діяльності), об'єктивні (оціночні реакції на ознаки та якість об'єкта), агентивні (оціночні реакції на поведінку співрозмовника або третіх осіб);
- за кодифікацією – назва вокального жеста, назва емоції, типовий / додатковий стимул;
- за культурою – національно забарвленні;
- за комунікативними функціями – емоційні, спонукальні, вигуки-відповіді, звуконаслідувальні;
- за рівнями мови – фонетичні, морфологічні, синтаксичні, семантико-прагматичні тощо (Шаронов, 2009, с. 5, 7–12) тощо.

Частка – незмінна за формою та синтаксично безфункціональна частина мови, що не має власного лексичного значення, але модифікує значення в синсемантичних елементах (Mukhaуlenko, 2016, с. 132).

Класифікації **часток** детерміновано їх значенням та функціями (Heggelund, 2001). Виокремлюють такі німецькі **частки**, як-от:

- логічні й модальні (Helbig, Kötz, 1981, с. 7);
- модальні з їх варіантами (експресивно-емотивні, потенціальні, спонукальні), модифікаційні з їх варіантами (підсилювальні,

градуальні, пом'якшувальні, обмежувальні, означальні, заперечувальні), з'єднувальні, граматичні (Smeretschansky, 1981, с. 194);

підсилювальні, послаблювальні / зменшувальні, обмежувальні, стверджувальні, заперечувальні, доповнюючі, узагальнюючі, темпоральні, контактуючі, модальні, граматичні (Смолій, 2006, с. 148–149);

підсилювальні, фокусові, негативні, модальні, розмовні (DUDEN, 2009, с. 588–596).

Наприклад:

частка *denn* виражає **інтерес**, інтенсифікує його та відмежовує **сум** від **радості** *Jesus antwortete ihnen: Können denn die Hochzeitsgäste trauern, solange der Bräutigam bei ihnen ist?* (Matthäus, 9: 15),

частка *aber* виражає **досаду** щодо долі вагітних жінок і кормилиць у кінці світу та інтенсифікує **біль** *Weh aber den Frauen, die in jenen Tagen schwanger sind oder ein Kind stillen* (Markus, 13: 17),

частка *auch* виражає **надію**, інтенсифікує її та відмежовує несуттєве від суттєвого, **несправедливість** від **справедливості** *Wer in den kleinsten Dingen zuverlässig ist, der ist es auch in den großen, und wer bei den kleinsten Dingen Unrecht tut, der tut es auch bei den großen* (Lukas, 16: 10),

частка *nicht* виражає обмеження часу спілкування, заперечує форму мовлення та орієнтує на **очікування** зустрічі із сакральним – Богом *Dies habe ich in verhüllter Rede zu euch gesagt; es kommt die Stunde, in der ich nicht mehr in verhüllter Rede zu euch spreche, sondern euch offen den Vater verkünden werde* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 16: 25).

Конвергенція часток та їх повтор не лише інтенсифікують вираження емоцій у часі, а й впливають на емоційний і психічний стан адресата (Бацевич, 2010, с. 191).

Наприклад:

Deshalb rede ich zu ihnen in Gleichnissen, weil sie sehen und doch nicht sehen, weil sie hören und doch nicht hören und nichts verstehen (Matthäus, 13: 13).

Існує думка, що частки вживають насамперед у діалозі (Weydt, 1983, с. 194), проте наш аналіз показує хибність цього

твердження. **Емоційні частки** вживають також і у полілозі. Полілог – складніший діалог як за формою, так і змістом. Найбільш важливі ознаки полілогу –

ситуативна залежність;

спонтанність комунікації;

майже однакова участь у комунікації всіх учасників;

градування реактивної ролі учасників комунікації: адресант – адресат – спостерігач;

«велика амплітуда коливань смислового і формального зв'язків реплік»;

чіткість соціальних ролей учасників комунікації;

етикетні правила ведення полілогу (Бацевич, 2004, с. 72).

Сюди додаємо й емоції комунікантів, які можуть посилювати одна одну, протистояти одна одній або нейтралізувати, відповідно.

Наприклад:

Емоційний стан Івана під час проповіді хрещення покаяння для прощення гріхів корелює з емоціями його комунікантів. У наведеному нижче прикладі емоції людей – **інтерес** та **розгубленість** – впливають на емоційний стан Івана (**гнів, злість, невдоволення**) Er sagte zu ihnen: *Ihr **Schlangenbrut**, wer hat euch denn gelehrt, daß ihr dem kommenden **Gericht entrinnen** könnt?* (Lukas, 3: 7), він стає більш **спокійним** та **співчутливим**

Da fragten ihn die Leute: *Was sollen wir **also** tun?*

Er antwortete ihnen: *Wer zwei Gewänder hat, der gebe eines davon dem, der keines hat, und wer zu essen hat, der handle **ebenso*** (Lukas, 3: 10–11).

Ісус, будучи **голодним**, відмовляється від **очікуваної** та принесеної Його учнями їжі, виражає **сумнів** щодо їх знань про готовність людей до кардинальних змін. Він спонукає апостолів до розпитування один одного. Емоційний патерн **голод + очікування** зумовлює появу **сумніву**, сумнів, у свою чергу, зумовлює появу **інтересу**, інтерес зумовлює появу **впевненості** та **бажання** виконати волю Отця Небесного

Währenddessen drängten ihn seine Jünger: *Rabbi, iß!*

Er aber sagte zu ihnen: *Ich lebe von einer Speise, die ihr **nicht** kennt.*

Da sagten die Jünger zueinander: *Hat ihm jemand etwas zu essen gebracht?*

Jesus sprach zu ihnen: *Meine Speise ist es, den Willen dessen zu tun, der mich gesandt hat, und sein Werk zu Ende zu führen. Sagt ihr nicht: Noch vier Monate dauert bis zur Ernte? Ich aber sage euch: Blickt umher und seht, daß die Felder weiß sind, reif zur Ernte* (Johannes, DAS ÖFFENRLICHE WIRKEN JESU, 4: 31–35).

Для опису емоцій використовують усі мовні одиниці, що маніфестують загальне внутрішнє емоційне переживання, а також його зовнішнє виявлення, наприклад, міміку, пантоміміку, жести, тембр, висоту гучності голосу, темп, манеру мовлення тощо (Rajmohan, Mohandas, 2007).

Зокрема **горе** та **небажання** віфліємців описують із позиції релігійного погляду – пророцтво Єремії. Емоції об'єктивують невербально: невизначений крик, інтенсивність плачу й голосіння та метафорично: персоніфікація відомої вродливої жінки – пастушка овець Рахіль та заперечення волевиявлення *Ein Geschrei war in Rama zu hören, lautes Weinen und Klagen: Rahel weinte um ihre Kinder und wollte sich nicht trösteln lassen, denn sie waren dahin* (Matthäus, 2: 18);

несум описують із позиції ритуально-культурного та релігійного поглядів – заперечення насупленого обличчя, що порівнюється з множинністю фальшивих сумних облич людей під час посту *Wenn ihr fastet, macht kein finsternes Gesicht wie die Heuchler. Sie geben sich ein trübseliges Aussehen* (Matthäus, 6: 16);

страх хворої жінки описують із позиції комунікації – кінесика та якість мовлення *Da kam die Frau, zitternd vor Furcht, weil sie wußte, was mit ihr geschehen war; sie fiel vor ihm nieder und sagte ihm die ganze Wahrheit* (Markus, 5: 33);

неспокій, нерішучість та **інтерес** Ірода описують із позиції психології комунікації – систематична зміна емоційного стану *Sooft er mit ihm sprach, wurde er unruhig und ratlos, und doch hörte er ihm gern zu* (Там само, 6: 20);

надію праведного Семена на зустріч зі Спасителем описують із позиції соціології та сакральності комунікації – локус, антропонім, спосіб життя, характеристика, вдячність Богові *In Jerusalem lebte damals ein Mann namens Simeon. Er war gerecht und fromm und wartete auf die Rettung Israels, und der Heilige Geist war ihm offenbart worden, er werde den Tod nicht schauen, ehe er den Messias des Herrn gesehen habe. Jetzt wurde er vom*

Geist in den Tempel geführt; und als die Eltern Jesus hereinbrachten, um zu erfüllen, was nach dem Gesetz üblich war, nahm Simeon das Kind in seine Arme und pries Gott mit den Worten: Nun läßt du, Herr, deinen Knecht, wie du gesagt hast, in Frieden scheiden (Лукas, 2: 25–29).

Опис емоцій у наведених прикладах репрезентовано в межах стилістичного контексту.

Загалом, виокремлюємо три підтипи **опису**: опис пережитих емоцій, опис емоційних процесів, опис емоційних станів.

Найменування емоцій в Євангеліях, як уже зазначалось вище, пов'язане з різною мотиваційною базою й мотиваційними ознаками (Тропина, 2008, с. 310). У Матвія мотиваційна база – Святий Дух, мотиваційна ознака – праведна жінка, у Марка – функції Івана Христителя та гріх, у Луки – історіографічні події та праведний священик і його родина, у Івана – світобудова та позитивна оцінка, відповідно. На жаль, до тепер не відомо, чи створювали рецензовані автори оказіоналізми для емоцій чи ні. Німецькомовний варіант Євангелій не містить таких лексем.

Виокремлюють два етапи номінації: *перший етап* передбачає класифікацію пізнаваного об'єкта, включення його до певного поняттєвого класу, що має в мові категоріальне вираження, *другий етап* – полягає у формуванні плану змісту номінації та форми її мовного означення (Dokulil, 1962).

Наведемо кілька прикладів **найменувань емоцій**.

Наприклад:

під час найменування **гріхів** (мн.), **страждання** (мн.), **перелюбу**, **мовчання** вживають оцінку та емоцію, слово *griх* етимологізуємо на тлі германського правознавчого терміна «боргова справа» (KLUGE, 1999, с. 809) *denn er wird sein Volk von seinen Sünden erlösen* (Matthäus, 1: 21), *страждання* – германського дієслова зі значенням «іти», що змінив свою семантику в давньоверхньонімецькій мові на «страждання» (KLUGE, 1999, с. 512) *und heilte im Volk alle Krankheiten und Leiden* (Matthäus, 4: 23), *перелюб* – вільного словосполучення, перший компонент якого походить від германського полісемічного іменника «звичай, право», другий компонент етимологізують на основі германського полісемічного дієслова «ламати, розбивати», тобто йдеться про метафоризацію порушення інтимних відносин між

чоловіком і жінкою в правовому полі (KLUGE, 1999, с. 205, 133) *Du sollst nicht die Ehe brechen* (Matthäus, 5: 27), *мовчання* – стало слово-сполучення, перший компонент якого походить від давньоверхньонімецького полісемічного дієслова «зупиняти, затримувати», другий компонент тотожний германському полісемічному дієслову «бути; існувати» (KLUGE, 1999, с. 805) *wenn die zeit dafür da ist, sollst du stumm sein und nicht mehr reden können, bis zu dem Tag, an dem all das eintrifft* (Lukas, 1: 20) тощо,

найменування **переляк, щастя** невід’ємні від оцінки та інтенсивності емоції, слово *переляк* походить від індоєвропейського іменника «страх», етимологія якого ґрунтується на параметрах простору «тісний, вузький» (KLUGE, 1999, с. 40) *Warum habt ihr solche Angst?* (Markus, 4: 40), слово *щастя* – вільне словосполучення, перший компонент якого походить від індоєвропейського прикметника «великий», другий компонент – похідне слово від давньоверхньонімецького дієслова «радувати» (KLUGE, 1999, с. 340, 285) *Große Freude wird dich erfüllen, und auch viele andere werden sich über seine Geburt freuen* (Lukas, 1: 14) тощо,

в основі найменувань **справедливості, провини** (мн.) лежить оцінка, емоція та закон, слово *справедливість* походить від давньонімецького полісемічного прикметника «прямий, справедливий (про ціну), підхожий» (KLUGE, 1999, с. 316) *Denn nur so können wir die Gerechtigkeit (das Gott fordert) ganz erfüllen* (Matthäus, 3: 15), *провина* – від германського дієслова «заборгувати (гроші кому-небудь)» (KLUGE, 1999, с. 744) *Und erlaß uns unsere Schulden* (Matthäus, 6: 12),

найменування **самотність** співвідноситься з оцінкою, емоцією та кількістю, походить від давньоверхньонімецького прислівника, що посилює семантику числівника «один» (KLUGE, 1999, с. 27) *seinen Jüngern aber erklärte er alles, wenn er mit ihnen allein war* (Markus, 4: 34),

найменування **милосердя** пов’язане з оцінкою, емоцією та серцем (метафора), походить від давньоверхньонімецького дієслова «пожаліти (когось)» (KLUGE, 1999, с. 227) *und berichte deiner Familie alles, was der Herr für dich getan und wie er Erbarmen mit dir gehabt hat* (Markus, 5: 19).

У наведених найменуваннях емоцій простежуємо дві основні тенденції: тенденцію до дуального конструювання та тенденцію

до тернарного конструювання. Дуальне конструювання містить архісеми 'оцінка', 'емоція', тернарне – 'оцінка', 'емоція', 'закон/кількість/метафора'. Дуальне конструювання визнаємо типовим ономасіологічним процесом і результатом, тернарне – варіаційним, відповідно.

Лінгвістичне **моделювання емоцій** пов'язане насамперед з іменем Ісуса Христа. Він проповідує Царство Боже й моделює емоцію **блаженства** (Matthäus, 5: 3–12). Передбачаючи майбутнє людства, моделює емоції **горя, нестраху, агресивності, ненависті, богозневаги, скорботи, недовіри, очікування** (Matthäus, 11: 21–23, 23: 13–29; 24: 6–8, 12–13, 19–23, 42, 44), **радості, обурення, мовчання, страху, гніву** (Там само, 25: 6, 9–10, 21, 23, 25–26, 41). Моделі євангелістів лишаємо на периферії, що може стати перспективою подальшого дослідження.

Лінгвістична **модель емоції** – це тип синтаксичної конструкції, за якою утворюють семантику кількох емоцій (Меньшиков, 2011, с. 95).

Наприклад:

блаженство побудоване за однією з чотирьох моделей:

1) прикметник *Selig* + узгоджене означення (відносний займенник) *Selig, die arm sind vor Gott* (Matthäus, 5: 3), *Selig, die hungern und düstern nach der Gerechtigkeit* (Matthäus, 5: 6);

2) прикметник *Selig* + неузгоджене означення (іменник у називному відмінку мн.) *Selig die Trauernden* (Matthäus, 5: 4), *Selig die Barmherigen* (Matthäus, 5: 7);

3) прикметник *Selig* + означальне підрядне речення а) негативне *Selig, die keine Gewalt anwenden* (Matthäus, 5: 5), б) позитивне *Selig, die ein reines Herz haben, Selig, die Frieden stiften, Selig, die um der Gerechtigkeit willen verfolgt werden* (Matthäus, 5: 8–10);

4) прикметник *Selig* + копула + особовий займенник *ihre Selig seid ihr, wenn ihr um meinetwillen beschimpft und verfolgt und auf alle mögliche Weise verleumdet werdet* (Matthäus, 5: 11).

Специфікою наведених моделей є наявність прикметника *Selig* зі значенням «блаженний», його здатність приєднувати означення та функціонувати як предикат.

При утворенні **радості** вживають три моделі:

1) імператив 2-ї особи множини *Freut euch und jubelt* (Matthäus, 5: 12);

2) імператив 2-ї особи однини з однорідними членами *Komm, nimm teil an der Freude deines Herrn!* (Matthäus, 25: 21, 23);

3) окличне речення + імператив 2-ї особи множини *Der Bräutigam kommt! Geht ihm entgegen!* (Matthäus, 25: 6).

Для цих моделей характерно: використання дієслів, іменників із емоційним значенням та інтонаційне вираження емоцій.

Моделі **горя**, як і **блаженства**, репрезентовано чотирма різновидами:

1) імператив 2-ї особи однини + апелятив міста *Weh dir, Chorazin! Weh dir, Betsaida!* (Matthäus, 11: 21);

2) імператив 2-ї особи множини + апелятиви роду занять + оцінка *Weh euch, ihr Schriftgelehrten und Pharisäer, ihr Heuchler!* (Matthäus, 23: 13);

3) імператив 2-ї особи множини + оцінка *Weh euch, ihr seid blinde Führer!* (Matthäus, 23: 16);

4) іменник *Weh* + частка *aber* + іменник *Frauen* у множині давального відмінка + означальне підрядне речення *Weh aber den Frauen, die in jenen Tagen schwanger sind oder ein Kind stillen* (Matthäus, 24: 19). Тут **горе** диференціюють за гендерною ознакою, обмежуючи репродуктивність жінки, її функції та вік.

«Родзинками» моделей побудови **горя** є полісемічний іменник *Weh* зі значенням «горе», конкретний адресат та інтонаційне вираження емоцій.

Гнів ґрунтується на двох моделях:

1) окличне речення *Du bist ein schlechter und fauler Diener!* (Matthäus, 25: 26),

2) імператив 2-ї особи множини + апелятив *Weg von mir, ihr Verfluchten, in das ewige Feuer, das für den Teufel und seine Engel bestimmt ist!* (Matthäus, 25: 41).

Як бачимо, семантика **гніву** різна: в моделі 1 **гнів** тотожний негативній характеристиці якогось одного «підлеглого», в моделі 2 – негативному оцінному ставленню адресанта до адресатів із семантикою грішників, його бажанню дистанціюватись від них та суворо покарати за здійснені злочини.

Інші емоції – **нестрах, агресивність, ненависть, скорбота, недовіра, очікування, неочікуваність, обурення, мовчання** – моделюють за однією схемою. Зокрема **нестрах** реалізують че-

рез модель імператив 2-ї особи множини з модальним дієсловом *lassen* + заперечення *nicht* + інфінітив відповідного дієслова *laßt euch nicht erschrecken!* (Matthäus, 24: 6),

агресивність – через синтаксичну конструкцію в майбутньому часі (футурум I) *Denn ein Volk wird sich gegen das andere erheben und ein Reich gegen das andere, und an vielen Orten wird es Hungernöte und Erdbeben geben* (Matthäus, 24: 7), *Dann wird man euch in große Not bringen und euch töten* (Matthäus, 24: 9),

ненависть – через синтаксичну конструкцію в теперішньому часі пасивної форми, що функціонує в майбутньому часі (футурум I) *und ihr werdet von allen Völkern um meinen Namens willen gehaßt* (Matthäus, 24: 9),

скроботу, точніше її інтенсивність, моделюють на основі ускладненої синтаксичної конструкції в майбутньому часі (футурум I), що охоплює негативний гіпотаксис з позитивним вставним реченням та негативний паратаксис зі словами-інтенсифікаторами *Denn es wird eine so große Not kommen, wie es noch nie eine gegeben hat, seit die Welt besteht, und wie es auch keine mehr geben wird* (Matthäus, 24: 21) або через паратаксис у майбутньому часі (футурум I) *dann werden alle Völker der Erde jammern und klagen, und sie werden den Menschensohn mit großer Macht und Herrlichkeit auf den Wolken des Himmels kommen sehen* (Matthäus, 24: 30).

Недовіру моделюють через негативну синтаксичну конструкцію як реакцію на попереднє емоційне висловлювання *Da ist er!, so glaubt es nicht!* (Matthäus, 24: 23).

Моделі **очікування** та **обурення** збігаються за формою з моделями **радості** (1, 2), тобто імператив 2-ї особи множини *Seid also wachsam!* (Matthäus, 24: 42), імператив 2-ї особини однини з однорідними членами *geht doch zu den Händlern und kauft, was ihr braucht* (Matthäus, 25: 9), відповідно.

Модель **неочікуваності** тотожна негативній синтаксичній конструкції з темпоральним значенням *Denn der Menschensohn kommt zu einer Stunde, in der ihr es nicht erwartet* (Matthäus, 24: 44),

модель **мовчання** еквівалентна синтаксичній конструкції пасивної форми (імперфект) *und die Tür wurde zugeschlossen* (Matthäus, 25: 10).

Синтаксичний рівень емоцій репрезентовано двома підгрупами мовних одиниць: нормативними та ненормативними (Илинская, 2007, с. 10; Veneš, 1968, с. 294–295). **Нормативні** синтаксичні конструкції виражають **емоції** у межах існуючої мовної норми, **ненормативні** – поза межами останньої. Їх моделі проаналізовано детально в монографії М.В. Гамзюка (Гамзюк, 2000, с. 54–60), тому не має потреби їх розглядати.

Хотіли б лише уточнити дефініцію «речення», оскільки їх кількість у сучасній лінгвістиці перевищує 200 визначень (Kempgen, Kosta, Berger, Gutschmidt, 2014, с. 1700).

Речення в німецькій лінгвокультурі – відносно незалежна комунікативна одиниця, оформлена змістовно, граматично, структурно й інтонаційно (Conrad, 1975, с. 224; DUDEN, 2009, с. 763–764). Тобто речення має план змісту і план вираження (Кочерган, 2010, с. 435).

Класифікують **речення** за різними ознаками, приміром:

- метою та функцією – розповідні, питальні, окличні, спонукальні;
- будовою – прості, складні, ускладнені / періоди;
- характером зв'язку з дійсністю – стверджувальні / позитивні, заперечні / негативні;
- емоційним забарвленням – емоційно нейтральні, помірно емоційні, окличні (Адмони, 1955, с. 238–239, 245–248; Запорожець, 2016, с. 298–302; Charitonowa, 1976, с. 52–63; Smeretschansky, 1981, с. 209, 301); основними засобами вираження емоційного забарвлення речення є інтонація, порядок слів, вигуки, частки, (емоційно) модальні/вставні слова (Адмони, 1955, с. 246).

Інтонація об'єднує слова речення в єдине ціле, ідентифікує за змістом, модальністю, визначає межі, відділяє від суміжних речень і членує на синтагми (Ланчуковська, 2005, с. 27–28), **порядок слів** передбачає «взаємне розміщення членів речення при певній смисловій структурі висловлювання» (Мацюк, Станкевич, 2005, с. 146). Моделі смислової структури висловлювання проаналізовано Ф. Данешем (Daneš, 1974, с. 118–120). Виокремлено три моделі:

1) проста лінійна прогресія: тема (T) передує ремі (R), наприклад: *Johannes* (T1) *hörte im Gefängnis von den Taten*

Christi (R1). *Da* (T2) *schickte er seine Jünger zu ihm* (R2) (Matthäus, 11: 2),

2) прогресія із наскрізною темою, наприклад: **Petrus** (T1) *folgte Jesus von weitem bis zum Hof des hohepriesterlichen Palastes* (R1); **er** (T1 = T2) *ging in den Hof hinein und setzte sich zu den Dienern, um zu sehen, wie alles ausgehen würde* (R2) (Matthäus, 26: 58),

3) тематична прогресія семантичних варіацій: похідна тема, відчленована тема, розділена тема / рема, наприклад: *Als er aus dem Boot stieg, lief ihm ein Mann entgegen* (T1), *der von einem unreinen Geist besessen war* (R1). *Man konnte ihn nicht bändigen, nicht einmal mit Fesseln* (R1.1 → R2). *Schon oft hatte man ihn an Händen und Füßen gefesselt, aber er hatte die Ketten gesprengt und die Fesseln zerrissen* (R1.2 → R2); *niemand konnte ihn bezwingen* (R 1.3 → R2) (Markus, 5: 2–4).

Доведено, що аналізовані типи прогресій в сучасній німецькій мові мають розмаїте комбінування і розмаїті варіації (DUDEN, 2009, с. 1130).

Стосовно **модальних слів** або **модальників**, їх трактують як специфічні лексичні одиниці, що виражають відношення змісту висловлювання до дійсності та мовця до змісту висловлюваної думки (Манаєнко, 2019, с. 496). Синонімом **модальника** є вставні слова (Горпинич, 2004, с. 241).

Наприклад:

Da rief er ein Kind herbei, stellte es in ihre Mitte und sagte: Amen, das sage ich euch: Wenn ihr nicht umkehrt und wie die Kinder werdet, könnt ihr nicht in das Himmelreich kommen (Matthäus, 18: 2–3).

Und wenn er es findet – amen, ich sage euch: er freut sich über dieses eine mehr als über die neunundneunzig, die sich nicht verirrt haben (Matthäus, 18: 13).

Amen, ich sage euch: Alles, was ihr auf Erden binden werden, das wird auch im Himmel gebunden sein, und alles, was ihr auf Erden lösen werdet, das wird auch im Himmel gelöst sein (Matthäus, 18: 18).

Лексему *Amen* у сучасній німецькій мові вживають як 1) релігійний термін, 2) метафору, 3) компонент прислів'я (WAHRIG, 2012, с. 73), заключне слово молитви, проповіді, або благословення, елемент ідіоми, маркер розмовного стилю, *amen* означає

закінчення молитви, проповіді, благословення (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 77).

У наведених прикладах *Amen* і *amen* пов'язані з розмовним стилем і виражають **упевненість**. Теоретично якість розмовного стилю залежить від ситуації, обставин, умов спілкування, загального досвіду комунікантів, їхнього психотипу (Солдатова, 2017, с. 132). За таких міркувань *Amen* і *amen* виконує функцію перерозподілу знань Ісуса про ставлення людей до Царства Небесного (негативний сенс), матеріальних цінностей (позитивний сенс) та діалектику Вселенських законів (нейтральний сенс).

Зауважимо, що в лінгвістиці та психології термін «упевненість» – полісемічний: лінгвісти тлумачать *упевненість* як оцінку 1) фізичних сил і можливостей індивідуума, 2) якості думки людини про щось, віри у когось, щось (НТСУМ, 3, 2003, с. 621), думка психологів почасти перегукується з інтерпретованим визначенням, почасти виходить за його межі: **упевненість** – «переконаність, **тверда** віра, **спокійне** усвідомлення **свої** сили, **своїх** можливостей, **рішучість** у діях» (Шадських, Піча, 2008, с. 223) (виділено нами – Н.Р.).

У синтаксичних конструкціях *Amen* відокремлено графічно двокрапкою і комою та комою, *amen* – тире і комою, що свідчить про функції лексем у висловлюваннях – підтвердження а) третіх осіб розмови *ein Kind, er, es*, б) каналу спілкування *Mitte*, в) дистанціювання від третіх осіб *er, es*, г) адресанта *sage ich*, ґ) адресата *sage euch*, д) змісту висловлювання загалом та оцінно-емоційне ставлення адресанта до змісту висловлювання (Бровченко, Волошин, Петлюченко, 2008, с. 20–21) та про перерозподіл наведених вище знань із рівня нового, невідомого, важливого *Amen* на рівень старого, відомого, неважливого *amen* (DUDEN, 2009, с. 1124–1129).

Прямий порядок слів означає, що підмет стоїть перед присудком, **зворотний** – після присудка (Шульц, Зундермайер, 1999, с. 232–234).

Наприклад:

*Und sein **Ruf** verbreitete sich in ganz Syrien* (Matthäus, 4: 24),
*Bei Tag und Nacht schrie **er** unaufhörlich in den Grabhöhlen und auf den Bergen und schlug sich mit Steinen* (Markus, 5: 9).

У питальних реченнях без питального слова підмет стоїть після присудка.

Наприклад:

*Kann ein **Blinder** einen Blinden führen? Werden **nicht beide** in eine Grube fallen?* (Lukas, 6: 39).

До особливостей сучасного німецького речення належать й облігаторність головних членів речення, й рамкова конструкція, й повна й неповна рамка, й одне заперечення, й вибір сполучника або сполучникового слова (Михайлова, Шендельс, 1977, с. 194–195, 300–302, 310; Dürscheid, *ie kinder* 2007, с. 105; Hoberg, 1981, 195–199).

У складнопідрядному реченні **порядок слів** коливається: від прямого до зворотного. Йдеться про місце головного й підрядного речення. Якщо головне речення передує підрядному, то його порядок слів збігається із самостійним реченням.

Наприклад:

Ich habe erkannt, daß ihr die Liebe zu Gott nicht in euch habt (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 5: 42), якщо головному реченню передує підрядне речення, то змінювана частина присудка в головному реченні стоїть після підрядного речення (DUDEN, 2009, с. 1019–1020).

Наприклад:

Als sie dort waren, kam für Maria die Zeit ihrer Niederkunft (Lukas, 2: 9). При цьому **порядок слів** у підрядному реченні сталий: присудок стоїть у кінці речення: змінювана частина займає останнє місце, незмінювана – передостаннє місце, наприклад: *Sie ging und berichtete es denen, die mit ihm zusammengewesen waren und die nun klagten und weinten* (Markus, 16: 10).

До основних функцій синтаксичної конструкції належать: структуризація та символізація змісту (Langacker, 1999, с. 11–12).

Наведемо приклади «**нормативних**» і «**ненормативних**» **емоційних речень**.

«**Нормативні**» синтаксичні конструкції, що виражають **радість** –

елементарні речення з прямим порядком слів Natanaël antwortete ihm: *Rabbi, du bist **der Sohn Gottes**, du bist **der König von Israel!*** (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 1: 49);

складні речення а) паратаксис *Kehrt um, und glaubt an das Evangelium!* (Markus, 1: 15), б) гіпотаксис *Wer den Willen Gottes*

erfüllt, der ist für mich Bruder und Schwester und Mutter (Markus, 3: 35);

ускладнене речення, що охоплює асиндетичний паратакис *Schon hält er die Schaufel in der Hand; er wird die Spreu vom Weizen trennen und den Weizen in seine Scheune bringen; die Spreu aber wird er in nie erlöschendem Feuer verbrennen* (Matthäus, 3: 12);

період, що містить гіпотакис і паратакис *Sammelt euch nicht Schätze hier auf der Erde, wo Motte und Wurm sie zerstören und wo Diebe einbrechen und sie stehlen, sondern sammelt euch Schätze im Himmel, wo weder Motte noch Wurm sie zerstören und keine Diebe einbrechen und sie stehlen* (Matthäus, 6: 19).

«Ненормативні» синтаксичні конструкції, що виражають радість, розмаїті:

а) просте поширене речення з порушенням часової форми дійсного способу дієслова – вживають давноминулий час (плюсквамперфект) до подій, що ще не здійснились *Johannes war nämlich noch nicht ins Gefängnis geworfen worden* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 24);

б) еліпсис із предикативом *Seht, Ø Ø das Lamm Gottes!* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 1: 36);

в) апозіопезис *Ich will es – werde rein!* (Markus, 1: 41), тощо.

Для вираження варіанту радості – задоволення – вживають усічений гіпотакис *Wer sein Zeugnis annimmt, Ø beglaubigt, daß Gott wahrhaftig ist* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 33), **гніву** – еліпсис із додатком *Erntet man etwa von Dornen Trauben oder Ø Ø Ø von Disteln Feigen?* (Matthäus, 7: 16) або усічений гіпотакис зі звертанням *Nicht jeder, der zu mir sagt: Herr! Herr!, wird in das Himmelreich kommen, sondern nur Ø Ø, wer den Willen meines Vaters im Himmel erfüllt* (Matthäus, 7: 21), **сумніву** – усічений паратакис *Viele Ø werden an jenem Tag zu mir sagen: Herr, Herr, sind wir nicht in deinem Namen als Propheten aufgetreten, und haben wir nicht mit deinem Namen Dämonen ausgetrieben und Ø Ø Ø mit deinem Namen viele Wunder vollbracht?* (Matthäus, 7: 22), **обурення** – гіпотакис із відокремленим дієприкметниковим зворотом, що увиразнює семантику гігієнічного стану рук та ставлення людини до свого здоров'я, правил харчування, етикету *Sie sahen, daß einige seiner Jünger ihr*

Brot mit unreinen, das heißt mit ungewaschenen Händen aßen (Markus, 7: 2) тощо.

Короткий аналіз лінгвістики **емоцій** в Євангеліях засвідчує, що феномен об'єктивують на всіх рівнях мови. Кожний рівень має свою систему засобів для вираження емоцій, бере участь у створенні емоційної одиниці вищого рівня. Опис та моделювання емоцій здійснюють на граматичному рівні, найменування емоцій – на лексичному, відповідно.

ЕМОЦІЇ У СИНОПТИЧНИХ ЄВАНГЕЛІЯХ

2.1. Поняття «синоптичні Євангелії»

Під синоптичними або канонічними Євангеліями розуміють три перші книги Нового Заповіту, написаних Матвієм, Марком і Лукою (СЄ, 2022).

Характерною ознакою канонічних книг є узгодження з «догматом християнства в тому значенні, в якому вони проголошувалися Христом та Його учнями від самого початку» (Гудінг, Леннокс, 3, 2007, с. 290–291).

Зміст аналізованих творів багато в чому перегукується і повторюється, проте це не стосується парадигми емоцій і послідовності їх появи в текстовій тканині (Die Bibel, 1993, с. 1087–1193).

Новий, уніфікований переклад Євангелій німецькою мовою виконано з першоджерел, за дорученням австрійських єпископів Й. Фрейндорфера, К.Й. Лейпххта, Е. Шіка та освячено єпископом А. Штегером. Ураховано не лише провідні теорії у галузі біблієзнавства, а й відповідні правила німецької мови (Die Bibel, 1993, с. V). У цьому контексті вербалізація емоцій є науковим, міждисциплінарним продуктом, а не креативним як у Татіана (Романова, 2011, с. 235).

Базовими мовними засобами наукового стилю є терміни, абстрактна, загальноживана, моносемічна, іншомовна, запозичена лексика, наукова фразеологія, цитати, посилення тощо (Мироненко, 2011, с. 71; Покорна 2011, с. 88).

Основні функції наукового стилю – «систематизування, пізнання світу», повідомлення «про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству» (Дерба, 2013, с. 417–418).

Міждисциплінарний підхід, як уже зазначалось у підрозділі 1.1, дає змогу виявити принципово нові знання про емоції давньої людини (Шамаєва, 2008, с. 47). Більш того, порівняти

феномен на рівні семітської та індоєвропейської генетики (Тюняев, 2013, с. 42), переосмислити проблему взаємодії емоції, мови й культури, емоції й когніції (Шамаєва, 2002, с. 229).

Аналізуючи емоції в синоптичних Євангеліях, ми не можемо нехтувати емоційною сферою Ісуса Христа, адже Він не лише проголошує любов до ближнього, а й вмирає ганебною смертю за гріхи всього людства. Разом з тим, Христос відкрив людям справжній образ Бога Отця – Бога Любові, Бога Добра, Бога Милості та вказав шлях до Нього.

2.2. Синоптичні Євангелії про емоційну сферу Ісуса

Емоційна сфера людини – одна з найбільш складних і багатофункціональних систем людського організму (Илинская, 2007, с. 8) – вивчена менше, ніж пізнавальна сфера (Кириленко, 2018, с. 26).

Феномен розуміють як сукупність емоційних процесів, станів, почуттів, проявів, з якими вони пов'язані (Westen, 1999, с. 483).

Виокремлюють п'ять векторних напрямів у дослідженні **емоційної сфери людини/особистості**: 1) самотворення емоцій і почуттів, 2) рівневість емоційних переживань, 3) емоційна готовність до змін, 4) емоційне самопізнання, 5) духовні переживання (Там само). Наведені вектори психіки трактують у річищі вчинково-орієнтованого підходу, впорядковують у тривірневу систему: горизонтальна, вертикальна, наскрізьна площини. Доходять висновку, що горизонтальна площина включає емоційні переживання і емоційну готовність до змін (2 і 3-й вектори), вертикальна пов'язана з емоційним самопізнанням і духовними переживаннями (4 і 5-й вектори), наскрізьна еквівалентна самотворенню емоцій і почуттів (1-й вектор) (Там само, с. 29).

Для цілей нашого дослідження використання аналізованих векторних напрямів не є релевантними, бо **емоційна сфера** Ісуса «запрограмована» і обмежена Богом *denn er wird sein Volk von seinen Sünden erlösen* (Matthäus, 1: 21), *er aber wird euch mit dem Heiligen geist taufen* (Markus, 1: 8), *Gott, der Herr, wird ihm den Thron seines*

Vaters David geben. Er wird über daas Haus Jakob in Ewigkeit herrschen, und seine Herrschaft wird kein Ende haben (Лукas, 1: 32), *Das wahre Licht, das jeden Menschen erleuchtet, kam in die Welt* (Johannes, DER PROLOG, 1: 9) (Гамзюк, 1999, с. 22–23).

У кожній із синоптичних Євангелій **емоційну сферу** Ісуса відтворено крізь призму певного світорозуміння. Наприклад, **Матвій** інтерпретує **емоційну сферу** Ісуса як **біо-сакральну**, **Марк** – як **божественно-біо-соціальну**, **Лука** – як **історико-біо-космічну**, відповідно.

Спільним компонентом емоції у **Матвія**, **Марка** й **Луки** є біологічний компонент, до різних компонентів належать: сакральний (**Матвій**), божественний і соціальний (**Марк**), історичний і космічний (**Лука**). Біологічний компонент є внутрішньою складовою живого організму, всі інші – сакральний, соціальний, божественний, історичний, космічний – зовнішніми складовими живого організму. Взаємодія внутрішнього та зовнішнього компонентів викликає певний емоційний стан, форми й відтінки вираження якого називають **спокоєм, інтересом, подивом, радістю, щастям, блаженством, любов'ю, страхом, боязню, переляком, жахом, заціпенінням, обуренням, агресивністю, гнівом, злістю, люттю, шаленством, ненавистю, горем, сумом, журбою, скорботою, печаллю, стражданням, надією, огидою, зневагою** тощо.

Щоб одержати уявлення про реєстр тих чи тих емоцій Ісуса, звернімося до змістово-фактуального матеріалу.

Матвій у передмові (DIE VORGESCHICHTE) проголошує Ісуса нащадком благородного роду. Перераховано поіменно 42 покоління: чотирнадцять від Авраама до Давида, чотирнадцять від Давида до вавилонського переселення, чотирнадцять від вавилонського переселення до Христа (Matthäus, 1: 17). Такі кількісні та якісні дані зумовлюють появу в сучасного адресата щонайменше двох емоцій – **інтересу** та **подиву, захоплення та радості** або **байдужості** та **спокою**.

Ісус виявляє емоції від Свого народження до Вознесіння, знає про деякі з-поміж них із 12-річного віку (табл. 2.2.1). Йдеться про емоцію **інтересу** *Als seine Eltern sahen, waren sie sehr betroffen, und seine Mutter sagte zu ihm: Kind, wie konntest du uns das antun? Dein Vater und ich haben dich voll Angst gesucht. Da sagte er zu ihnen:*

Warum habt ihr mich gesucht? Wußtet ihr nicht, daß ich in dem sein muß, was meinem Vater gehört? (Lukas, 2: 48–49).

Активатори **інтересу** поділяємо умовно на дві підгрупи: люди та речі. Люди – вчителі при храмі, матір і батько Ісуса, речі тотожні науковим знанням учителів, фоновим знанням батьків та місцю навчання. Ісуса цікавлять як наукові, так і фонові знання, місце навчання – храм. Наукові знання матеріалізовано двома процесами: слуханням та розпитуванням. При цьому слухання оцінюють – уважне слухання (*hörte ihnen zu*), розпитування ототожнюють із невідомими проблемами (*stellte Fragen*), фонові знання орієнтують на один процес – спілкування (*sagte*). Очевидно, що Ісус не знає, як називається місце занять, тому описує його словосполученням *in dem sein muß* «повинен бути в тому» та уточнює реченням *was meinem Vater gehört* «що належить Моєму Батькові», що інформує про просторову близькість Сина й Батька (Моря-Мицьк, 2011, с. 384).

З емоціями й почуттями дітей знайомлять, як правило, батьки (Молодушкіна, 2011, с. 5). Емоційне спілкування матері з Ісусом сповнене **розгубленості** та **жаху** *waren sehr betroffen i voll Angst*. Вона оцінює подію раціонально та морально *wie konntest du uns das antun?*, намагається вплинути на емоційний стан сина *Dein Vater und ich haben dich gesucht*. Матір не враховує того факту, що син уже не дитина, що його інтереси змінюються, виходять за межі гри, орієнтовані на пізнання навколишнього світу (Максименко, 2018, с. 268). Ісус нехтує емоціями матері через брак інформації про загрозу Його життю (Молодушкіна, 2011, с. 19). З другого боку, Він знає, що перебуває в безпечному, захищеному Отцем Небесним місці, в якому відсутнє поняття «страх».

Повернувшись із батьками до Назарету, підліток знову стає слухняним, набирається мудрості, Його любить Бог і люди (Lukas, 2: 52). Цілком зрозуміло, що **Неземна й земна любов** підсилюють одна на одну, беруть участь у формуванні характеру, здібностей Ісуса (Саннікова, 2014, с. 44) та впливають позитивно на Його емоційну поведінку (Винарская, Богомазов, 2001, с. 68–69).

Результати досліджень емоційної сфери Ісуса узагальнюємо в таблицю (табл. 2.2.1).

Таблиця 2.2.1

Емоційна сфера Ісуса Христа, за синоптичними Євангеліями

Вік Ісуса	Matthäus		Markus		Lukas	
	виявляє емоції	знає емоції	виявляє емоції	знає емоції	виявляє емоції	знає емоції
1-й день	спокій				спокій	
8-й день					мовчан- ня	
12 років					інтерес, спокій, зухвалі- стість	інтерес
30 років	бажання, терпін- ня, скром- ність, інтерес, подив, спокій, милість, любов до Отця Небе- сного, гнів, усаміт- нен-ня, милосе- рдя, людино- люб- ність, жаль, агресив- ність, мовчан- ня, покі- рність, смерте- льний	біль, муки, блажен- ство, сум, ласка, милість, сором, радість, агресив- ність, образ, любов до жін- ки/ свого ближ- ньо- го/ворог а/ пана/ грошей/ батька/ матері, гріх, злість, нена- висть, провина, журба,	милосе- рдя, усаміт- нення, бажання, агресив- ність, інтерес, гнів, смуток, спокій, милість, людино- люб- ність, жаль, мовчан- ня, обурен- ня, любов, покір- ність, лють, туга, смер- тельний сум, друже- любність	мовчан- ня, несамо- ви-тість, богозне- вага, інтерес, бажання, муки, лють, милість, горе, пошана Проро- кам/ Ученню/ батькам, подив, страх, огида, злість, стражда- ння, сором, прини- жен-ня, любов до жін- ки/ Бо-	терпін- ня, скром- ність, мовчан- ня, милосе- рдя, усаміт- нення, бажан- ня, обу- рення, подив, інтерес, спокій, людино- люб- ність, гнів, милість, покір- ність, сум, вдяч- ність	милість, задово- лен- ня, страх, гріх, радість, страж- дання, блажен- ство, нена- висть, сором, горе, любов до воро- гів/не- нависни- ків/насил- ьни- ків/Бога/с вого ближньо- го/Себе, ласка, провина, невдяч- ність, мил осердя, бажання,

Продовження 2.2.1

	сум, друже- любність	печаль, милосо- рдя, лють, богозне- вага, страх, гідність, горе, шален- ство, ззд- рість, пошана батькам/ Ученню, огида, мовчан- ня, жор- стко- сердя, помста, справед- ливість, прини- ження, скорбота		га/свого ближ- нього/ Себе, сум, глузу- вання, зневага, агресив- ність, помста, справед- ливість, нена- висть, скорбо- та, обурен- ня		лють, шаленст- во, глузу- вання, прини- ження, скром- ність, байдужі- сть, журба, дружба, помста, воро- жість, справед- ливість, обурення, неспра- вед- ливість, зневага, муки, вдяч- ність, сум, кривда, жорсто- кість, терпіння, гнів, сумнів
--	----------------------------	---	--	---	--	---

У 30-річному віці Ісусу відомо від 32 до 43 **емоцій** і **почуттів**. Обсяг Його знань про **емоції** не збігається з обсягом їх виявлення на 39,1%–58,3%. Усе це свідчить, що Ісус умів контролювати та спрямовувати Свої емоції в потрібне русло – добро людей (Сивоградова, Алексєнко, 2017, с. 11; Wood, Wood, 2000, с. 228).

Загалом, в емоційній сфері Ісуса Христа виокремлюємо три різновиди емоцій: типові, нетипові й перехідні. **Типовими** вва-

жатимемо емоції, зафіксовані в трьох Книгах, **нетиповими** ті, що трапляються в одній із Книг, **перехідними** ті, що є в двох Книгах.

Типові емоції – бажання, гнів, інтерес, людинолюбність, милість, милосердя, мовчання, покірність, спокій, усамітнення – всього 10 реєстрів, **нетипові** – вдячність, любов до Бога, лють, смуток, туга – усього 5 реєстрів, **перехідні** – агресивність, дружелюбність, жаль, обурення, подив, скромність, смертельний сум, терпіння – усього 8 реєстрів.

Типові, нетипові й перехідні емоції і почуття є своєрідними чеснотами Ісуса, вони включені в місію, яку Він виконує на Землі – рятувати людство від гріха.

Таким чином, емоційна сфера Ісуса Христа є дуальною або практично-теоретичною. Практичну частину емоційної сфери реалізують від 1-о дня народження до молодого віку (30 років), теоретична частина емоційної сфери формується від підліткового (12 років) до молодого (30 років) віку. Емоції практичної частини менш розгалужені, ніж теоретичної. Палітра практичних і теоретичних емоцій суттєво розширюється впродовж 18 років: від 12 до 30 років, включає в себе загалом типові, нетипові й перехідні емоції. Домінують типові емоції, а саме: бажання, гнів, інтерес, людинолюбність, милість, милосердя, мовчання, покірність, спокій, усамітнення.

Фронтальне дослідження актуальних для давньої людини емоцій репрезентовано в підрозділах 2.3–2.10.

2.3. Страх

Страх є однією з найбільш сильних емоцій людини (Коляденко, 2013, с. 149), що сигналізує про небезпеку (Романова, 2013, с. 241).

Він може викликати «депресивний стан, неспокій, напруження, стрес чи фобію, прагнення за будь-яку ціну уникнути неприємностей» (Романова, 2012д, с. 91). Виокремлюємо природжений та набутий страх. Природжений **страх** – біологічно запрограмований, набутий – соціально зумовлений (Романова, 2016а, с. 19).

Прикладом набутого **страху** є німецький композит *Torschlusspanik* «паніка (стан інтенсивного страху)». Його поява мотивована середньовічною традицією зачиняти ворота міста у вечірній час. Той, хто спізвився, «мав заплатити окрему ренту за в'їзд, що неабияк дратувало містян». Це й стало основою для змісту лексеми *Torschlusspanik* (Мізін, 2018, с. 232).

Номінація **страху** в емпіричному матеріалі належить позаземним, надприродним істотам – *Engel des Herrn* Ангелам Господнім та земним індивідуумам різного походження а) комбінованого (позаземно-земного) – *Jesus* Ісусові («Цілитель, Рятівник, Спаситель») й б) земного – Його апостолам *Matthäus* Матвію («дарунок Господній, дар Божий»), *Markus* Маркові («син Марса»), *Lukas* Луці («народжений на світанку») (Weitershaus, 1998, с. 224, 272, 269, 258, 256).

Виокремлюємо кілька активаторів **страху**: Ангели Господні, люди, стихії, тварини, культура, мова.

Найбільш частотними активаторами **страху** є люди, поміркованими – Ангели Господні та стихії, рідкісними – тварини, культура, мова.

Наприклад:

народження майбутнього Царя юдеїв (Ісуса) жахає не лише царя Ірода, а й усіх мешканців Єрусалиму *Als König Herodes das hörte, erschrak er und mit ihm ganz Jerusalem* (Matthäus, 2: 3). Отже, в дитині вбачають неземне начало, що не було присутнє в інших людях. Неземне начало належить Богові, є Його частиною (Святий Дух), матеріалізованою в лоні молодої праведної жінки, ширше – у фізичному світі.

Коли Святий Дух бере участь у народженні людини, то вона стає Боголюдиною. Боголюдина – нове поняття для царя Ірода та іудеїв, що вимагає пояснення відповідною інституцією або її представниками (Онищук, 1996, с. 99), наприклад, мудрецьями, книжниками, фарисеями, правителями, пророками, вчителями тощо.

Зокрема мудреці вважали Ісуса Царем Юдейським (Matthäus, 2: 2), книжники – духовним Вождем ізраїльтян, Іллею (Там само, 2: 4; 17: 10), фарисеї – сином Давида (Там само, 22: 42), цар Ірод – реінкарнацією Івана Хрестителя (Там само, 14:2), учні – Месією, Сином Живого Бога (Там само, 16: 16).

Така розмаїтість визначення Боголюдини поширюється географічно й концептуально *Für wen halten die Leute den Menschensohn? Sie sagten: Die einen für Johannes den Täufer, andere für Elija, wieder andere für Jeremia oder sonst einen Propheten* (Matthäus, 16: 13–14).

Із прикладу видно, що містяни Кесарії Пилипової (північна частина Галілеї) вбачають у Боголюдині пророків різного статусу:

- великого – Іван Хреститель, Ілля;
- малого – Єремія;
- іншого – аноніми.

Великі й малі пророки диференційовано хронологічно на дві групи: ранні (до VIII ст. до н.е.) й пізні (VIII–IV ст. до н.е.). Вододіл між ними проходить через опрідметнення інформації або написання Книг. Ранні пророки, на відміну від пізніх, Книг не писали й не укладали (Пророк, 2022).

Призначення *пророка* – бути живим голосом Бога на Землі, говорити від Його імені, передавати Його волю. Інакше кажучи, пророк опосередковує та реалізує сакральні, святі, ідеальні, досконалі повідомлення на десакральній (гріховній) території.

Книжники визнавали лише все юдейське, дотримувалися етнічних Законів, цитували Тору, не допускали домішок інших учень. У цьому контексті Боголюдина є біо-соціальною істотою. Тобто її божественну сутність не визнають, попирають, нівелюють.

Страх поділяємо умовно на три основні різновиди: **колективний, індивідуальний, образний**.

Такий розподіл **страху** чи іншої емоції передбачає, що **колективний страх** є проявом соціальної адаптації страху/емоції людини (Урнов, 2008, с. 25), **індивідуальний** – проявом соціально-психологічної адаптації страху/емоції індивідуума (Винарская, 2001, с. 13), **образний** – проявом культурної адаптації страху/емоції особистості (Белехова, 2018, с. 66–68).

Соціальна адаптація страху – процес взаємодії людини з навколишнім світом, набування нею знань про страх, засвоєння відповідного досвіду.

Соціально-психологічна адаптація страху – залучення індивідуума в систему емоційних стосунків, пристосування його до норм вияву страху лінгвоспільнотою, виявлення страху під час історичної події.

Культурна адаптація страху – засвоєння відповідного досвіду, знань особистістю про страх, переосмислення цього досвіду й цих знань, їх інтеграція до культурологічних умов лінгвоспільноти (Сандюк, Щубелка, 2006, с. 268–270).

Колективний страх характерний для двох і більше людей (суспільних істот) (Дружбяк, Савчак, 2021, с. 223), **індивідуальний** – для однієї людини (суспільної істоти) (Костина, Костина, 2011, с. 220, 222–223), **образний** є лінгвосоматичним продуктом Ісуса, в якому закарбовано Його оціночне ставлення до навколишнього світу. Зустрічається, як уже зазначалось у розділі 1, в притчах.

Полісемічний термін «притча» означає лінгвоментальні креативні продукти (загадка, парабола, приклад, завдання, художній твір із своєрідною символічністю і філософічністю) та типову модель (взірець) (Петрик, 2012, с. 153).

Притча в Євангеліях – вербальний усний ключ до Таємниць Царства Божого. Теоретично цим ключем можуть користуватися всі учні Ісуса, практично їм це не завжди вдається. У такому випадку учні звертаються до Вчителя за роз'ясненням. У «додаткових» уроках беруть участь зорова й слухова пам'ять. Це – варіанти образної пам'яті, що структурують поняття *selig* «блаженство» (Matthäus, 13: 16) (Максименко, 2018, с. 201).

Образ у притчах Євангелій має кілька функцій:

- маркер чистоти серця як розуму;
- інструмент навчання;
- механізм пізнання;
- одиниця моделювання важливої події або емоцій (Matthäus, 12: 34–35).

Виділені функції притчі нашаровуються одна на одну, переплітаються одна з одною, інтегрують одна в одну, співіснують одна з одною.

Спостереження над емпіричним матеріалом свідчить, що **колективний страх** охоплює:

- допитливих людей, що спостерігають за процесом і результатом зцілення паралізованого чоловіка *Und der Mann stand auf und ging heim. Als die Leute das sahen, erschraken sie und priesen Gott, der den Menschen solche Vollmacht gegeben hat* (Matthäus, 9: 7–8), *Da gerieten alle außer sich; sie priesen Gott und*

sagten **voller Furcht**: Heute haben wir Unglaubliches gesehen (Lukas, 5: 26);

- суботніх вірян у синагозі *Da erschraken alle, und einer fragte den andern: Was hat das zu bedeuten? Hier wird mit Vollmacht eine ganz neue Lehre verkündet* (Markus, 1: 27);

- емпатів, що прийшли в дім а) старшини синагоги оплакувати його мертву дочку *Mädchen, ich sage dir, steh auf! Sofort stand das Mädchen auf und ging umher. Es war zwölf Jahre alt. Die Leute gerieten außer sich vor Entsetzen* (Markus, 5: 41–42), б) священника Захарія утішитися разом з рододіллею *Und alle, die in jener Gegend wohnten, erschraken* (Lukas, 1: 65);

- усіх землян перед з'явленням Сина Людського в небі *Die Menschen werden vor Angst vergehen in der Erwartung der Dinge, die über die Erde kommen; denn die Kräfte des Himmels werden erschüttert werden. Dann wird man den Menschensohn mit großer Macht und Herrlichkeit auf einer Wolke kommen sehen* (Lukas, 21: 26–27).

Сюди додаємо й **колективний страх**

- містян і селян, що почули про зцілення біснуватого чоловіка *Darauf eilten die Leute herbei, um zu sehen, was geschehen war. Sie kamen zu Jesus und sahen, daß der Mann, den die Dämonen verlassen hatten, wieder bei Verstand war und ordentlich gekleidet Jesus zu Füßen saß. Da fürchteten sie sich* (Lukas, 8: 35);

- містян, що брали участь у похоронній процесії єдиного сина вдови *Alle wurden von Furcht ergriffen; sie priesen Gott und sagten: Ein großer Prophet ist unter uns aufgetreten: Gott hat sich seines Volkes angenommen* (Lukas, 7: 16);

- людей певного роду занять зокрема

учнів Ісуса *Als ihn die Jünger über den See kommen sahen, erschraken sie, weil sie meinten, es sei ein Gespenst, und sie schrien vor Angst* (Matthäus, 14: 26), *Alle sahen ihn und erschraken* (Markus, 6: 50), *Aber sie scheuten sich, Jesus zu fragen, was er damit sagen wollte* (Lukas, 9: 45), *Sie erschraken und hatten große Angst, denn sie meinten, einen Geist zu sehen* (Lukas, 24: 37);

- улюблених Його учнів (Петра, Якова, Івана) *Als die Jünger das hörten, bekamen sie große Angst und warfen sich mit dem Gesicht zu Boden* (Matthäus, 17: 6), *Er wußte nämlich nicht, was er sagen sollte; denn sie waren vor Furcht ganz benommen* (Markus, 9: 6), *Sie gerieten in die Wolke hinein und bekamen Angst* (Lukas, 9: 34);

- послідовниць Ісуса (Марія Магдалина, Марія, матір Якова й Йосипа, Саломія) *Sie gingen in das Grab hinein und sahen auf der rechten Seite einen jungen Mann sitzen, der mit einem weißen Gewand bekleidet war; da erschraken sie sehr* (Маркус, 16: 5), *Da verließen sie das Grab und flohen; denn Schrecken und Entsetzen hatte sie gepackt. Und sie sagten niemand etwas davon; denn sie fürchteten sich* (Маркус, 16: 8);

- первосвящеників і старійшин народу *Wenn wir aber antworten: Von den Menschen!, dann müssen wir uns vor den Leuten fürchten; denn alle hatten Johannes für einen Propheten* (Matthäus, 21: 26);

- первосвящеників і фарисеїв *Sie hätten ihn gern verhaften lassen; aber sie fürchteten sich vor den Leuten, weil alle ihn für einen Propheten hielten* (Matthäus, 21: 46), *Daraufhin hätten sie Jesus gern verhaften lassen; aber sie fürchteten die Menge* (Маркус, 12: 12);

- пастухів а) свиней *Die Hirten flohen und erzählten alles in der Stadt und in den Dörfern* (Маркус, 5: 13–14), б) овець *In jener Gegend lagerten Hirten auf freiem Feld und hielten Nachtwache bei ihrer Herde. Da trat der Engel des Herrn zu ihnen, und der Glanz des Herrn umstrahlte sie. Sie fürchteten sich sehr* (Лукас, 2: 9–10).

Пережитий **колективний страх** корелює мовленнєву поведінку чоловіків, тобто вони ніколи нікому нічого не розповідають про надзвичайні події, свідком яких були *Die Jünger schwiegen jedoch über das, was sie gesehen hatten, und erzählten in jenen Tagen niemand davon* (Лукас, 9: 36).

Маркерами пережитого **колективного страху** слугує лексика а) дії *schweigen, erzählen, sehen*, б) протиставного зв'язку *jedoch*, в) неозначеної особи *niemand* та темпоральне словосполучення *in jenen Tagen*.

Знаковою особливістю **колективного страху** є його **градуальність**, що на лексичному рівні реалізується прислівниками *sehr, voll* і прикметником *groß*. Ці лексеми об'єднані спільною семою 'багато, робити більшим обсяг, величину, кількість чогось'.

У препозиції до дієслова або іменника привносять у його семантику значення повноти вияву ознаки дії або предмета (Ткаченко, 2012, с. 148).

Індивідуальний страх виявляємо для кількох категорій людей у тому числі правитель (цар Ірод), священник (Захарій), пра-

ведник (Йосип), праведниця (Марія), ритуально нечиста жінка (кровоточива).

Існує ще одна, особлива категорія людей – Боголюдина (Ісус). Критеріями особливості Боголюдини є:

- спосіб зачаття (Дух Святий);
- механізм повідомлення про зачаття (Ангел Господній);
- сакральне програмування статі плоду (хлопчик), імені (Ісус), функцій (спасіння людей від їхніх гріхів);
- дуальне опікунство (земні батьки та Бог);
- ставлення до життя загалом (позитивне) і кожної людини зокрема (любов);
- нова концепція буття а) земного (духовність, християнство), б) неземного (Царство Боже), в) вселенського (обраність, вічність).

У кожного із наведених вище індивідів «свій» **страх**. Нагадаємо, що індивід – це людина з властивими їй особливостями (DUDEN, 2011, с.), біологічний вид людини розумної, один зі спільноти, окремішній представник соціуму, певної громади з правовою відповідальністю (Федірчик, 2017, с. 211).

Наприклад:

правитель боїться конкурентів (див. приклад вище), священник тремтить перед неземною істотою (Ангелом Господнім) *Als Zacharias ihn sah, erschrak er, und es befiel ihn Furcht* (Лукas, 1: 12), праведник хвилюються через життя рідних і близьких *Als er aber hörte, daß in Judäa Archelaus an Stelle seines Vaters Herodes regierte, fürchtete er sich, dorthin zu gehen* (Matthäus, 2: 22), праведницю лякає зміна традицій *Sie erschrak über die Anrede und überlegte, was dieser Gruß zu bedeuten habe* (Лукas, 1: 29).

Ритуально нечиста жінка в полоні страху хронічної хвороби *Als die Frau merkte, daß sie es nicht verheimlichen konnte, kam sie zitternd zu ihm, fiel vor ihm nieder und erzählte vor allen Leuten, warum sie ihn berührt hatte und wie sie durch die Berührung sofort gesund geworden war* (Лукas, 8: 47).

Заціпеніння від страху Боголюдини – Ісуса – *Und er betete in seiner Angst noch inständiger, und sein Schweiß war wie Blut, das auf die Erde tropfte* (Лукas, 22: 44) тлумачимо з позиції космічних енергій, привнесених у людський організм Ангелом *Da erschien ihm ein Engel vom Himmel und gab ihm (neue) Kraft* (Лукas, 22: 43).

Космічні енергії мають високу вібрацію Любові (Matthäus, 3:17; Markus, 1: 11; 9: 7). Передбачають, що частота енергії любові коливається від 100 Гц і вище, частота емоції страху становить близько 15 Гц (Бойчук, 2022). Отже, відхилення рівня емоційної напруги в тілі Ісуса дорівнює 85 Гц, що перевищує номінальну напругу в 6,67%. Дисбаланс між генерацією (високі космічні енергії) і споживанням (низька емоційна енергія) опосередковано психічною енергією (молитва або розмова з Богом).

Очевидно, що сукупність вібрацій емоційної та психічної енергій Боголюдини є нижчою, ніж вібрація космічної енергії Ангела. Маємо визнати, що страх блокується енергією Любові (Секлитова, Стрельникова. 2004, с. 195).

Аналогічну картину простежуємо в повсякденному житті. Йдеться про перепади напруги в електромережі: блимають або яскравіше світять лампочки, холодильник, телевізор, комп'ютер та інша побутова техніка вимикається, або перезавантажується, або псується (Олійник, 2020).

Звернімося до прикладів зі стихіями й спробуємо з'ясувати, чому Боголюдина не боїться природних явищ.

Щоб дистанціюватися від великого натовпу, Ісус наказав Своїм учням перепливти на другий бік озера. Під час переправи зірвалась велика буря, човен заливало хвилями й учні перелякались до смерті. Вони кинулись до Вчителя, що спокійно спав, і закричали, що гинуть.

Ісус відповів їм у межах християнського віровчення, називаючи їх «маловіри» *Plötzlich brach auf dem See ein gewaltiger Sturm los, so daß das Boot von den Wellen überflutet wurde. Jesus aber schlief. Da traten die Jünger zu ihm und weckten ihn; sie riefen: Herr, rette uns, wir gehen zugrunde! Er sagte zu ihnen: Warum habt ihr solche Angst, ihr Kleingläubigen?* (Matthäus, 8: 24–26).

Механізмом утихомирення стихій повітря і води є віра.

Віру ідентифікують на справжню й хибну. Справжня віра відіграє захисну роль, нейтралізує небезпеку, є мірою емоційного стану людини *Habt ihr noch keinen Glauben? Da ergriff sie große Furcht, und sie sagten zueinander: Was ist das für ein Mensch, daß ihm sogar der Wind und der See gehorchen?* (Markus, 4: 40–41); хибна віра призводить до стресу, тваринного страху та приносить людям зло.

Справжня віра дає змогу Ісусові панувати над навколишнім світом, керувати ним, або мирно співіснувати *Als er aber sah, wie heftig der Wind war, bekam er Angst und begann unterzugehen. Er schrie: Herr, rette mich! Jesus streckte sofort die Hand aus, ergriff ihn und sagte zum ihm: Du Kleingläubiger, warum hast du gezweifelt? Und als sie ins Boot gestiegen waren, legte sich der Wind* (Matthäus, 14: 30–32). Очевидно, що витоки Його віри сягають Абсолютної Гармонії (Шрила, 2009).

Людство мешкає на планеті Земля, тому стихія землі втручається в хід його розвитку, підтримує Божественне начало Ісуса, висвітлює помилки представників влади, які детермінують появу нового емоційного або афективного досвіду *Als der Hauptmann und die Männer, die mit ihm zusammen Jesus bewachten, das Erdbeben bemerkten und sahen, was geschah, erschrakten sie sehr und sagten: wahrhaftig, das war Gottes Sohn!* (Matthäus, 27: 54).

Функції стихії землі поширюють на процес сходження Ангела Господнього з неба на Землю. Посланця Бога та його вбрання мислять як природні явища, в основі яких лежать форма й властивості електричної (блискавка) та кінетичної (білий сніг) енергій.

Безпосередня зустріч людей з Ангелом Господнім зумовлює соматичні зміни в людському тілі та фізичні зміни тіла у фізичному просторі

а) відкритому *Plötzlich entstand ein gewaltiges Erdbeben; denn ein Engel des Herrn kam vom Himmel herab, trat an das Grab, wälzte den Stein weg und setzte sich darauf. Seine Gestalt leuchtete wie ein Blitz, und sein Gewand war weiß wie Schnee. Die Wächter begannen vor Angst zu zittern und fielen wie tot zu Boden* (Matthäus, 28: 2–4);

б) обмеженому *Eines Tages, als seine Priesterklasse wieder an der Reihe war und er beim Gottesdienst mitzuwirken hatte, [...], und Zacharias fiel die Aufgabe zu, im Tempel des Herrn das Rauchopfer darzubringen. Da erschien dem Zacharias ein Engel des Herrn; er stand auf der rechten Seite des Rauchopferaltars* (Лукas, 1: 8–9, 11).

Ототожнення **страху** із соромом *Aber sie verstanden den Sinn seiner Worte nicht, scheuten sich jedoch, ihn zu fragen* (Маркус, 9: 32), або зніяковілістю *Die Jünger waren über seine Worte bestürzt. Jesus aber sagte noch einmal zu ihnen: Meine Kinder, wie schwer ist*

es, in das Reich Gottes zu kommen! (Markus, 10: 24), або нерішучістю *Jesus sah, daß er mit Verständnis geantwortet hatte, und sagte zu ihm: Du bist nicht fern vom Reich Gottes. Und keiner wagte mehr, Jesus eine Frage zu stellen* (Markus, 12: 34) може вказувати на процес формування поняття **емоції як соціальної категорії**.

Поєднання подиву і **страху** *Denn er und alle seine Begleiter waren **erstaunt und erschrocken*** (Лукas, 5: 9), їх найвищого ступеня – потрясіння і заціпеніння – *Sie aber fragten einander **voll Schrecken und Staunen**: Was ist das für ein Mensch, daß sogar die Winde und das Wasser seinem Befehl gehorchen?* (Лукas, 8: 25) розглядаємо як результат зародження аналогового мислення, що не стільки встановлює відповідність між людськими емоціями, скільки переносить подібності емоційного стану (Белехова, 2001, с. 148).

Подив і **страх** мають міфологічне підґрунтя (Мединська, 2006, с. 116), їх найвищий ступінь – потрясіння й заціпеніння – асоціюємо з містичним переживанням *Was ist das für ein Mensch, daß sogar die Winde und das Wasser seinem Befehl gehorchen?* Останнє ґрунтується на уявленні про людину як одну (якусь) унікальну надприродну істоту, що підпорядковує собі навколишній світ силою слова (порівн.: Лаврухін, 2020, с. 9–10).

Страх не лише нашаровують і поєднують з іншими емоціями, але й включають до них.

Наприклад:

Ісус з'явився Своїм учням у Єрусалимі після Свого воскресіння. Поняття «воскресіння з мертвих» лякало учнів, оскільки було новим, незрозумілим, хоч Ісус тричі пояснював його зміст.

Структура людського тіла після смерті змінюється, стає енергетично щільною, тому сприймається як дух – надприродна (WANRIG, 2012, с. 403), нематеріальна істота, що викликає відчуття страху та занепокоєння (Тебеніхіна, 2012, с. 346), привид – «біла, нечітка, напівпрозора форма тіла людини» (Четова, 2021, с. 161).

Реакції учнів Ісуса на дух / привид – нові: жах *erschrecken*, переляк *hatten große Angst*. Тому Ісус цікавиться їх емоційним станом (Кондратенко, 2001, с. 5), пояснює наочно безпідставність жаху й переляку та хибність думки щодо поняття «дух» *Da sagte er zu ihnen: Was seid ihr so bestürzt? Warum laßt ihr in eurem*

Herzen solche Zweifel aufkommen? Seht meine Hände und meine Füße an: Ich bin es selbst. Faßt mich doch an, und begreift: Kein Geist hat Fleisch und Knochen, wie ihr es bei mir seht. Bei diesen Worten zeigte er ihnen seine Hände und Füße (Лукas, 24: 38–39).

У наведеному прикладі поєднання жаху, переляку *so bestützt sein* і сумнівів *Zweifel* репрезентує **тривогу**, тобто комбінацію емоцій, емоційний патерн (Изард, 2008, с. 293).

Впадає в око інтенсивність та обсяг затрат енергії обома системами: емоційної *so, große* та раціональної *solche*. Очевидно, така затрата енергій (емоційної і психічної) потрібна лише для переживання тривоги.

Трапляються приклади, що заперечують **страх**.

Заперечення страху – це не стільки антонімічність емоції, скільки незгода мовця/оповідача «зі змістом емоційного стану або переживання» (Романова, 2017, с. 134), пом'якшення, некатегоричність висвітлення явища (Баган, 2006, с. 212), виправлення твердження адресанта (Городілова, 2021, с. 41), або уникнення «безапеляційності негативної оцінки» (Прокоф'єв, 2009, с. 211) чи маркування модальності висловлення (Глушук-Олея, 2016, с. 40).

Узагальнена семантика заперечень стосується, *по-перше*, взаємин Ісуса з а) потенційним учнем, б) учнями, в) жінками-послідовницями, г) начальником синагоги, *по-друге*, настанов Ангела Господнього а) послідовницям Ісуса, б) священику Захарію, *по-третє*, пророцтв Захарія, *по-четверте*, несправедливого судді й Бога, *по-п'яте*, злочинця й Бога.

Розглянемо наведену семантику більш детально.

Набираючи групу учнів, Ісус «перезавантажує» функції та емоційний стан одного з рибалок (Симона) *Da sagte Jesus zu Simon: Fürchte dich nicht! Von jetzt an wirst du Menschen fangen* (Лукas, 5: 10).

Механізмом «перезавантаження» слугує відсутність **страху** з моменту озвучення нової функції чоловіка – «ловити людей». Нову функцію створюють на основі метафори НЕСТРАХ Є ЛОВЕЦЬ. Метафора передбачає як наявність, так і відсутність схожості між властивостями її семантичних референтів, є «важливим чинником розвитку свідомості людини» (Бунчук, 2009, с. 84–85).

Отже, Ісус наголошує, з одного боку, на семантичному зв'язку когнітивної та емоційної систем людини, з другого – переконує, що між предметним та ідеальним світом існує перехідний або духовний світ.

Природа духовного світу тернарна: почасти фізична, почасти ідеальна, почасти психологічна *Und sie zogen die Boote an Land, ließen alles zurück und folgten ihm nach* (Lukas, 5: 11).

Маркерами фізичної складової духовного світу є човни *Boote* й земля (суходіл) *Land*, ідеальної – відмова від усіх матеріальних цінностей *ließen alles zurück*, психологічної – наслідування Божого вчення *folgten ihm nach*.

Зовнішній вплив Боголюдини (Ісуса) на емоційний стан вибраних Нею людей відображено в прикладі *Darum fürchtet euch nicht vor ihnen! Denn nichts ist verhüllt, was nicht enthüllt wird, und nichts ist verborgen, was nicht bekannt wird* (Matthäus, 10: 26).

«Обранці» – 12 чоловіків, що прийшли з іншими людьми на гору молитися Богові. Молитва тривала всю ніч. Коли настав день, Боголюдина покликала до себе, кого захотіла, й назвала їх апостолами (грец. *apostolos* «посланник» (Семотюк, 2008, с. 59)). Очевидно, що поняття «властивості Боголюдини» підмінюють поняттям «бажання».

У апостолів є численні функції.

Наприклад:

- знаходження біля Ісуса;
- проповідування Його Вчення;
- вигнання нечистих духів;
- зцілення людей від усіх хвороб;
- воскресення мертвих;
- очищення прокажених;
- безоплатне зцілення;
- харчування, одяг і взуття як винагорода;
- збір інформації про достойних людей місцевості;
- перебування певний час у «достойній» місцевості;
- благословення достойних від імені Бога;
- оцінка житла достойних;
- символічне позначення житла або місцевості недостойних;
- ідеальна поведінка в «чужому» світі (*klug wie die Schlangen und arglos wie die Tauben!*);

- дистанціювання від людей;
- говоріння від імені Святого Духа;
- тримання зовнішнього негативного емоційного «удару»;
- збереження свого життя в екстремальних ситуаціях;
- повідомлення секретної інформації народові;
- відкритий виступ перед адресатом;
- визнання Ісуса Месією перед людьми;
- абсолютна любов до Ісуса;
- абсолютна відданість Ісусові;
- втрата своєї душі через Ісуса;
- прийняття Ісуса як Бога;
- любити своїх батьків, дружину, дітей, братів і сестер та свою душу;
- нести свій хрест і йти за Ісусом;
- зректися всього матеріального (Matthäus, 10: 1, 5–33, 37–40; Markus, 3: 13–15; Lukas, 6: 12–13; 14: 26–27, 33);

Цікаво, що імена трьох апостолів змінюють: Симон («почутий») стає Петром («камінь, скеля»), брати Яків («той, що тримається за п'яту») і Іван («Бог милостивий») стають Воанергес («сини грому») (Markus, 3: 17).

Гіпотетично, зміна імені пов'язана, *по-перше*, з трансформуванням ідеального («почутий») в матеріальне («камінь, скеля»), емоційного («той, що тримається за п'яту»), релігійного («Бог милостивий») в язичницьке («сини грому») (Жовта, 2011, с. 134);

по-друге, з нейтралізацією або усуненням конфліктного світогляду;

по-третьє, з порятунком внутрішньої й зовнішньої цілісності (Семерин, 2019, с. 55–56);

по-четверте, з іншою долею (Weitershaus, 1998, с. 9), що вивищує людину, ставить її на один щабель із Богом, робить її Творцем;

по-пя'те, з новими, важливими для спасіння людини компонентами (Орлова, 2010, с. 19).

Апостолам заборонено як виявляти, так і гальмувати **страх** перед злочинцями *Fürchtet euch nicht vor denen, die den Leib töten, die Seele aber nicht töten können, sondern fürchtet euch vor dem, der Seele und Leib ins Verderben der Hölle stürzen kann* (Matthäus, 10: 28).

Тут виходимо вже на проблему матеріально-ідеальної структури людини. Йдеться про членування і водночас синтез тіла й душі, або фізичної й тонкої матерії. При цьому тонку матерію (душу) мислять як особливу цінність, що фізично не знищується. Проте розбещена душа знищує фізично тіло.

Учням розповідають про наближення кінця світу, ознаками якого є війни й повідомлення про них *Wenn ihr dann von Kriegen hört und Nachrichten über Kriege euch beunruhigen, laßt euch nicht erschrecken! Das muß geschehen. Es ist aber hoch nicht das Ende* (Маркус, 13: 7), *Und wenn ihr von Kriegen und Unruhen hört, laßt euch dadurch nicht erschrecken! Denn das muß als erstes geschehen; aber das Ende kommt noch nicht sofort* (Лукас, 21: 9).

Кінець світу постає як руйнування міст і сіл, знищення і трансформація старого буття (Кушерець, 2003, с. 1). Такі процеси характерні для розвитку Космосу (Стрельников, Стрельникова, 2008, с. 14). Семантика грецького слова *космос* включає в себе «досконалість», «цілісність», «зв'язність усіх форм матерії» (Романова, 2007, с. 19).

На тлі сказаного людина, що вивчила урок апокаліпсису, не повинна боятися еволюції загалом і свого переродження зокрема, оскільки її підтримує Творець *Euch jedoch muß es um sein Reich gehen; dann wird euch das andere dazugegeben. Fürchte dich nicht, du kleine Herde! Denn eurer Vater hat beschlossen, euch das Reich zu geben* (Лукас, 12: 31–32).

Послідовниці Ісуса – Марія Магдалина, Іванна, матір Якова і Йосії Марія, Саломія – прийшли рано-вранці в неділю до Його гробниці, щоб набальзамувати Тіло пахощами й ароматними оліями (Matthäus, 28: 1; Markus, 16:1; Lukas, 23: 55–56). Проте замість Ісуса у гробниці сидів сяючий Ангел Господній і стверджував, що Ісус воскрес. Такої новини та нового терміна жінки, звісно, не очікували, тому злякалися. Ангел Господній намагався їх заспокоїти й пояснити, де знаходиться Ісус *Der Engel aber sagte zu den Frauen: Fürchtet euch nicht! Ich weiß, ihr sucht Jesus, den Gekreuzigten. Er ist nicht hier; denn er ist auferstanden, wie er gesagt hat* (Matthäus, 28: 5–6).

Він послав жінок до учнів Ісуса з новиною й пообіцяв зустріч із Учителем у Галілеї. Констатуємо той факт, що жінки – перші свідки кількох важливих подій одночасно:

1) великий землетрус;

- 2) сходження Ангела Господнього з неба на могильну землю;
- 3) фізичні дії Ангела Господнього на могильній землі;
- 4) ілюстрація нового поняття «воскреснути з мертвих» (порожня могила);
- 5) зустріч із «Воскреслим» дорогою додому.

Наведені події не просто впливають на емоційну сферу, а «перенавантажують» її. Зрозуміло, що жіночий організм «емоційне перенавантаження» витримує, чоловічий – не витримує. Знаючи про ці особливості жіночого організму, Боголюдина відволікає увагу жінок, поставивши перед ними нове завдання: сповістити братів про наступне місце зустрічі *Da sagte Jesus zu ihnen: Fürchtet euch nicht! Geht und sagt meinen Brüdern, sie sollen nach Galiläa gehen, und dort werden sie mich sehen* (Matthäus, 28: 10). Тут виходимо на тетраду комунікативного акту «емоція – мислення – комунікація – мова», на основі якого формується нова свідомість (Маевская, 2008, с. 31).

Про інтелект і емоційну рівновагу жінок-послідовниць Ісуса свідчить засвоєння ними нового непрямого (переносного) значення поняття «учень», що переходить у поняття «брат». *Учень* позначає допитливу людину, що схиляється до чийх-небудь поглядів, або учення (НТСУМ, 2003, 3, с. 638–639), *братом* називають духовно близьку людину, на яку можна покластися (НТСУМ, 2003, 1, с. 130), «яка виконує волю Божу» (Markus, 3: 35).

У корпусі експериментальної картотеки є й інші приклади **заперечення страху** Ангелом Господнім.

Побачивши, що пастухи овець перелякалися Його появи, Ангел Господній заспокоює їх, повідомляє радісну звістку про місто народження Месії *der Engel aber sagte zu ihnen: Fürchtet euch nicht, denn ich verkünde euch eine große Freude, die dem ganzen Volk zuteil werden soll: Heute ist euch in der Stadt Davids der Retter geboren* (Lukas, 2: 10–11).

Пастухи овець, як і інші пастухи, були неосвіченими, не вміли говорити з людьми, не кажучи вже про Ангелів Господніх, належали до нижчої верстви населення, що проживала в місцевості (Макар, 2008, с. 239–240).

Локалізація народження Месії не відповідає стилю життя пастухів овець (Крадин, 2007), символізує їхній перехід на новий рівень відносин – духовний (Донцов, 1951, с. 215–216).

Заперечення страху і водночас ствердження віри реалізовано в прикладі *Warum bemühst du den Meister noch länger? Jesus, der diese Worte gehört hatte, sagte zu dem Synagogenvorsteher: Sei ohne Furcht; glaube nur!* (Markus, 5: 35–36).

Об'єм заперечення охоплює емоційний стан старшини синагоги *Sei ohne Furcht* та стверджує його віру *glaube nur!* (DUDEN, 2009, с. 907).

Поєднання емоційної системи й системи драйвів батька небіжчиці дає змогу Ісусові організувати його ефективну поведінку під час воскресіння дівчинки (Изард, 2008, с. 56).

Зауважимо, що в будинку, куди прийшов Ісус, панує хаос *den Lärm, die Leute laut weinten und jammerten*.

Хаос – першоелемент Буття (Романова, 2018, с. 80), антонім порядку (Сніцар, 2013, с. 109) або неправильного, незвичного розташування, розміщення, довільного накопичення речей у великій кількості на невеликому просторі (Романова, 2018, с. 192). Тобто хаос є деформацією простору та локусу.

Критерії хаосу розмаїті: «відхилення, невідповідність, асиметрія, безсистемність, okazional'nist' (оказіональність), порушення, сумбурність, дифузність, непослідовність тощо» (Курпіль, 2012, с. 13). За таких міркувань дім перестав бути «своїм», обжитим захищеним простором (Davudenko, 2012, с. 102), утратив сакральність, життєву енергію, тому в ньому й зустрічаються життя і смерть (Гросевич, 2015, с. 129). Остання відчувається в будинку господинею, що відновлює втрачений «порядок» (Ромианова, 2018, с. 200).

До десакрального простору спрямовано дві зовнішні й дві внутрішні сили. Зовнішня сила представлена Ісусом, Його езотеричними знаннями та трьома Його учнями – Петром, Яковом, Іваном, внутрішня – батьками померлої дівчинки, її тілом, емпатами.

Зовнішня сила уособлює адаптовану Неземну Любов, Добро (Ісус), земну любов (учні), внутрішня – земну любов (батьки померлої дівчинки), приховане зло (емпати) та Зло (тіло померлої).

«Процедура» воскресіння включає чотири фази:

1) «утилізація» руйнівної програми емпатів (прихованого зла) і створення нейтральної програми *Das Kind ist nicht gestorben, es schlüft nur*;

2) звільнення десакралізованого простору від прихованого зла *schickte alle hinaus*;

3) вибір «асистентів» *nahm außer seinen Begleitern nur die Eltern mit in den Raum*;

4) «кодування» й «декодування» тіла померлої (Зла) через дотик та слово *faßte das Kind an der Hand und sagte zu ihm: Talita kum!*

Воскресіння або життя стає можливим завдяки поєднанню двох сил у межах десакралізованого простору: зовнішньої (адаптована Неземна Любов, Добро) і внутрішньої (земна батьківська любов) та протистояння двох сил поза межами десакралізованого простору: зовнішньої (земна любов) проти внутрішньої (приховане зло). Процеси поєднання і протистояння аналогічні балансу, гармонії, спокою.

Узагальнення розуміння процесу воскресіння зображено схематично на рисунку (рис. 2.3.1),

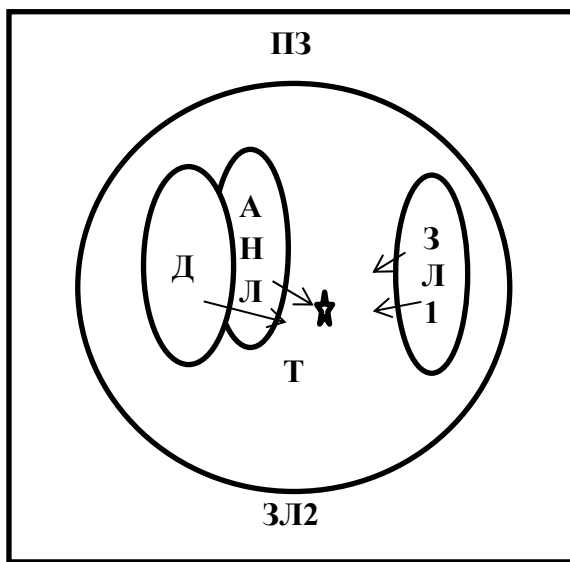

Рис. 2.3.1 Схема воскресіння дочки старшини синагоги, за Markus

де: АНЛ – адаптована Неземна Любов (овал вертикальний – володарювання Ісуса над подією, коло – Життя загалом (Коцур, Потапенко,

Куйбіда, 2015, с. 166), Д – Добро (овал вертикальний – могутність Ісуса, коло – життя земне), ЗЛ – земна любов батьків (овал вертикальний – прагнення до досконалості, коло – життя дочки), ЗЛ2 – земна любов учнів Ісуса (квадрат – відносна рівновага з позитивною модальністю, Земля (Коцур, Потапенко, Куйбіда, 2015, с. 165), Т – тіло (зірка – небіжчиця, коло – життя біологічної істоти), ПЗ – приховане зло (квадрат – відносна рівновага з негативною модальністю, Земля), стрілка – напрям емоційної і/або психічної енергії.

Упродовж «процедури воскресіння» Ісус постає в кількох іпостасях: Бог, «Чарівник», «Ревізор», «Реаніматолог», «Психолог», «Реабілітолог». Як Бог Він домінує над смертю, як «Чарівник» стимулює життєві сили «пацієнтки», як «Ревізор» контролює подію, як «Реаніматолог» воскрешає дитину дотиком і словом. Дитина встає та розгулює по кімнаті. Всі присутні перелякані. Ісус змінює функцію «Реаніматолога» на «Психолога»: суворо забороняє всім присутнім розповідати про «зцілення». Потім звелів дали дівчинці їсти (Markus, 5: 42–43). «Реабілітація» людського організму проходить без особливих ускладнень, на основі цілком гармонійного синтезу фізичного руху, емоцій та харчування, ширше кінетичної, емоційної та хімічної енергій (Бойко, 2008, с. 10).

Повертаючись до «заперечних емоцій», наголосимо, що перед обрізанням Івана його батько Захарій сповнився Духом Святим і став пророкувати. Пророцтво містить настанову про **безстрашне** служіння Господу прашурів *er hat uns geschenkt, daß wir, aus Feindeshand befreit, ihm **furchtlos** dienen in Heiligkeit und Gerechtigkeit vor seinem Angesicht all unsre Tage* (Лукas, 1: 74–75).

Цим **запереченням страху** окреслено силу Бога Ізраїлю, що любить Свій народ і піклується про нього.

Заперечення страху у притчі про несправедливого суддю поєднує феномен із

соромом *In einer Stadt lebte ein Richter, der Gott **nicht fürchtete** und auf keinen Menschen Rücksicht nahm* (Лукas, 18: 2);

соромом і спокоєм *Ich **fürchte** zwar Gott **nicht** und nehme auch auf keinen Menschen Rücksicht; trotzdem will ich dieser Witwe zu ihrem Recht verhelfen, denn sie läßt mich nicht in Ruhe* (Там само, 18: 4–5).

Нагадаємо, що біблійна притча розповідає про повсякденне життя, невід’ємне від духовних або моральних істин (Заполов-

ський, 2013, с. 77), а її образи є основною формою «пізнання, освоєння та відображення дійсності» (Приходько, 2016, с. 138). Притча в Євангеліях, як уже неодноразово зазначалось, висвітлює таємниці Царства Небесного через рід занять, земні цінності та Закони Мойсея та є інструментом подачі нових знань.

За методикою Л. Белехової (2006), концептуальну базу **образу заперечного страху** зображуємо прототиповою концептуальною схемою НЕСТРАХ Є НЕПОВАГА.

Формування цього образу здійснюємо через стилістичні прийоми – алітерацію й асонанс. Ці поняття в німецькій мові мають свої особливості: алітерація – це повтор а) початкових приголосних, б) початкових складів, в) початкових наголошених складів; асонанс – повтор голосних у наголошених складах, або в складах, що стоять за ними. Цитовані дефініції корелюють зі специфікою давньогерманської поезії – алітераційним віршем (Безугла, 2019, с. 139).

Ми послуговуємося українськими термінами, більш органічними та з широкими потенційними можливостями зокрема алітерацію розглядаємо як повтор однорідних приголосних, асонанс – голосних звуків у різних позиціях (Крупа, 2005, с. 367).

Функції алітерації і асонансу в структурі образу – типові й нетипові (Pradivlianna, 2018, с. 102). Типові функції – вплив «на емоційний стан адресата» (Бабелюк, 2011, с. 8); нетипові – відчутти поетичну семантику обмеження внутрішньої ніжності судді (приголосний *n* уживають 10 разів, короткий голосний *i* – 4), жорсткість, твердість і почасти агресивність його характеру (приголосний *t* уживають 8 разів, *ch* – 4 рази), відобразити динаміку руху емоції (приголосний *r* уживають 6 разів) та статику байдужості (редукований *e* вживають 5 разів).

Значення наведених і інших приголосних та голосних звуків запозичуємо почасти зі спеціального дослідження «Фоносемантизм у германських і слов'янських мовах: діахронія та синхронія (Кушнерик, 2009) й узгоджуємо з лінгвістичним контекстом.

За допомогою аналізованого образу характеризують судову владу, яку Ісус оцінює негативно *ungerecht*. Щоправда, негативну оцінку дипломатично пом'якшують рядом риторичних питань *was [...] sagt, Sollte [...] verhelfen, Wird [...] vorfinden* (Там само, 18: 6–8).

Риторичні питання повідомляють адресатові думку адресанта, щоб «вплинути на його емоційний стан» (Шилова, 2017, с. 4).

Заперечення страху виражає й асоціальний елемент в екстремальній ситуації *Der andere aber wies ihn zurecht und sagte: Nicht einmal du fürchtest Gott? Dich hat doch das gleiche Urteil getroffen. Uns geschieht recht, wir erhalten den Lohn für unsere Taten; dieser aber hat nichts Unrechtes getan. Dann sagte er: Jesus, denk an mich, wenn du in dein Reich kommst. Jesus antwortete ihm: Amen, ich sage dir: Heute noch wirst du mit mir im Paradies sein* (Лукas, 23: 40–43).

Як бачимо, поставлений на місце Бога Ісус, гарантує вірянину прискорений термін райського життя *Heute noch wirst du mit mir im Paradies sein*. Звідси виходить, що механізмом нейтралізації людського страху може бути спонтанна віра в живого Бога або Ісуса Христа.

Стосовно мови як активатора **страху**, то вона еквівалента Писанню. Писання мислять як сакральну матеріалізовану реальність, програму Творця щодо вдосконалення людини й людства, тому учні бояться її змісту.

Згідно з Писанням, Ісуса зрадить один із Його улюблених учнів. Коли Юда поцілував Ісуса, озброєні люди від первосвящеників, книжників і старших схопили Його.

Захищати Ісуса кинувся один з тих, що стояли навколо. Він вихопив меч, ударив кривдника й відрубав йому праве вухо. Проте Ісус зупинив Свого захисника. Більш того, Він торкнувся до пораненого вуха й зцілив його. Зцілення є доказом не лише людинолюбства, але й унікальної, універсальної природи Боголюдини: сьогодні аналогічну операцію – аутологічну трансплантацію – виконує команда відповідних висококваліфікованих фахівців із відповідними хірургічними інструментами (Трансплантація, 2022).

Учні лишають Учителя на самоті й кидаються тікати *aber (das ist geschehen), damit die Schrift in Erfüllung geht. Da verließen ihn alle und flohen* (Маркус, 14: 49–50).

Утеча є реакцією на містичні події і водночас механізмом безпеки та незалежності від божественного начала Ісуса, вказує на негативне ставлення до дій влади, з якою, на жаль, миряться (Tannen, 1994, с. 10).

Лише один юнак пішов услід за Ним. Його також схопили, але він вислизнув зі свого шматка лляної тканини й утік голяка *Da packten sie ihn; er aber ließ das Tuch fallen und lief nackt davon* (Markus, 14: 51–52).

Тіло без одягу не тіло (Маєрчик, 2003, с. 70), людина без тіла не людина. Замість нелюдини – Дух Господа Бога (Genesis, 2: 7), Він не боїться, тому про страх і не розповідають адресатові.

Повтор числа «1» у євангелійських оповідях ще раз підтверджує факт незалежності Боголюдини (Декоц, Монте, 1998, с. 37) та її Божественну сутність (Тресиддер, 2001, с. 248).

Об'єктивація аналізованого феномену охоплює слова та словосполучення.

Слова є основними мовними одиницями із самостійним значенням, структурно стабільні й відносно незалежні (Смолій, 2006, с. 5). Виконують тут дві функції: номінативну й сигніфікативну. Номінативна функція спрямована на назву (інтенсивності) емоційного стану *erschrecken, fürchteten sich*, сигніфікативна – на вираження поняття варіанту страху *scheuten sich, flohen, fürchteten*.

Словосполучення відображають одну із фундаментальних властивостей слова – синтагматичні відношення, потенційну готовність мовця до комунікації. Реалізують номінативну функцію, що забезпечує конкретнішу назву страху (Запорожець, 2016, с. 288–289).

Наприклад:

gerieten außer sich «перелякалися», *voller Furcht* «переповнений страхом», *vor Angst vergehen* «помирати від страху», *von Furcht ergriffen* «охоплений страхом/жахом», *schrien vor Angst* «закричали від страху», *hatten große Angst* «перестрашилися», *bekamen große Angst* «так само», *bekamen Angst* «злякалися», *waren vor Furcht ganz benommen* «були налякані до смерті», *erschrecken sehr* «перелякалися не на жарт», *Schrecken und Entsetzen* «жах і заціпеніння», *fürchteten sich sehr* «дуже злякалися».

Структура наведених дієслів збігається з двома словотвірними моделями: безафіксальною і афіксальною (Степанова, 1953, с. 274), що вживаються на позначення емоційного/психічного процесів або емоційного стану страху. Безафіксальні дієслова є кореневими *fürchten (sich), fliehen, scheuen sich*,

афіксальні – похідними *erschrecken* (префікс *er-* + твірна основа *-schreck-*).

Словосполучення типологізуємо за кількома ознаками:

- будовою;
- ступенем злитості компонентів;
- частиномовною належністю головного компонента (Запорожець, 2016, с. 290–292).

За будовою аналізовані мовні одиниці поділяємо на прості й складні. Прості словосполучення складаються з двох повнозначних слів, з-поміж яких одне є стрижневим, а друге – залежним. Стрижнєве слово маніфестує основний зміст словосполучення, залежне висвітлює додатковий, пояснюючий або уточнюючий зміст, відповідно.

Наприклад:

aufßer sich geraten (тут і далі напівжирний курсив тотожний стрижневому компоненту. – Н. Р.), *voller Furcht, vor Angst vergehen, von Furcht ergriffen, vor Angst schreien, Angst bekommen, sehr erschrecken, Schrecken und Entsetzen, fürchteten sich sehr*.

Складні словосполучення містять у своїй структурі три й більше повнозначних слів, а також є результатом розширення простих словосполучень.

Наприклад:

große Angst haben (просте словосполучення *Angst haben* розширюють через слово *groß*, що інтенсифікує вихідний вираз), *große Angst bekommen* (розширення аналогічне попередньому, тобто *Angst haben*), *vor Furcht ganz benommen sein* (просте словосполучення *benommen sein* розширюють двома повнозначними *Furcht* і *ganz* та одним неповнозначним *vor* словами).

За ступенем злитості компонентів аналізовані словосполучення поділяємо на вільні й сталі.

Вільні словосполучення утворюються в умовах опису конкретної події або конкретної мовленнєвої ситуації, їхні компоненти можуть сполучуватись з іншими словами, наприклад: *fürchten sich sehr*. Емотивне зворотне дієслово *sich fürchten* можуть уживати із запереченням *nicht*, щоб показати хибність фонових знань людини про світобудову загалом і роль індивідуума в навколишньому світі зокрема *Bei euch aber sind sogar die*

Haare auf dem Kopf alle gezählt. Fürchtet euch nicht! Ihr seid mehr wert als viele Spatzen (Лукas, 12: 7). Доведено, що категорія заперечення «має колосальне психологічне й логічне значення (оскільки ствердження і заперечення взаємно зумовлюють одне одного, а де нема ствердження, там немає й істини, там немає й людської думки)» (Глушук-Олея, 2013, с. 28–29).

У свою чергу, слово-інтенсифікатор *sehr* може поєднуватись із суб'єктивною оцінкою якості емоційного процесу й підсилювати емоційний стан мовця і водночас впливати на емоційний стан адресата *Ich muß mit einer Taufe getauft werden, und ich bin sehr bedrückt, solange sie noch nicht vollzogen ist* (Лукas, 12: 50).

Сталі словосполучення (фразеологізми) складаються із компонентів, обмежених синтаксичним чинником та семантичними зв'язками з іншими словами (Гаврись, 2012, с. 15–27; DUDEN, 2008, с. 5).

Наприклад:

вираз *vor Angst vergehen* містить залежний компонент *vor Angst* на позначення активатора страху, що не сполучається з будь-якими іншими словами окрім *schreien*.

За частиномовною належністю головного компонента виокремлюємо два типи словосполучень: а) іменні *voller Furcht, von Furcht ergriffen, Schrecken und Entsetzen* та б) дієслівні *außer sich geraten, vor Angst vergehen, von Furcht ergriffen, vor Angst schreien, Angst bekommen, sehr erschrecken, fürchteten sich sehr*. Перевага дієслівних словосполучень указує на динаміку страху.

Між довжиною фразеологізму і його значенням існує певний зв'язок: що довша мовна одиниця, то менше в неї значень (Кунин, 1983, с. 93–94).

Попередньо зауважимо, що в наступних підрозділах аналіз мовних одиниць висвітлено більш компактно й стисло.

Підсумовуючи, зауважимо, що страх має зовнішню та внутрішню природу. Зовнішній страх тотожний непізнаній живій агресивній істоті, що нападає неочікувано та філософському *щось*, внутрішній страх мислять як рідину, що переповнює людину, як дерево, що не гнеться, як спосіб мовлення, що вивільняє фізичну та емоційну енергію, як інструмент відокремлення тіла й душі та переходу в інший вимір.

2.4. Інтерес

Інтерес відіграє дуже важливу роль у еволюції людини як істоти біологічної, соціальної, культурної (DUDEN, 2007, с. 366). Його історію, природу, семантику було висвітлено в наших студіях (Романова, 2012г, с. 406–409; Романова, 2015, с. 102–105).

Реконструкцію семантики інтересу здійснюватимемо через особливий тип мовленнєвої ситуації – **питальний** (Кондратенко, 2001, с. 6; Максименко, 2011, с. 125).

Розрізняють поняття «питання» і «питальне речення» (Жинкин, 1955, с. 23). Питання спонукає адресата до відповіді, питальне речення – до її побудови (порядок слів, питальні та дійктичні слова, неозначені займенники, інтонація, графіка) (Гедз, 1998, с. 142).

Для нашого дослідження прийнятними є обидва підходи до розуміння вербалізації інтересу, проте основним вважаємо перший підхід, оскільки він імпліцитно інтегрує другий та дає широкую можливість для окреслення питальної ситуації та реконструкції аналізованого мовного знака (DUDEN, 2009, с. 889–890; LANGENSCHIEDT, 2019, с. 421).

Просодичне оформлення **питальної ситуації** не передбачаємо (Сокирська, 2013). Це може бути й повинно стати перспективною подальшого дослідження.

Наприклад:

(1) *Als Jesus zur Zeit des Königs Herodes in Betlehem in Judäa geboren worden war, kamen Sterndeuter aus dem Osten nach Jerusalem und fragten: **Wo ist der neugeborene König der Juden?** Wir haben seinen Stern aufgehen sehen und sind gekommen, um ihm zu huldigen. Als König Herodes das hörte, erschrak er* (Matthäus, 2: 1–3).

У **питальній ситуації** (1) беруть участь три компоненти: адресанти *Sterndeuter*, адресат *König Herodes* та об'єкт інтересу *der neugeborene König der Juden* (Минкин, Резниченко, 2008, с. 16–18). Кожний із компонентів чітко означений через статус (мудреці, легітимний цар, новонароджений цар) та місце знаходження (Єрусалим). Проте координати локалізації об'єкта інтересу потребують уточнення.

Схематично модель **інтересу питальної ситуації** (1) репрезентуємо лінійно: адресант – адресат – об’єкт пошуку (інтересу), її змістове наповнення – предметне

МУДРЕЦІ – ЦАР1 – ЦАР2

Питальна ситуація (2) *Ich müßte von dir getauft werden, und du kommst zu mir? Jesus antworte ihm: Laß es nur zu!* (Matthäus, 3: 14–15) формально повторює питальну ситуацію (1): адресант *Ich*, адресат *du* та об’єкт інтересу *es*. Проте статус адресанта, адресата та об’єкта інтересу ідентифікувати без додаткового (попереднього або наступного) контексту не можливо. Місце знаходження всіх компонентів – відоме (річка Йордан).

Модель **інтересу питальної ситуації** (2) є складною за структурою, уявною за змістом: номінально-вказівно-/предметною

Я – ТИ – ЦЕ/ХРЕЩЕННЯ

За особовими займенниками Я і ТИ стоять дві значущі особистості – Іван Хреститель і Ісус Назарянин. Об’єкт інтересу матеріалізовано синонімічно: вказівний займенник *es* утілює поняття «das Taufen», що співвідноситься з дієприкметником II *getauft* попереднього контексту. Дієприкметник II *getauft* входить до складної дієслівної форми кон’юнктива інфінітива пасиву *müßte getauft werden*. Адресант оцінює вчинок адресата позитивно, але, будучи ввічливим і богобоязливим, виражає дипломатично, ненав’язливо сумнів щодо своєї духовної діяльності (Козловский, 2000, с. 116–117).

У **питальній ситуації** (3) *Er sagte zu ihnen: Warum habt ihr solche Angst, ihr Kleingläubigen?* (Matthäus, 8: 26) адресанта інтерпретуємо через гендерну ознаку *Er* (чоловік), адресатів – через синонімічність *ihnen*, *Kleingläubigen*, множинність *ihnen*, *Kleingläubigen* та віру *Kleingläubigen*, об’єкт інтересу – через поєднання значень і функцій займенника й прислівника *Warum*.

Місце знаходження адресанта й адресатів – відоме з попереднього контексту (човен на озері), місце знаходження об’єкта інтересу приховане й локалізоване в когнітивній сфері адресантів.

Модель **інтересу питальної ситуації** (3) є складною за структурою, номінативно-предметною за змістом

ВІН – ВОНИ/МАЛОВІРИ – ЖАХ

Для **питальної ситуації** (4) характерні два компоненти: адресант та об’єкт інтересу *Die Leute aber staunten und sagten: Was ist das für*

ein Mensch, daß ihm sogar die Winde und der See gehorchen? (Matthäus, 8: 27). Адресант *Leute* формує питання для запиту інформації про неординарну людину, що є об'єктом інтересу *Was ist das für ein Mensch*. Місце знаходження адресанта й об'єкта інтересу відоме з попереднього контексту (човен на озері).

На відміну від попередніх питальних ситуації (1–3) модель **інтересу питальної ситуації** (4) – спрощена за формою й предметна за змістом

ЛЮДИ – [...] – ЛЮДИНА

Інтенсивність інтересу демонструє **питальна ситуація** (5), що містить адресантів, адресата, об'єкт інтересу. Адресанти цікавляться планами адресата й озвучують їх крізь призму емоційної оцінки з лінійкою «позитив – негатив» *Sofort begannen sie zu schreien: Was haben wir mit dir zu tun, Sohn Gottes? Bist du hergekommen, um uns schon vor der Zeit zu quälen?* (Matthäus, 8: 29).

Статус адресантів відомий з попереднього контексту – біснувати, статус адресата й об'єкта інтересу збігається з наведеною ілюстрацією – *Sohn Gottes* Син Божий, *du* ти. Місце знаходження всіх трьох компонентів відоме з попереднього контексту – дорога до землі Гадаринської.

Модель **інтенсивності інтересу**, що репрезентована в **питальній ситуації** (5), складна за формою, номінативно-предметно-ознаковф за змістом

ВОНИ – ТИ/СИН БОЖИЙ – ТИ

Варіант інтенсивності інтересу виявляємо в **питальній ситуації** (6), об'єктивованій двома спеціальними питаннями *Jesus wußte, was sie dachten, und sagte: Warum habt ihr so böse Gedanken im Herzen? Was ist leichter, zu sagen: Deine Sünde sind dir vergeben!, oder zu sagen: Steh auf und geh umher?* (Matthäus, 9: 4–5).

Адресант *Jesus* й адресат *sie, ihr* – відомі, об'єкт інтересу – амбівалентний: невідомий і водночас відомий, але потребує вибору. Місце знаходження компонентів відоме з попередніх контекстів – протилежний мовцю берег озера.

Модель **інтенсивності інтересу питальної ситуації** (6) ускладнена як за формою, так і за змістом: апелятивно-номінативно-ознаково-предметно-характерологічна

ІСУС – ВОНИ/ВИ (2-а ос. мн.) – НЕГАТИВНІ ДУМКИ//ЯКІСНЕ ПОРІВНЯННЯ МОВЛЕННЯ

Трапляються й **питальні ситуації** (7) з максимальним ступенем прояву **інтересу**, що вербалізовано кількома питаннями в тому числі спеціальні й загальні *Da staunten alle und sagten: Woher hat er diese Weisheit und die Kraft, Wunder zu tun? Ist das nicht der Sohn des Zimmermanns? Heißt nicht seine Mutter Maria, und sind nicht Jakobus, Josef, Simon und Judas seine Brüder? Leben nicht alle seine Schwestern unter uns? Woher also hat er das alles?* (Matthäus, 13: 54–56). Спеціальні питання передбачають вибір відповіді з відкритої множини, загальні – з двох площин – позитивної (стверджувальної) або негативної (заперечної) (Quirk, Greenbaum, Leech, Svartvik, 1985, с. 803).

Адресант – неозначений *alle*, адресат – відсутній, об'єкт інтересу – відомий *er* і водночас невідомий *Sohn des Zimmermanns*. Місце знаходження всіх трьох компонентів реконструюємо з попереднього контексту – синагога в Назареті.

Модель **максимального прояву інтересу** питальної ситуації (7) має усічену форму та номінативно-предметний зміст

УСІ – [...] – ВІН/СИН ТЕСЛІ

У наведених та інших прикладах використовують дієслова мовлення а) в минулому простому часі (імперфект) *fragten, fragte, sagte, sagten, antwortete, erwiderte, entgegnete*, б) в інфінітиві з часткою *zu begannen zu schreien*, в) у наказовому способі **Sag uns also: Ist es nach deiner Meinung erlaubt, dem Kaiser Steuern zu zahlen, oder nicht?** (Matthäus, 22: 17), г) у майбутньому часі (футур І) **Dann werden ihm die Gerechten antworten: Herr, wann haben wir dich hungrig gesehen und dir zu essen gegeben, oder durstig und dir zu trinken gegeben?** (Matthäus, 25: 37).

Сюди додаємо й

ірреальні прості поширені речення в пасиві інфінітиві *Ich müßte von dir getauft werden* та складні речення в теперішньому часі *Oder glaubst du nicht, mein Vater würde mir sogleich mehr als zwölf Legionen Engel schicken, wenn ich ihn darum bitte?* (Matthäus, 26: 53);

питальні речення з питальним словом **Was meint ihr? Ein Mann hatte zwei Söhne. Er ging zum ersten und sagte: Mein Sohn, geh und arbeite heute im Weinberg!** (Matthäus, 21: 28), **Was ist eure Meinung?** (Matthäus, 26: 66);

складнопідрядні речення часу *Als er dann ins Haus hineinging, kam ihm Jesus mit der Frage zuvor: Was meinst du, Simon, von wem erheben die Könige dieser Welt Zölle und Sternen?* (Matthäus, 17: 25);

у складнені питальні речення *Wer ist nun der treue und kluge Knecht, den der Herr eingesetzt hat, damit er dem Gesinde zur rechten Zeit gibt, was sie zu essen brauchen?* (Matthäus, 24: 45).

Відповідно до наведених і потенційних моделей, виокремлюємо два різновиди **інтересу**: колективний та індивідуальний.

Носіями **колективного інтересу** є: мудреці зі Сходу, люди (учні Ісуса; учні Івана), біснுவаті а) з могильних печер, б) у синагозі, земляки Ісуса, (книжники та) фарисеї, народ навколо Ісуса, брати Яків та Іван, люди, що стояли біля вхідних воріт села, первосвященики + книжники + старшини, учні Петро, Яків, Іван і Андрій, дехто за столом, учні, жінки-послідовниці Ісуса, сусіди й родина Єлисавети, воїни, всі, хто був у синагозі.

Індивідуальний інтерес проявлять Іван Хреститель, Ісус, біснуватий із могильних печер/у синагозі, онука царя Ірода, один із книжників, первосвященик, Понтій Пілат, Захарій, Матір Ісуса.

Носіїв емоції **індивідуального інтересу** узагальнюємо й поділяємо умовно на дві групи: Боголюдина та людина.

Боголюдина, як уже зазначалось у попередньому підрозділі, є сукупним продуктом Усесвіту й планети Земля (Ісус). Тобто до народження Вона сповнена Святим Духом, від народження наповнена духовністю. Це – Ідеал Людини.

У межах другої групи виокремлюємо кілька різновидів людини:

- 1) людина сповнена а) Святим Духом (Іван Хреститель);
- б) нечистим духом (біснуватий із могильних печер і в синагозі);
- 2) нащадок можновладців (онука царя Ірода);
- 3) освічена людина (книжник);
- 4) служитель церкви (первосвященик, Захарій);
- 5) представник виконавчої влади (Понтій Пілат);
- б) праведниця (Матір Ісуса).

Праведниця (Матір Ісуса) опосередковує або поєднує і водночас відмежовує Боголюдину/Ідеал та людину. Тому її можна віднести до так званої «перехідної» або маргінальної групи.

Особливістю «перехідної» групи є духовний і тілесний контакт зі Святим Духом: Святий Дух добровільно сходить із небес

на Землю, проникає в обране Ним чисте (в прямому й переносному сенсі) юне тіло без попередньої згоди або домовленості праведниці, локалізується в ньому, живе, розвивається, мутує впродовж біологічного часу й виходить із тіла оновленим, Матеріальним і Непізнаним навколишнім світом у формі людини (Ковыршина, 2013, с. 428–429). Тобто в жіночому тілі космічні й земні енергії врівноважуються, набувають потрібної форми для подальшого існування на Землі.

Земля сприймає Матеріальне (Ісуса), але навколишній світ не сприймає Непізнане в Матеріальному. Він переслідує Непізнане, ізолює Його від витоків, випробовує і, зрештою, починає пізнавати через чудеса.

Чудеса сприймаються навколишнім світом як незвичайні події, яких раніше ніколи не бачили. Вони захоплюють, вражають, стають своєрідним еталоном вдосконалення для вірян та візитівкою Боголюдини.

В корпусі нашого вибирання є приклад **мимовільного індивідуального інтересу** Ісуса до жертви грошей багатими й бідними людьми. Багаті жертвувала щедро, бідні – дріб'язок *Als Jesus einmal dem Opferkasten gegenüber saß, sah er zu, wie die Leute Geld in den Kasten warfen. Viele Reiche kamen und gaben viel. Da kam auch eine arme Witwe und warf zwei kleine Münzen hinein* (Markus, 12: 41–42).

Ісус ділиться спостереженнями й новим досвідом зі Своїми учнями *Er rief seine Jünger zu sich und sagte: Amen, ich sage euch: Diese arme Witwe hat mehr in den Opferkasten hineingeworfen als alle andern* (Markus, 12: 43).

У наведених прикладах немає прямої словесної вказівки на емоцію **інтересу**, її замінюють слова *zusehen*, *Da*, *auch*. Дієслово *zusehen* зі значенням «спостерігати, стежити за кимсь, чимсь» містить сему 'цікавість'.

Прислівник *Da* змінює свою функцію, переходить у лексикограматичний клас сполучників зі значенням «і» та привносить до семантики дієслова *kat* динаміку руху, в свою чергу, частка *auch* підтверджує завершення руху й підсилює статус невідомої чи однієї жінки (Чернышев, 2013, с. 245).

Модель **мимовільного індивідуального інтересу** хоч і має усічену форму, як і моделі 4, 7, проте об'єкт інтересу розмаї-

тий – люди, прошарки людей, статус, гроші, кількість грошей (Максименко, 2012, с. 345):

ВІН – [...] – ЛЮДИ/БАГАТІЇ/ВДОВА/ДВІ МОНЕТИ

У зв'язку з типовістю компонентів розгляд моделей всіх питальних ситуацій, що трапляються у масиві вибирання, не передбачаємо.

Активатори **колективного** та **індивідуального** інтересу систематизовано та унаочнено в таблиці (табл. 2.4.1).

Таблиця 2.4.1

Активатори інтересу, за das Evangelium nach Matthäus/Markus/Lukas

Колективний інтерес	Індивідуальний інтерес
Боголюдина	страх учнів Ісуса
функції та природа Ісуса	думки адресатів
батьки, брати, сестри Ісуса	когнітивні процеси
податок для кесаря	якість когнітивних процесів/законів суботи
час	результат когнітивних процесів
їжа (хліб)	знання про світобудову
прихід Месії	логічні задачі
зцілення біснуватого	кількість (хліба/кошів зі шматками хліба)
суб'єкт (носій вічності)	характеристика ознаки з неба
свійська тварина (осел)	фізіологічні процеси
езотеричні знання	ідентифікація Ісуса
аверс монети	цінність душі
миро	дискусія
свято Паски	час
зрадник	Заповіти Мойсея
ім'я й доля дитини	риса характеру (доброта)
діяльність	бажання 2-х учнів/натовпу
Вчення Ісуса	активатор хрещення
поведінка учнів Івана та учнів Ісуса	послідовність заповідей
закони суботи	будівля храму
	кімната, в якій їстимуть паску
	вартовий
	природа Ісуса

Продовження табл. 2.4.1

	докази природи Ісуса
	мовчання Ісуса
	провина Ісуса
	суб'єкт інтересу
	джерело інформації
	репродуктивний процес
	пошук підлітка
	ближні
	дві лепти

Із табл. 2.4.1 видно, що домінують активатори **індивідуального інтересу**. Простежуємо кілька тенденцій: тенденцію до збігу індивідуального та колективного об'єктів інтересу за змістом, тенденцію до самотності семантики індивідуального об'єкта інтересу та тенденцію до розширення змісту семантики об'єкта індивідуального інтересу.

Збіг семантики об'єктів інтересу може бути повним або частковим. До повного збігу семантики відносимо фізичний час певної події (теперішньої, минулої або майбутньої), частковий збіг охоплює природу Ісуса, суб'єкт, знання, їжу, ближніх.

Самотність індивідуального об'єкта інтересу трактуємо через зміст, що суттєво відрізняється від змісту колективного об'єкта інтересу.

Наприклад:

страх учнів Ісуса, **мовчання** та **провина** Ісуса орієнтують на **емоційну сферу** людей та Боголюдини;

думки адресатів, когнітивні процеси та їхня якість, результат когнітивних процесів, логічні задачі, кількість, послідовність заповідей, ідентифікація Ісуса, докази природи Ісуса, пошук підлітка співвідносимо з **когнітивною сферою** людей та Боголюдини;

бажання є прерогативою людей або їх **вольової сфери**;

характеристика ознаки з неба, цінність душі, активатор хрещення, суб'єкт **інтересу** пов'язані з **філософією**;

фізіологічні процеси та репродуктивний процес демонструють **біологію** людини, що є предметом цікавості Боголюдини.

Згадаймо й про риси характеру Боголюдини, вартового або соціальної психології людини, дискусію, Заповіді Мойсея, дже-

рело інформації або продукти мови, ширше – культурології, будівлю храму, кімнату, в якій їстимуть паску або архітектуру, що також невідомі Боголюдині.

Розширення змісту об'єкта **індивідуального інтересу** лежить у кількох площинах у тому числі якість, кількість, властивість людської психіки.

Об'єктивація **інтересу** реалізована словами, словосполученням, реченнями.

Слова називають спосіб мовлення *fragen, sagte, sagten*.

Словосполучення позначають процес початку мовлення *beginnen zu schreien*.

Речення виражають

а) інтерес *Wo ist der neugeborene König der Juden?, und du kommst zu mir?, Warum habt ihr solche Angst, Was ist das für ein Mensch, daß ihm sogar die Winde und der See gehorchen?*;

б) ступінь інтенсивності інтересу *Was haben wir mit dir zu tun, Sohn Gottes? Bist du hergekommen, um uns schon vor der Zeit zu quälen?, Warum habt ihr so böse Gedanken im Herzen? Was ist leichter, zu sagen: Deine Sünde sind dir vergeben!, oder zu sagen: Steh auf und geh umher?*;

в) крайню межу вияву інтенсивності інтересу *Woher hat er diese Weisheit und die Kraft, Wunder zu tun? Ist das nicht der Sohn des Zimmermanns? Heißt nicht seine Mutter Maria, und sind nicht Jakobus, Josef, Simon und Judas seine Brüder? Leben nicht alle seine Schwestern unter uns? Woher also hat er das alles?*.

Таким чином, інтерес забезпечує селективну мотивацію процесів сприйняття (Бого)людиною навколишнього світу, стимулює і впорядковує пізнавальну активність. Є мірою новизни об'єкта або історичної події.

2.5. Радість. Щастя. Блаженство

В емпіричному матеріалі зафіксовано декілька форм радості: **колективну, індивідуальну, образну та інтегровану радість**.

У межах **колективної та індивідуальної радості** виокремлюємо ряд їх різновидів: чоловічу, жіночу, дорослу, дитячу, утробну (6-и місячний плід) та злорадство, **образна радість**

репрезентована широким спектром образів у тому числі майбутнє та змодельоване щастя, прийдешня радість – *блаженство*, повна, соматична, культурна, відповідно, що опосередковуються оцінкою (Приходько, 2017, с. 154) (див. приклади нижче).

Глибинних онтологічних коренів радості – усмішки – не виявлено (Романова, 2011, с. 125). Проте є глузування, насмішка над Ісусом. Виокремлюють грайливе (дружелюбне/необразливе) та агресивне глузування (Zajdman, 1995, с. 326–328). Грайливе глузування передбачає висміювання адресата, не зачіпаючи його гідності, приносить насолоду від гумору, жарту всім комунікантам й зближує їх (Tannen, 1993, с. 211), агресивне, навпаки, принижує, ображає адресата, завдає йому моральної або психологічної шкоди, приносить насолоду тільки адресантові (Norrick, 1994, с. 147). Грайливе глузування часто переходить в агресивне (Radcliffe-Brown, 1940, с. 104 ;Voss, 1997, с. 238–256).

Наприклад:

солдати розважаються за підтримки народу, провокують Ісуса, але програють – реакції з Його боку не має. Відсутність реакції вказує на невдалий комунікативний акт глузування (Dijk, 2007, с. 291; Нау, 1995, с. 33), «законослухняність» або високу емоційну стійкість адресата (Jaffe, 2009, с. 4–5). Принижуючи Ісуса, солдати й народ вивищують себе (Карікова, 2012, с. 53). В основі цієї комунікативної моделі лежить формула – «нападники – жертва» (Miller, 1986, с. 201). «Нападники» прагнуть знищити «жертву» як морально, так і психологічно (Колесник, 2016, с. 227–228). Проте вони не спроможні знищити Дух «жертви», Який рятує їх і все людство.

Наприклад:

*Und sie spuckten ihn an, nahmen ihm den Stock wieder weg und schlugen ihm damit auf den Kopf. Nachdem sie so ihren **Spott mit ihm getrieben** hatten, nahmen sie ihm den Mantel ab und zogen ihm seine eigenen Kleider wieder an* (Matthäus, 27: 30–31).

Розваги дуже принизливі та жорстокі: плювання, забирання ціпка, биття ним по голові, роздягання та одягання одягу як символу багатства й бідності (Птуха, 2012, с. 276–277).

Девіантну поведінку вважають нормою для всіх верств населення. Так, воїни намісника після розп'яття ділять одяг Ісуса, кинувши жереба, поміщають напис Його провини над головою

«*Das ist Jesus, der König der Juden*», перехожі лихословлять і хитають головами, дорікають спасінням Самого Себе, первосвященики, книжники, старшини, розбійники, розіп'яті з Ісусом, також глузують з Нього щодо процесу спасіння інших і Себе (Matthäus, 27: 41, 44).

Надпис «*Das ist Jesus, der König der Juden*» є мультифункціональним механізмом у тому числі привертання й утримування уваги до об'єкта провини, маркування місця події, транспортація провини в часі й просторі, налагодження зв'язку між людьми, племенами, народами (Романова, 2018, с. 47).

Для представників «еліти» – первосвящеників, книжників, старшин – насмішка є **злорадством** *verhöhn* (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 1182), для асоціальних прошарків населення – розбійників – глузування є вираженням гніву *beschimpfen* (WAHRIG, 2012, с. 176).

Така поведінку відображає низький рівень культурної зрілості, сформованості й самодостатності юдеїв (Леві-Джордж, 2020, с. 122), містить релікти язичництва (Батуева, 2008, с. 18).

Першими носіями **колективної радості**, точніше ступеня її вияву, є мудреці зі Сходу. Вони прибули до Єрусалиму, щоб вклонитись і піднести дари народженому Месії (Matthäus, 2: 2).

Кількість і якість дарів символічна – три: золото, ладан, смирна. За цими символами ховаються енергетичні характеристики людини, як-от: «велика життєрадісність, приязність», «самовираження, красномовство, ентузіазм і натхнення» (Декоц, Монте, 1998, с. 22–23) та її сакральна природа (Ведмеденко, 2022; Тресидер, 2001, с. 122).

У мудреців є «навігатор» – небесне тіло *Stern*, що вказує їм шлях і поточне місце знаходження новонародженого Месії *Als sie den Stern sahen, wurden sie von sehr großer Freude erfüllt* (Matthäus, 2: 10).

Зірка постає тут не стільки як невідоме небесне й фізичне тіло, скільки як закономірний сакральний знак (Лисейко, 2007, с. 11). Вона благословляє новонародженого Месію на служіння Богові (Комар, 2008, с. 325–326). Функція радості очевидна – показник досягнення поставленої цілі.

Велику **радість** переживають і первосвященики через згоду Юди – одного з 12-и учнів Ісуса – видати свого Вчителя *Judas*

Iskariot, einer der Zwölf, ging zu den Hohenpriestern. Er wollte Jesus an sie ausliefern. Als sie das hörten, freuten sie sich und versprachen, ihm Geld dafür zu geben (Markus, 14: 10–11). Зраду матеріально заохочують *versprachen, ihm Geld dafür zu geben* – 30 срібняків (Matthäus, 26: 15).

Побачивши, що Ісуса засудили, Юда розкається і повернув гроші первосвященникам і старшим. У руках психічно незрілої людини (Юда) гроші не мають цінності, стають мірою життя загалом і невинної крові зокрема (Вільчинський, Северин-Мрачковська, Гаєвська та ін., 2019, с. 325).

Отже, інтенсивність **радості** має матеріальну природу, орієнтовану метафорично на відчуження. Слово *відчуження* походить від лексеми *чужий*, тобто об'єкт не належить мовцеві, є власністю третьої особи (Сліпченко, 2018, с. 61). Відчуженням позначаємо в нашому доробку динаміку руху семантики емоцій зрадника:

любов → провина → каяття → [бажання втекти від неприємностей, страждання, безпорадність, безнадійність, переоцінка власної особистості тощо] → суїцид.

Палітра наведених емоцій контрастує в межах головних інстинктів людини – життя і смерть, змішування яких є життям. Ослаблення життєвого тону призводить Юду до катастрофи (Віват, 2006, с. 146). Очевидно, що життя учня без Учителя, людини без Боголюдини не має сенсу, оскільки як учень, так і людина не може або не хоче брати на себе відповідальність (Лебедев, Назаров, Тімченко та ін., 2007, с. 13). Відповідальність є властивістю особистості. Звідси виходить, що Юда не був особистістю, хоч і став всесвітньовідомою історичною постаттю.

Колективну радість відчувають 72 апостоли, зціливши біснуватих іменем Ісуса *Die Zweiundsiebzig kehrten zurück und berichteten voll Freude: Herr, sogar die Dämonen gehorchen uns, wenn wir deinen Namen aussprechen* (Лукas, 10: 17).

Тут **радість** дотична до чуда. Чудо відбувається за участю хворих, учнів, що отримали дар Божий, та непохитної віри. Непохитна віра – сила, що з'єднує хворих і «лікарів» і водночас роз'єднує хворих і злих духів, соціалізує зцілених і руйнує зло та додає слави Господу Богу (Крылова, 1998, с. 8).

Народ **радіє** зціленню скорченої жінки, що не могла випростатись упродовж 18 років, а також відповіді Ісуса старшому

синагоги щодо праці в суботу загалом і оздоровлення паралізованої хворої зокрема *Durch diese Worte wurden alle seine Gegner beschämt; das ganze Volk aber freute sich über all die großen Taten, die er vollbrachte* (Лукas, 13: 17).

Радість протиставлено **сорому** за формулою «народ – супротивники Ісуса».

У прикладі *Freut euch und jubelt: Euer Lohn im Himmel wird groß sein* (Matthäus, 5: 12) **радість** репрезентує фінальний фрагмент моделі поставленого Ісусом завдання перед широкою аудиторією слухачів. Модель будують на основі морально-духовних принципів, що сприятимуть загальнокультурному розвитку людей загалом і учнів Ісуса зокрема (порівн.: Шолох, 2018, с. 222–224).

Модель має назву – «Die Seligpreisungen», в якій закарбовано сукупність похідного ідеального емоційного стану радості – щастя (Pelewina, 2020, с. 309), точніше, найбільш піднесена його форма – **блаженство**.

На думку американського тренера з емоційного фітнесу Роя Мартіни, **блаженство** – це «стан абсолютного щастя», незалежного від поточних обставин і скороминучих емоцій, «емоційно врівноважений стан буття», «стан найвищої свідомості» (Мартіна, 2004, с. 11). Ідею, мабуть, екстрапольовано із Учення Ісуса, відомого як Нагірна проповідь. Ісус закликає народ до каєття, оскільки в Царстві Божім не має місця для грішників. Енергія цього Царства – космогонічна, високої вібрації. Вона нейтралізує або гармонізує, врівноважує будь-які енергії покаєної/прощеної назавжди Богом людини: духовну, емоційну, психічну, біологічну, фізичну, хімічну, теплову, механічну, кінетичну (Matthäus, 5: 3–11; Кокун, 2012, с. 6–7; Потяженко, Невоїт, 2019).

Бог – могутня й благодатна керівна містична сила Космосу – створив людину й визначив її земний шлях (Давидова, 2012, с. 51). Тут виходимо вже на нову проблему – еволюція людини (Гудінг, Леннокс, 1, 2007, с. 396).

В основі еволюції людини лежать два процеси: аудіювання та дотримання Слова Божого *Selig sind vielmehr die, die das Wort Gottes hören und es befolgen* (Лукas, 11: 28). Під час аудіювання відбувається обробка певної інформації різними психофізіологі-

чними та психічними механізмами (Шнуровська, 2016, с. 320–321). При цьому людина розпізнає якийсь один найбільш чіткий мовленнєвий сегмент за акустичною ознакою (Treisman, Gelade, 1980), потім групує мовленнєвий потік у певні кластери за відповідними акустичними ознаками та інтегрує окремі ознаки в суміжні сегменти (Gow, 2003, с. 576–588).

Зміна в акустичному сигналі – нова інформація – приводить до емоційного напруження та викривлення інформації (Fritz, Elhilali, David, Current, 2007, с. 3). Експериментально встановлено, що імпліцитна та експліцитна пам'ять впливають на аудитивну модальність, завдяки якій індивід ідентифікує атипові звукові стимули (Ratcliff, Allbritton, McKoon, 1997).

Дотримання Слова Божого означає діяти згідно з Його Законами, а саме: не вбивати, не гніватися, не обзивати рідних, приносити дари на жертівник, швидко миритися зі своїм супротивником, не доводити справу до суду, не чинити перелюбу, не клястися неправдиво, виконувати свої клятви перед Господом, клястися словами «так» або «ні», не противитись злому, віддавати останній одяг, іти однією дорогою з насильником, позичати прохачеві, любити свого ближнього, своїх ворогів, благословляти тих, хто проклинає, творити добро тим, хто ненавидить, молитися за них, хто переслідує. Іншими словами, бути досконалим (Matthäus, 5: 21–48).

Колективна радість учнів Ісуса детермінована зовнішнім оглядом верхніх і нижніх кінцівок Учителя та вірою у Його воскресіння *Bei diesen Worten zeigte er ihnen seine Hände und Füße. Sie staunten, konnten es aber vor Freude immer noch nicht glauben* (Lukas, 24: 40–41).

Конкретні «тілесні орієнтири» – руки й ноги – допомогли учням Ісуса усвідомити абстрактне поняття «воскресіння» (Коч, 2016, с. 25).

Джерелом **радісті** є емоція подиву *staunten*, що протистоїть емоційному стану віри *nicht glauben* у часі *immer noch*. Радість опосередкована раціональною оцінкою з лінійкою «вірю – не вірю».

Зовнішній емоційний стан учнів можна унаочнити через семантичний ланцюг (рис. 2.5.1).

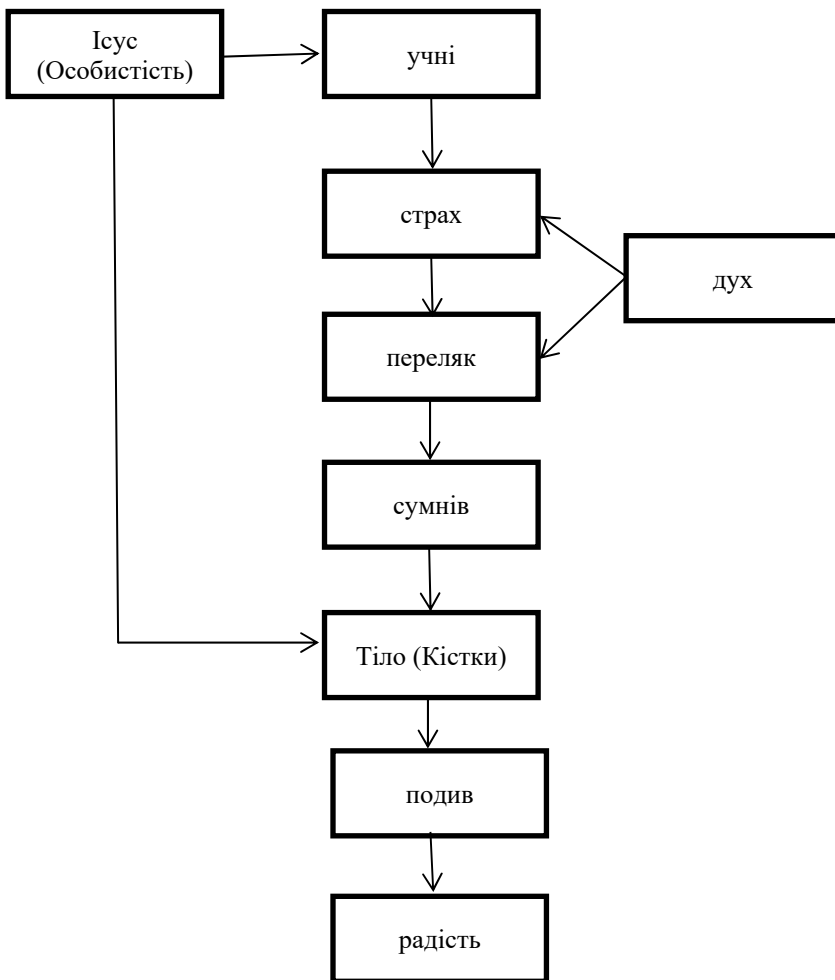

Рис. 2.5.1 Динаміка зовнішніх емоційних станів учнів Ісуса під час зустрічі зі своїм воскреслим Учителем, за Lukas

Із рис. 2.5.1 видно, що зовнішній емоційний стан учнів Ісуса залежить від сили зовнішнього впливу. Остання репрезентована Особистістю (Ісус) та неземною істотою (дух). Особистість має Тіло й Кістки, що зумовлюють появу подиву та радості, неземна істота не має тіла й кісток, тому лякає й жахає чоловіків. Між

Особистістю та духом існує «буферна або нейтральна зона» у вигляді сумніву, що внутрішньо відмежовує негативний зовнішній емоційний стан учнів – страх і переляк від їхніх позитивних зовнішніх емоційних станів – подив і радість. Така нестабільність є нормальною реакцією на екстремальні події (Єфремова, 2022). Екстремальні події – підґрунтя для переорієнтації учнів на фазу стабілізації. Фаза стабілізації передбачає зміну предмета розмови та навчання життю в нових умовах – смажене, дозоване білкове харчування аби ефективніше протистояти стресу *Da sagte er zu ihnen: **Habt ihr etwas zu essen hier?** Sie gaben ihm ein Stück gebratenen Fisch; er nahm es und aß es vor ihren Augen* (Лукas, 24: 41–43).

Ісус моделює **колективне злорадство** язичників, які глузуватимуть, кривдитимуть, плюватимуть на Нього і, зрештою, уб'ють *Er wird den Heiden ausgeliefert, **wird verspottet, mißhandelt und angespuckt werden, und man wird ihn geißeln und töten*** (Лукas, 18: 32 – 33).

У цій моделі відображено послідовність дій людей з іншим світосприйняттям. Їх «творчий» потенціал не має майбутнього, веде в небуття. Модель як приклад майбутнього кожного з апостолів не спрацьовує через нестачу езотеричних знань учнів.

Радість переживають не лише чоловіки, а й жінки. **Радість** жінок, як уже зазначалось у підрозділі 1.1, невід'ємна від страху та сили вияву.

Природа радості й природа страху не збігаються. Радість має зовнішні просторові ознаки, страх – внутрішні, відповідно *Sogleich verließen sie das Grab und eilten voll Furcht und **großer Freude zu seinen Jüngern*** (Matthäus, 28: 8). Отже, жіноча радість відкрита, її можна побачити на обличчі.

Боголюдина приховує Свою **радість** від навколишнього світу, що цікавиться вічними цінностями – Царством Небесним *Wer kann dann noch gerettet werden? Jesus sah sie an und sagte: Für den Menschen ist das unmöglich, aber nicht für Gott; denn für Gott ist alles möglich* (Markus 10: 26–27).

Маркерами прихованої **індивідуальної радості** є словосполучення зі значенням сакральності та найвищого ступеня можливості а) прийменниково-іменникові *für Gott*, б) заперечно-прійменниково-іменникові *nicht für Gott*, в) прислівниково-

дієслівні *ist alles möglich*, алітерація – «мажорний» приголосний *n* уживають 9 разів, асонанс – «мажорний» голосний *a* – 6 разів.

Наведемо приклади із **запереченням радості**.

Doch freut euch nicht darüber, daß euch die Geister gehorchen, sondern freut euch darüber, daß eure Namen im Himmel verzeichnet sind (Лукas, 10: 20).

Зрозуміло, що Ісус дотримується концепції щодо піднесення і впокорення. Він принижує Себе й вивищує Своїх учнів до рівня Бога, хвалить їх наодинці за увагу та розум *Jesus wandte sich an die Jünger und sagte zu ihnen allein: Selig sind die, deren Augen sehen, was ihr seht* (Лукas, 10: 23).

Заперечення радості зумовлене й таємницею народження Ісуса. Нечисті духи, на відміну від людей, знали, хто такий Ісус, і коли вони Його бачили, то падали перед Ним на землю й кричали, що Він *Син Божий Wenn die von unreinen Geistern Besessenen ihn sahen, fielen sie vor ihm nieder und schrien: Du bist der Sohn Gottes! Er aber verbot ihnen streng, bekannt zu machen, wer er sei* (Маркус, 3: 11–12).

Ісусові не подобалась не стільки поведінка надприродних істот, скільки розкриття ними Його таємниці (Schröder, 2005, с. 1).

Лексема *streng*, що поєднує в собі семи відсутності співчуття й радості (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 1059), привносить у семантику дієслова *verbieten* смисл табування.

Мега табу – відкрита. Можливо, Ісус хоче приховати джерело Своїх здібностей, або захистити Себе від гніву людей, або боїться гніву Небесного Отця (Фрейд, 2007, с. 19–20).

Будучи сповнений Святого Духа, Ісус радісно прославляє Свого Отця Небесного *In dieser Stunde rief Jesus, vom Heiligen Geist erfüllt, voll Freude aus: Ich preise dich, Vater, Herr des Himmels und der Erde* (Лукas, 10: 21).

Модель **індивідуального емоційного стану радості** реалізовано в прикладах *Selig ist, wer an mir keinen Anstoß nimmt* (Matthäus, 11: 6), *Jesus sagte zu ihm: Selig bist du, Simon Barjona; denn nicht Fleisch und Blut haben dir das offenbart, sondern mein Vater im Himmel* (Matthäus, 16: 17), *Selig der Knecht, den der Herr damit beschäftigt findet, wenn er kommt* (Matthäus, 24: 46), *Selig, wer im Reich Gottes am Mahl teilnehmen darf* (Лукas, 14: 15), *Selig ist die, die geglaubt hat, daß sich erfüllt, was der Herr ihr sagen ließ*

(Lukas, 1: 45), *Selig die Frau, deren Leib dich getragen und deren Brust dich genährt hat* (Lukas, 11: 27), що характеризують будь-яку людину а) стійку до спокус, б) у Царстві Небеснім, чоловіка, що хоче пізнати навколишній світ, або змінити його, праведну літню жінку, що повірила пророцтву від Господа та Матір Ісуса.

Зауважимо, що прототипами будь-якої стійкої до спокус людини, що прагне пізнати навколишній світ або дбати про нього, є: брат Ісуса – Іван Хреститель, учень Ісуса – Симон, син Йони та вірний і мудрий раб, якого господар поставив над своєю челяддю і своїм маєтком.

Івана Хрестителя вважають не просто Пророком, а посланцем Божим, що прокладе дорогу для Ісуса *Er ist der, von dem es in der Schrift heißt: Ich sende meinen Boten vor dir her; er soll den Weg für dich bahnen* (Matthäus, 11: 10). Разом з тим, його прирівнюють до великого Пророка Іллі («міць Господня»).

Симон, син Йони, кардинально змінив якість а) своєї праці: фізична – інтелектуальна, б) свого роду занять: рибалка – учень, в) своєї долі: став пророком. Отже, індивідуальна радість є мирною величиною на духовній вісі, заломленою через оцінку Боголюдини. Людина в Царстві Небеснім житиме Духом Святим та Ученням Ісуса.

Вірність і мудрість раба визначають через його поведінку (відсутність фізичного насилля, дружби з асоціальними елементами) та неочікуваний контроль з боку господаря.

Праведну літню жінку, що повірила пророцтву від Господа, звати Єлисавета. Вона завагітніла від свого літнього чоловіка, будучи безплідною.

П'ять місяців Єлисавета приховує свій фізичний стан. На шостий місяць зустрічається з Марією і сповнюється Святим Духом. Звідси випливає, що **радість** є Божественним даром, опосередкованим національною культурою. Цю тезу засвідчено в прикладі з формулою соціального етикету *Sie fielen vor ihm auf die Knie und verhöhten ihn, indem sie riefen: Heil dir, König der Juden!* (Matthäus, 27: 29).

Формули зі словом *Heil* використовували деякі соціальні групи, наприклад: рибалки, стрільці, мисливці тощо (Басістий, 2012, с. 17). Ці групи, очевидно, усвідомлювати свою самотність, своє призначення, мали свої цінності (Басістий, 2012а, с. 29).

Воїни намісника також використовують аналізовану формулу. Проте в їхніх вустах слово *Heil* має яскраво виражений ідеологічний підтекст та іронічне забарвлення. Все це свідчить про низький рівень моральної культури представників «еліти».

Поза межами етикетної формули слово *Heil* уживають метафорично на позначення Ісуса, як Спасителя всіх народів *Denn meine Augenhaben das Heil gesehen, das du vor allen Völkern bereitet hast* (Лукas, 2: 30–31).

Самостійне вживання лексеми переосмислюють у двох семантичних площинах: сакральність і десакральність. Між цими антонімічними поняттями лежить глибока прірва, що вимагає розуміння одного з основних, універсальних законів діалектики – єдність та боротьба протилежностей (Бутинець, Петренко, Миронюк, 2012, с. 19). Цей закон проявляється не лише через нове поняття «Спаситель», а й через нові функції Боголюдини – пророцьке служіння Богові, просвітництво язичників (Лукas, 2: 32), зцілення хворих, біснуватих, прощення гріхів, створення школи, воскресіння мертвих (Лукas, 4: 33, 35; 5: 12, 20, 24, 32; 6: 13–16; 7: 14–15; 10: 1–2) тощо.

Стосовно **радіості** юної праведної жінки, то вона пов'язана з духом (Святим), варіант радості – **щастя** – є соціальною категорією, **душа** синонімічна розуму *Da sagte Maria: Meine Seele preist die Größe des Herrn, und mein Geist jubelt über Gott, meinen Retter. Denn auf die Niedrigkeit seiner Magd hat er geschaut. Siehe, von nun an preisen mich selig alle Geschlechter* (Лукas, 1: 46–48).

Диференціацію **радіості** на бурхливу *jubelt* і помірну *selig* пояснюємо двоїстістю навколишнього світу (Таранець, 2008, с. 99–100).

Радість осмислюють і через зовнішність багатого чоловіка невисокого зросту, який хотів побачити Ісуса й виліз на дерево *Da stieg er schnell herunter und nahm Jesus freudig bei sich auf. Als die Leute das sahen, empörten sie sich und sagten: Er ist bei einem Sünder eingekehrt* (Лукas, 19: 6–7).

Тут порушено субординацію між Боголюдиною та грішною людиною. Остання не має права вивищувати себе навіть фізично. Їй потрібно знати «своє місце» в духовному світі. Гіпотетично, Ісус міг пройти повз дерево, не звертаючи увагу на нього та його «мешканців» або зупинитись під деревом і хоч би мигцем

глянути в бік його «мешканців». Ісус обирає третій варіант – Він звелів грішнику, по-перше, злізти з дерева, по-друге, повідомив про Свої гостини в його домі. Щире зізнання «коротуна» – віддати половину статків убогим, скривдженим учетверо – **тішить** Ісуса, оскільки Він шукав саме таких людей, щоб врятувати від загибелі (Там само, 19: 10).

Інтенсивність радості царя Ірода – дуальна, пов'язана з когнітивними та психічними процесами *Herodotes freute sich sehr, als er Jesus sah; schon lange hatte er sich gewünscht, mit ihm zusammenzutreffen, denn er hatte von ihm gehört. Nun hoffte er, ein Wunder von ihm zu sehen* (Лукas, 23: 8).

Правитель чув про Ісуса, Його чудеса і мріяв зустрітися з Ним особисто. Тому, коли омріяна зустріч відбулася, Ірод дуже зрадів. Не можна стверджувати, що актуальні потреби царя Ірода повністю задоволені (Романова, 2021, с. 68).

Він з нетерпінням чекає на чудо, намагається прискорити процес і, не діждавшись, відкрито демонструє разом зі своїми солдатами зневагу. Більш того, цар насміхається над Ісусом, зодягнувши Його в розкішний одяг і відіславши назад до Понтія Пілата. Такий вчинок стає механізмом дружби між екс-ворогами (Лукas, 23: 11–12). Отже, велика радість може переходити в зневагу, що, в свою чергу, переходить у дружбу. Емоція радості стає основою для емоції дружби.

Радість накладається на вмотивовану вдячність, віру та довіру Богові *Dein Glaube hat dir geholfen. Im gleichen Augenblick konnte er wieder sehen. Da priest er Gott und folgte Jesus* (Лукas, 18: 42–43).

Вияв такої радості характеризує чоловіка як людину духовну, що хоче відповісти любов'ю на любов. Разом з тим чоловік визнає свою абсолютну залежність від Бога, йде за Ним слідом зі словами вдячності на вустах. Він чітко бачить, що Бог існує, що Він живий, що Він готовий завжди прийти на допомогу стражденним.

Паралелі прийдешньої **індивідуальної** та **колективної радості** програмує Бог на небесах, на Землю транспортує Ангел Господній Гавриїл. При цьому **індивідуальна радість** характеризується ступенем емоційного переживання, **колективна радість** – здатністю до упізнавання емоційного стану індивідуума (Захарія) (Белехова, 2018, с. 40) *Deine Frau Elisabet wird dir einen Sohn gebären: dem sollst du*

den Namen Johannes geben. **Große Freude** wird dich erfüllen, und auch viele andere werden **sich** über seine Geburt **freuen**. Denn er wird groß sein vor dem Herrn (Lukas, 1: 13–15).

Індивідуальна радість Захарія передбачає тривале мовчання, оскільки він не повірив у Добру Новину. 9 місяців і 8 днів чоловік не міг говорити, і коли прийшли сусіди й родина обрізати дитину й назвати її в честь батька, Захарій похитав головою і написав на табличці подароване Богом ім'я – *Іван*. Тієї ж миті він став говорити й дякувати Богові.

Індивідуальне безумовне щастя переживає Семен – праведний і благочестивий чоловік, що чекав Месію перед своєю смертю *In Jerusalem lebte damals ein Mann namens Simeon. Er war gerecht und fromm und wartete auf die Rettung Israels [...], nahm Simeon das Kind in seine Arme und **pries** Gott mit den Worten: Nun läßt du, Herr, deinen Knecht, wie du gesagt hast, in Frieden scheiden. Denn meine Augen haben das Heil gesehen, das du vor allen Völkern bereitet hast* (Lukas, 2: 25, 28–31).

Щастя Семена дотичне до блаженства, оскільки він усвідомлює свою єдність із Богом, прийдешньою безкінечністю, зливається зі своєю істинною сутністю (Мартина, 2004, с. 14).

Передумовою **індивідуальної радості** колишнього митника Левія є пропозиція від Ісуса стати Його учнем. Ця пропозиція схожа на сеанс гіпнозу: Ісус наказав Левію йти за Ним і той пішов (Карпенко, 2020, с. 33–34) *Als Jesus von dort wegging, sah er einen Zöllner namens Levi am Zoll sitzen und sagte zu ihm: Folge mir nach! Da stand Levi auf, verließ alles und folgte ihm. Und er gab für Jesus in seinem Haus ein **großes Festmahl*** (Lukas, 5: 27–29).

Левій віддячив Ісусові святковим бенкетом, що нагадує тематичну дискусію «Їжа. Піст. Традиції», ілюстровану фольклором. Бенкет проходить у будинку господаря, що вміщує і гармонізує «своє» (Левій) і «чуже» (Ісус, гості), «старе» (Левій, гості) і «нове» (Ісус), «порожнє» (Левій, гості) і «повне» (Ісус), «брудне» (гості) і «чисте» (Ісус, Левій), «добре» (Ісус, Левій) і «зле» (гості), «духовне» (Ісус) і «бездуховне» (Левій, гості), «сакральне» (Ісус) і «десакральне» (Левій, гості) (Тищенко, 2016, с. 222).

Індивідуальну радість виражає Ісус, розп'ятий на хресті *Und Jesus rief laut: **Vater, in deine Hände lege ich meinen Geist**. Nach diesen Worten hauchte er den Geist aus* (Lukas, 23: 46).

Його **радість** – абсолютна: вона звільняє від Закону Мойсея, Святого Письма пророків, земних страждань, емоційного й психічного дискомфорту й возносить Ісуса по вертикалі в Царство Боже. Вертикаль символізує чоловіче, «творче начало, небо, дух, вічність» (Бацер, Дюмац, Головин, 1995, с. 186). У неї є і вторинні значення, наприклад, оціночне – «добре», морально-етичне – «добро», духовно-релігійне – «Божественне» (Новикова, Шама, 1996, с. 49).

Шлях Ісуса нагору, у верхній, «небесний світ» відрізняється від Його шляху вниз на Землю. Він має метафоричний кінцевий пункт – руки Отця Небесного *in deine Hände*. Руки Отця акумулюють духовну силу та захист, безпеку останньої *lege ich meinen Geist*.

Крім колективної та індивідуальної радості, виокремлюємо **мовний образ радості** (далі – образ радості або іншої емоції).

Образ радості в притчі про скарб, перлину, невода й господаря є оцінкою послідовності й змісту дій землероба на тлі фізичного й духовного світів *Mit dem Himmelreich ist es wie mit einem Schatz, der in einem Acker vergraben war. Ein Mann entdeckte ihn, grub ihn aber wieder ein. Und in seiner Freude verkaufte er alles, was er besaß, und kaufte den Acker* (Matthäus, 13: 44).

Фізичний світ спочатку звужується до поняття скарбу *Schatz*, потім розширюється до поняття поля *Acker*, духовний світ виходить за межі фізичного світу й рухається в напрямку до нового поняття Царство Небесне *Himmelreich*. Останнє стиснене й наповнене глибоким смислом (Мірошниченко, 2018, с. 61; Шевченко, 2016, с. 164). Його інтерпретують через переосмислення матеріальних цінностей, важливих для статусу землероба (коштовності і/або гроші) та неважливих для Бога й Боголюдини (Lakoff, Jonson, 1980, с. 152).

Протиставлення «чужого» й «свого», невидимого й видимого, матеріального й ідеального зумовлює появу радості пізнання навколишнього світу. Шлях до пізнання навколишнього світу передбачає практику з внутрішньою дихотомією ознак «ціле – частина» (Таранець, 1999, с. 58). Ціле є недиференційованим образом або полем *Acker*, частина – диференційованим образом або скарбом *Schatz* чи радістю *Freude*. Доходимо висновку, що **образ радості** є сумарною послідовністю успішно вирішених старих і нових завдань.

Прототипова концептуальна схема аналізованого образу **радості** має вигляд РАДІСТЬ Є ПОЛЕ.

У притчі про таланти оцінюють «підприємницьку діяльність» рабів через доброту й вірність. Це – нові душевні якості невольників, що виконували «тяжку (землеробську) працю» (Таранець, 2004, с. 114) та перебували в «повній власності свого володаря» (НТСУМ, 2003, 3, с. 91).

Тяжку працю невольників заохочували матеріально й морально (Мозолевський, 2018, с. 81–82) та стимулювали психологічно *Komm, nimm teil an der Freude deines Herrn!* (Matthäus, 25: 21). Прототипова концептуальна схема цього образу радості – РАДІСТЬ Є ГОСПОДАР.

Психологічний чинник апелює до радості господаря, який ділиться нею з рабом. Очевидно, що емоційне поле радості господаря може не лише вміщувати в себе емоційне поле раба, а й впливати на його якість (див. рис. 2.5.2).

Рис. 2.5.2 Співвідношення емоційного поля радості господаря та емоційного поля раба, за Matthäus

Асиметричне розміщення раба в аналізованому полі пояснюємо тим фактом, що він сприймає свого господаря зором (Золотарева, 1973, с. 25). Очі людини розташовані попереду, тому й простір попереду буде більшим, ніж позаду (Просяннікова, 2017, с. 99). Виокремлюємо й особистий простір. Під *особистим*

простором розуміємо частину фізичного простору, в якому перебуває людина та почувається комфортно (Манакін, 2012, с. 223; Hayduk, 1981, с. 90).

З позиції культурології, особистий простір господаря завжди більший, ніж особистий простір раба (Крейдлин, 2000, с. 119). Зменшення або збільшення дистанції можуть сприймати як погрозу, презирство, неповагу (Мелконян, 2007, с. 339).

У комунікативному акті межі особистого простору адекватні ввічливому або конфронтаційному спілкуванню (Фролова, 2008, с. 35). Увічливе спілкування – гармонійне, безконфліктне, доброзичливе, нормативне (Culpeper, 1996, с. 353–357), конфронтаційне – дисгармонійне, нерівноправне, вороже (Goffman, 1967).

Господар у наведеному вище прикладі практикує обидві стратегії: ввічливу та конфронтаційну. Ввічливе спілкування відповідає його економічним інтересам і потребам, конфронтаційне шкодить, відповідно (Зінчина, 2007, с. 104). Звідси випливає, що ввічливе та конфронтаційне спілкування має соціально-психологічне, а не духовне чи емоційне підгрунття.

Будучи енергетичною величиною, **радість** вібрує. Її вібрація вища, ніж вібрація спокою. Вібрації **радісті** поглинаються психічною енергією висловленої думки *Sein Herr sagte zu ihm: Sehr gut, du bist ein tüchtiger und treuer Diener. Du bist im Kleinen ein treuer Verwalter gewesen, ich will dir eine große Aufgabe übertragen* (Matthäus, 25: 21) (Стрельников, Стрельникова, 2005, с. 233).

Думка містить позитивну оцінку а) загальну *Sehr gut*, б) властивостей раба *ein tüchtiger und treuer Diener*, в) якості виконаного ним завдання *ein treuer Verwalter*, г) перспективи подальшої співпраці з господарем *will dir Aufgabe übertragen*, г) обсягу прийдешнього завдання *große*.

Сумарна кількість емоційної енергії радості дорівнює 2π , що не може не вплинути на емоційне поле спокою раба (стрілка на рис. 2.4.2) (Стрельников, Стрельникова, 2005, с. 231–232). Отже, **образ радості** господаря вміщує в себе нові цінності – співпрацю з добрим і вірним рабом, що існують паралельно зі старими в часі й просторі – страх лукавого й лінивого раба перед господарем.

Стилістичними засобами втілення образів уважають тропи й граматичні фігури (Лисенко, 2021, с. 65). Визначення цих термінів лишають на периферії.

Нагадаємо, що фігура етимологізується з латини як «зовнішній вигляд, образ» та позначає в лінгвістиці «мовний зворот, який надає висловлюванню особливої виразності (напр., стилістична ф.)» (Семотюк, 2008, с. 609). У цьому контексті термін *граматичні фігури* є некоректним.

Філологи визначають стилістичну фігуру як «синтаксичний зворот, що порушує мовні норми» з метою «надання мовленню емоційності, емоційно-імперативного забарвлення» (Галич, Назарець, Васильєв, 2005, с. 432).

Стилістичні фігури, на думку М. Пентилюк, є продуктом «свідомого вибору, спеціального розрахунку письменника з метою вплинути на свого читача». Разом з тим стилістичні фігури індивідуалізують і типізують мовлення, виділяють особливо важкі в смисловому відношенні мовні одиниці, увиразнюють композиційну й емоційну функції (Пентилюк, 2005, с.226). Отже, статус тропів у царині лінгвістики збігається із переносним лексичним значенням, тобто образною назвою, «що утворюється на основі подібності між двома предметами, явищами, діями, ознаками» (Волощук, Лут, 2019, с. 35), у царині філології – тропи потрібні для емоційної складової.

Класифікації тропів та стилістичних фігур висвітлено в ряді праць, наприклад: А.І. Арнольд, П.В. Білоуса, О. Биндас, В.І. Волощук, К.А. Лут, І.В. Качуровського, А.П. Коваль, Т.О. Масловської та багатьох інших.

Образ радості побудовано за допомогою інверсії (лат. *inversio* перевертання, переміщення) та алітерації. Інверсія надає фінальній частині висловлювання смислової значущості та емоційного забарвлення, виділяє дуже важливий для раба аспект – позитивний емоційний стан господаря. Виокремлюємо емоційний стан адресанта *!*, носія радості *Herrn*, його дружні стосунки з підлеглим *deines* та назву емоції *Freude*.

Переважає категорія м'якості, що концентрується в процесі сказуваного фізичного самостійного руху *Komm* та співучасті *nimm teil*. М'якість має межу і форму – носій радості *Herrn* (Кушнерик, 2017, с. 42).

Кількісну симетрію приголосних *m* (4 рази) і *n* (4 рази), *d* (3 рази) і *r* (3 рази) розглядаємо як м'який і водночас жорсткий вплив радості на людський організм (Кушнерик, 2009, с. 264).

Відповідно до притчі про сіяча, радість відчувають безрідні й непостійні люди, знайомлячись із новим Ученням *Ähnlich ist es bei den Menschen, bei denen das Wort auf felsigen Boden fällt: Sobald sie es hören, nehmen sie es **freudig** auf; aber sie haben keine Wurzeln, sondern sind unbeständig, und wenn sie dann um des Wortes willen bedrängt oder verfolgt werden, kommen sie sofort zu Fall* (Маркус, 4: 16–17).

Прототипова концептуальна схема, на тлі якої відбувається осмислення змісту образу радості, має вигляд РАДІСТЬ Є ПІЗНАННЯ.

Образ радості ґрунтується на стилістичних засобах – метафорах *das Wort fällt i felsigen Boden* та стилістичних прийомах – алітерації та асонансі.

Алітерація відображає м'який характер людей (приголосний *n* уживають 11 разів, приголосний *l* – 4 рази), їхні інтелектуальні здібності та ворожість щодо нових знань (приголосний *s* уживають 7 разів, приголосні *d* і *f* – по 5 разів, приголосний *b* – 4 рази, приголосний *t* – 3 рази), асонанс бере участь у творенні байдужості (редукований *e* вживають 6 разів), якості ґрунту й емоційного стану (короткий голосний *i* вживають 4 рази).

Поєднання стилістичних засобів і прийомів надає образу радості експресії (Ярцева, 1990, с. 591).

Притча про багача висвітлює персоніфікацію радості *Da kann ich zu mir selber sagen: Nun hast du einen großen Vorrat, der für viele Jahre reicht. Ruh dich aus, iß und trink, und **freu dich** des Lebens!* (Лукас, 12: 19).

Образ радості побудовано на паралельних синтаксичних конструкціях імператив *Ruh dich aus, iß und trink, und freu dich*, семантика яких спонукає заможну людину насолоджуватися життям у динаміці та статиці.

У притчі про готовність людей до кінця світу образ варіанта радості – щастя – актуалізують через використання лексичного повтору *selig2, Knechte, die, wach findet2, kommt2, sie2*, полісиндетону *Und, und, oder*, протиставлення статусу *Knechte – Herr*, алітерацію та асонанс *Selig die Knechte, die der Herr wach findet, wenn er kommt. Und kommt er erst in der zweiten oder dritten Nachtwache und findet sie wach – **selig** sind sie* (Лукас, 12: 37–38), *Selig der Knecht, den der Herr damit beschäftigt findet, wenn er kommt* (Лукас, 12: 43).

Перший приклад є втіленням прототипової концептуальної схеми КОЛЕКТИВНЕ ЩАСТЯ Є ВАРТА, в якій концепти ЩАСТЯ і ВАРТА узагальнюють зміст поняття *die Knechte* та зміст словосполучення *wach findet*, у другому прикладі вживання поняття *der Knecht* та епітета *beschäftigt* надають образу нового значення та приводять до модифікації наведеної вище концептуальної схеми, що має тепер вигляд ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЩАСТЯ Є ПРАЦЯ.

Алітерація привносить в образ щастя константність (приголосні *d*, *n* уживають по 11 разів), що зазнає змін у часі й просторі (приголосний *t* уживають 10 разів, приголосний *r* – 9, приголосний *S*, *s* – 6).

Асонанс, у свою чергу, відображає гармонію часу й дії, любові й радості, байдужості й гідності (довгий голосний *e*, редукований *e*, довгий *i*, короткий *a* вживають по 4 рази) та дисгармонію сну (короткий *e* вживають 3 рази) (Кушнерик, 2017а, с. 201–202).

Крім образів колективного та індивідуального щастя є й **образ майбутнього щастя** *wenn du ein Essen gibst, dann lade Arme, Krüppel, Lahme und Blinde ein. Du wirst **selig** sein, denn sie können es dir nicht vergelten; es wird dir vergolten werden bei der Auferstehung der Gerechten* (Лукas, 14: 14).

Цей образ – новий (Fuchs, 1977, с. 308), вміщує семантику безмежної безкорисливої, жертвної любові Ісуса до людства (Wahmann, 1937, с. 82).

Його прототипова концептуальна схема має вигляд МАЙБУТНЄ ЩАСТЯ Є АЛЬТРУІЗМ.

Формується на основі синтаксичних конструкцій футур I актив *wirst sein* і пасив *wird vergolten werden*, інверсії ***es wird dir vergolten werden bei der Auferstehung der Gerechten***, лексичному повторі *du*, *Du*, *dir*₂, алітерації та асонансі. Алітерація дає змогу висвітлити емоційне ставлення до банкету (приголосний *n* уживають 19 разів), упереджене ставлення до запрошених, амбівалентне до гостей, негативне до грішників (приголосний *d* уживають 13 разів, приголосний *r* – 11, приголосний *s* – 8, приголосний *l* – 7, приголосний *t* – 6). Асонанс утілює байдужість запрошених, гостей та грішників (редукований *e* вживають 13 разів), роль їжі в житті людини (короткий голосний звук

е вживають 7 разів), дружні наміри щодо праведників (довгий голосний звук *u* вживають 3 рази).

Семантику образу **майбутнього щастя** уточнюємо на тлі багатства *Essen*, протиставленого бідності *Arme* та фізичним вадам у тому числі каліцтво *Krüppel*, кульгавість *Lahme*, сліпота *Blinde*.

У притчі про загублену вівцю **образ радості** дуальний, з одного боку, вона повна й має матеріальні витoki, з другого – змодельована на ідеальній платформі *Und wenn er es gefunden hat, nimmt er es voll Freude auf die Schultern, und wenn er nach Hause kommt, ruft er seine Freunde und Nachbarn zusammen und sagt zu ihnen: Freut euch mit mir; ich habe mein Schaf wiedergefunden, das verloren war* (Лукas, 15: 5–6).

Прототипові концептуальні схеми образів повного та змодельованого щастя мають вигляд ПОВНЕ ЩАСТЯ Є ЗНАХІДКА; ЗМОДЕЛЬОВАНЕ ЩАСТЯ Є ЕМПАТІЯ.

Підґрунтям **образу повної радості** є стилістичні фігури: анафора *Und wenn er es gefunden hat, und wenn er nach Hause kommt*, градація *Freunde und Nachbarn*, анафора *nach – Nachbarn*, полісиндетон *Und, und3*, алітерація та асонанс. Алітерація окреслює сприятливий час для знаходження об'єкта радості (приголосний *n* уживають 19 разів), поєднання та рівномірний розподіл фізичної й психічної сили щодо пошуку об'єкта радості (приголосні *r* і *d* уживають по 8 разів, приголосні *s* і *m* – по 6 разів), асонанс утілює спокійне ставлення до пошуку об'єкта радості (короткий голосний звук *u* і редукований *e* вживають по 8 разів), зустріч з близькими людьми (короткий голосний *a* вживають 4 рази).

Образ змодельованої радості реалізують через алітерацію та асонанс.

Алітерація увиразнює самостійний рух, комунікативний акт, учасників спілкування (приголосний *r* уживають 6 разів), синхронію і діакронію дій, чуттєве ставлення до людей (приголосні *d, f, t* і *n* уживають по 3 рази).

Асонанс додає образу змодельованої радості почуттів (короткий голосний *i* вживають 3 рази, короткий і довгий *a* – по 2 рази).

Образ прийдешньої інтенсивної радості або блаженства ілюструє приклад *Ich sage euch: Ebenso wird auch im Himmel*

mehr Freude herrschen über einen einzigen Sünder, der umkehrt, als über neunundneunzig Gerechte, die es nicht nötig haben umzukehren (Лукas, 15: 7).

Прототипова концептуальна схема образу прийдешньої інтенсивної радості має вигляд БЛАЖЕСТВО Є НЕБО.

Ознаку блаженства реалізовано синтаксичною інверсивною конструкцією – футур I *Ebenso wird auch im Himmel mehr Freude herrschen über einen einzigen Sünder*, порівнянням *als über neunundneunzig Gerechte*, інфінітивом із часткою *zu es nicht nötig haben umzukehren*, протиставленням способу життя *Sünder – Gerechte*, алітерацією та асонансом.

Алітерація спрямована на домінування кількості праведників над грішниками в Царстві Небеснім (приголосний *n* уживають 16 разів), активний рух грішників до Царства Небесного (приголосний *r* уживають 12 разів), пропорційність м'якої і жорсткої енергій (приголосні *m* і *d* уживають по 6 разів) та симетрію духовності Боголюдини й праведників (приголосні *ch* і *g* уживають по 4 рази).

Асонанс активує ступінь емоційного стану (редукований *e* вживають 8 разів, короткий *i* – 6) та емоційний стан (довгий голосний *e* вживають 4 рази), що переходить у меланхолію (короткі *e* і *u* вживають по 3 рази) (Кушнерик, 2017а, с. 201–202).

Притча про блудного сина маніфестує два **образи радості: соматичну (тілесну) й культурну**.

Маркерами **образу соматичної радості** *Er lief dem Sohn entgegen, fiel ihm um den Hals und küßte ihn. Bringt das Mastkalb her, und schlachtet es; wir wollen essen und fröhlich sein* (Лукas, 15: 20, 23) є дієслова зі значенням а) самосійного руху *lief entgegen*, б) дотику губами *küßte*, в) фізичної сили *Bringt her, schlachtet*, г) фізіологічних потреб *essen*, словосполучення зі значенням а) руху тіла й положення рук *fiel um den Hals*, б) емоційного стану *fröhlich sein*.

Прототипові концептуальні схеми образів соматичної та культурної радості репрезентовано в такий спосіб СОМАТИЧНА РАДІСТЬ Є ЕНЕРГІЙНИЙ РУХ; КУЛЬТУРНА РАДІСТЬ Є ЇЖА.

Стилістичні фігури для втілення цього образу орієнтовано насамперед на алітерацію та асонанс.

Алітерація сигналізує про амбівалентність відчуття небезпеки й безпеки (приголосний *s* і *l* уживають по 9 разів), лояльне ставлення до «чужих» помилок (приголосний *d* уживають 6 разів), поступовий рух у напрямку до примирення (приголосний *r* уживають 5 разів, приголосний *f* – 3 рази).

Асонанс співвідноситься з вихідним батьківським почуттям – любов'ю (короткий *a* і напівдовгий *e* вживають по 5 разів), підсвідомим бажанням захистити сина від небезпеки (довгий голосний *i*, короткий голосний *u* вживають по 4 рази) та голоду (короткий голосний *e* вживають 3 рази).

Маркерами **образу культурної радості** *Und sie begannen, ein fröhliches Fest zu feiern. Aber jetzt müssen wir uns doch freuen und ein Fest feiern* (Лукas, 15: 24, 32) визнаємо прикметник *fröhlich*, іменник *Fest*, дієслова *feiern*, *sich freuen* та стилістичні фігури – алітерацію та асонанс.

Прототипова концептуальна схема образу культурної радості конкретизується через словосполучення *Fest feiern* і трансформується через модальне слово *müssen*, що зумовлює появу додаткових концептуальних схем КУЛЬТУРНА РАДІСТЬ Є СВЯТКУВАННЯ; КУЛЬТУРНА РАДІСТЬ Є ЗАПРОШЕННЯ.

Алітерація привносить в аналізований образ радості важливість початку святкування (приголосний *n* уживають 12 разів), позитивну оцінку змісту свята (приголосний *f* і *r* уживають по 6 разів), небезпеку через скупчення учасників (приголосний *s* уживають 5 разів) та їхню поведінку (приголосний *t* уживають 3 рази). Відбувається злиття часу й простору, що тиснуть фізично на людей (Назаренко, 2018, с. 51).

Асонанс інформує про нейтральне ставлення до свята (редукований *e* вживають 5 разів), що переходить у радість (короткий голосний *u* і дифтонг *ei* вживають по 3 рази).

Між індивідуальною та образною радостями виділяємо й **змішану** або **інтегровану** радість. Вона є лінгвокогнітивним продуктом Ісуса, Який пояснює учням Своє завдання на Землі – *Denn der Menschensohn ist gekommen, um zu suchen und zu retten, was verloren ist* (Лукas, 19: 10).

Оскільки учні не розуміють образного поняття «те, що загинуло», Ісус персоніфікує процеси *suchen* і *retten* через обсяг статків *hundert Schafe haben*, результат *findet*, ступінь вияву

емоційного стану *er freut sich über dieses eine mehr als über die neunundneunzig, die sich nicht verirrt haben*. Інакше кажучи, Боголюдина є соціально орієнтованою (Жигоренко, 2018, с. 27).

Об'єкт інтересу *was verloren ist* пояснюють через мінімальну кількість утрати матеріальних статків *eines von ihnen sich verirrt* (Matthäus, 18: 12–13).

Прикладом отожднення природного й надприродного, матеріального й ідеального, сакрального й десакрального, божественного й людського є **Радість Ангелів Господніх**, що є *Ich sage euch: Ebenso herrscht auch bei den Engeln Gottes Freude über einen einzigen Sünder, der umkehrt* (Lukas, 15: 10).

Активатор Радості Ангелів Господніх – процес каяття грішника. Кількість останніх не має значення.

Схематично **інтегрована радість** репрезентована на рисунку (рис. 2.5.3).

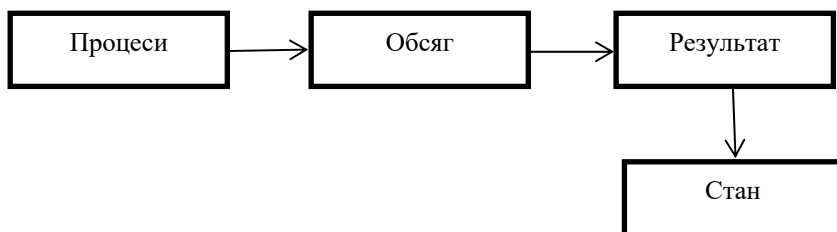

Рис. 2.5.3 Інтегрована радість, за Matthäus

Простежуємо семантичний ланцюг перетворень: від процесів загалом до стану зокрема. Процеси диференціюємо на ментально-фізичні та ідеально-фізичні, стан тлумачимо як психічну категорію. Посередниками процесів і стану є обсяг та результат. Їхній зміст – матеріальний (Gurewitsch, 1980, с. 341).

Радість виражають за допомогою вигуків, що містять у своїй семантичній структурі емоційний вигук, апелятив і номінацію особи *Die Leute aber, die vor ihm hergingen und die ihm folgten, riefen: Hosanna dem Sohn Davids!*, або емоційний вигук і локалізацію у вертикальній площині фізичного простору *Gesegnet sei er, der kommt im Namen des Herrn. Hosanna in der Höhe!* (Matthäus, 21: 9) (Біблія, 2015, с. 960).

Простір є основою світобудови (Романова, 2007, с. 34), виконує найбільш важливу функцію «у духовному житті людини, в життєвій орієнтації її в навколишньому світі» (Назаренко, 2018, с. 38), вертикаль тотожна лінійному переходу з нижнього світу до верхнього, єднанню з Богом, розчиненню у Ньому (Стефанова, 2019, с. 116; Чистяк, 2020, с. 191).

Ініціальну частину емоційного вигуку *Hosanna* вживають на позначення **радості** при зустрічі з Месією, визнаючи а) Його родовід *Sohn Davids* та б) Його божественне начало *in der Höhe*.

Повтор емоційного вигуку асоціюємо зі ступенем вияву **колективної радості**.

Діти виражають **радість** не стільки через зустріч з Ісусом, скільки через Його чудеса в храмі *Als nun die Hohenpriester und die Schriftgelehrten die Wunder sahen, die er tat, und die Kinder im Tempel rufen hörten: Hosanna dem Sohn Davids!, da wurden sie ärgerlich* (Matthäus, 21: 15).

Отже, **колективну радість** диференціюємо на два різновиди: дорослу й дитячу. **Доросла радість** триває до появи чудес, потім трансформується у гнів, **дитяча радість** посилюється з появою чудес, сприймається та оцінюється первосвящениками й книжниками негативно, Боголюдиною – позитивно. Це означає, що дитяча радість має метафізичний характер.

Трапляється і **радість 6-и місячного плоду**. Її репрезентують у річищі правил етикету та сакральності *In dem Augenblick, als ich deinen Gruß hörte, hüpfte das Kind vor Freude in meinem Leib* (Lukas, 1: 44).

Отже, емоції ненародженої дитини і народженої формуються під впливом різних зовнішніх чинників. У першому випадку домінують культура і духовність, у другому – суспільство, релігія, культура.

Мовні одиниці **радості** представлені словами, словосполученнями, реченнями.

Слова називають а) емоцію радості *Freude*; б) емоційний стан радості *sich freuen, preisen*; в) інтенсивність вияву емоції радості *jubeln*; г) суб'єкта радості *das Heil*, r) спосіб 1.1 розваг *verhöhnern, wird verspottet*, 1.2 мовлення *beschimpfen*, д) об'єкт радості *der Spott, Festmahl*, характеризують носіїв емоції радості *freudig, fröhlich, selig*.

Словосполучення називають а) емоційний стан радості *fröhlich sein*; б) інтенсивність вияву емоції радості *von sehr großer Freude erfüllt, mehr Freunde, sich freuen sehr*; в) обсяг емоції радості *große Freude, voll Freude*; г) занурення в емоцію радості *in seiner Freude*; ґ) радісний настрій *vor Freude*, заперечують а) емоційний стан радості *sich nicht freuen*, б) знання про походження *streng verbieten*, порівнюють інтенсивність вияву емоції радості *sich freuen mehr als*, вказують на а) джерело емоції радості *Gottes Freude*; б) обсяг емоції радості *großer Freude*, виражають емоцію радості *Heil dir, König der Juden!, Hosanna dem Sohn Davides!, Hosanna in der Höhe!*.

Речення описують емоційний стан радості *Es ist gut, daß wir hier sind. Sehr gut, du bist ein tüchtiger und treuer Diener*, моделюють *Du bist im Kleinen ein treuer Verwalter gewesen, ich will dir eine große Aufgabe übertragen*, виражають *für Gott ist alles möglich, Vater, in deine Hände lege ich meinen Geist* відповідно.

Таким чином, радість є зовнішнім виявом поведінки, внутрішнім переживанням, емоційним станом дітей, дорослих, чоловіків і жінок, а також ставленням неземних істот – Бога, Ангелів Господніх – до землян загалом і Ісуса зокрема.

2.6. Гнів. Лють. Злість. Ненависть

Титул підрозділу містить градацію емоції (Романова, 2020, с. 65). В семантиці **гніву** виокремлено кілька основних сем: ‘недоброякісність’, ‘зіпсованість’, ‘хворобливість’, що впливають як на індивідуума, так і на його оточення (Титаренко, Юни-на, 2012, с. 266, 268).

Гнів – основа істинного (духовного) знання. Без такого знання людина не може вдосконалювати своє земне життя (Швачко, Кобякова, 2015, с. 111).

Лють – сила вияву гніву, зумовлена підлим, несправедливим ставленням інших до індивідуума (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 1276).

Злість – синонім люті, почуття недобррозичливості до когось, чогось (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 236).

Ненависть – сильна неприязнь, антипатія до когось, чогось (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 528), основа формування образу ворога (Кирилюк, 2019, с. 71).

Серед мовних одиниць гніву і його варіантів виділяємо ті, що номінують **колективний, індивідуальний** або **образний гнів**. У межах **образного гніву** зафіксовано так звані «**брутальний**» та «**інтелігентний**» гнів. «Брутальний» гнів характеризує дуже агресивного й жорстокого правителя, «інтелігентний» – ображеного й неврівноваженого, відповідно (Романова, 2013, с. 308).

Лють є властивістю біснுவатих людей. Таких людей ізолюють від громади, вони мешкають у могильних печерах. Їх бояться, з ними намагаються не зустрічатись *Als Jesus an das andere Ufer kam, in das Gebiet von Gadara, liefen ihm aus den Grabhöhlen zwei Besessene entgegen. Sie waren so gefährlich, daß niemand den Weg benutzen konnte, der dort vorbeiführte. Sofort begannen sie zu schreien: Was haben wir mit dir zu tun, Sohn Gottes? Bist du hergekommen, um uns schon vor der Zeit zu quälen?* (Matthäus, 8: 28–29).

Відбувається підміна понять хвороби та емоції: поняття «божевілья» підмінюють поняттям «лють». Лють табуюють, застосовуючи евфемізм (*Sie waren so gefährlich*) (Халіман, 2020, с. 160), характеризують як безпосередню зовнішню небезпеку, що структурується на кілька різновидів

- а) фізична (*niemand den Weg benutzen konnte*);
- б) психологічна (*Sofort begannen zu schreien*);
- в) соціальна (*Was haben wir mit dir zu tun, Sohn Gottes? Bist du hergekommen*) і водночас синтезують як бездуховність.

Фізична небезпека пов'язана з перешкодою самостійного пересування подорожнього дорогою, *психологічна* апелює до тиску на особистий фізичний простір подорожнього, *соціальна* асоціюється з конфліктом або «нездоровим спілкуванням» з подорожнім/-и (Ішмуратов, 1996, с. 18). *Бездуховність* означає, що людина позбавлена милості, захисту, допомоги Бога. Її емоційна й когнітивна сфери функціонують асинхронно, тобто не взаємодіють, розбалансовані.

Колективну лють відчують і учні Ісуса *Als die zehn anderen Jünger das hörten, wurden sie sehr ärgerlich über die beiden Brüder* (Matthäus, 20: 24).

Активатором **люті** є прохання матері за долю своїх двох синів у Царстві Небеснім. Жінка не розуміє, що функції Боголюдини й людей різні: Боголюдина страждатиме за весь рід людський заради його вічного життя, а люди прагнуть розділити лише її славу.

Крім того, список «обраних» і їхню ієрархію затверджує Господь Бог, а не Боголюдина. Простежуємо релікти матриархату та нові поняття і ідеї – протекція, «прилаштування» до ідеального способу життя або неземного буття, а також служіння Боголюдині після смерті.

Зцілення сухорукого чоловіка в суботу в синагозі зумовило появу **колективного шаленства** серед книжників і фарисеїв *Streck deine Hand aus! Er tat es, und seine Hand war wieder gesund. Da wurden sie von sinnloser Wut erfüllt und berieten, was sie gegen Jesus unternehmen könnten* (Лукas, 6: 10–11).

Юдеї вважали суботу святою. В цей день заборонялось їсти й працювати. Того, хто порушував суботний закон, суворо карали і навіть убивали. Покарання здійснювали, як видно із прикладу, в стані афекту *von sinnloser Wut erfüllt*, що переходить у змову *berieten, was sie gegen Jesus unternehmen könnten*.

Земляки, почувши Вчення Ісуса з перших вуст, так переповнились **гнівом**, що зіскочили зі своїх місць і вигнали Пророка за місто. Вони повели Його до краю гори, на якій воно було побудоване, щоб зіштовхнути вниз *Als die Leute in der Synagoge das hörten, gerieten sie alle in Wut. Sie sprangen auf und trieben Jesus zur Stadt hinaus; sie brachten ihn an den Abhang des Berges, auf dem ihre Stadt erbaut war, und wollten ihn hinabstützen* (Лукas, 4: 28–29).

Низ символізує жіноче начало, гармонію, порядок (Маковський, 1996, с. 267) і водночас зло, гріх, небезпеку, смерть (Грицько, 2015, с. 39). Краяни вбачали в Ісусові і Його Словах негативну конотацію низу, тому прагнули відновити його позитивну семантику. Ісус дивом уникає «згубного місця», забарвлюючи його Своїм спокоєм (Возняк, 2022). **Спокій** забезпечує гармонійне існування краянам, сприяє їхній душевній, моральній та фізичній рівновазі (WAHRIG, 2012, с. 785).

Символіка вертикалі, як уже неодноразового зазначалось, дуже важлива. Вертикаль синтезує в собі насамперед антонімічні процеси – руйнування і творіння та стани – старий і новий. Рух у вертикальній площині символізує перший сакральний

процес Світобудови, божественне чудо, магію. Рух загалом є життям (Сотникова, 2001, с. 207).

Виявлено модель поділу **колективного гніву**. Ця модель пов'язана з подіями кінця світу. Її семантика включає кількісні, кривні, духовні ознаки *Denn von nun an wird es so sein: Wenn fünf Menschen im gleichen Haus leben, wird Zwietracht herrschen: Drei werden gegen zwei stehen und zwei gegen drei, der Vater gegen den Sohn und der Sohn gegen den Vater, die Mutter gegen die Tochter und die Tochter gegen die Mutter, die Schwiegermutter gegen die Schwiegertochter und die Schwiegertochter gegen die Schwiegermutter* (Лукas, 12: 52–53).

Зауважимо, що **гнів** робить людей **злим**. Поділ на злих і праведних – прерогатива Ангелів Господніх. Вони прийдуть на Землю в кінці світу, відокремлять одних від других і повкидають злих до вогненної печі (Леон-Дюфура, 1990, с. 143). Вогонь символізує душу (Манакін, 2016, с. 232), очищення буття від небуття (Агеєва, 2013, с. 303–304), забезпечує перехід емоцій на кардинально новий рівень (Романова, 2012б, с. 168) *Die Engel werden kommen und die Bösen von den Gerechten trennen und in den Ofen werfen, in dem das Feuer brennt. Dort werden (die Bösen) heulen und mit den Zähnen knirschen* (Matthäus, 13: 49–50).

Гнів є властивістю грішної людини, рисою її характеру. Виокремлення такої категорії людей покладено, як уже зазначалось, на Ангелів Господніх, оскільки Вони беземоційні, неупереджені святі Істоти.

Ісус, кваліфікуючи людей на добрих і злих, дратується *wie könnt ihr Gutes reden, wenn ihr böse seid?* (Matthäus, 12: 34), дивується *Wenn nun schon ihr, die ihr böse seid, euren Kindern gebt, was gut ist, wieviel mehr wird der Vater im Himmel den Heiligen Geist denen geben, die ihn bitten* (Лукas, 11: 13), лишається байдужим *Sie aber schrien und forderten immer lauter, er solle Jesus kreuzigen lassen, und mit ihrem Geschrei setzten sie sich durch: Pilatus entschied, daß ihre Fortsetzung erfüllt werden solle* (Лукas, 23: 23–24).

На те, що всі люди – різні, з різними поглядами й цінностями вказують дані таблиці (табл. 2.6.1). Серед критеріїв вирізняємо: етнічність, фізичний, психічний та емоційний стани, фізичні та психічні вади, статус, взаємовідносини, рід занять, стать, вік, поведінка, мораль, релігія, кількість, ідеологія, духовність, етикет.

Кожний з критеріїв опосередковано оцінкою. Тип оцінки виходить за межі традиційних концепцій (Арутюнова, 1988, с. 12–60).

Таблиця 2.6.1

Класифікація людей, за Matthäus, Markus, Lukas

Ознака	Групи людей	
	мімезис	дієгезис
етнічність	юдеї, єгиптяни, рибтилоїди, самаряни, греки	
фізичний стан	(немов) мертві, живі, зрячі, чуючі, хворі, розслаблені, вагітні, здорові, слабкі, голодні, спрагли, прокажені	
психічний та емоційний стан	розумні, злі (раби), вірні, мудрі (раби), пророчиці	
фізичні та психічні вади	сліпі, глухі, німі, криві, однорукі, одноногі, одноокі, нерозумні, біснуваті	
статус	правителі, царі, князі, вельможі, пророки, первосвященники, старші народу, багаті, наставники, раби, вбогі, дружини, вдови	царі, спадкоємець, раби
взаємовідносини	дружина, чоловік, родина, домашні, батько, матір, батьки, брати, сестри, син, дочка, теща, сусіди, покупці, знайомі	господарі, конкуренти, сини, гості
рід занять	рибалки, митники, священики, сотники, слуги, свинопаси, вівчарі, дударі, голосильники, поводитарі сліпих, продавці, вчителі, учні, лікарі, служниці, намісники, солдати, вояки, сторожа, радники	сіячі, женці, купці, кати, робітники виноградарства, управитель виноградарства, лихварі
стать, вік	жінки, чоловіки, діти, хлопчики, юнак	діви
поведінка	мандрівники, в'язні, вороги	лукаві й лїнівні раби, в'язні

Продовження табл. 2.6.1

мораль	лицеміри, злодії, фальшиві пророки, розбещені, п'яниці, лукаві, перелобники, убивці пророків, розбійники, ласолуби, зрадник, кривоприсяжники	боржники, злочинці, чесні працівники
релігія	фарисеї, садукееї, книжники, грішники, хрещені, нововіряни, неправдиві христии, язичники	
кількість	багато, дванадцять, десятеро, семеро, два, одна (вдова), один, сімдесят два	
ідеологія	іродіяни	
духовність	бездуховні/вбогі духом, неправедні, праведні, посланці, неправдиві пророки	
етикет		запрошені, заходжі

Зіставлення, порівняння ідеального (Царство Боже) та реального (земного) світів формує новий тип оцінки – **Абсолютної** (Приходько, 2004, с. 27–28).

Абсолютна Оцінка – досконала, гармонійна, закінчена (Секлітова, Стрельникова, 2004, с. 9). Усе, що суперечить досконалості, гармонії, закінченості є відхиленням або аномалією (Ходаковська, 2019, с. 17–18). У зв'язку з цим виокремлюємо формально три пари полюсів Абсолютної Оцінки: «Світло – Темрява», «Абсолютна Любов – Ілюзія», «Добро – Зло». Коливання між полюсами встановлює Боголюдина (Ісус).

Прикладний аспект **Абсолютної Оцінки** з лінійкою «Світло – Темрява» вбачаємо в умовному структуруванні реального (земного) світу на два різновиди: мімезис і дієгезис (Аристотель, 1998, с. 1088).

Ідею про множинність світу обстоюють сучасні філософи та текстологи, наприклад: Г. Вейдахер (Weidacher, 2007), К. Велтон (Walton, 1990), М. Генгель (Hengel, 1995), Л. Долежел (Doležel, 1998), У. Еко (U. Eco, 1979), С.А. Кріпке (Kripke, 1980), Д. Льюїс (Lewis, 2007), М.Л. Рян (Ryan, 2010) та ін.

Мімізис і дієгезис – способи розуміння і відображення земного життя (Белехова, 2005, с. 176).

У давньогрецькій мові *мімізис* означав наслідування, копіювання, імітацію, *дієгезис* – розповідь-вигадку, вигадку, вигад (IGEL, 1996, с. 611, 873).

У цьому контексті мімізис є копією, імітацією Світла або Ідеального Буття, дієгезис – перетвореним Ідеальним Буттям (притчі) (Белехова, 2005, с. 1–2).

У процесі перетворення Ідеального Буття бере участь людина з чистим серцем – Ісус. Серце синонімічне душі, духу, розуму, вищій істині (Кононенко, 2002, с. 279).

Ісус говорить з народом притчами, оскільки народ через свою неосвіченість і «неокультуреність» по-іншому не зрозуміє таємниць Царства Небесного (Matthäus, 13: 11–15).

Групи людей мімізису визначають за 14-а основними ознаками в тому числі етнічність, фізичний, психічний та емоційний стани, фізичні та психічні вади, статус, взаємовідносини, рід занять, стать, вік, поведінка, мораль, релігія, кількість, ідеологія, духовність.

Для груп людей дієгезису актуальними є лише 7 ознак: статус, взаємовідносини, рід занять, стать, вік, поведінка, мораль, етикет. Тобто Ісус фактично відмовляється від однієї ознаки в мімізисі – *етикет* та низки ознак у дієзисі – *етнічність, фізичний, психічний та емоційний стани, фізичні та психічні вади, релігія, кількість, ідеологія, духовність*. До цього зобов'язують Його функції: відкрити людям «справжній образ Бога Отця, як Бога Любові», примирити грішну людину з Богом та Його приroda – моральний ідеал (Сорока, 2001, с. 38, 40).

Колективна ненависть пов'язана з прийдешніми подіями, а саме: кінцем світу, коли учні Ісуса проповідуватимуть Учення свого Вчителя *Und ihr werdet um meines Namens willen von allen gehaßt werden* (Markus, 13: 13; Lukas, 21: 17).

Ненависть є емоційним інструментом перевірки тривалості терпцю людини: *хто витерпить до кінця, той буде спасений* (Там само).

З другого боку, **ненависть** персоніфікують і табуюють *Er hat uns errettet vor unseren Feinden und aus der Hand aller, die uns hassen* (Lukas, 1: 71).

Персоніфікація пов'язана з частиною людського тіла – доло-нею *Hand*, що генералізує невизначену кількість осіб *aller*, та-бування вербалізоване відносним займенником *die* зі значен-ням «хто», тобто ненависників не ідентифікують, їх не знають, прирівнюють до ворогів.

Лексико-семантичних варіантів **гніву** «покарання, кара» не зафіксовано (Ковалюк, 2017, с. 276).

Індивідуальний гнів є результатом порушення закону спра-ведливості навколишнього світу: Що тяжча травма, то сильні-ший вияв гніву *Als Herodes merkte, daß ihn die Sterndeuter getäuscht hatten, wurde er sehr zornig, und er ließ in Betlehem und der ganzen Umgebung alle Knaben bis zum Alter von zwei Jahren töten, genau der Zeit entsprechend, die er von den Sterndeutern erfahren hatte* (Matthäus, 2: 16).

У наведеному прикладі цар Ірод шаленіє від думки, що чужо-земні мудреці зі Сходу насміялися над ним. Починається терор – усіх хлопчиків до 2-х річного віку було вбито у Віфлеємі й по всій околиці. Отже, шаленство можновладця має раціональне підґрунтя.

Індивідуальний гнів інтерпретують як категорію

а) правову: кожний, хто гнівається на свого ближнього, під-падає під суд *Ich aber sage euch: Jeder, der seinem Bruder auch nur zürnt, soll dem Gericht verfallen sein* (Matthäus 5: 22), тобто індивідуальний гнів є порушенням суспільних метанорм (Ша-тіло, 2012, с. 563);

б) культурну: святий день – субота – не передбачає ніякої роботи, навіть лікування *Der Synagogenvorsteher aber war empört darüber, daß Jesus am Sabbat heilte* (Lukas, 13: 14).

За **індивідуальний гнів** можуть навіть кинути до в'язниці *Schließ ohne Zögern Frieden mit deinem Gegner, solange du mit ihm noch auf dem Weg zum Gericht bist. Sonst wird dich dein Gegner vor dem Richter bringen, und der Richter wird dich dem Gerichtsdiener übergeben, und du wirst ins Gefängnis geworfen* (Matthäus, 5: 25).

Разом з тим, **індивідуальний гнів** вважають аморальним явищем, тому в такому стані жертвопринесення заборонено *Wenn du deine Opfergabe zum Altar bringst und dir dabei einfällt, daß dein Bruder etwas gegen dich hat, so laß diene Gabe dort vor dem Altarliegen; geh und versöhne dich zuerst mit deinem Bruder, dann komm und opfere deine Gabe* (Matthäus, 5: 23–24).

Синонімом **гніву** як аморального явища є зло *Johannes tadelte auch den Tetrarchen Herodes wegen (der Sache mit) Herodias, der Frau seines Bruders, und wegen all der anderen Schandtaten, die er verübt hatte* (Лукas, 3: 19).

Механізмом усунення **гніву** є примирення *versöhne dich zuerst mit deinem Bruder, Schließ Frieden mit deinem Gegner*. Звідси випливає, що **гнів** тотожний війні (Потапенко, 2016, с. 40). Цю ідею підтверджує приклад щодо зцілення сновиди. Ісус погрожує демонові і він виходить із тіла хлопця *Dann drohte Jesus dem Dämon. Der Dämon verließ den Jungen, und der Junge war von diesem Augenblick an geheilt* (Matthäus, 17: 18).

До речі, сомнамбулізм, божевілля, візіонерство тлумачать як різновиди зміненого стану свідомості, що супроводжується «якісними та кількісними змінами в суб'єктивному патерні переживань, включаючи трансформації в сприйнятв простору й часу» (Присяжнюк, 2017, с. 150).

Методика лікування сновид відрізняється від методики лікування біснுவатих. Уважають, що самих езотеричних знань недостатньо, потрібні також віра, молитва і піст (Matthäus, 17: 20–21).

Поведінка німого й сліпого біснуватого відрізняється від поведінки сновиди й біснуватих без фізичних вад. *По-перше*, він живе в громаді, *по-друге*, його не бояться, *по-третє*, йому допомагають *Damals brachte man zu ihm einen Besessenen, der blind und stumm war. Jesus heilte ihn, so daß der Stumme wieder reden und sehen konnte* (Matthäus, 12: 22).

Повністю зцілити біснувату людину не можливо. Рецидив дуже небезпечний. Ступінь небезпеки вербалізовано числівником 7 – магічне число (Павлова, Гриненко, 2020, с. 246), семантика якого відображає повноту «явленого світу й панування духа над формою» (Садыхова, 2013, с. 376) та компаративною формою *schlimmer*, що повторюється у сильній позиції висловлювання *Ein unreiner Geist, der einen Menschen verlassen hat, wandert durch die Wüste und sucht einen Ort, wo er bleiben kann. Wenn er aber keinen findet, dann sagt er: Ich will in mein Haus zurückkehren, das ich verlassen habe. Und wenn er es bei seiner Rückkehr leer antrifft, sauber und geschmückt, dann geht er und holt sieben andere Geister, die noch schlimmer sind als er selbst. Sie ziehen dort ein und lassen sich nieder. So wird es mit diesem Menschen am Ende schlimmer werden als vorher* (Matthäus, 12: 43–45).

Отже, божевілля ідентифікують за зовнішніми та внутрішніми ознаками. Зовнішні ознаки – відхилення від соціальних, моральних і культурних норм поведінки лінгвоспільноти, внутрішні – художнє перетворення дійсності, поетичне переосмислення відповідних норм. Аналізовані ознаки – антонімічні, географічні, етнічні.

Гнів Ісуса зумовлений випробовуванням фарисеїв та садукееїв, що просили Його показати їм небесну ознаку *Er antwortete ihnen: Diese böse und treulose Generation fordert ein Zeichen, aber es wird ihr kein anderes gegeben werden als das Zeichen des Jona. Und er ließ sie stehen und ging weg* (Matthäus, 16: 2, 4). Зовнішній прояв гніву Ісуса – ритм дихання *Da seufzte er tief auf* (Markus, 8: 12).

Зацікавленість Ісуса в праведних людях і любов до них ідеалізовані, тому **гнів** стає вихідним пунктом ілюзорної дійсності, механізмом адаптації до останньої, оцінкою хаотичного життя, посередником між людиною і Боголюдиною (Романова, 2016, с. 96).

Пригадаймо реакцію Ісуса на докір одного з Його учнів – Петра *Da nahm ihn Petrus beiseite und machte ihm Vorwürfe; er sagte: Das soll Gott verhüten, Herr! Das darf nicht mit dir geschehen! Jesus aber wandte sich um und sagte zu Petrus: Weg mit dir, Satan, geh mir aus den Augen! Du willst mich zu Fall bringen; denn du hast nicht das im Sinn, was Gott will, sondern was die Menschen wollen* (Matthäus, 16: 22–23; Markus, 8: 33).

Петро, почувши про численні прийдешні страждання свого Вчителя, хотів морально Його підтримати. Проте в цій підтримці Ісус убачає духовне роз'єднання з Отцем Небесним, що, природно, розгнівало Його. «Обраний» миттєво перетворюється на *Satan*, «спокусника» *willst zu Fall bringen*, біологічну істоту *hast nicht das im Sinn, was Gott will, sondern was die Menschen wollen*.

Вододіл між Боголюдиною і людиною стає суттєвим та чітким: Боголюдина – продукт високодуховний, ідеальний, вічний, людина – бездуховний, неідеальний, тимчасовий. Отже, **гнів** є одним із основних критеріїв перевірки «обраних».

Ісус гнівається і через недосконалість «обраних», їхнє невміння працювати з космічними енергіями *O du ungläubige und unbelehrbare Generation! Wie lange muß ich noch bei euch sein? Wie lange muß ich euch noch ertragen?* (Matthäus, 17: 17; Markus, 9: 19; Lukas, 9: 41).

Це означає, що «обрані» не переслідують мету – творити чудеса, як Ісус. Вони не несуть моральної відповідальності за невдале оздоровлення перед хворим та не вірять у власні сили й силу молитви (Matthäus, 17: 19–20).

Гнів голодного Ісуса безпрецедентний. Він проклинає інжирне дерево через відсутність плодів ранньою весною *Aber er fand an dem Baumnichts als Blätter; denn es war nicht die Zeit der Feigenernte. Da sagte er zu ihm: In Ewigkeit soll niemand mehr eine Frucht von dir essen* (Маркус, 11: 13–14), агресивно очищує храм в Єрусалимі від продавців, покупців і перехожих *und begann, die Händler und Käufer hinauszutreiben; er stieß die Tische der Geldwechsler und die Stände der Taubenhändler um und ließ nicht zu, daß jemand irgend etwas durch den Tempelbezirk trug. Er belehrte sie und sagte: Heißt es nicht in der Schrift: Mein Haus soll ein Haus des Gebetes für alle Völker sein? Ihr aber habt daraus eine Räuberhöhle gemacht* (Маркус, 11: 15–17).

Цікаво, що Своїм учням Ісус радить покладатися завжди на Бога, а не боятися голоду або холоду *Und er sagte zu seinen Jüngern: Deswegen sage ich euch: **Sorgt euch nicht um euer Leben und darum, daß ihr etwas zu essen habt, noch um euren Leib und darum, daß ihr etwas anzuziehen habt. Das Leben ist wichtiger als die Nahrung und der Leib wichtiger als die Kleidung*** (Лукас, 12: 22–23).

Специфіка цих подій полягає в тому, що незнання вважають нормальним станом речей і нав'язують іншим (учні Ісуса) (Приходько, 2002, с. 73). Більш того, незнання ототожнюють із вірою Божою, первосвящениками, книжниками, старшинами, правдивою наукою про Бога (Маркус, 11: 22, 33; 12: 14), знаннями Бога про потреби кожної людини (Лукас, 12: 29–30).

Індивідуальний гнів Господа зумовлений зауваженням старшини синагоги *Der Herr erwiderte ihm: **Ihr Heuchler! Bindet nicht jeder von euch am Sabbat seinen Ochsen oder Esel von der Krippe los und führt ihn zur Tränke?*** (Лукас, 13: 15).

Використання лексеми *Herr* має велике значення для пророків, християн, вірян, духовних людей, оскільки Боголюдина ділиться на Бога й людину. Через метаморфозу відображено нагороду за служіння Богові (Москвичова, Суворова, 2017, с. 20–21).

Індивідуальну лютю жінки правителя табуюють запереченням вибачення і категоричним бажанням вбити свого кривдника

«чужими руками» *Herodias verzieh ihm das nicht und wollte ihn töten lassen* (Маркус, 6: 19).

Табу захищає шляхетну жінку, що порушила етичні та сімейно-правові норми. Смерть гарантувала безпеку як жінці, так і «еліті» (Маковский, 1996, с. 315).

У табу є нова функція – моделювати нові поняття та витлумачувати старі.

Наприклад:

Лука, описуючи кінець світу, нічого не говорить про вербальний чи невербальний гнів Ісуса. Однак Його звернення до аудиторії, зміст монологу свідчать, що Ісус дуже роздратований. Він не добирає ввічливих слів, що пом'якшують категоричність висловлення, грубо порушує право учнів на висловлення власної думки або позиції. Заохочуючи учнів до діалогу *Warum*, Ісус не чекає на їхню відповідь, а продовжує говорити (Андронік, 2011, с. 21–22) *Ihr Heuchler! Das Aussehen der Erde und des Himmels könnt ihr deuten. Warum könnt ihr dann die Zeichen dieser Zeit nicht deuten? Warum findet ihr nicht schon von selbst das rechte Urteil?* (Лукas, 12: 56–57).

Повідомлення нових учасників спілкування, що не чули попередньої промови Ісуса, поглиблюють Його **гнів**, що переходить у **лють** *Zu dieser Zeit kamen einige Leute zu Jesus und berichteten ihm von den Galiläern, die Pilatus beim Opfern umbringen ließ, so daß sich ihr Blut mit dem ihrer Opfertiere vermischte. Da sagte er zu ihnen: Meint ihr, daß nur diese Galiläer Sünder waren, weil das mit ihnen geschehen ist, alle anderen Galiläer aber nicht? Nein, im Gegenteil: Ihr alle werdet genauso umkommen, wenn ihr euch nicht bekehrt* (Лукas, 13: 1–4).

Модель **ненависті** відображає ідеї старого Закону щодо моральної поведінки *Ihr habt gehört, daß gesagt worden ist: Du sollst deinen Nächsten lieben und deinen Feind hassen* (Маттhäus, 5: 43).

Людей поділяють на дві групи: близькі й вороги. Близькій людині дарують любов, ворога ненавидять. Оцінюють метафорично й морально-етично місцезнаходження людини як соціальної істоти відносно координат мовця та виражають емоційне ставлення до неї.

У притчі про злочинних винарів **образ гніву** вибудовують на антитезі *böse Menschen – andere Winzer*, епітеті *ein böses Ende*,

метафорі *wenn es Zeit dafür kommt*, алітерації та асонансі (Matthäus, 21: 41).

Алітерація посилює експресію **образу гніву**, наприклад, приголосний *s* уживають 7 разів, приголосний *t* – 6 разів, висвітлює приховану або внутрішню доброту персонажа, наприклад, приголосний *n* уживають 17 разів, асонанс бере участь у творенні перерозподілу енергії емоцій, наприклад, редукований *e* вживають 10 разів, довгий *i* – 6 разів, короткий *a* – 4 рази, короткий *i* і дифтонг *ei* – по 3 рази.

Прототипову концептуальну схему образу гніву репрезентуємо як ГНІВ Є КАРА.

Для створення **образу гніву** старшого сина в притчі про блудного сина використовують повтор а) лексичний *Da2, dein2*, б) морфемний *gekommen – wiederbekommen*, епітет *Mastkalb*, градацію *heil und gesund*. Прототипова концептуальна схема гніву старшого брата – ГНІВ Є ПОВЕРНЕННЯ.

Образ гніву в притчі про немилосердного боржника репрезентовано в емоційній динаміці персонажів у межах статусу та етикету. Його прототипова концептуальна схема має вигляд ГНІВ Є НЕМИЛОСЕРДЯ.

Статус індивідуалізовано за формулами «цар – раб», «раб1 – раб2», етикет типізовано за формулами «етикет царя – етикет раба», «етикет раба1 – етикет раба2».

Виокремлюємо дві «хвилі» гніву: «царську» та «рабську» (рис. 2.6.1).

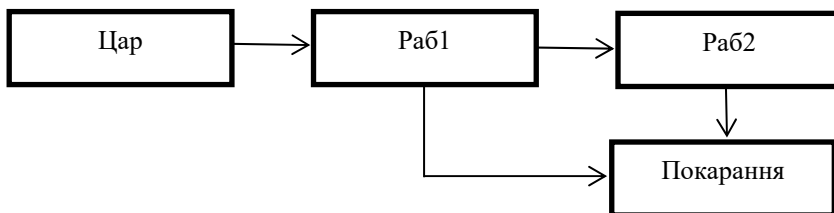

Рис. 2.6.1 «Царська та рабська хвилі» гніву, за Das Gleichnis vom unbarmherzigen Gläubiger

«Царська» хвиля гніву має гуманно-правову основу, «рабська» – асоціально-правову, відповідно.

«Царська» хвиля гніву *Zorn* непомітна зовні, рухається зсередини повільно й м'яко *Mitleid*, потім набирає сили *Du elender Diener!*, сягає свого «піку» *Erbarmen haben*², виривається назовні *Deine ganze Schuld* та скеровується на боржника *Folterknechten*, опосередковується законом справедливості *berichteten alles, was geschehen war*.

«Рабська» хвиля гніву помітна зовні *packte*, стрімка й жорстка *würgte, rief*, без «піку», відразу поглинає боржника, спираючись на закон *ins Gefängnis werfen* (Matthäus, 18: 23–34).

Образ гніву царя побудовано на метафорах *die Schuld schenken, ins Gefängnis werfen*, гіперболі *Deine ganze Schuld erlassen*, епітети *elender Diener*, антитезі *Herr – Diener*, лексичних повторах *er*¹², *Herr*⁶, *Diener*⁶, *Schuld*⁵, *schuldig*³, *sie*², риторичному «дипломатичному» питанні *Hättest nicht auch du mit jenem, der gemeinsam mit dir in meinem Dienst steht, Erbarmen haben müssen, so wie ich mit dir Erbarmen hatte?*, алітерації (наприклад, приголосний *n* уживають 8 разів, приголосний *r* – 7, приголосний *d* – 5 разів), асонансі (редукований *e* вживають 5 разів, напівдовгий *e*, довгий *a* – по 3 рази). «Жорсткі» приголосні звуки *r* і *d* указують на інтенсивність гніву (Кушнерик, 2017, с. 39).

Аналізований образ диференціюємо на два різновиди: брутальний та «інтелігентний».

Прототипові концептуальні схеми цих образів реконструюємо в такий спосіб: «БРУТАЛЬНИЙ» ГНІВ Є СМЕРТЬ; «ІНТЕЛЕГЕНТНИЙ» ГНІВ Є СПРАВЖНЄ ПЕКЛО.

«Брутальний» образ гніву *Da wurde der König zornig; er schickte sein Heer, ließ die Mörder töten und ihre Stadt in Schutt und Asche legen* (Matthäus, 22: 7) побудовано на гіперболі *Stadt in Schutt und Asche legen*, алітерації та асонансі. Останні привносять до семантики емоції а) якість (приголосні *d* і *n* повторюють по 8 разів), б) швидкість (приголосний *r* повторюють 8 разів), в) обсяг небезпеки (фонему *sch, St* повторюють по 4 рази), г) прирощення зовнішнього руйнування (короткий голосний *u* повторюють 4 рази), г) смерть (приголосний *t* повторюють 6 разів).

«Інтелігентний» образ гніву *Er sagte zu ihm: Mein Freund, wie konntest du hier ohne Hochzeitsgewand erscheinen? Darauf wußte der Mann nichts zu sagen. Da befahl der König seinen*

Dienern: Bindet ihm Hände und Füße, und werft ihn hinaus in die äußerste Finsternis! Dort wird er heulen und mit den Zähnen knirschen (Matthäus, 22: 12–13) об'єктивують на основі риторичного питання *wie konntest du hier ohne Hochzeitsgewand erscheinen?*, антитез *König – seinen Dienern, Hände – Füße*, гіперболи *in die äußerste Finsternis*, градації *heulen – mit den Zähnen knirschen*, полісиндетону *und*³, алітерації та асонансу.

Алітерація дає змогу простежити м'якість проникнення енергії гніву (приголосний *n* уживають 32 рази), рух гніву (приголосний *r* уживають 15 разів), перешкоди на його шляху (приголосний *t* уживають 11 разів), якість гніву (приголосний *s* уживають 10 разів), його зміст (приголосний *F, f* уживають 6 разів).

Асонанс, у свою чергу, привносить до образу гніву модальність (редукований *e* вживають 14 разів), диспропорцію позитиву (довгий *i* вживають 7 разів (любов), короткий – 6 (ніжність), довгий *a* (щастя), напівдовгий *e* (насолода) – по 5 разів, короткий *a* (радість) – 2 рази, короткий *i* довгий *ä* – по 1 разу (замислений), дифтонги *ei* і *eu, äu* – по 4 рази, дифтонг *au* – 2 рази) та гідність (короткий *o* вживають 3 рази).

В результаті проведеного аналізу емоції гніву зафіксовано три різновиди мовних одиниць: слова, словосполучення, речення.

Слова номінують а) носіїв емоції гніву *die Bösen*, б) емоційний процес *zürnen*, в) фізичну дію, спрямовану на об'єкт гніву *drohen*, г) сукупність об'єктів гніву *Schandtaten, die*, г) спосіб мовлення *schrien* та характеризують носіїв емоції гніву *böses Ende, böse Generation*.

Словосполучення номінують а) емоцію гніву *haben gegen*, б) інтенсивність вияву емоційного стану гніву *so gefährlich sein, von sinnloser Wut erfüllt, gerieten in Wut*, в) зміну вихідного емоційного стану на емоційний стан гніву *zornig werden* або г) інтенсивність вияву останнього *sehr zornig werden, sehr ärgerlich werden*, г) емоційний стан *böse seid, war empört*, виражають емоцію гніву *Du elender Diener!*, культуру мовлення *Ihr Heuchler!*, заперечують аморальність *nicht verzeihen*, моделюють емоційну атмосферу *wird Zwietracht herrschen*.

Речення передають інтенсивність гніву Боголюдини щодо а) родючості дерева *In Ewigkeit soll keine Frucht mehr an dir wachsen*, б) порад одного з улюблених учнів *Weg mit dir, Satan, geh*

mir aus den Augen! Du willst mich zu Fall bringen; denn du hast nicht das im Sinn, was Gott will, sondern was die Menschen wollen, в) поведінки 1.1 Пілата *alle anderen Galiläer aber nicht? Nein, im Gegenteil: Ihr alle werdet genauso umkommen, wenn ihr euch nicht bekehrt,* 1.2 народу *und mit ihrem Geschrei setzten sie sich durch: Pilatus entschied, daß ihre Fortsetzung erfüllt werden solle* та описують інтенсивність гніву людей щодо Вчення Ісуса *Sie sprangen auf und trieben Jesus zur Stadt hinaus; sie brachten ihn an den Abhang des Berges, auf dem ihre Stadt erbaut war, und wollten ihn hinabstützen.*

Гнів Боголюдини зумовлений відхиленням від природної та морально-етичної норми, обмеженням людських знань, гнів людей – новими знаннями.

2.7. Горе

Витоки горя сягають своїм корінням неадекватної поведінки правителя Юдеї – Ірода, гостей на весіллі.

Наприклад:

цар Ірод, шукаючи новонародженого Месію, наказав своїм солдатам убити всіх немовлят чоловічої статті і хлопчиків до 2-х років у Віфлеємі й по всій околиці. Реакція народу на насильницьку смерть традиційна, тобто плач *lautes Weinen, weinte*, ридання *Klagen*, голосіння *Geschrei* (Matthäus, 2: 18). Гості на весіллі не повинні сумувати, поки з ними ще є молодий *Können denn die Hochzeitsgäste trauern, solange der Bräutigam bei ihnen ist?* (Там само, 9: 15). Отже, втрату свободи молодим чоловіком тракують також як **індивідуальне горе**.

Індивідуальне горе переживають також проповідник Царства Божого – Ісус, багатий юнак, що хотів успадкувати вічне життя, грішниця, що цілувала та миром мастила ноги Ісусові, мертвий багатий чоловік у пеклі, улюблений учень Ісуса Петро.

Активатором **горя** Ісуса є втрата двоюрідного брата Івана Хрестителя, **горя** багатого юнака – потенційна втрата всього майна заради вбогих, **горя** грішниці – потенційна втрата Ісуса, **горя** багатого чоловіка – спрага в пеклі.

Цар, стративши Івана Хрестителя, (дуже) зажурився *Der König wurde traurig* (Matthäus 14: 9), *Da wurde der König sehr*

traurig (Markus, 6: 26), а Ісус, утративши двоюрідного брата, усамітнився *Als Jesus all das hörte, fuhr er mit dem Boot in eine einsame Gegend, um **allein zu sein*** (Matthäus, 14: 13).

Стосовно багатого юнака, то, почувши про передачу грошей вбогим, він (засмутився і) засумував *Als der junge Mann das hörte, ging er **traurig** weg; [...] (Matthäus, 19: 22), Der Mann aber war **betrübt**, als er das hörte, und ging **traurig** weg; denn er hatte ein großes Vermögen* (Markus, 10: 22).

Грішниця переживає горе через прийдешню насильницьку смерть Месії. Вона плаче, обливає Його ноги своїми слізьми та натирає дорогою ароматною олією у річищі традицій, звичаїв і обрядів *kam sie mit einem Alabastergefäß voll wohlriechendem Öl und trat von hinten an ihn heran. Dabei **weinte** sie, und **ihre Tränen fielen** auf seine Füße* (Lukas, 7: 37–38).

Мертвий багатий чоловік мучиться через спрагу в пеклі *er soll wenigstens die Spitze seines Fingers ins Wasser tauchen und mir die Zunge kühlen, denn ich **leide große Qual** in diesem Feuer. [...]. Jetzt wird er dafür getröstet, du aber mußt **leiden*** (Lukas, 16: 24).

Він благає Авраама послати Лазаря до його п'яти братів, щоб той засвідчив наявність місцезнаходження горя *Er soll sie warnen, damit nicht auch sie an diesem **Ort der Qual** kommen* (Lukas, 16: 28). Горе нагадує йому про увагу до рідних, яке місце вони посідають у його житті та яку роль відіграють (Романова, 2012в, с. 337).

Петро журиться через свою слабкість духу, про яку його попереджав Ісус перед зрадою. Слабкість духу ідентична нестачі або відсутності душевної стійкості, твердості (Мунтян, 2012, с. 144).

Воїни схопили Ісуса й повели в дім первосвященика. Петро йшов слідом на відстані. За ніч його тричі викривали, спочатку служниця біля вогнища, потім чоловік, через годину іще один. І щоразу Петро говорив, що не знає Ісуса. Заперечуючи втретє, Петро почув спів півня. Він вийшов з двору й гірко заплакав *Und er ging hinaus und **weinte bitterlich*** (Lukas, 22: 62).

Протиставляють традиції, статус, звичаї, обряди, мораль та езотеричні знання. Традиції орієнтовані на зовнішній світ, статус – на зовнішній і внутрішній світи, звичаї, обряди, мораль – на потойбічний світ, езотеричні знання – на внутрішній світ.

Отже, горе опосередковують зовнішній, внутрішній та потойбічний світи.

Вібрації горя змінюються: у зовнішньому світі вони впливають на ближніх, у внутрішньому – на носія горя, у потойбічному світі вібрації горя аналогічні енергії вогню. З другого боку, горе, як і радість, відокремлюють від мертвої людини й локалізують поряд із нею. Перехід між емоціями неможливий (Lukas, 16: 26).

Інтенсивність вияву горя пов'язана з відчуттям власної смерті *Da ergriff ihn Angst und Traurigkeit, und er sagte zu ihnen: Meine Seele ist zu Tode betrübt. Bleibt hier und wacht mit mir* (Matthäus, 26: 37–38).

Горю передують загальний страх. Поєднання загального страху і горя приводить до особливого стану душі – передсмертного. Безперечно, в найбільш тяжкі хвилини життя потрібна підтримка друзів, близьких, однодумців тощо. Достатньо лише їхньої фізичної присутності.

Певні прошарки населення порушують Закони Мойсея, тому Ісус моделює **горе** (рис. 2.7.1):

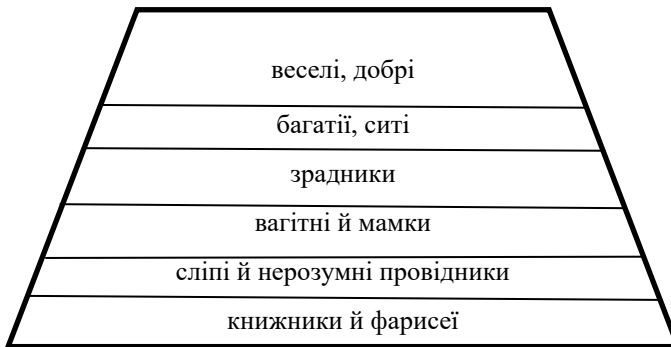

Рис. 2.7.1 Модель горя *Weh*, за Matthäus, Lukas

Модель горя *Weh* будують за обіднім столом у одного з фарисеїв. Її поява зумовлена зауваженням щодо гігієни рук Боголюдини, тобто спонтанна.

Структура моделі умовна, вона містить кілька шаблів, на яких розміщуємо групи людей без морально-етичних принципів

у тому числі книжники, фарисеї, метафорично сліпі й нерозумні провідники, вагітні, мамки, зрадники, багатії, ситі, веселі, добрі.

Перший щабель посідають книжники і фарисеї. Вони зачинають Царство Боже перед людьми, кривдять вдів, довго моляться напоказ, шукають повсюди нових вірян і, знайшовши, хибно виховують їх.

Люблять бути в перших рядах у синагогах і на ринках. Сріб-лолюбці.

Законники накладають тягарі на людей, ставлять надгробки пророкам, яких убили їхні батьки тощо.

Основні цінності – нехтування Законами Божими, Його волею та Любов'ю, вбивство пророків, зовнішня чистота форми, зовнішнє шанування святого, дотримання традицій суботи.

На *другому щаблі* перебувають метафорично сліпі й нерозумні провідники.

Основні цінності – храмове золото, жертва, деталі.

Третій щабель належить вагітним і мамкам.

Цінності жінок – відкриті.

На *четвертий щабель* потрапляють зрадники.

Їхні цінності, як і цінності жінок, також лишаються на периферії.

П'ятий щабель поділяють багатії і ситі.

Цінності багатіїв – статки, зажерливість, бенкети, ситих – їжа.

Шостий щабель поділяють веселі і добрі.

Цінності веселих – сміх, добрих – хвала від людей (Matthäus, 24: 19; 26: 24; Lukas, 6: 24–26).

Детальні характеристики одних груп населення та лаконічні характеристики других можуть свідчити про частоту контактів, зустрічей Ісуса, а також Його потреби й бажання пізнати «інший», «невідомий» Йому стиль життя із середини.

Є група людей, що голосять під час похоронної процесії *Menge der klagenden Leute*. Їх спеціально запрошують до небіжчика: що гучніше голосіння, то більш суттєвою є втрата близьких і родичів. Таку поведінку вважають нормальною і правильною.

Коли жалібно співають, потрібно також плакати *wir haben Klagelieder gesungen, und ihr habt euch nicht an die Brust geschlagen* (Matthäus, 11: 17), *wir haben Klagelieder gesungen,*

*und ihr **habt nicht geweint*** (Lukas, 7: 32). Якщо реакція інша, то людей засуджують і називають невірними.

Доля людей, що чинять беззаконня, трагічна – вони горітимуть у вогняній печі, страждатимуть фізично, психічно, емоційно *und werden sie in den Ofen werfen, in dem das Feuer brennt. Dort werden sie **heulen und mit den Zähnen knirschen*** (Matthäus, 13: 42).

Нашаровування страждань релевантне інтенсивності переживання горя – ридання *heulen*, скрегіт зубів *mit den Zähnen knirschen*.

Інтенсивність вияву горя зафіксовано і в прикладі про прийдешню насильницьку смерть Ісуса і Його Воскресіння третього дня *Als sie in Galiläa zusammen waren, sagte Jesus zu ihnen: Der Menschensohn wird den Menschen ausgeliefert werden, und sie werden ihn töten; aber am dritten Tag wird er auferstanden. Da **wurden sie sehr traurig*** (Matthäus, 17: 22–23).

Обидві події – смерть і Воскресіння – учні сприймають як грандіозну втрату а) Вчителя, б) Учення Вчителя, в) фізичного Тіла Вчителя, г) Святого Духа, що наповнює Вчителя.

В ідеальному світі горя не буде *Selig die **Trauernden**; denn sie werden getröstet werden* (Matthäus, 5: 4), *Selig, **die ihr jetzt weint, denn ihr werdet lachen*** (Lukas, 6: 21).

Механізмом нейтралізації горя є дуальні процеси а) морально-етичний *werden getröstet werden* та б) психічний *werdet lachen*.

Воскреслого Ісуса першою побачила Його учениця – Марія Магдалина, з якої Він вигнав сім нечистих духів. Жінка повідомила новину іншим ученицям Ісуса, що сумували й плакали за Ним *Sie ging und berichtete es denen, die mit ihm zusammengewesen waren, und die nun **klagten und weinten**. Als sie hörten, er lebe und sei von ihr gesehen worden, glaubten sie es nicht* (Markus, 16: 10).

Цікаво, що інших учениць не називають тут по іменам, замість імені дві семантичні групи займенників: відносні *denen, die2* й особові *sie2*. Відносні займенники актуалізують причетність жіночого начала до носія Святого Духа, Його Вчення, духовних зрушень усередині лінгвоспільноти, реалізують активну життєву позицію частини жіноцтва, елементи обряду жалоби,

поведінку, емоційний стан під час обряду. Особові займенники втілюють значення фізичного здоров'я учениць, їхнього аналітичного розуму, недовіру до нової інформації, заперечення останньої (Петренко, 2008, с. 7).

Це – приклади **колективного горя**. Виокремлюємо й поодинокі приклади з **планетарною скорботою**. Її ніколи не було з часів утворення планети Земля і ніколи більше не буде в Космосі *Denn es wird eine so große Not kommen, wie es noch nie eine gegeben hat, seit die Welt besteht, und wie es auch keine mehr gegeben wird* (Matthäus, 24: 21).

Йдеться про кінець світу, час якого відомий тільки Богові. Після кінця світу будуть два затемнення – сонячне та місячне *Aber in jenen Tagen, nach der großen Not, wird sich die Sonne verfinstern, und der Mond wird nicht mehr scheinen* (Markus, 13: 24). Матриця Землі кардинально зміниться, і прийде на хмарах Ісус у всій Своїй силі та славі (Там само, 13: 25–26).

Мовні одиниці зі значенням горя репрезентовано словами, словосполученнями, реченнями.

Слова називають а) фізіологічні процеси *weinte*, б) процесуальність *Klagen*, в) (інтенсивність) переживання емоції горя *Geschrei, trauern, heulen*, г) носіїв емоції горя *Trauernden*, ґ) характеристику емоційного стану *traurig*, д) емоцію горя *Weh, Traurigkeit*, е) фізичний біль *leiden*, є) оцінне ставлення до людини як соціальної істоти *hassen*, ж) емоційний стан *klagen*.

Словосполучення номінують а) інтенсивність переживання емоції горя *lautes Weinen, weinte bitterlich*, б) збірність носіїв емоції горя *Menge der klagenden Leute*, в) фізичний біль *mit den Zähnen knirschen*, г) час переживання інтенсивності емоції горя *nach der großen Not*, ґ) зміну вихідного емоційного стану на 1.1 емоційний стан горя *wurde traurig*, 1.2 інтенсивний вияв емоційного стану горя *wurden sehr traurig*, д) емоційний стан горя *war betrübt*, е) напрям руху сліз *ihre Tränen fielen auf*, є) інтенсивність й обсяг фізичного болю *leide große Qual*, ж) місце страждання *Ort der Qual*, заперечують а) інтенсивність вияву емоції горя *nie eine gegeben hat*, б) час повторення емоції горя *keine mehr*, описують межі обсягу емоції горя *so große Not*.

Речення заперечують емоційний стан горя під час слухання музики й пісень *wir haben Klagelieder gesungen, und ihr habt euch*

nicht an die Brust geschlagen, wir haben Klagelieder gesungen, und ihr habt nicht geweint, описують емоційну поведінку носія емоції горя *Als Jesus all das hörte, fuhr er mit dem Boot in eine einsame Gegend, um allein zu sein*, виражають інтенсивність емоційного стану емоції горя *Meine Seele ist zu Tode betrübt*.

2.8. Любов

Любов – базовий механізм світобудови, «складник духовного й душевного єства людини» (Романова, 2011а, с. 165; 2019, с. 150) змінюється в часі й просторі (Христич, Заболотна, 2021, с. 186). В Євангеліях **любов** постає в трьох формах: Неземній, адаптованій та земній.

У **земної любові** є синоніми – *Freude* «задоволення» і *ehren* «поважати, шанувати». Етимологія слова *Freude* – питома, означає «веселий», слова *ehren* – загальногерманська – **aizō* «увага» (KLUGE, 1999, с. 285, 287, 206).

Семантика цих лексем орієнтує на емоційну та когнітивну сфери особистості (НТСУМ, 2003, 3, с. 184–185, 597–598).

Аналізовані синоніми актуальні лише для збірності людей (*Es war eine große Menschenmenge versammelt hörte ihm mit Freude zu* (Markus, 12: 37) та для дітей (*ehren*) (див. приклад далі).

Діти не повинні проклинати ані батька, ані матір. Якщо ж вони це роблять, їм усі бажають смерті. Батьки мають любити своїх дітей (Lukas, 1: 17). На передній план висувають проблему впливу родини, сімейних стосунків, стилю сімейного виховання на поведінку дитини, а також морального захисту дорослих (Князева, 2012, с. 179–181). Поступово формується модель ідеальної сім'ї (Фоменко, 2012, с. 422).

Неземну Любов локалізують у небі, її виражають невідомим, андрогінним голосом, що повідомляє людям про вертикальний духовний зв'язок із Землею (Ярова, Боева, 2006, с. 205) *Und eine Stimme aus dem Himmel sprach: Das ist mein geliebter Sohn, an dem ich Gefallen gefunden habe* (Matthäus, 3: 17).

Андрогінний голос нагадує ангельський голос – лагідний, ніжний, добрий, красивий (Семотюк, 2008, с. 50–51). Ці харак-

теристики голосу реконструюємо через алітерацію та асонанс, наприклад, приголосний *n* уживають 6 разів, приголосний *l* і голосний *a* – по 3 рази (Веут, 1986, с. 224).

Враховуємо й м'який, ніжний тембр, що відповідає позитивним емоціям (Бурая, 2008, с. 163).

Психологи вважають адрогінність збитковим і неповноцінним явищем, що не підходить ані жінці, ані чоловікові. Є відлунням гармонії жіночого й чоловічого начал (Німіжан-Боднарюк, 2021, с. 74).

Голос розділяє людей на дві загальні категорії: улюбленці й «ніхто» (Доброван, 2013, с. 92). Улюбленці є об'єктами любові, їх вибирають, про них повідомляють родичам за певних обставин, гармонійних природі, наприклад, річці. «Ніхто» споглядають за улюбленицями, засвідчують їх екзистенцію.

Крім того, Об'єкт любові ідентифікують через стать, взаємини, ставлення, імпліцитно вік *Jesus war etwa dreißig Jahre alt*, країну, місцевість, етнічність *mein geliebter Sohn*.

Одним із перших об'єктів Неземної Любові став Ісус. Він прийшов із Галілеї понад Йордан хреститися від Івана водою. Ті, хто хрестився у річці, визнавали свої гріхи, каялись, очікували приходу Царства Небесного (Дунаєвська, 2012, с. 58).

Коли Ісус вийшов із води, небо розкрилось і Іван побачив Духа Божого в образі голубки, що сховався на Ісуса. Голубка й Голос символізують і водночас матеріалізують Неземну Любов. У цьому контексті Неземна Любов має сакральну форму й сакральний зміст. Сакральна форма тішить око своєю Чистотою, сакральний зміст наповнює цією Чистотою серце, душу й розум (Безугла, Романченко, 2013, с. 48–49; Шейнина 2001, с. 118).

У свідомості людини чистота є високою позитивною оцінкою ознаки предмета (Белозор, 2011, с. 184).

Безперечно, Голубка й Голос можуть мати й інші значення, приміром, кодифікувати іпостась Бога, або Його стать і могутність (Голобородько, 2002, с. 21–22).

Повторне народження Ісуса від води й Святого Духа, поєднання із сакральною формою Неземної Любові було б неповним без наповнення останньої сакральним змістом. Тому Ісус проходить ініціацію (Нікіточкіна, 2012, с. 145).

Сакральний зміст локалізують у чистому внутрішньо Тілі. Спосіб «чистки» – природний – голод. Доведено, що їжа суттєво

впливає на емоційну сферу особистості й корелює з культурою етносу.

Наприклад:

горіхи й цибуля активують у персів емоцію радості, в українців – емоцію злості й емоцію невдоволення, відповідно (Копчак, 2012, с. 90–92).

Алгоритм ініціації містить кілька облігаторних і факультативних компонентів. Облігаторними компонентами є: Святий Дух, Об'єкт любові (Ісус), Спокусник, пустеля, час, до факультативних компонентів належать: Єрусалим, дикі тварини, Ангели (Matthäus, 4: 1–2; Markus, 1: 12–13; Lukas, 4: 1–13).

Наведені компоненти узагальнюємо за кількома формулами:

1) «реальне – уявне – маргінальне» (Ісус, пустеля, Єрусалим, дикі тварини – Святий Дух, Спокусник, Ангели – час);

2) «живе – неживе – невизначене» (Ісус, Спокусник, дикі тварини – час, пустеля, Єрусалим – Святий Дух, Ангели);

3) «сакральне – десакральне – відкрите» (Святий Дух, Ангели, Єрусалим – Спокусник – Ісус, пустеля, час, дикі тварини);

4) «матеріальне – ідеальне» (Ісус, пустеля, Єрусалим, дикі тварини – Святий Дух, Спокусник, час, Ангели);

5) «раціональне – емоційне – духовне – інше» (Спокусник, Ісус – Спокусник, Ісус – Святий Дух, Єрусалим, Ангели – пустеля, час, дикі тварини).

Святий Дух веде Ісуса до пустелі, щоб Диявол (Абсолютне Зло) Його спокусив (Тяпкіна, 2008, с. 71).

Упродовж 40-а днів Ісусові пропонують показати а) чудо (перетворити каміння/камінь на хліб), б) левітацію (кинутися з наріжника храму додола), в) ставлення до «хабара» (влада над усім світом та його слава).

Гіпотетично, між Святим Духом і Спокусником існувала попередня домовленість щодо змісту спокус Ісуса *Nach diesen Versuchungen ließ der Teufel für eine gewisse Zeit von ihm ab* (Lukas, 4: 13) та дотику до Його Тіла *stellte ihn oben auf den Tempel* (Lukas, 4: 9).

Дотик – найбільш важливий засіб контакту людини з навколишнім світом. Він передає емоції, їх силу, допомагає переконати інших виконати прохання, покращує вербальну взаємодію між мовцями, виражає статус тощо (Новак, 2011, с. 322–325).

Наприклад, дотик хворих до Ісуса і навпаки Ісуса до хворих означав одужання (Markus, 3: 10; 5: 27–28, 30–31).

На Ісуса тиснули психологічно, що репрезентовано повтором синтаксичної конструкції *Wenn du Gottes Sohn bist, so* Проте Він виявив емоційну стійкість і зрілість.

Маркерами емоційної стійкості й зрілості є поступове розширення та звуження семантики ініціальної частини відповіді *In der Schrift heißt (es), in der Schrift heißt es auch/In der Schrift steht, Denn in der Schrift steht/Die Schrift sagt.*

Ландшафти локусу змінні й символічні: каміння (сталість, сила, цілісність), наріжник храму (шлях сходження до духовного просвітлення), дуже висока гора (центр і вісь світу) (Тресидер, 2001, с. 135, 398, 62).

Час випробовування – егоцентричний, тобто усвідомлюється як минулий (Іванова, 2011, с. 474–475).

Егоцентричний час мінімально об'єктивний (Іванова, 2011а, с. 152). Його вимір залежить від Спокусника й послідовності подій *Darauf nahm ihn der Teufel, Wieder nahm ihn der Teufel, Darauf ließ der Teufel von ihm ab* (Matthäus, 4: 5, 8, 11), *Da führte ihn der Teufel hinauf, Darauf führte ihn der Teufel nach Jerusalem, Nach diesen Versuchungen ließ der Teufel für eine gewisse Zeit von ihm ab* (Lukas, 4: 5, 9, 13).

Темпоральна ознака виражена синкретично – *in einem einzigen Augenblick* «за хвилинку».

Цінність часу для Ісуса – отримання нових знань у фізичній і психічній сферах (Скаб, Скаб, 2010, с. 8), набуття нового емоційного досвіду, що класифікується за ознаками «повторюваність» і «пізнаваність» (Пименова, 2011, с. 327), вияв нових емоцій: спокій, гнів, лють (Данилюк, Сіньковська, 2011, с. 75) і драйвів: голод.

Ісус освоює необжитий фізичний простір, знаходить спільну мову з його мешканцями – дикими тваринами та небесними посланцями – Ангелами.

Вербальне спілкування Ісуса зі Спокусником та Ангелами свідчить, що Він був не просто поліглотом, а «Перемикачем кодів». Перемикання кодів означає «перехід мовця в процесі спілкування з однієї мови, діалекту, стилю (коду або субкоду) на іншу в залежності від умов комунікації» (Тропина, 2013, с. 79).

Отже, Ісус є Високоосвіченою, Високорозвиненою, з високим рівнем культури Особистістю.

Після ініціації Він повертається до Галілеї «помазаний» Святим Духом або **Неземною Любов'ю**: закликає Своїх учнів любити не лише ближнього, а й своїх ворогів *Ihr habt gehört, daß gesagt worden ist: Du sollst deinen Nächsten lieben und deinen Feind hassen. Ich aber sage euch: **Liebt eure Feinde und betet für die, die euch verfolgen*** (Matthäus, 5: 38–39).

Це свідчить про абсолютність Неземної Любові: Вона не диференціює людей за морально-етичним принципом і про Її особливість – винагороджує людину не за прихильність до когось *Wenn ihr nämlich nur die **liebt**, die euch **lieben**, welchen Lohn könnt ihr dafür erwarten?* (Matthäus, 5: 46).

Винагороду розуміють як досконалість, Божественність *Ihr sollt also **vollkommen sein**, wie es auch euer **himmlischer Vater** ist* (Matthäus, 5: 48).

Неземна Любов підпорядковує собі обраний об'єкт та визначає його функції. Об'єкт любові, в свою чергу, викликає приємні або радісні почуття у носія Неземної Любові *Seht, das ist mein Knecht, den ich erwählt habe, mein **Geliebter**, an dem ich **Gefallen gefunden habe*** (Matthäus, 12: 18).

Відбувається так званий процес «адаптації Неземного в земне».

Для адаптованої **Неземної Любові** характерно:

- співчуття *Jesus rief seine Jünger zu sich und sagte: Ich **habe Mitleid mit diesen Menschen**; sie sind schon drei Tage bei mir und haben nichts mehr zu essen. Ich **will sie nicht hungrig wegschicken**, sonst brechen sie unterwegs zusammen* (Matthäus, 15: 32),

- підтримка *Ich aber sage dir: **Du bist Petrus, und auf diesen Felsen werde ich meine Kirche bauen**, und die Mächte der Unterwelt werden sie nicht überwältigen* (Matthäus, 16: 18),

- фізична й психічна допомога *Da trat Jesus zu ihnen, **faßte sie an und sagte: Steht auf, habt keine Angst!** Und als sie aufblickten, sahen sie nur noch Jesus* (Matthäus, 17: 7–8),

- мудре керівництво *Damit wir aber bei niemand Anstoß erregen, **geh an den See und wirf die Angel aus**; den ersten Fisch, den du herausholst, **nimm, öffne ihm das Maul**, und du wirst ein Vierdrachmenstück finden. Das **gib den Männern als Steuer für mich und für dich*** (Matthäus, 17: 27),

- прощення *Herr, wie oft muß ich meinem Bruder vergeben, wenn er sich gegen mich versündigt? Jesus sagte zu ihm: **Nicht siebenmal, sondern siebenundsiebzigmal*** (Matthäus, 18: 21–22),

- милосердя і заступництво *Da brachte man Kinder zu ihm, damit er ihnen die Hände auflegte und für sie betete. Die Jünger aber wiesen die Leute schroff ab. Doch Jesus sagte. **Laßt die Kinder zu mir kommen; hindert sie nicht daran!*** (Matthäus, 19: 13–14).

Адаптована Неземна Любов служить людям, вивищує їх над земним, робить співмірними Творцеві.

Носій адаптованої Неземної Любові – Ісус – готовий на величезну жертву заради спасіння інших – фізичну смерть *Denn auch der Menschensohn ist nicht gekommen, um sich dienen zu lassen, sondern um zu **dienen** und **sein Leben hinzugeben als Lösegeld für viele*** (Matthäus, 20: 28).

Фізична смерть, на відміну від духовної, є «основою для подальшого перетворення певного суб'єкта (тіла мертвого бога/людини) на об'єкти (Всесвіт/землю/природу)» (Москвичова, 2011, с. 52; Маркотенко, Мельник, 2021, с. 131), «щось нерухоме, важке, бліде» (Приходько, 2016, с. 164). Інакше кажучи, фізична смерть – альтернатива планетарному буттю у Всесвіті.

Уявлення про **земну любов** тотожне, з одного боку, виробничому процесу, що вимірюється і порівнюється, з другого, пов'язане зі станами людини, кваліфікованими як фізичний та психічний.

Процес і стани протиставляють один одному *Niemand kann zwei Herren dienen; er wird entweder den einen hassen und den andern **lieben**, oder er wird zu dem einen halten und den andern verachten* (Matthäus, 6: 24).

Протиставлення передбачає вибір, тобто оцінку та залежність (Кіреєнко, 2012, с. 230).

Земну любов локалізують у серці батьків (чоловіків) *um das Herz der Väter wieder den Kindern zuzuwenden* (Lukas, 1: 17), вимірюють фізичними боргами та гріхами: Що більший борг або гріх прощають, то більше любові виявляють *mehr lieben, so viel Liebe gezeigt hat* (Lukas, 7: 42–43, 47), а також добровільною відмовою від статків *Da sah ihn Jesus an, und weil er ihn **liebte**, sagte er: Eines fehlt dir noch: Geh, **verkaufe, was du hast, gib das Geld den Armen**, und du wirst einen bleibenden Schatz im Himmel haben; dann komm und folge mir nach!* (Markus, 10: 21).

Виокремлюють два основні різновиди земної любові: до батька чи матері (дитяча любов), сина чи дочки (батьківська любов) *Wer Vater oder Mutter mehr liebt als mich, ist meiner nicht würdig, und wer Sohn oder Tochter mehr liebt als mich, ist meiner nicht würdig* (Matthäus, 10: 37).

Ці різновиди любові нашаровують, зіставляють і оцінюють на тлі адаптованої Неземної Любові. Якщо оцінка земної любові вища, ніж адаптованої Неземної Любові, то людину вважають недостойною Боголюдини *ist meiner nicht würdig*. Отже, адаптована Неземна Любов є еталоном, взірцем для наслідування, мірою гідності.

Як уже зазначалось раніше, діти повинні шанувати свого батька й свою матір *Gott hat gesagt: Ehre Vater und Mutter!* (Matthäus, 15: 4).

Розрізняють справжнє й хибне шанування.

Справжнє шанування асоціюють із серцем, **хибне** – із вустами. Доведено, що серце – частина людського тіла, символ локалізації почуттів, переживань, прив'язаності, хоробрості, мужності (Миронова, 2006, с. 182), а також дім Бога, джерело життя, вмістилище емоцій і думок, центр тіла, моралі, особистості (Пименова, 2010, с. 219–225), негативу (гніву, туги тощо) (Іванова, 2012, с. 202); уста еквівалентні Слову як першоджерелу життєстверджуючої сили, межі внутрішнього й зовнішнього світу (Керлот, 1994, с. 441), розуму, дорозі, їжі, дірці (Луценко, 2003, с. 9–10). Доходять висновку, що семантика серця і вуст культурно й національно зумовлена.

За таких міркувань серце й уста є сакральним простором. Сакральний простір може мати різні форми, але його наповнення завжди однакове – духовне (Гошовський, Іванчо, 2015, с. 30).

Серце грішної людини – простір для продукування негативних думок, (аморальних) учинків, омани, богозневаги (Matthäus, 15: 19), підступу, сорому, заздрощів, гордощів (Markus, 7: 22) та місце угасання життя *ihr Herz war verstockt* (Markus, 6: 52).

Вуста людини аналогічні входу й виходу для слів, їжі, питва тощо. Все, що входить до вуст потрапляє до живота, тому не оскверняє людину (рис. 2.8.1).

Зовнішній і внутрішній світи або верхній і нижній опосередковуються Абсолютною Оцінкою з лінійкою «Добро – Зло».

Метафорично продукти серця – негативні. Транспортуються через уста і виходить назовні як бруд (рис. 2.8.2) (Matthäus, 15: 11, 17–18).

Внутрішній і зовнішній світи або верхній1 і верхній2 опосередковуються Абсолютною Оцінкою з лінійкою «Абсолютна Любов – Ілюзія».

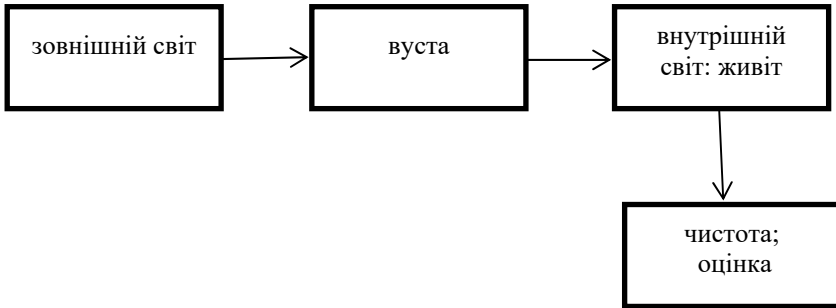

Рис. 2.8.1 Співвідношення зовнішнього та внутрішнього світів людини, за Matthäus

Отже, процеси входу й виходу матеріальних речей мислять як Добро, процеси творення й транспортації – як Ілюзію. Відбувається зсув і синтез полюсів Абсолютної Оцінки, що зумовлює появу Нової оцінки, адаптованої до умов планети Земля.

Рис. 2.8.2 Співвідношення внутрішнього та зовнішнього світів людини, за Matthäus

Виокремлено пропорційний зв'язок між зневагою до Божого Закону та земною любов'ю *Und weil die Mißachtung von Gottes Gesetz überhandnimmt, wird die Liebe bei vielen erkalten* (Matthäus, 24: 12).

Зростання зневаги зумовлює втрату теплової енергії земної любові.

Відповідно до Основного Закону Мойсея, структура земної любові є варіативною: від трьох компонентів: серце + душа + розум (рис. 2.8.3) до чотирьох: серце + душа + розум + сила (Markus, 12: 30; Lukas, 10: 27).

Перші два компоненти – серце і душа – повинні бути цілісними *ganz*, третій і четвертий – розум і сила – повними за обсягом *all*. Звідси випливає, що природа земної любові є ускладненою, структурованою цілісністю та єдністю. В її основі – тричотири взаємопов'язані системи: серцево-судинна, емоційна, когнітивна, (моторна) (рис. 2.8.3).

Рис. 2.8.3 Модель земної любові, за Matthäus

Серцево-судинна система змінюється з віком анатомічно та функціонально. Включає серце, коронарні судини, магістральні судини (аорта, легеневий стовбур), периферичні кровоносні судини (артерії і вени), капіляри.

Серце перекачує кров, працює автономно, отримує кисень і поживні речовини по коронарних артеріях (Фролова, Сіняєва, Стенкова та ін., 2020, с. 3–4).

Судини всіх трьох видів взаємодіють між собою через анастомози. Анастомози формують капілярні мережі, колектори, колатералі (бічні судини), що супроводжують хід основних судин (Севериновська, Ляшенко, Сидоренко, 2011, с. 12).

У стані спокою серцево-судина система за методикою Руф'є становить 1, коефіцієнт витривалості за формулою Кваса дорівнює 16. Збільшення цих показників «свідчить про послаблення серцево-судинної системи, зменшення – про її втому» (Там само, с. 27–28).

На думку відомого американського психолога, провідного фахівця в області емоцій К.Е. Ізарда, для ефективної організації особистості, її соціальної взаємодії та людського буття важливими є чотири системи: «емоційна, перцептивна, когнітивна і моторна» (Изард, 2008, с. 56). Серцево-судинну систему дослідник розглядає як допоміжну (Там само, с. 55).

Отже, релігійний і науковий погляди на природу земної любові збігаються на 50–75%. Вододіл проходить між серцево-судинною, перцептивною/(моторною) системами.

Типи мовних одиниць, що об'єктивують **любов**, угрупуємо в слова, словосполучення, речення.

Слова оцінюють об'єкт любові *geliebter*, заперечують процес, направлений на об'єкт любові *lieben* та називають а) носія любові *Geliebter*, б) любов *Liebe*, в) фізичний процес *erkalten*, г) морально-етичну категорію *ehren*.

Словосполучення номінують а) відчуття симпатії до Боголюдини *Gefallen gefunden habe an*, б) співчуття до когось *habe Mitleid mit*, в) ступінь вияву почуття *mehr liebt als, mehr lieben, so viel Liebe gezeigt hat*, виражають поняття внутрішнього руху любові *das Herz zuwenden*.

Речення характеризують а) природу Неземної Любові *Ihr sollt also vollkommen sein, wie es auch euer himmlischer Vater ist*, б) одну із функцій Неземної Любові *sein Leben hinzugeben als Lösegeld für viele*, заперечують стан а) фізичний *Ich will sie nicht hungrig wegschicken, sonst brechen sie unterwegs zusammen*, б) емоційний *Steht auf, habt keine Angst!*, кількість вибачень *Nicht siebenmal*,

sondern siebenundsiebzigmal або перешкоди на шляху до цілі *hindert sie nicht daran!*, виражають а) прихильне ставлення до адресата *Du bist Petrus, und auf diesen Felsen werde ich meine Kirche bauen, und die Mächte der Unterwelt werden sie nicht überwältigen*, б) дипломатичність адресанта *Laßt die Kinder zu mir kommen*, в) побажання *Geh, verkaufe, was du hast, gib das Geld den Armen*, спонукають до послідовного виконання дій *geh an den See und wirf die Angel aus; den ersten Fisch, den du herausholst, nimm, öffne ihm das Maul, und du wirst ein Vierdrachmenstück finden. Das gib den Männern als Steuer für mich und für dich*.

Таким чином, любов – неповторна, унікальна емоція, енергія якої живить Усесвіт, планету Земля, її мешканців.

2.9. Подив

Подив відмежовує глибину знань людини/людей про навколишній світ, час зміни речей у «своєму» й «чужому» просторі, хронологізує події в житті індивідуума (Романова, 2012г, с. 288–289).

Природа подиву – сакральна, явлена людині через органи зору *das hat der Herr vollbracht, vor unseren Augen geschah dieses Wunder?* (Matthäus, 21: 42) або слуху *Als sie das hörten, waren sie sehr überrascht, wandten sich um und gingen weg* (Matthäus, 22: 22).

Переживають подив **колективно** та **індивідуально**. При цьому **колективний подив** різноплановий: **батьківський, натовпу, суспільний, всеосяжний, неправдивий**.

Пропоновані терміни прозорі.

Наприклад:

термін «батьківський» стосується сумарного подиву батька *Vater* й матері *Mutter* або батьків *Eltern*, термін «подив натовпу» вживаємо на позначення сумарного подиву великого неорганізованого скупчення людей *die Menge* (НТСУМ, 2003, 2, с. 315), терміном «суспільний» номінуємо сумарний подив людей *die Leute, die Menschen*, терміном «всеосяжний» кодифікуємо сумарний подив народу *das Volk* та всіх людей, що оточують мовця, терміном «неправдивий» позначаємо сумарний подив, зумовлений прийдешніми хибними об'єктами в кінці світу *falsche Messias, falsche Prophet*.

Батьківський подив формується в три етапи:

- *перший етап* передбачає зустріч праведного Семена із 8-денним немовлям-Месією в храмі під час Його обрізання. Чоловік не може покинути земний світ раніше цієї зустрічі. Він дякує Богові за Дитину й пророкує Її долю. Пророцтво стає активатором подиву духовного батька й біологічної матері Ісуса *Sein Vater und seine Mutter staunten über die Worte, die über Jesus gesagt wurden* (Лукas, 2. 33);

- *другий етап* відкладено у часі з повторенням сакрального місця: 12-річний Ісус залишається після святкування Паски в храмі й сидить серед учителів, слухаючи й запитуючи їх. Батьки стурбовані відсутністю підлітка, шукають його й дуже дивуються неочікуваному вчинку слухняного сина *Als seine Eltern ihn sahen, waren sie sehr betroffen* (Лукas, 2: 48).

Той факт, що батьки не зрозуміли відповіді-питання хлопчика *Wußtet ihr nicht, daß ich in dem sein muß, was meinem Vater gehört?* (Лукas, 2: 49), вказує на *третій*, заключний, *етап* формування подиву – його так званий «пiк». «Пiк» є межею вияву емоції та людського розуму.

Активатором **подиву натовпу** є «живе» Вчення Ісуса *Als Jesus diese Rede beendet hatte, war die Menge sehr betroffen von seiner Lehre; denn er lehrte sie wie einer, der (göttliche) Vollmacht hat, und nicht wie ihre Schriftgelehrten* (Matthäus, 7: 28–29).

Натовп дивують не стільки нові ідеї, стільки їх подача *einer, der (göttliche) Vollmacht hat*. Отже, в процесі спілкування важливо не те, **що** говорять, а **як** про це говорять, і **хто** про це говорить. Доведено, що лідери вмiло маніпулюють свідомістю натовпу, добираючи мовні одиниці, що відповідають інтересам останнього (Амичба, 2006, с. 131).

Суспільний подив пов'язаний з утихомиренням бурі на озері. На прохання своїх переляканих учнів Ісус лише словом зупинив природне явище *Die Leute aber staunten und sagten: Was ist das für ein Mensch, daß ihm sogar die Winde und der See gehorchen?* (Matthäus, 8: 27).

Емоція суспільного подиву, як уже зазначалось у підрозділі 2.3, переходить у емоцію суспільного інтересу.

Суспільний подив – реакція всіх людей на оздоровлення психічно й фізично хворої людини *Er trieb den Dämon aus, und*

der Stumme konnte reden. **Alle Leute staunten und sagten: So etwas ist in Israel noch nie gesehen** (Matthäus, 9: 33).

Аналогічну реакцію простежуємо й на оздоровлення фізичних вад людини, як-от: німота, каліцтво, сліпота **Als die Menschen sahen, daß Stumme plötzlich redeten, Krüppel gesund wurden, Lahme gehen und Blinde sehen konnten, waren sie erstaunt und priesen den Gott Israel** (Matthäus, 15: 31).

Суспільний подив знаходить своє продовження у прикладах, що розкривають:

- розум 12-річного Ісуса в єрусалимській храмі після Паски **Alle, die ihn hörten, waren erstaunt über sein Verständnis und über seine Antworten** (Lukas, 2: 47);

- могутність і велич Бога **Und alle gerieten außer sich über die Macht und Größe Gottes** (Lukas, 9: 43);

- діяльність 30-річного Ісуса **Alle Leute staunten über das, was Jesus tat; er aber sagte zu seinen Jüngern: Merkt euch genau, was ich jetzt sage: Der Menschensohn wird den Menschen ausgeliefert werden** (Lukas, 9: 43–44).

В основі імпліцитного вияву **суспільного подиву** лежить метафорична модель «хліб – наука» **Und Jesus sagte zu ihnen: Gebt acht, hütet euch vor dem Sauerteig der Pharisäer und Sadduzäer! Sie aber machten sich Gedanken und sagten zueinander: Wir haben kein Brot mitgenommen** (Matthäus, 16: 6–7).

Учні Ісуса не розуміють цієї метафоричної моделі, акцентують увагу на формі першого компонента, лишаючи зміст на периферії (Маслова, 2012, с. 91–92).

Нав'язуючи Свою систему оцінок і поглядів на навколишній світ, Ісус спочатку докоряє учням через обмеженість знань, потім перефразовує Свою думку й говорить прямо про небезпеку фальшивих ідей і знань (Андрейченко, 2011, с. 81).

Всеосяжний подив охоплює:

- земляків Ісуса і вірян у синагозі **Jesus kam in seine Heimatstadt und lehrte die Menschen dort in der Synagoge. Da staunten alle und sagten: Woher hat er diese Weisheit und die Kraft, Wunder zu tun? leAl(Matthäus, 13: 54);**

- народ у храмі **Er ist doch nicht der Gott der Toten, sondern der Gott der Lebenden. Als das Volk das hörte, war es über seine Lehre bestürzt** (Matthäus, 22: 33);

- усіх присутніх у місті Віфлеємі *Und alle, die es hörten, staunten über die Worte der Hirten* (Лукas, 2: 18).

Активатори **всеосяжного подиву** – фонові та езотеричні знання, якими володіє пересічна людина – син теслі й Марії, брат Якова, Йосипа, Симона й Юди, а також Учення Ісуса й розповідь пастухів овець про Спасителя.

Емоція **колективного подиву** переходить у емоцію колективного інтересу *Leben nicht alle seine Schwestern unter uns? Woher also hat er das alles?* (Matthäus, 13: 56), стає джерелом спокуси або джерелом випробовування *Einer von ihnen, ein Gesetzeslehrer, wollten ihn auf die Probe stellen und fragte ihn: Meister, welches Gebot im Gesetz ist das wichtigste?* (Matthäus, 22: 35–36).

Пропонуємо розглянути приклад **колективного подиву**, зумовлений результатом прокльону, висловленого Ісусом *Und der Feigenbaum verdorrte auf der Stelle. Als die Jünger das sahen, fragten sie erstaunt: Wie konnte der Feigenbaum so plötzlich verdorren?* (Matthäus, 21: 19–20).

Прокльон визначають як емоційний дисбаланс між людиною і навколишнім світом (Шабат-Савка, 2013, с. 67), асоціюють із надто експресивною людиною, більшою мірою українською жінкою (Форманова, 2012, с. 643).

Маючи велику магічну силу, негативну енергетику, прокльон виражає широкий спектр почуттів: невдоволення, обурення, досада, подив, ненависть, гнів (Там само, с. 644–645).

Причина прокльону Ісуса – голод. Він стає механізмом перевірки якості Ідеальної Людини, Боголюдини загалом і Її поведінки в екстремальних умовах зокрема. Перевірка якості Ісуса відбувається при свідках – Його учнях. На жаль, результат перевірки негативний. Ісус проклинає інжирне дерево *In Ewigkeit soll keine Frucht mehr an dir wachsen* (Matthäus, 21: 19).

Семантика побажання містить ідею Зла (Павловська, 2009, с. 243).

Зло є нестачею Добра (Жалай, 2012, с. 54). Добро тотожне дарам Божим *Die Hungernden beschenkt er mit seinen Gaben und läßt die Reichen leer ausgehen* (Лукas, 1: 53). Втрата дарів спустошує людину *leer ausgehen*.

Маркерами Зла є словосполучення *soll + wachsen, In Ewigkeit i keine Frucht*, прислівник *mehr*. Зло пророщують *soll wachsen*,

матеріалізують і розсіюють у часі *In Ewigkeit* й просторі *an dir*, програмують на знищення життя *keine Frucht* (Попова, Спориш, 2016, с. 159).

Поза контекстом аналізовані словосполучення і слово не несуть ніякої загрози об'єкту розчарування, мають нейтральне значення; в межах висловлювання стають нищівною зброєю. Це ще раз підтверджую енергетичну природу «живого» мовлення (Таранець, 2014, с. 6).

Неправдивий подив перегукується з прийдешніми дивами, що демонструватимуть у кінці світу неправдиві «Ісуси» та «пророки» *Denn es wird mancher falsche Messias und mancher falsche Prophet auftreten, und sie werden große Zeichen und Wunder tun, um, wenn möglich, auch die Auserwählten irrezuführen* (Matthäus, 24: 24).

Індивідуальний подив переживають Особистість і особа:

- Особистість – Ісус – цінує світогляд і віру сотника, до якого прийшла оздоровити слугу *Jesus war erstaunt, als er das hörte, und sagte zu denen, die ihm nachfolgten: Amen, das sage ich euch: Einen solchen Glauben habe ich in Israel noch bei niemand gefunden* (Matthäus, 8: 10);

- особа – фарисей – переймається немитими руками Особистості за обідом *Als der Pharisäer sah, daß er sich vor dem Essen nicht die Hände wusch, war er verwundert* (Lukas, 11: 38).

Як бачимо, Особистість орієнтована на багатство внутрішнього світу не просто особи, а віруючої особи, для особи суттєвою є чистота зовнішнього світу Особистості, Його влада над життям і буттям (Князь, 2013, с. 351).

Мовні одиниці зі значенням емоції **подиву** кваліфікуємо на три групи: слова, словосполучення, речення.

Слова називають а) об'єкт емоції подиву *Wunder*, б) емоційний стан подиву *staunten* або характеризують спосіб мовлення *erstaunt*.

Словосполучення називають а) інтенсивність вияву емоції подиву *waren sehr überrascht, war sehr betroffen, war bestürzt, gerieten außer sich*, б) емоційний стан подиву *waren erstaunt, war verwundert*, в) дію, спрямовану на об'єкт (носія емоції подиву) *Wunder tun*

Речення заперечують вихідний емоційний стан *Wir haben kein Brot mitgenommen*.

2.10. Мовчання. Усамітнення

У цьому підрозділі розглядатимемо лише вербальні засоби позначення **мовчання** та **усамітнення**. Графічні маркери та дескриптивні характеристики феноменів можуть бути й повинні стати перспективою подальшого дослідження проблеми (Анохіна, 2006, с. 2–3).

Якщо природа **мовчання** двоїста: відсутність вербального мовлення в процесі комунікативного акту та фізична нездатність говорити (НТСУМ, 2003, 2, с. 211, 366), то природа **усамітнення** – полісемічна: психічне заспокоєння, емоційна рівновага, когнітивне очищення, фізичний відпочинок, сакральне та духовне спілкування (Мар'яненко, 2020, с. 43), психологічна розрядка, надмірність комунікативних зв'язків, психічне перенапруження, особистий простір (Москаленко, 2020, с. 57, 59).

Мовчання в комунікативному акті тлумачать як паралінгвістичний засіб, що є дієвою стратегією мовлення (Арутюнова, 1994, с. 109), як мультифункціональний показник національного стилю в тому числі схвалення й заперечення, нерішучість й самовпевненість, невдоволення й відмова, найвищий ступінь напруження емоцій, коли мовцеві бракує слів (Манакін, 2012, с. 211).

Зауважимо, що в деяких східних культурах **мовчання** є виявом мудрості, розуму, розсудливості, облігаторним складником спілкування (Холоденко, 2018, с. 246) та .

У художньому тексті **мовчання** є структуротворчим елементом із низкою функцій у тому числі продукування лакун, розширення багатозначності висловлювання, художність, залучення читача в текст (Яремко, 2012, с. 101), **усамітнення** – засобом психологічної характеристики персонажа, його стосунків із лінгвоспільнотою, його оцінно-емоційним ставленням до значущих для нього подій (Лісова, 2011, с. 60–62) та шляху як особливого досвіду, що зв'язує між собою різні онтології і є джерелом нових (Касавин, 1997, с. 79).

Мовчання кваліфікуємо на три типи: **колективне, індивідуальне, образне**.

Репрезентантами **колективного мовчання** постають: двоє сліпих, що

а) йшли за Ісусом *Da wurden ihre Augen geöffnet. Jesus aber befahl ihnen: nehmt euch in acht! Niemand darf das erfahren. Doch*

sie gingen weg und erzählten von ihm in der ganzen Gegend (Matthäus, 9: 30–31);

б) сиділи при дорозі з Єрихону *Die Leute aber wurden ärgerlich und befahlen ihnen zu **schweigen*** (Matthäus, 20: 31);

уці хворі, що пішли вслід за Ісусом *Viele folgten ihm, und er heilte alle Kranken. Aber er **verbot ihnen** in der Öffentlichkeit von ihm **zu reden*** (Matthäus, 12: 16);

учні Ісуса

а) подорожуючі *Dann befahl er den Jüngern, **niemand zu sagen**, daß er der Messias sei* (Matthäus, 16: 20), *Jesus ging mit seinen Jüngern in die Dörfer bei Cäsarea Philippi. [...]. Simon Petrus antwortete ihm: Du bist der Messias! Doch er **verbot ihnen, mit jemand über ihn zu sprechen*** (Markus, 8: 27, 29 – 30);

б) три улюблені – Петро, Яків, Іван *Während sie den Berg hinabstiegen, gebot er ihnen Jesus: **Erzählt niemand** von dem, was ihr gesehen habt* (Matthäus, 17: 9), *Während sie den Berg hinabstiegen, **verbot er ihnen, irgend jemand zu erzählen**, was sie gesehen hatten, bis der Menschensohn von den Toten auferstanden sei* (Markus, 9: 9) (мовчання триватиме до воскресення Ісуса з мертвих), *Die **Jünger schwiegen** jedoch über das, was sie gesehen hatten, und **erzählten in jenen Tagen niemand davon*** (Lukas, 9: 36) (мовчання тривало кілька днів);

в) прибулі до Капернауму *Sie kamen nach Kafarnaum. [...]. Worüber habt ihr unterwegs gesprochen? **Sie schwiegen**, denn sie hatten unterwegs miteinander darüber gesprochen, wer (von ihnen) der Größte sei* (Markus, 9: 34);

садукеї *Als die Pharisäer hörten, daß Jesus die Sadduzäer **zum Schweigen gebracht hatte**, kamen sie (bei ihm) zusammen* (Matthäus, 22: 34);

фарисеї *Was ist am Sabbat erlaubt: Gutes zu tun oder Böses, ein Leben zu retten oder es zu vernichten? **Sie schwiegen*** (Markus, 3: 4);

натовп, що привів до Ісуса глухонімого *Jesus **verbot ihnen, jemand davon zu erzählen**. Doch je mehr er es ihnen verbot, desto mehr machten sie es bekannt* (Markus, 7: 36).

Активатори колективного мовчання – Ісус, натовп, учні. Найбільш активний з-поміж них – Ісус.

Зцілюючи сліпих, біснுவатих, численних хворих, Він забороняв їм розповідати про Свій дар. Заборона, як правило, перед-

бачає «запобігання здійснення небажаної дії чи припинення такої» (Глушук-Олея, 2016, с. 41).

Парадоксально, але що суворіше була заборона, то ширшою була географія. Тобто поняття «заборона» перегукується із поняттям «реклама». Реклама, як відомо, інформує «про нові товари і послуги, популярні в суспільстві». Її мета – спонукати адресата до діяльності (Цупікова, 2020, с. 224), вплинути на нього психологічно й емоційно (Кутуза, 2006, с. 286–287), залучити до співпраці (Македонова, 2017, с. 5).

З другого боку, поняття «заборона» збігалось із поняттям «тимчасового табу». Побачивши на горі зовнішньо «зміненого», «іншого», «нового» Ісуса, учні перелякались. Ісус заборонив їм розповідати про побачене до тих пір, поки Він не воскресне. Пережита подія, пережитий страх стають механізмами збереження нової таємниці, нового досвіду, нових знань.

Примусове мовчання садукеев і фарисеев ґрунтується на знаннях Законів та традицій. Все, що виходить за межі останніх, лякає сектантів не менше, ніж «тимчасове табу» учнів Ісуса.

Добровільне мовчання учнів корелює з етикою та мораллю.

Взагалі **колективне мовчання** можна диференціювати на два основні різновиди: навмисне (учні Ісуса) та сказуване (Ісус, натовп, учні). Навмисне мовчання має іллокутивну силу, сказуване – перлокутивний ефект (Вашталова, 2010, с. 143–144). Іллокутивна сила – «значення висловлювання, що вказує на те, як його потрібно сприймати» (Сусов, 2009, с. 234), перлокутивний ефект – реакція на відповідний мовленнєвий акт (Аполонова, 2021, с. 5). Іллокутивну силу виявляємо через метафоричне словосполучення *der Größte sei* та заперечні синтаксичні конструкції, що містять у своїй структурі дієслова мовлення *niemand zu sagen, daß er der Messias sei; Doch er verbot ihnen, mit jemand über ihn zu sprechen; Erzählt niemand von dem, was ihr gesehen habt; verbot er ihnen, irgend jemand zu erzählen, was sie gesehen hatten; erzählten in jenen Tagen niemand davon*, перлокутивний ефект – через мовчання адресатів. Їх згода на виконання дії зумовлена соціальними та духовними чинниками: соціальні чинники апелюють до Адресанта як шляхетної Людини з роду Давидового, Учителя, непересічної Особистості, духовні чинники пов'язані з Адресантом як Месією, Сином Божим, Господом, Пророком, Боголюдиною, Батьком вірян.

Індивідуальне мовчання зводимо до хворого певною хворобою (проказа, психічний розлад, вади зору або здатності говорити), філософського ніхто, Боголюдини, апостола Петра, священика Захарія.

Наприклад:

прокажений *Jesus aber sagte zu ihm: Nimm dich in acht! Erzähl niemand davon, sondern geh, zeig dich dem Priester und bring das Opfer dar, das Mose angeordnet hat* (Matthäus, 8: 4);

німий біснுவатий *Er trieb den Dämon aus, und der Stumme konnte reden* (Matthäus, 9: 33), *Als der Dämon den Stummen verlassen hatte, konnte der Mann reden* (Lukas, 11: 14);

сліпий і німий біснуватий *Damals brachte man zu ihm einen Besessenen, der blind und stumm war. Jesus heilte ihn, so daß der Stumme wieder reden und sehen konnte* (Matthäus, 12: 22);

сліпий Вартимей *Viele wurden ärgerlich und befahlen ihm zu schweigen* (Markus, 10: 48);

ніхто (із фарисеїв) *Niemand konnte ihm darauf etwas erwidern* (Matthäus, 22: 46);

Ісус *Willst du nichts sagen zu dem, was diese Leute gegen dich vorbringen? Jesus aber schwieg* (Matthäus, 26: 62–63); *Er aber antwortete ihm auf keine einzige Frage, so daß der Statthalter sehr verwundert war* (Matthäus, 27: 14);

учень Ісуса Петро *Er wußte nämlich nicht, was er sagen sollte; denn sie waren vor Furcht ganz benommen* (Markus, 9: 6);

Захарій *Aber weil du meinen Worten nicht geglaubt hast, die in Erfüllung gehen, wenn die Zeit dafür da ist, sollst du stumm sein und nicht mehr reden können, bis zu dem Tag, an dem all das eintrifft* (Lukas, 1: 20).

Із наведених прикладів зрозуміло, що різновиди **індивідуального мовчання** еквівалентні різновидам **колективного мовчання** – скаузоване (прокажений, німий, сліпий і німий біснуватий, сліпий Вартимей, Захарій) та навмисне (Петро, ніхто).

Парадигма активаторів **індивідуального мовчання** дещо ширша, ніж колективного, відповідно – Ісус, люди, намісник, Ангел Господній.

Домінує Ісус. Він забороняє вербальне мовлення, але радить відвідати священика й принести жертву, відповідно до Закону Мойсея. Ісус споглядає результат зцілення та вербальне мовлення зціленого.

Заперечення індивідуального мовчання проілюстровано в прикладі *Sogleich öffneten sich seine Ohren, seine Zunge wurde von ihrer Fessel befreit, und er konnte richtig reden* (Markus, 7: 35). Метафоричне визначення **мовчання** відображено двочленною пасивною формою у минулому часі (імперфект) *Zunge wurde von ihrer Fessel befreit* «язик звільнився від своїх пут» та прокомен-товано активною формою з модальним дієсловом у минулому часі, де підмет є особою чоловічої статі в однині *er konnte richtig reden* «він зміг говорити по-справжньому».

Образне мовчання збігається з індивідуальним мовчанням за формою – негативна синтаксична конструкція *wußte nichts zu sagen* і відрізняється за змістом – негативне оцінно-емоційне ставлення до адресанта *wie konntest du hier ohne Hochzeitsgewand erscheinen? Darauf wußte der Mann nichts zu sagen* (Matthäus, 22: 12).

Образ мовчання у притчі про весільних гостей побудовано на основі епітета *Hochzeitsgewand*, метафори *erscheinen*, градації заперечення *ohne – nichts*, алітерації та асонансу. Алітерація вказує на м'якість природи комунікантів (приголосний *n* уживають 10 разів), конфлікт через традиції (приголосний *t* уживають 5 разів), помірний рух конфлікту (приголосний *r* уживають 4 рази), асонанс ілюструє відкриту неприязнь господаря до гостя (редукований *e* уживають 6 разів).

Прототипову концептуальну схему **МОВЧАННЯ Є НЕЗНАННЯ** конкретизує епітет *весільний*, розширює метафора зі значенням межі світла, спеціалізує градація заперечення, що надає негативної конотації суб'єкту образу мовлення та трансформує базову концептуальну метафору у її варіант **ВЕСІЛЬНЕ МОВЧАННЯ Є ТЕМРЯВА**.

Темряву інтерпретують як частину Безодні, компонент творчого начала, що породжує життя у Всесвіті (Маковський, 1996, с. 330). У цьому контексті **ВЕСІЛЬНЕ МОВЧАННЯ** співмірне новій формі матерії з високочастотною вібрацією.

Аналізуючи семантику **колективного, індивідуального або образного мовчання**, не можна не помітити, що наведені приклади поєднують заперечення. Воно характеризує потенційну людину *Niemand, niemand, mit jemand*, її мовлення *nicht reden, sprechen, Erzählt, erzählen, erwidern*, мислення *erfahren*, інтелект і уміння *wußte*.

Фізичний стан людини, що мовчить, утілено предметно на тлі біологічної статі й одиничності *der Stumme, den Stummen*, дієво *schweigen*, комбіновано: оцінно-дієво *blind und stumm war*.

Сталі й вільні словосполучення у минулому часі (плюсквам-перфект, імперфект) містять семи: ‘мовчання’, ‘заперечення’, ‘насилля’, ‘заборона’, ‘почуття невдоволення’.

Наприклад:

стале словосполучення *zum Schweigen gebracht hatte* вживають у прямому значенні на позначення «авторитарного стилю» спілкування «змусив когось замовкнути», в переносному – для позначення грубої манери спілкування «затулив комусь рота»; «авторитарний стиль» Ісуса торкається моменту мовлення із садукееями й продовжується під час спілкування з фарисеями (Андріїв, 2021, с. 8–9);

вільне словосполучення *antwortete auf keine einzige Frage* «не відповів на жодне з поставлених питань» містить стратегію неввічливості, прихованої образи (Форманова, 2019, с. 228).

Так само, як і любов, мовчання охоплює більшою мірою речення, меншою слова й словосполучення.

Наприклад:

речення виражає

I. заборону об’єктивації

- а) мисленнєвого процесу *Niemand darf das erfahren*;
- б) предмету розмови перед широким загалом *Aber er verbot ihnen in der Öffentlichkeit von ihm zu reden; Doch er verbot ihnen, mit jemand über ihn zu sprechen; Jesus verbot ihnen, jemand davon zu erzählen*;
- в) ідентифікації особистості *Dann befahl er den Jüngern, niemand zu sagen, daß er der Messias sei*;
- г) сенсорного процесу *Erzählt niemand von dem, was ihr gesehen habt*;
- г) сенсорного процесу до певного терміну *Während sie den Berg hinabstiegen, verbot er ihnen, irgend jemand zu erzählen, was sie gesehen hatten, bis der Menschensohn von den Toten auferstanden sei*;

д) контакту з іншими людьми впродовж кількох днів *und erzählten in jenen Tagen niemand davon*;

II. наказ об’єктивації спілкування

Die Leute aber wurden ärgerlich und befahlen ihnen zu schweigen; Viele wurden ärgerlich und befahlen ihm zu schweigen;

III. виважену реакцію на заборону об'єктивації думки

Als die Pharisäer hörten, daß Jesus die Sadduzäer zum Schweigen gebracht hatte, kamen sie (bei ihm) zusammen;

IV. пораду

Nimm dich in acht! Erzähl niemand davon, sondern geh, zeig dich dem Priester und bring das Opfer dar, das Mose angeordnet hat

VI. обмеження

а) теми розмови

Niemand konnte ihm darauf etwas erwidern;

б) вираження думки через пережитий страх

Er wußte nämlich nicht, was er sagen sollte; denn sie waren vor Furcht ganz benommen;

в) здібностей мовлення впродовж відносно тривалого часу

Aber weil du meinen Worten nicht geglaubt hast, die in Erfüllung gehen, wenn die Zeit dafür da ist, sollst du stumm sein und nicht mehr reden können, bis zu dem Tag, an dem all das eintrifft;

VII. незнання, невміння вести розмову

Darauf wußte der Mann nichts zu sagen.

Слова називають а) процес мовчання *schwiegen* і б) суб'єкт мовчання *der Stumme, den Stummen*.

Мовчання пов'язане з **усамітненням** *Nachdem er sie weggeschickt hatte, stieg er auf einen Berg, um in der Einsamkeit zu beten. Spät am Abend war er immer noch allein auf dem Berg* (Matthäus, 14: 23).

Маркерами **усамітнення** є словосполучення *stieg auf einen Berg, in der Einsamkeit, Spät am Abend, war allein, immer noch, auf dem Berg*.

Семантика наведених словосполучень інформує про самотійний рух та локалізацію у вертикальному «освоєному» просторі, кількість, час (пізно ввечері), стани а) фізичний, б) психічний. Інакше кажучи, обов'язковими компонентами усамітнення є форми та енергія існування фізичної матерії (Кондаков, 1975, с. 422).

Усамітнення поділяємо умовно на колективне й індивідуальне. Проте пріоритетним є індивідуальне усамітнення (див. приклади нижче).

Колективне усамітнення є швидше виключенням, ніж нормою.

Наприклад:

учні Ісуса, щоб поспілкуватися з Учителем без свідків, зважуються на **колективне усамітнення** *Als er auf dem Ölberg saß, wandten sich die Jünger, die mit ihm allein waren, an ihn und fragten: Sag uns, wann wird das geschehen, und was ist das Zeichen für deine Ankunft und das Ende der Welt?* (Matthäus, 24: 3).

Тобто цей тип **усамітнення** є механізмом організації конфіденційної розмови, що потребує обмеженого соціального та психологічного простору для розв'язання суто приватних або секретних завдань/питань.

Стосовно **індивідуального усамітнення**, то воно багатопланове і розмаїте:

від спілкування Учителя зі Своїми учнями *Die Apostel kamen zurück und erzählten Jesus alles, was sie getan hatten. Dann nahm er sie beiseite und zog sich in die Nähe der Stadt Betsaida zurück, um mit ihnen allein zu sein* (Лукas, 9: 10) до розмови з Богом *In aller Frühe, als es noch dunkel war, stand er auf und ging an einen einsamen Ort, zu beten* (Маркус, 1: 35);

від локалізації віддалених міст *er hielt sich nur noch außerhalb der Städte an einsamen Orten auf* (Маркус, 1: 45) до локалізації віддаленого хутора *Schick die Menschen weg, damit sie in die umliegenden Dörfer und Gehöfte gehen, dort Unterkunft finden und etwas zu essen bekommen; denn wir sind hier an einen abgelegenen Ort* (Лукas, 9: 12);

від методу авторської подачі концепції Царства Небесного *Er redete nur in Gleichnissen zu ihnen; seinen Jüngern aber erklärte er alles, wenn er mit ihnen allein war* (Маркус, 4: 34) до віддаленого місця

а) перепочинку *Da sagte er zu ihnen: Kommt mit an einen einsamen Ort, wo wir allein sind, und ruht ein wenig aus* (Маркус, 6: 31);

б) «перезавантаження» *Bei Tagesanbruch verließ er die Stadt und ging an einen einsamen Ort. Aber die Menschen suchten ihn, und als sie ihn fanden, wollten sie ihn daran hindern wegzugehen* (Лукas, 4: 42);

в) відновлення енергії *Sie alle wollten ihn hören und von ihren Krankheiten geheilt werden. Doch er zog sich an einen einsamen Ort zurück, um zu beten* (Лукas, 5: 15–16);

від місцевості, що межує з водною поверхнею *Sie fuhren also mit dem Boot in eine **einsame Gegend**, um allein zu sein* (Маркус, 6: 32) до координат місця знаходження у фізичному просторі *Der Ort ist **abgelegen**, und es ist schon spät* (Маркус, 6: 35);

від кількості осіб, що залишилися на суходолі *Spät am Abend war das Boot mitten auf dem See, er aber **war allein** an Land* (Маркус, 6: 47) до кількості осіб, що переміщуються технічним засобом водною поверхнею *Und er **verließ sie**, stieg in das Boot und fuhr ans andere Ufer* (Маркус, 8: 13);

від табування

а) прокладання маршруту самостійного руху землею поверхнею *Von dort brach Jesus auf und kam nach Judäa und in das **Gebiet jenseits des Jordan*** (Маркус, 10: 1);

б) емоційного стану *Und er **ging ein Stück weiter**, warf sich auf die Erde **nieder** und betete* (Маркус, 14: 35);

в) змісту молитви *Und er **ging wieder weg** und betete mit den **gleichen Worten*** (Маркус, 14: 39);

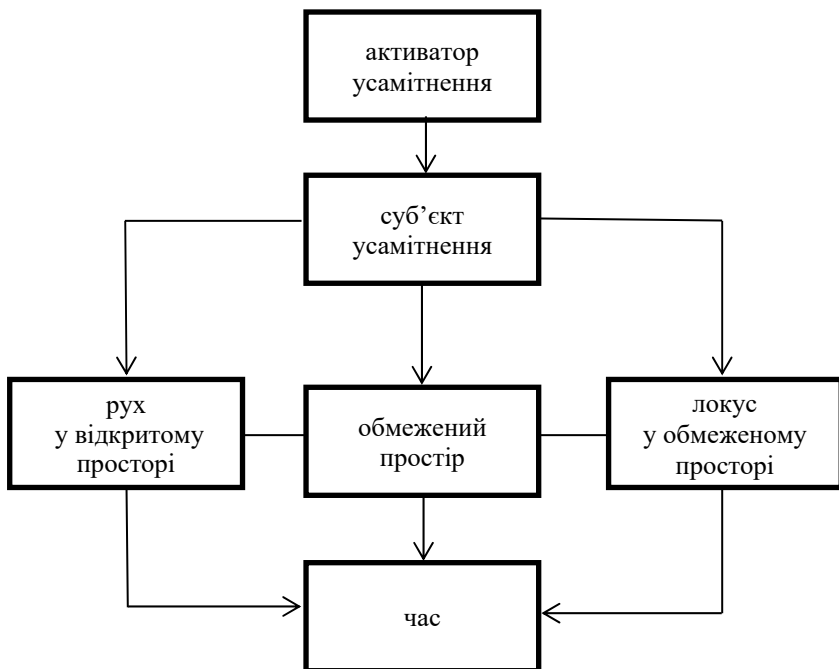
г) місця молитви *In diesen Tagen ging er auf einen Berg, um zu beten. Und er **verbrachte die ganze Nacht im Gebet zu Gott*** (Лукас, 6: 12) до способу молитви в часі й просторі *Jesus betete einmal in der **Einsamkeit**, und die Jünger waren bei ihm* (Лукас, 9: 18);

від містики *Als aber die Stimme erklang, **war Jesus wieder allein*** (Лукас, 9: 36) до сакралізації *Jesus wandte sich an die Jünger und sagte zu ihnen **allein**. Selig sind die, deren Augen sehen, was ihr seht* (Лукас, 10: 23) та виміру спокуси *Dann **entfernte er sich von ihnen ungefähr einen Steinwurf weit**, kniete nieder und betete* (Лукас, 22: 41).

У наведених прикладах **індивідуальне усамітнення** тотожне проникненню в інше, паралельне буття, де продукується природна мудрість, формуються чисті й добрі думки та емоції (Сидоренко, 1992, с. 98).

Компоненти узагальненого **усамітнення** зображено схематично на рисунку (рис. 2.10.1).

Відповідно до рис. 2.10.1, компоненти узагальненого **усамітнення** охоплюють лише зовнішні чинники: активатор усамітнення, суб'єкт усамітнення, рух, простір (відкритий/обмежений), локус в обмеженому просторі, час.

**Рис. 2.10.1. Компоненти усамітнення,
за Matthäus, Markus, Lukas**

Активатори узагальненого **усамітнення** – нові знання (Вознесіння Ісуса, кінець світу), діяння учнів, молитва, хворий на проказу, нічліг і їжа, Царство Небесне, втома, велика кількість хворих на різні хвороби, час (відрізок доби (ніч), закінчення промови в храмі), фарисеї, зміст молитви, зустріч із великими Пророками (Мойсеєм, Іллею). Тобто **усамітнення** можна пояснити трьома типами активації: когнітивною (нові знання, діяння учнів, молитва, Царство Небесне, зміст молитви, зустріч із великими Пророками (Мойсеєм, Іллею)), афективною (хворий на проказу, нічліг і їжа, втома, велика кількість хворих на різні хвороби), сенсорно-перцептивною (час, фарисеї) (Турбан, 2020, с. 90–93).

Аналізуючи мовні одиниці **усамітнення**, констатуємо кількісну перевагу речень над словосполученнями та словами. Цей факт може вказувати як на процес переходу категорії **усаміт-**

нення до концепту **УСАМІТНЕННЯ**, так і на формування поняття «усамітнення» (Башманівська, 2015, с. 27). **Речення** вживають для розповіді або опису

а) вихідного й кінцевого пунктів невербальної поведінки усамітнення *Von dort brach Jesus auf und kam nach Judäa und in das Gebiet jenseits des Jordan;*

б) невербально-вербальної емоційної поведінки усамітнення *Und er ging ein Stück weiter, warf sich auf die Erde nieder und betete;*

в) повтору невербально-вербальної емоційної поведінки усамітнення *Und er ging wieder weg und betete mit den gleichen Worten;*

г) тривалості невербально-вербальної емоційної поведінки усамітнення *In diesen Tagen ging er auf einen Berg, um zu beten. Und er verbrachte die ganze Nacht im Gebet zu Gott;*

г) послідовності невербально-вербальної емоційної поведінки усамітнення *Dann entfernte er sich von ihnen ungefähr einen Steinwurf weit, kniete nieder und betete.*

Словосполучення номінують а) оцінку об'єкта усамітнення 1.1 одиничного *einsamen Ort, einen abgelegenen Ort, eine einsame Gegend, ist abgelegen*, 1.2 множинного *an einsamen Orten*, б) властивість дії *in der Einsamkeit* та позначають а) психічний стан усамітнення *allein waren, allein sein, allein war, allein sind*; б) повтор психічного стану усамітнення *war wieder allein*, **слова** називають а) віддалення суб'єкта від «елітарного» прошарку населення з негативною оцінкою *verließ* та б) спосіб мовлення *allein*.

ЕМОЦІЇ У СВЯТІЙ ЄВАНГЕЛІЇ ВІД ІВАНА

3.1. Основні риси Святої Євангелії від Івана

Однією з основних рис Святої Євангелії від Івана є **образний виклад історичного матеріалу**. Так, на тричі повторене питання священників і Левітів з Єрусалиму *wer bist du?* «хто ти?» Іван відповідає: (1) *Ich bin nicht der Messias*. (1) «Месія – не я», (2) *Ich bin es nicht*. (2) «Я – ніякий не Ілля», (3) *Ich bin die Stimme, die in der Wüste ruft: Ebnet den Weg für den Herrn* (Johannes, DER EPILOG, 1: 19, 23). (3) «Я – **Голос, що** кличе в пустелі: 'Прокладіть дорогу Господові!'».

Формуючи свій образ, свою самопрезентацію, Іван заперечує функцію (*nicht der Messias*) (1), власне ім'я великого Пророка (*es nicht*) (2) і водночас стверджує функцію частини людського тіла (*die Stimme*), її локалізацію у фізичному просторі (*in der Wüste*) та духовний зміст своєї думки (*Ebnet den Weg für den Herrn*) (3).

Стандартність метафори нейтралізовано частковим і повним протиставленням: концепти МЕСІЯ і ГОЛОС протиставлені частково, концепти ПРОРОК і ГОЛОС – повною мірою. Змодельований образ дискредитує Пророка Ісаю, посланців і фарисеїв.

(1) і (2) висловлювання репрезентують прості образи – образ-метафору (1) «рятівник» і образ-метонімію (2) «малий пророк», (3) висловлювання ілюструє складний образ – образ-параболу «самотній крик у духовно зміненому просторі» (Белехова, 2009, с. 285–286).

Нагадаємо, що метафора, метонімія і параболою мають різні асоціативні основи: метафора – парадигматичні, метонімія – синтагматичні, параболою – епідигматичні, відповідно (Огуй, 2000, с. 11). Завдання метафори – розкрити сутність предмета, завдання метонімії – ідентифікувати ціле через частину (Чендей, 2016, с. 245–246), завдання параболи – увиразнити семантику образу предмета (Белехова, 2018, с. 61). Метафорам передбачає пересув у значенні, метонімія – у референції, параболою – у рефлексії.

Образ слова в Івана має сакральний підтекст, що послідовно розгортається від філософського начала через перебування поблизу уявної надприродної істоти, яка створила світ і керує ним та вчинками людей до власне самої істоти *Im Anfang war das Wort, und das Wort war bei Gott, und das Wort war Gott* (Johannes, DER PROLOG, 1: 1).

З другого боку, слово є Творцем усього живого, фізичною Енергією – основою життя людини (Плахотнюк, 2012, с. 192). Воно не вкладається в рамки сучасних лінгвістичних понять, розцінюється як метафора мови і мовлення, маркер Святого Духу, генетичний ключ кожної мовної особистості (Мазур, 2001, с. 63).

«Мовлене» слово Івана є невід’ємною частиною вербалізованого предмета, його знаком або символом (Білоус, 2011, с. 161; Schröder, 2021). Через слово він презентує й протиставляє себе іншим євангелістам, людям, народів та свідчить про Просвітлену Людину в прямому й переносному розумінні слова – Ісуса (Johannes, DER PROLOG, 1: 6–9) (Борисова, 2006, с. 186).

Його СЛОВО є не тільки засобом характеристики СВІДКА, а й дзеркалом його душі (Романова, 2018, с. 63), візиткою **МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ** (Трифонов, 2008, с. 305), обранної і освяченої Богом Отцем (Безпалова, 2015, с. 16).

Авторитет такої Мовної Особистості в колі вірян чи тих, хто прагне стати ними, не піддається виміру (Дудик, 2005, с. 110). Мовна Особистість точно віддзеркалює наявні суспільні суперечності, «що виражаються й в проекції на функціонування мови, її застосування (Космеда, 2012, с. 259). Вона вмє будувати та користуватися текстами різних типів, стилів і жанрів (Кратасюк, 2012, с. 276). Зацікавленість опозиціонерів у дескредитації авторитетної Мовної Особистості виходить за межі норм (Бахтин, 1979, с. 305). У річищі соціоніки мовлення євангеліста Івана можна кваліфікувати умовно як ідеальне. Ідеаліст прагне до ідеальних рішень, гармонії, «однаково цінує чіткі дані й теорію», концентрує свою увагу «на питаннях моралі і моральності, добра і зла, мотивів вчинків осіб, психологічних проблем людей» (Чернега, 2020, с. 40).

Книга Івана – своєрідне досьє, документ, що містить факти й нічого крім фактів (Маценка, 2012, с. 252–253).

Зрозуміло, що стиль викладу фактів повинен відповідати правовим нормам: ретельний, виважений добір кожної мовної одиниці, кожного її значення (Старченко, 2005, с. 39–40), адже неточний вибір навіть одного слова може призвести до фальсифікації свідчення та помилок (Загнітко, 2005, с. 196). Виявлено терміни споріднених і неспоріднених галузей, широку парадигму синтаксичних конструкцій та стилістичних засобів.

Терміни – спеціальні слова й словосполучення, що означають поняття в межах певної галузі (Махачашвілі, 2008, с. 30).

Для зручності порівняння унаочнимо галузі та їх терміни в таблиці (табл. 3.1.1).

Таблиця 3.1.1

Система термінів, за Johannes, DER PROLOG, 1: 1–18

Назва галузі	Приклади	Примітки
філософія	<i>*Im Anfang</i> «споконвічно», <i>das Leben</i> «життя», <i>der Mensch</i> «людина», <i>die Welt</i> «світ»	реєстр назв галузей – за появою у тексті, приклади – за німецьким алфавітом, знак «*» – переклад наш. – Н.Р.
лінгвістика	<i>der Name</i> «ім'я», <i>das Wort</i> «слово»	
релігія	<i>glauben</i> «вірити», <i>Gott</i> «Бог», <i>*Kinder Gottes</i> «духовні люди», <i>*der Vater</i> «Отець Небесний»	
філологія	<i>*das Licht der Menschen</i> «просвітництво людей»	
фізика	<i>die Finsternis</i> «темрява», <i>das Licht</i> «світло»	
етика	<i>*die Herrlichkeit</i> «благодать», <i>die Wahrheit</i> «правда»	
біологія (фізіологія)	<i>das Blut</i> «кров», <i>Fleisch</i> «плоть», <i>das Herz</i> «серце»	
психологія	<i>*Willen</i> «бажання»	
право	<i>das Gesetz</i> «закон», <i>Macht</i> «влада», <i>Zeuge</i> «свідок», <i>Zeugnis</i> «показання»	

Кількість галузей становить близько 10 реєстрів : філософія, лінгвістика, релігія, філологія, фізика, етика, біологія (фізіологія), психологія, право. Сильні позиції посідають філософія і право. Загальна кількість аналізованих термінів відносно презентабельна – 23 лексеми. Виокремлюємо умовно три підгрупи

галузей на хронологічній вісі: 1) «старі»; 2) «нові»; 3) «маргінальні». «Старими» вважаємо галузі, що містять від 3-х термінів і вище: філософія, релігія, право (по 4 терміни), біологія (3 терміни), «нові» галузі представлено одним терміном: філологія, психологія, до «маргінальних» галузей входять лінгвістика, фізика, етика, що мають по два терміни.

За ознакою смислового наповнення термінів виділяємо усталені й неусталені термінологічні системи галузей: до усталених термінологічних систем належать: лінгвістика, фізика, біологія, право, до неусталених – філософія, релігія, філологія, етика, психологія.

Урахування термінів у всіх частинах Євангелії від Івана, звісно, виявить інші класифікації.

Парадигму синтаксичних конструкцій визначаємо на основі їхньої будови (Langacker, 1999, с. 11–12). Прості речення мають одну граматичну основу, складні – дві або більше, відповідно. Ускладнене речення або період містить дві частини, що зіставляються за змістом. У межах кожної із частин може бути кілька складних речень (вибір прикладів – довільний – Н. Р.) (табл. 3.1.2).

Довжина речень відображає ритм або динаміку руху (емоційної) думки адресанта (Pieper, 1979, с. 50). Що довше речення, то розлогіша думка й/або інтенсивніша емоція (Wells, 1970, с. 298).

Таблиця 3.1.2

Зразки типових синтаксичних конструкцій, за Johannes, DER PROLOG, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN

Структура речення	Приклади
просте	<i>Im Anfang war es bei Gott.</i>
складне: паратак-сис	<i>In ihm war das Leben, und das Leben war das Licht der Menschen.</i>
складне: гіпотак-сис	<i>Wir müssen denen, die uns gesandt haben, Auskunft geben.</i>
ускладнене (період)	<i>Jesus aber vertraute sich ihnen nicht an, denn er kannte sie alle und brauchte von keinem ein Zeugnis über den Menschen; denn er wußte, was im Menschen ist</i>

У наведених у табл. 3.1.2 прикладах напівжирно виділено:

- сполучник сурядності *und*, що поєднує два прості речення у паратакис *In ihm war das Leben i das Leben war das Licht der Menschen* (Адмони, 1955, с. 212);

- підрядне означальне речення *die uns gesandt haben*, що підпорядковується головному реченню й характеризує його додаток *denen* (Гульга, 1971, с. 152);

- другу частину періоду *denn er wußte, was im Menschen ist*, що складається з гіпотаксису – підрядного речення додатку (Smeretschansky, 1981, с. 275–278).

Синтаксичний план аналізованих речень відображає категоризацію Ідеального (духовного) та земного (матеріального) світу (Кондратенко, 2008, с. 214). Ідеальний світ – лінійний та цілісний, земний – пунктирний та членований.

Дієві стилістичні засоби в текстах рецензованої Євангелії – анафора, антитеза, градація, еліпс, інверсія, метафора, метонімія, паралелізм, повтор, порівняння, риторичні питання, риторичні звертання тощо (Зеленько, 2005, с. 197–198).

Наведемо кілька прикладів.

У стверджувально-заперечному висловлюванні *Er war in der Welt, und die Welt ist durch ihn geworden, aber die Welt erkannte ihn nicht* (Johannes, DER PROLOG, 1: 10) трапляються лексичний **повтор** *Er, ihn2, Welt3* і **синеكدоха** *durch ihn geworden, die Welt erkannte nicht*;

у заперечно-стверджувальному висловлюванні *Allen aber, die ihn aufnahmen, gab er Macht, Kinder Gottes zu werden, allen, die an seinen Namen glaubten, die nicht aus dem Blut, nicht aus dem Willen des Fleisches, nicht aus dem Willen des Mannes, sondern aus Gott geboren sind* (Johannes, DER PROLOG, 1: 12–13) спостерігаємо авторське переосмислення семантики термінів *Macht, Namen, Kinder, Willen, Blut, Fleisch* та розширення *aus Gott*, відповідно, або метафору й метонімію. Зокрема *Macht* означає «можливість», *Namen* «віра», *Kinder* «духовні люди», *Willen* «вияв бажання», *Blut* «родичі», *Fleisch* «форма матерії», *aus Gott* «від Творця». Наведені вище значення терміни отримують у новому для них контексті – духовно-правовому (Карпіловська, 2005, с. 143). Під духовно-правовим контекстом розуміємо закінчений за змістом уривок тексту, в якому синтезовано морально-етичні та правові принципи певної лінгвоспільноти.

Формуванню стилістичного забарвлення термінів сприяє, очевидно, й те, що в християнській свідомості Бог і Ісус є Ідеалами, Взірцями, Еталонами поведінки, а люди – грішними. Проте, можливо, до такого сприйняття Бога, Ісуса і людей додалася й перемислена семантика *das Licht* (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 710).

Не менш потужною є і синонімія *Allen, die*, яку Євангеліст уживає в аналізованому висловлюванні (Жовтобрюх, Кулик, 1972, с. 27). Синонімія – результат семантичних, стилістичних і стильових відношень (Красножан, 2008, с. 221). Одне й те ж саме поняття отримує паралельні назви, якщо воно формується або є новим, або запозиченим із іншої мови (Пруткая, 2008, с. 264–265; Тропина, 2008, с. 310). Критерії синонімічності корелюють із предметом та методологією дослідження.

Ми підтримуємо думку тих учених, що акцентують увагу на семантичному й сигніфікативному аспектах лексичного значення синонімів (Евгеньева, 1970, 1, с. 5–14).

Класифікації синонімів висвітлено в спеціальних дослідженнях (Єфремова, 2011, с. 112–113; Heusinger, 2004, с. 184), тому не має необхідності їх наводити.

Синонім *die* звужує й конкретизує поняття «Alle» через принесення сем ‘розум, інтелект’, ‘Святий Дух’, акцентує відчуження Ісуса етнічною спільнотою, репрезентує неповноцінність бездуховного життя.

За допомогою різних стилістичних засобів і прийомів Іван рефлексує свій емоційний стан, своє прихильне ставлення до Бога, Ісуса й упереджене ставлення до людства, реалізує смисл духовної ієрархії: Бог – Ісус – людство (Buscha, 1989, с. 70). Він провіщає такі величні речі, що не можуть не викликати певних почуттів і емоцій в адресата.

3.2. Особливості структури Святої Євангелії від Івана

Рецензована Книга має недостатньо чітку структуру: вступна частина (DER PROLOG), три основні частини (DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU; DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN; DIE ERHÖHUNG JESU), 21 глава, розділи, заключна частина (DER EPILOG) і додаток (NACHTRAG ZUM EVANGELIUM).

Назви вступної, основних і заключної частин, глав, додатка викладено ініціальними буквами, відокремлено пробілом від основного тексту, вказано загальний обсяг глави або розділу арабськими цифрами.

Частини Книги відображено через напівжирно виділені арабські цифри.

В кінці кожного розділу (короткий коментар) і/або посилання на першоджерела.

Наприклад:

I DER PROLOG: 1, 1–18,

де *1* – номер глави, *1* – кількість підрозділів, *1–18* – обсяг віршів.

У кінці вступної частини або розділу підказка читачеві щодо достовірності тексту: *4: 5, 26; 8, 12 / 12: 1 Joh 3, 1f; Gal 3, 26 / 13: 3, 6; 1 Joh 5, 18/ 14; 1 Joh 1, 1–3 / 15: 1, 30; Mt 11, 3 / 18: Ex 33, 18. 20; 1 Joh 4, 12.20.*

Список умовних скорочень наведено в додатку I «*NAMEN UND ABRÜRZUNGEN*» до збірки (Die Bibel, 1993, с. 1413).

Графіка глав, розділів відрізняється від графіки частин розміром шрифту й пробілом (технічно ми відобразили її 12 шрифтом). Містить загальний обсяг віршів.

Наприклад:

у другій частині «*DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU*» першу главу «*DIE KENNZEICHNUNG DER PERSON UND DES AUFTRAGS JESU – DIE ANFÄNGE SEINES WIRKENS: 1, 19–4, 54*» розміщено ліворуч у три рядки з пробілом від основного тексту.

Розділ виділено напівжирним шрифтом, величина букв відповідає старим правилам німецької граматики: початок речення, іменники, власні назви пишуть з великої букви (Der Große Duden, 1990), через напівжирну двокрапку декларують арабськими цифрами обсяг без виділення, відмежовано пробілом від назви глави. Основний текст викладено за розділом без пробілу.

Наприклад:

Die Aussage Johannes⁹ des Täufers: 1, 19–28

[Текст].

Компоненти Книги – також гетерогенні. Приміром перша частина *DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU* складається 8-и глав, 12 розділів, друга – *DER ABSCHIED JESU VON SEINEN*

JÜNGERN і третя – *DIE ERHÖHUNG JESU* – з 2-х глав і 5-и і 3-х розділів, відповідно.

Хаотичними постають і розділи. Перший розділ другої глави є продовженням останнього розділу 8-о розділу першої частини, перший розділ першої глави третьої частини є продовженням останнього розділу третьої глави другої частини.

Рецензентка негативно сприймає розділи обсягом від 50 до 75 слів (*Jesus beim Paschafest in Jerusalem*: 2, 23–25, перша частина, 2 глава, перший розділ; *Jesus im Gebiet östlich des Jordan*: 10, 40–42, перша частина, 10 глава, шостий розділ; *Jesu Wort an Petrus*: 13, 36–38, друга частина, 13 глава, перший розділ).

Особливо відзначаємо органічний зв'язок між вступною частиною і першою частиною, між першою і другою та між другою і третьою частинами. До речі, Іван Хреститель, оцінюючи вагу гріха зрадника й судді – Понтія Пілата, вживає терміни а) політичні *Freund des Kaisers, König, Kaiser*, б) юридичні *kreuzigen, Richterstuhl* у тому числі двома мовами: грецькою *Lithostrotos* і гебрейською *Gabbata*, в) релігійні *Rüsttag des Paschafestes*, а також топоніми двома мовами грецькою *Schädelhöhe* і гебрейською *Golgota*. Мовні паралелі можуть виконувати кілька функцій: уникнення або усунення непрозорої семантики терміна / реалії, доповнення або розширення семантики терміна, збереження або кодифікація семантики терміна / реалії тощо (Лановик, 2006, с. 25).

З другого боку, автора рецензованої Книги можна вважати білінгвом (Ядловська, 2021, с. 237). Доведено, що білінгви мають більший обсяг сірої речовини в головному мозку (Olulade, Jamal, Коо, Perfetti, LaSasso, Rden, 2016, с. 3201), використовують більше мозкових ресурсів, застосовують дієвіші процеси для вирішення завдань, контролюють увагу під час вибору необхідної форми та значення від час комунікації (Bialystok, 2001), більш зрозуміло пояснюють своїм співрозмовникам нові поняття, краще розуміють, зберігають і цінують різні культури (Paradis, Genesee, Crado, 2001), швидше «відфільтровують» непотрібну інформацію під час прийняття рішень (Жаботинська, 2018, с. 17).

На думку Л.В. Щерби, змішана двомовність указує на засвоєння греки через гебрейську мову (Щерба, 1958, с. 42). Грецька

мова – мова розуму, гебрейська – мова серця (Лановик, 2006, с. 23). Поєднання двох мов або розуму й серця підводить нас до міркування про гармонію лінгвокультур, їх психологічну рівновагу.

На більш органічний зв'язок сподівалися при висвітленні проблеми зустрічі воскреслого Ісуса зі Своєю ученицею (*Die Erscheinung Jesu vor Maria aus Magdala*: 20, 11–18, третя частина, 20 глава, другий розділ). Маловірогідним є те, що згорьована жінка не злякалась двох Ангелів Господніх у гробі, не впізнала відразу голос Ісуса, не принесла ароматної олії для бальзамування Його тіла та зрозуміла нові поняття «зійти до Свого Отця», «йти до вашого Отця», «Бога вашого», «Мої брати», не кажучи вже про завдання – піти до братів Ісуса й розповісти, що бачила Господа.

Без перебільшення можна стверджувати, що Іван «прихильник» антропоцентризму та антропоморфізму, що пронизують його Твір від прологу до епілогу (Сердюк, 2018, с. 113).

Антропоцентризм Івана означає, що Ісус є центр Усесвіту та кінець земного гріховного світу, а також Носій нової свідомості та Транслятор духовної культури.

Наприклад:

Er antwortete ihnen: Ich taufe mit Wasser. Mitten unter euch steht der, den ihr nicht kennt und der nach mir kommt; ich bin nicht wert, ihm die Schuhe aufzuschnüren (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 1: 26–27).

Іван, що народився в гірській місцевості й був сповнений Духа Святого в утробі матері, сприймає Ісуса з благоговінням *steht der*, благодущністю *den ihr nicht kennt*, благістю *der nach mir kommt*, самоприниженням *nicht wert, ihm die Schuhe aufzuschnüren*.

Богобоязнь Івана маніфестовано займенниками а) відносними *der2, den*, б) особовими *ihm*. Відносні займенники вживають замість номенів *Бог, Господь*, антропоніма *Ісус*, особовий займенник – замість людини чоловічої статі, що не має рівних собі на Землі.

За допомогою аналізованих займенників Іван створює аналогію між трьома світами – матеріальним *Mitten unter euch*, ментальним *ihr nicht kennt* та ідеальним *nach mir kommt, bin nicht wert*, і підкреслює, що матеріальний і ідеальний світи опосередковуються ментальним світом (Петренко, 2008, с. 10).

У прикладі *Denn Gott hat seinen Sohn nicht in die Welt gesandt, damit er die Welt richtet, sondern damit die Welt durch ihn gerettet wird* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 17) Іван називає Ісуса Сином Божим *seinen Sohn*, висвітлює Його основне завдання через пасивну форму дієслова в теперішньому часі *gerettet wird*, де Ісус не виконує дію, а є її причиною *durch*. Зазвичай з прийменником *durch* уживають назви предметів і абстрактні поняття (Михайлова, Шендельс, 1977, с. 256). Той факт, що Ісус синонімічний предмету й абстрактному поняттю свідчить про формування психології давньої людини (Пауль, 1960, с. 35), розвиток її психіки (Ересько, 2008, с. 14), світогляд (Таранець, 1999, с. 17). У цьому випадку антропоцентризм Ісуса закарбовано словосполученнями *in die Welt* «у світ» і *die Welt richtet* «судити світ». Очевидною стає актуалізація семантичних бінарних опозицій Всесвіт – Земля, Бог – люди, життя – смерть, медіатором (центром) яких є Ісус (Іванов, Топоров, 1965, с. 63–65).

Присвійне вказування *seinen* репрезентує теоцентризм Ісуса: Він належить до найвищих істот сакрального походження *Gott* (WAHRIG, 2012, с. 434), Творців світу, об'єктів могутньої сили (LANGENSCHIEDT, 2019, с. 496), заперечення *nicht* і сполучник *sondern* реалізують антропоцентризм, відповідно: Бог настільки любить Своє творіння – людей, що жертвує заради їх порятунку власним єдинородним улюбленим Сином. На передній план виходять нові опозиції: «оцінка – почуття – емоції», «оцінка – чужий – свій», «оцінка – штучний – природний», «оцінка – множинний – одиничний», «оцінка – далекий – близький» (Селиванова, 2004, с. 26–29).

Антропоморфізм тісно пов'язаний з антропоцентричністю Ісуса або Івана, демонструє їхнє світосприйняття. Людськими властивостями наділяють: речовини (вино, хліб), абстрактні поняття (час, дух, свято, хвороба, мова а) письмова, б) усна, світло), предмети (двері), міста (Зіхар) тощо.

Наприклад:

вино на весілля прибуло *der Wein kam*, хліб сходить з неба *das Brot kommt vom Himmel herab*, час приходить *die Stunde kommt*, час ще не настав *Stunde war noch nicht gekommen*, дух не дали *der Geist war nicht gegeben*, Паска наближається *Das Pascha*

war nahe, хвороба відійде *Diese Krankheit wird nicht zum Tode führen*, написано (букв. «стоїть») в Писанні *in der Schrift stand*, голос пролунав (букв. «зійшов») із неба *kam eine Stimme vom Himmel*, світло прийшло *das Licht, das gekommen ist*, Я – двері вівцям *Ich bin die Tür zu den Schafen*, розташований (букв. «лежав») поблизу ділянки землі *Sychar bei dem Grundstück lag* тощо.

Істинність свідчень кодифікують лексичним повтором *Amen, amen*, правдивість пов'язують із просторовою орієнтацією (дорогою, шляхом) та моральною цінністю – «правий» (Черников, Перевозчикова, 2015, с. 147–148). Правий означає норму, або вказує на норму для наслідування (Иванов, Топоров, 1978, с. 228).

У **DER PROLOG** подано передісторію Світобудови та Ісуса Христа.

Першу частину *DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU* присвячено доказам щодо Ісуса як Особистості, Боголюдини, Месії, Вчителя, Цілителя душі й тіла та Сина Божого. Географія «гіперактивності» Ісуса починається і завершується в Кані Галілейській. Між початком і кінцем розташовуються міста Єрусалим і Сахар (Самарія). Найбільш цінним здобутком Ісуса впродовж цієї подорожі є **визнання самарян Його Спасителем світу**.

«Додаткові бонуси» отримує фольклор – прислів'я *Einer sät, und ein anderer erntet* і паралельний коментар останнього *Ich habe euch gesandt, zu ernten, wofür ihr nicht gearbeitet habt; andere haben gearbeitet, und ihr erntet die Frucht ihrer Arbeit* (Johannes, 4: 37–38).

У наведеному прислів'ї закарбовано осілий спосіб життя людства, рід його занять (землеробство), соціальні відносини (Таранець, 2009, с. 8). Проте коментар спрямовано на духовну працю, що не може не породжувати експресивності (Арделян, 2011, с. 14) і суб'єктивності розуміння (Годована, 2009, с. 54).

Експресивність ґрунтується на денотації та конотації дієслова *ernten*. Денотат релевантний збиранню врожаю (чогось), конотація пов'язана з позитивною раціональною оцінкою фізичної праці людей та негативною раціональною оцінкою жнеців, що перевіряють результат фізичної праці людей. Протистояння *ihr – andere, nicht gearbeitet habt – haben gearbeitet* зумовлює появу емоцій, що посилюють виразність аналізованого дієслова (Бойко, 2006, с. 100).

Духовна праця – нове поняття для учнів Ісуса, що не відповідає загальноприйнятим стандартам, існуючого роду занять. Сприймається ними як мета, поставлена Ісусом. Духовна праця не прив'язана до певного соціального статусу, не передбачає матеріального добробуту, підпорядкована Ісусовому вченню, має сакральний сенс (Федотова, Жукова, 2021, с. 44).

Друга частина *DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN* інформує про святкування Паски Ісусом зі Своїми учнями, викриття зрадника, Його нову заповідь – любов учнів один до одного *Liebt einander! Wie ich euch geliebt habe, so sollt auch ihr einander lieben*, що відмежовуватиме Ісусових учнів від учнів інших Учителів, метафоричну промову про Отця й Сина, Учителя і учнів, почуття абсолютної радості та прощальну молитву Ісуса до Бога (Отця Небесного).

Третя, заключна, частина *DIE ERHÖHUNG JESU* пов'язана зі стражданням і смертю Ісуса, Його воскресінням, зустріччю зі Своїми ученицями й учнями після воскресіння.

У лаконічних рядках *DER EPILOG* – два вірша із 46 слів формами – знаходимо повідомлення про дивовижні вчинки Ісуса як Месії, не описані в аналізованій Книзі.

Для повноти сприйняття Книги Іван включає допоміжний матеріал *NACHTRAG ZUM EVANGELIUM*, що ілюструє появу воскреслого Ісуса Своїм учням над Тиберійським озером (*Die Erscheinung des Auferstandenen am See*: 21, 1–14), розмову Ісуса із Симоном Петром щодо подальшого служіння Ісусові (*Das Wort des Auferstandenen an Petrus*: 21, 15–23) та заключне авторське слово щодо діянь Ісуса, опис яких світ не може вмістити *Schlußbemerkung der Herausgeber des Evangeliums*: 21, 24–25).

Наголосимо на Ісусових **одкровеннях**, зміст яких розкривається поступово: від озвучення одного з пунктів «Своєї Програми «Син Божий»» до причини Свого перебування на Землі.

Наприклад:

озвучення лише одного з пунктів «Своєї Програми»: Ісус, почувши від Нафанаїла – справжнього ізраїльтянина, що Він – Учитель, Син Божий, Цар Ізраїлів, пообіцяв йому й Пилипові засвідчити висловлену думку *Ihr werdet den Himmel geöffnet und die Engel Gottes auf- und niedersteigen sehen über dem Menschensohn* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU,

1: 51). «Ви побачите відкрите небо й Ангелів Господніх, що підіймаються і спускаються на Сина Людського»;

заперечення передчасності події щодо вияву Своєї сили: під час весілля в Кані Галілейській забракло вина і матір Ісуса попросила Його про допомогу. Ісус відповів їй прохолодно: *Was willst du von mir, Frau? Meine Stunde ist noch nicht gekommen* (Там само, 2: 4). «**Жінко**, що тобі треба від мене? **Мій час ще не настав**»;

розкриття неземної природи Своєї сили: уночі начальникові юдейському Никодиму Ісус емоційно розповідає вже і свідчить про Себе як Людського Сина, народженого від Духа Святого (Там само, 3: 16–18);

апробація Програми «Син Божий» в Самарії: *Gott ist Geist, und alle, die ihn anbeten, müssen im Geist und in der Wahrheit anbeten* (Там само, 4: 24);

підтвердження Свого статусу Пророка: самарянці Ісус таємничо говорить про Себе як Месію по імені Христос *Ich bin es, ich, der mit dir spricht* (Там само, 4: 26). «**Так, це – Я, і Я** тобі розповідаю»;

презентація Своїх завдань Своїм учням: *den Willen dessen zu tun, der mich gesandt hat, und sein Werk zu Ende zu führen* (Там само, 4: 34) «здійснити волю Того, Хто послав Мене, і довершити Його справу»;

викладення основного змісту Програми «Син Божий» (Там само, 5: 19–47; 7: 14–18);

метафорична ілюстрація основного змісту Програми «Син Божий» (Там само, 6: 22–59);

перспективи подальшого розвитку програми «Син Божий» (Там само, 7: 33–39).

Звертаємо увагу на пряме навчання Ісуса без притч.

Наприклад:

Сидячи біля криниці, Він просить у самарянки води, щоб напиться. Юдеї і самаряни ворогували між собою, тому жінка здивувалась проханню чоловіка. Ісус почав розповідати про Себе як джерело живої води. Кожний, хто її нап'ється, стане сам джерелом, що тече у вічне життя.

Жінці хотілось такої води і вона попросила її у Ісуса, оскільки зрозуміла, що перед нею Пророк. У Своїй концепції Ісус органічно

поєднує знання і віру, юдеїв і спасіння, правдивих богомольців і Отця Небесного, Бога й Духа Святого (Там само, 4: 6–24).

Новими є й розділи про промови Ісуса про Себе як Сина Божого та хліб життя (Там само, 5: 19–47; 6: 22–59; 8: 12–20);

Ісуса й грішницю (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 1–11);

зізнання Ісуса сліпонародженому (Там само, 9: 35–41);
доброго Пастиря як антипода злодіїв і розбійників (Там само, 10: 1–10);

доброго Пастиря як антипода поденника (Там само, 10: 11–21);
сварку в свято Відновлення (Там само, 10: 22–39);

Ісуса в східній частині Йордану (Там само, 10: 40–42);
нову втечу Ісуса (Там само, 11: 54–57);

останню промову Ісуса – вирішальний час (Там само, 12: 1–11);
Ісусову думку щодо невірування юдеїв (Там само, 12: 37–42);
вибір між віруванням і невіруванням (там само, 12: 44–50);
обмивання ніг учням (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 1–20);

слово розради до учнів (Там само, 14: 15–31);
виноград і його галуззя (Там само, 15: 1–17);
ненависть світу до учнів (Там само, 15: 18–27);
Духа як Захисника і Вчителя (Там само, 16: 4^b–15);
біль розлуки й радість зустрічі (Там само, 16: 16–24);
звіт перед Отцем Небесним (Там само, 17: 1–8);
благання Ісуса за Своїх учнів та за всіх віруючих (Там само, 17: 9–26).

Новизну наведених розділів визначаємо через логічні операції порівняння і зіставлення текстів Євангелій від Матвія, Марка та Луки. Порівняння дає змогу спрямувати увагу на подібність і відмінність, оцінити матеріал, його смислову насиченість, когнітивний зміст тощо (Гольтер, 2017, с. 45).

Зіставлення виходить із аналогії, дає можливість підкреслити спільне (Пентилюк, 2000, с. 98) й специфічне в аналізованих тестах (Кочерган, 2004).

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що свідчення Івана про Ісуса Христа повторюються, форма викладу варіює: оповідь, діалог, монолог, полілог, передача прямої мови непрямою, письмові свідчен-

ня, парафраз письмових Законів Мойсея, промови, інтелектуальне змагання, внутрішнє мовлення, молитва. Національно специфічними рисами Івана як свідка є почуття власної гідності та балакучість.

3.3. Благодать

Перш, ніж аналізувати емоції у Книзі Івана Хрестителя, звертаємо увагу на той факт, що їх прояв суттєво обмежений через жанрову належність тексту – свідчення (Лещенко, 2017, с. 109).

Традиційно термін «благодать» використовують у різних значеннях, наприклад, релігійному, філософському, психологічному, філологічному (НТСУМ, 2003, 1, с. 111). Релігійне уявлення благодаті – енциклопедичне. Йдеться про щедроти, дари, ласку «невідомих, таємничих сил» та Духа Святого (Сорока, 2017, с. 187). При цьому, щоб одержати Божу благодать, людина повинна постійно докладати зусиль (Біленко, 2004, с. 228). Філософський коментар не менш розмаїтий, ніж релігійне визначення – всяке «багатство, добро, достаток; джерела багатств, добра, достатків». Психологи звужують поняття до емоційних станів – спокій, щастя і, зрештою, філологи визначають благодать у річищі стилістичних засобів та стилів (НТСУМ, 2003, 1, с. 111).

Для нашого, міждисциплінарного, дослідження прийнятними є всі чотири підходи до розуміння благодаті. Проте, емпіричний матеріал показує, що природа благодаті – енергетична, тому пропонуємо таке робоче визначення: *благодать – особлива сакральна енергія, що зійшла з глибин Усесвіту на Землю, наповнює і живить навколишній світ* (Johannes, DER PROLOG, 1: 14–16) (Коцур, Потапенко, Куйбіда, 2015, с. 71).

Носій **благодаті** – Ісус Христос, Він опосередковує особливу сакральну енергію *das Lamm Gottes, das die Sünde der Welt hinwegnimmt* (Там само, 1: 29), захищає, рятує певні племена від гріха, приносить Себе в Жертву заради викупу вічності планетарного життя (Тресиддер, 2001, с. 21).

Перші учні називають Ісуса *der Sohn Gottes* Сином Божим, *der König von Israel* Царем Ізраїлів (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 1: 49). Сам Ісус ділить Себе на Тіло та Дух і вважає їх похідними.

Тіло метафорично є хлібом живим, що сходить із неба. Хто Його споживатиме, той житиме вічно (Там само, 6: 51). Хліб запивають кров'ю. Без поєднання Тіла і крові не може бути двосторонньої інтеграції Життя. Інтеграція відбувається за принципом «матрьошки» – «мала – середня – велика» (вкладання одна в одну) / «велика – середня – мала» (розкладання одна з одної) (рис. 3.3.1).

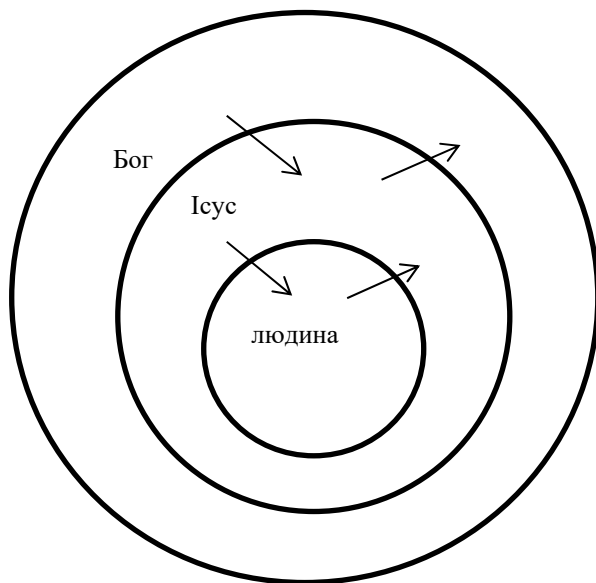

Рис. 3.3.1 Модель співвіднесення Бога, Боголюдини й людини, за Johannes

Людина вкладається в Боголюдину (Ісуса), Боголюдина вкладається в Бога (стрілки в напрямку із середини або «людини»); Бог розкладається на Боголюдину, Боголюдина розкладається на людину (стрілки в напрямку до середини або «людини») (Сокольникова, 2017, с. 8).

Роль Боголюдини в процесі інтеграції дуже важлива – гарантувати безпечно сходження людини до Бога та безпечно сходження Бога до людини.

Боголюдина є своєрідним Центром, що поглинає космічні та земні енергії, врівноважує і випромінює їх у двох напрямках: верхньому (космічному) й нижньому (планетарному) (Каныгин, 2004, с. 49).

Активну участь у інтеграції Боголюдини в процес планетарного буття бере Дух. Його персоніфікують: Дух дихає, говорить, приходить і йде, навчає і оживлює. Мешкає Дух угорі, на небі, має безмірний обсяг. Його ім'я – Бог.

Духові вклоняються, поклоняються, моляться, шанують, зневажають. Його волю або справи обов'язково виконують. Після виконання справи Дух віддають назад – у небо *Als Jesus von dem Essig genommen hatte, sprach er: Es ist vollbracht! Und er neigte das Haupt und gab seinen Geist auf* (Johannes, DAS LEIDEN JESU, 19: 30).

За своєю структурою Дух – єдиний. Його бачить лише Той, Хто походить від Бога (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 6: 46).

Розрізнять Дух Божий і дух людський. Останній ідентичний емоціям.

Наприклад:

дух людський тривожиться перед небезпечними подіями, черпає сили з внутрішнього та зовнішнього резервів. Внутрішній резерв слабший, ніж зовнішній, потребує концентрації. Вербальним ключем до внутрішнього резерву є слово *амін*

Wer einen aufnimmt, den ich sende, nimmt mich auf; wer aber mich aufnimmt, nimmt den auf, der mich gesandt hat. Nach diesen Worten war Jesus im Innersten erschüttert und bekräftigte: Amen, amen, das sage ich euch: Einer von euch wird mich verraten (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 20–21).

Протиставляють теоретичну сміливість *aufnimmt* і практичний страх *war im Innersten erschüttert*. «Сміливість» приймає зраду улюбленого учня як долю *wird verraten*, проповідує духовну єдність і цілісність, «страх» не приймає зради, емоційно говорить про неї, членує духовну єдність і цілісність, шукає моральної підтримки в навколишньому світі.

Уперше Ісус відкриває Свою **благодать** людям на весіллі в Кані Галілейській – Він перетворює воду на вино, що й стає

початком віри учнів у Нього *So tat Jesus sein erstes Zeichen, in Kana in Galiläa, und offenbarte seine Herrlichkeit, und seine Jünger glaubten an ihn* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 2: 11).

Після смерті Ісуса **благодать** трансформується у кров і воду (лімфу), стає видимим, матеріальним, засвідченим артефактом.

Тілом без духа опікуються дві категорії учнів: невідомий широкому загалу Йосип із Ариматеї та відомий всім юдеям начальник Никодим. «Невідомість» учня має емоційну основу – страх, що виникає перед «відомістю» – юдеями.

Функції цих учнів різні: Йосип просить Пілата видати Тіло й забирає Його, Никодим приносить смирну, змішану з алое, близько п'ятдесяти літрів.

Потім учні разом бальзамують Тіло, загорнуте в плащаницю та хоронять Його згідно зі звичаями юдеїв. Місце поховання – сад, що росте біля Голгофи. В саду – нова печера, де ніхто ніколи не лежав. Тіло кладуть саме в цю печеру через свято прийдешньої Паски та близьке знаходження гробу. Тобто насичене енергією благодаті та енергіями пахоців Тіло віддають Землі. Вхід до печери закривають каменем (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 19: 38–42).

Таким чином, благодать є енергетичною основою Боголюдини та Її навколишнього світу. Вона приводить пересічну людину до (справжньої) віри, духовності, звільняє її від страху перед традиціями, дає поштовх до сміливості, формує емоційний досвід загалом і позитивний зокрема, змінює модальність спектру бездуховних (негативних) емоцій на духовні (позитивні).

3.4. Інтерес

Інтерес є похідним від благодаті, поділяється на **колективний** та **індивідуальний**.

Колективний інтерес співзвучний опосередкованому або прямому пошуку інформації про об'єкт інтересу, **індивідуальний інтерес** спрямовано на прямий пошук, відповідно.

Загальний якісний склад адресантів інтересу та об'єкт їхнього пошуку унаочнено в таблиці 3.4.1:

Якісний склад адресантів або «шукачів» інформації

Статус	Об'єкт пошуку
священики, левіти, фарисеї	Ісус як Месія
юдеї	ознака
юдеї	Ісус як Лікар
юдеї	Ісус як людина
Ісус як Учитель	намір, бажання
самарянка	контакт
Нафанаїл	Назарет
Ісус як Учитель	книжники, фарисеї

Дані табл. 3.4.1 указують на множинність і одиничність адресантів. Множинність адресантів ілюструє рід занять (священики, левіти, фарисеї) та етнічне походження (юдеї), одиничність узгоджується із власним іменем (Ісус, Нафанаїл), функціями (Ісус як Учитель), етнічним походженням (самарянка) та гендером (чоловік, жінка).

Коло **колективних інтересів** – Ісус як Месія, як Лікар, як людина та ознака, **індивідуальний інтерес** поширюють на волю сферу, контакт, мало відомий населений пункт, представників Закону.

Розглянемо кожний із різновидів інтересу більш докладно.

Колективний інтерес питальної ситуації (1) є спробою ідентифікувати об'єкт інтересу *Als die Juden von Jerusalem aus Priester und Leviten zu ihm sandten mit der Frage: Wer bist du?, bekannte er und leugnete nicht* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIKREN JESU, 1: 19).

Учасники питальної ситуації (1) – адресанти *die Juden*, адресат *er*, об'єкт інтересу – *Wer*.

Адресантів класифікуємо на дві підгрупи: прямі («замовники») й опосередковані («виконавці»). «Замовники» – юдеї з Єрусалиму, «виконавці» – ті ж самі юдеї, але певного роду занять – священики *Priester*, священнослужителі *Leviten*, фарисеї *Pharisäer*.

Статус «замовників» означено через етнічність і множинність, «виконавців» – через етнічність, рід занять і множинність, статус адресата закріплено через чоловічу стать і одиничність.

Сюди додаємо духовний принцип адресата – визнання себе прихильником Ісуса як Месії *bekannte* та моральний принцип – чесність. Чесність мислять як заперечення невизнання Ісуса як Месії *leugnete nicht*.

Місце знаходження «замовників», як уже зазначалось, місто Єрусалим, «виконавців», адресата, об'єкта інтересу лишається відкритим.

Модель **колективного інтересу** питальної ситуації (1) – повна, тавтологічна, оцінна

ЮДЕЇ/СВЯЩЕНИКИ, ЛЕВИТИ, ФАРИСЕЇ – ВІН – ХТО

Питальна ситуація (2) *Da stellten ihn die Juden zur Rede: Welches Zeichen läßt du uns sehen als Beweis, daß du dies tun darfst?* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 2: 18) аналогічна за формою попередній питальній ситуації, тобто містить адресантів *die Juden*, адресата *ihn*, об'єкт інтересу *Zeichen*.

Їх місце знаходження відоме з попереднього контексту – храм.

Модель **колективного інтересу** питальної ситуації (2) – повна, традиційна, оцінна

ЮДЕЇ – ВІН – ОЗНАКА

Хоч питальна ситуація (3) й повторює за формою попередні дві питальні ситуації, проте в ній інтенсифіковано семантику інтересу *Sie fragten ihn: Wer ist das denn, der zu dir gesagt hat: Nimm diene Bahre und geh?* (Там само, 5: 12).

Маркером інтенсифікації інтересу є цитата або пряма мова Ісуса *Nimm diene Bahre und geh*.

Адресанти – синонім юдеїв – *Sie* «вони», адресат – синонім зціленого сліпого – *ihn* «Його», об'єкт інтересу – невідома особа *Wer*.

Місце знаходження всіх компонентів – відкрите.

Модель **інтенсивного колективного інтересу** питальної ситуації (3) повна, синонімічна, оцінна

ВОНИ – ВІН – ХТО

Інтенсивність колективного інтересу відображено і в питальній ситуації (4) *Und sie sagten: Ist das nicht Jesus, der Sohn Josefs, dessen Vater und Mutter wir kennen? Wie kann er jetzt sagen: ich bin vom Himmel herabgekommen?* (Там само, 6: 42).

Щоправда, тут адресанти й адресати збігаються, синонімічні етносу – *sie* «вони», об'єкт інтересу – пересічна людина з відомої родини іменем Ісус.

Місце знаходження всіх компонентів – відкрите.

Модель **інтенсивності колективного інтересу** питальної ситуації (4) – конвергентна, синонімічна, емоційно-оцінна

ВОНИ – ВОНИ – ІСУС як людина

Індивідуальний інтерес реалізує питальна ситуація (5) *Jesus aber wandte sich um, und als er sah, daß sie ihm folgten, fragte er sie: Was wollt ihr?* (Там само, 1: 38).

Адресант – *Jesus* і Його синонім *er*, адресат синоніми двох учнів Івана – *sie, ihr*, об'єкт інтересу – невідомий *Was*.

Місце знаходження – відкрите.

Модель **індивідуального інтересу** питальної ситуації (5) – повна, синонімічна, пізнавальна:

ІСУС/ВІН – ВОНИ/ВИ – ЩО

Питальна ситуація (6) формує нового адресанта, адресата й новий об'єкт інтересу *Die samaritische Frau sagte zu ihm: Wie kannst du als Jude mich, eine Samariterin, um Wasser bitten? Die Juden verkehren nämlich nicht mit den Samaritern* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 4: 9).

Новий адресант – жінка-іноземка *Die samaritische Frau*, новий адресат – її ворог – юдей *ihm*, новий об'єкт інтересу – контакт із ворогом.

Місце знаходження адресанта, адресата, об'єкта інтересу – відоме – криниця Якова.

Модель **індивідуального інтересу** питальної ситуації (6) повна, фемініно-маскуліна, опозиційна

САМАРЯНКА – ВІН – КОНТАКТ

У питальній ситуації (7) *Da sagte Natanaël zu ihm: Aus Nazaret? Kann von dort etwas Gutes kommen?* (Там само, 1: 46) відбувається семантичний зсув у бік **інтенсивності індивідуального інтересу**.

Маркером інтенсивності є кількість питань без питального слова – 2, еліптична синтаксична конструкція з другорядним членом речення – обставина місця *Aus Nazaret?*, модально-метафорична синтаксична конструкція, що містить імпліцитно негативну оцінку *Kann von dort etwas Gutes kommen?*

Адресант – Нафанаїл *Natanaël*, адресат – синонім Пилипа із Віфсаїди – *ihm* «йому», об'єкт інтересу – географічний пункт (місто Назарет), його місце знаходження – відкрите.

Модель **інтенсивності індивідуального інтересу** аналізованої ситуації (7) – повна, ономастична, синонімічна
НАФАНАІЛ – ВІН – НАЗАРЕТ

Питальна ситуація (8) залучає нового адресата, новий об'єкт інтересу до вираження **інтенсивності індивідуального інтересу**
Er richtete sich auf und sagte zu ihr: Frau, wo sind sie geblieben? Hat dich keiner verurteilt? (Там само, 8: 10).

Маркери інтенсивності інтересу – апелятив *Frau*, кількість питань – 2, негативне питання без питального слова *Hat dich keiner verurteilt?*

Адресант – синонім Ісуса як Учителя – *Er* «Він», адресат – синонім жінки, грішниці *ihr* «їй», *Frau*, об'єкт інтересу – синоніми книжників і фарисеїв – *sie* «вони», *keiner* «ніхто».

Місце знаходження адресанта і об'єкта інтересу – відкрите, адресата – нечітке – *in die Mitte* «посередині». Середину тут можна розглядати як локалізацію в а) храмі, б) натовпі, в) просторі перед храмом.

Модель **інтенсивності індивідуального інтересу** питальної ситуації (8) – повна, маскуліно-фемініна, синонімічна, варіативна, позитивно-негативна

ВІН – ВОНА/ЖІНКА/ГРІШНИЦЯ – ВОНИ/НІХТО

Мовні одиниці інтересу – слова, словосполучення, речення.

Слова номінують процес мовлення *fragen, sagten*.

Словосполучення називають спосіб мовлення *mit der Frage, zur Rede stellten*.

Речення виражають інтерес *Wer bist du?, Welches Zeichen läßt du uns sehen als Beweis, daß du dies tun darfst?, Wer ist das denn, der zu dir gesagt hat: Nimm diene Bahre und geh?, Ist das nicht Jesus, der Sohn Josefs, dessen Vater und Mutter wir kennen? Wie kann er jetzt sagen: ich bin vom Himmel herabgekommen?, Was wollt ihr?, Wie kannst du als Jude mich, eine Samariterin, um Wasser bitten?, Aus Nazaret? Kann von dort etwas Gutes kommen?, wo sind sie geblieben? Hat dich keiner verurteilt?*

Таким чином, інтерес є механізмом пошуку, уточнення інформації, пізнання нового Вчення про Ідеальний Світ, підґрунтям доказової бази, розмежування сакрального й не сакрального аспектів.

3.5. Агресивність. Гнів. Ненависть

Агресивність – один із різновидів девіантної поведінки людини, спрямований на нанесення фізичної, психологічної або моральної шкоди або травми живій істоті (Шадських, Піча, 2008, с. 8). Її природа – дуальна: біхевіористична та культурна (Романова, 2021а, с. 94–95).

Гнів має етнічне та сакральне забарвлення, переходить у ненависть, що кваліфікується як безпідставна та мотиваційна.

Ненависть – вороже ставлення людини до навколишнього світу та ступінь вияву ворожого ставлення людини до навколишнього світу (НТСУМ, 2003, 2, с. 346–347).

Моральні принципи на зразок любові, милосердя, гуманізму перебувають на периферії, фізична ж сила, бажання нищити, руйнувати тощо – на передньому плані.

Виокремлюємо колективну та індивідуальну агресію, гнів, ненависть.

Колективну агресивність простежуємо серед

багатьох учнів Ісуса, що слухали Його промову про Хліб життя *Viele seiner Jünger, die ihm zuhörten, sagten: Was er sagt, ist unerträglich. Wer kann das anhören?* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 6: 60);

юдеїв, що шукали нагоди вбити Ісуса *Danach zog Jesus in Galiläa umher, denn er wollte sich nicht in Judäa aufhalten, weil die Juden darauf aus waren, ihn zu töten* (Там само, 7: 1);

юдеїв, що схопили каміння, щоб забити Ісуса *Da hoben sie Steine auf, um sie auf ihn zu werfen. Jesus aber verbarg sich und verließ den Tempel* (Там само, 8: 59), *Da hoben die Juden wiederum Steine auf, um ihn zu steinigen* (Там само, 10: 31);

юдеїв, що знову шукали нагоди схопити Ісуса *Wieder wollten sie ihn festnehmen; er aber entzog sich ihrem Zugriff* (Там само, 10: 39);

єрусалимлян, що шукали нагоди схопити Ісуса *Da wollten sie ihn festnehmen; aber keiner wagte ihn anzufassen, denn seine Stunde war noch nicht gekommen* (Там само, 7: 30);

первосвящеників і фарисеїв, що послали судових слуг схопити Ісуса *Da schickten die Hohenpriester und die Pharisäer Gerichtsdiener aus, um ihn festnehmen zu lassen* (Там само, 7: 32). *Warum habt ihr ihn nicht hergebracht?* (Там само, 7: 45);

первосвящеників і фарисеїв, що змовились убити Ісуса *Von diesem Tag an waren sie entschlossen, ihn zu töten* (Там само, 11: 53);

первосвящеників, що змовились убити Ісуса й Лазаря *Die Hohenpriester aber beschlossen, auch Lazarus zu töten* (Там само, 12: 10);

натовпу, що слухав зазначену вище промову й хотів схопити Ісуса *Einige von ihnen wollten ihn festnehmen; aber keiner wagte ihn anzufassen* (Там само, 7: 44);

народу, що не знає Закону *Dieses Volk jedoch, das vom Gesetz nichts versteht, verflucht ist es* (Там само, 7: 49);

солдат, їх командувачів й судові слуги юдеїв *Die Soldaten, ihre Befehlshaber und die Gerichtsdienere der Juden nahmen Jesus fest, fesselten ihn und führten ihn zuerst zu Hannas* (Johannes, DIE ERHÖHUNG, 18: 12);

солдат *Die Soldaten flochten einen Kranz aus Dornen; den setzten sie ihm auf und legten ihm einen purpurroten Mantel um* (Там само, 19: 2);

первосвящеників і їхніх слуг *Als die Hohenpriester und ihre Diener ihn sahen, schrien sie: Ans Kreuz mit ihm, ans Kreuz mit ihm!* (Там само, 19: 6)

юдеїв, що чекали на вердикт Понтія Пилата перед преторієм *Daraufhin wollte Pilatus ihn freilassen, aber die Juden schrien: Wenn du ihn freilässt, bist du kein Freund des Kaisers; jeder, der sich als König ausgibt, lehnt sich gegen den Kaiser auf* (Там само, 19: 12), *Sie aber schrien: Weg mit ihm, kreuzige ihn!* (Там само, 19: 15).

Активатори **колективної агресивності** – промови Ісуса, споконвічність Ісуса, синонімічність Бога і Ісуса, інтеграція сакральності, Посланець Божий, чудеса Ісуса, ігнорування наказу, воскресіння Лазаря, езотеричні знання Ісуса, Вознесіння Ісуса, зрада, культура поведінки, заздрість.

Колективний гнів виявляють

юдеї, що випитували сліпого чоловіка про його зцілення *Da beschimpfen sie ihn: Du bist ein Jünger dieses Menschen; wir aber Jünger des Mose* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 9: 28), *Sie entgegneten ihm: Du bist ganz und gar in Sünden geboren, und du willst uns belehren? Und sie stießen ihn hinaus* (Там само, 9: 34);

юдеї, що слухали промову Ісуса про Доброго Пастиря *Wegen dieser Rede kam es unter den Juden erneut zu einer Spaltung. Viele von ihnen sagten: Er ist von einem Dämon besessen und redet im Wahn* (Там само, 10: 19);

юдеї, що чекали на вирок Понтія Пілата *Da schrien sie wieder: Nicht diesen, sondern Barabbas!* (Johannes, DIE ERHÖHUNG, 18: 40).

Розрізняють колективне добро й **колективне зло**. Останнє засуджують навіть після смерті людей *Die das Gute getan haben, werden zum Leben auferstehen, die das Böse getan haben, zum Gericht* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 5: 29).

На Таємній Вечері Ісус просить Отця Небесного зберегти Його учнів і тих, хто ради їхнього слова вірують у Ісуса від колективного зла *Ich bitte dich nicht, daß du sie aus der Welt nimmst, sondern daß du sie vor dem Bösen bewahrst* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 17: 15). Мотивом є неземне походження учнів. Вони – посланці Ісуса, як Ісус Посланець Бога. Крім того, Ісус приносить Себе в жертву, щоб освятити учнів правдою.

Активатори **колективного гніву** репрезентовано тільки людьми в тому числі людина з фізичними вадами зору та з надприродними здібностями. Сліпоту вважають гріхом або Божою справою. Сліпота як гріх постає через саму людину або її батьків, сліпота як Божа справа підпорядковується Ісусові.

Методика лікування сліпоти як Божої справи ґрунтується на кількох процессах:

- сенсорному (зір);
- лінгвокогнітивному (мовлення);
- фізіологічному (слина);
- механічному, що складається зі а) змішування слини й землі, б) нанесення суміші на очі хворого;
- фізичного, що передбачає самостійний рух до штучної водойми із символічним іменем Шілоах «Посланий» та вмивання в ставку. Вода з цього ставка витікає повільно та зрощує сьогодні плантації у долині. Швидкість води мислять як непомітний розвиток Царства Божого, назву джерела запозичено селищами а) африканським *Сілоам*, б) швейцарським *Сільванплана*, містами а) турецьким, б) іспанським, в) італійським *Сільвіно-д'Орба* (Белогуб, 2008, с. 108).

Фізично сліпа людина перетворюється на духовно зрячу людину. Процес перетворення фіксують усно на двох рівнях: побутовому та релігійному. Репрезентанти або свідки побутового рівня – сусіди та глядачі. Вони ідентифікують між собою зцілену особу, сумніваються в своїй ідентифікації, отримують підтвердження істини з боку зціленої особи, цікавляться у неї спочатку процесом лікування сліпоти, потім місцезнаходженням лікаря.

Зрячий чоловік розповідає про методику лікування, але не знає про місцеперебування свого лікаря. Тоді свідки ведуть зрячого чоловіка до фарисеїв. Тут уже побутовий рівень переходить на рівень релігійний.

Фарисеї знову запитують зрячого чоловіка про зцілення. Він скорочує виклад методики лікування до двох процесів: почасти механічного – нанесення суміші на очі, почасти фізичного – вмивання. Думки фарисеїв не збігаються: одні схиляються до бездуховності лікаря – *не від Бога, оскільки суботи не держить*, другі – дивуються, що грішна людина такі чудеса може творити. Незгода між фарисеями призводить до продовження «інтерв'ю». «Інтерв'юери» запитують, ким зрячий чоловік вважає свого лікаря. Відповідь *Er ist ein Prophet* не відповідає інтересам фарисеїв, тому вони звертаються до біологічних батьків респондента. Батьки підтверджують кровний зв'язок і фізичну ваду своєї дитини, проте не знають як їхня доросла дитина бачить і хто їй очі відкрив. Інформацію приховують через страх перед юдеями: юдеї змовились відлучати кожного від синагоги, хто Ісуса визнаватиме Христом (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 9: 1–23).

Як бачимо, **колективний гнів** є механізмом пізнання і водночас психологічного тиску на вірян.

Колективний гнів трансформується в **колективну ненависть** через діяння або чудеса Ісуса та Його покровителя – Отця Небесного *Jetzt aber haben sie (die Werke) gesehen, und doch hassen sie mich und meinen Vater* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 24).

Виділяємо різновид **колективної ненависті** – **безпідставну колективну ненависть** *Ohne Grund haben sie mich gehaßt* (Там само, 15: 25). Її поява невід'ємна від релігійних Законів, за якими живе спільнота. Отже, колективна безпідставна **ненависть** є

продуктом загальнокультурного розвитку, колективна ненависть – результат емоційно-оцінного ставлення до людини, природа якої не вкладається в парадигму фонових знань.

Індивідуальну агресивність виявляють: Ісус, Його учень Петро, один із охоронців, Понтій Пілат.

Перед святом юдейської Паски **Ісус** пішов до храму м. Єрусалим. У храмі продавали худобу й голубів, міняли гроші та використовували як пішохідний перехід.

Ісус зробив із мотузок бич і вигнав із храму продавців худоби і їх товар, розсипав гроші міняльників, поперевертав їм столи *Er machte eine Geißel aus Stricken und trieb sie alle aus dem Tempel hinaus, dazu die Schafe und Rinder; das Geld der Wechsler schüttete er aus, und ihre Tische stieß er um* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 2: 15).

Продавцям голубів **Ісус** наказав забрати птахів і винести їх за межі храму *Zu den Taubenhändlern sagte er: Schafft das hier weg, macht das Haus meines Vaters nicht zu einer Markthalle!* (Там само, 2: 16).

Тобто духовні функції храму – дім Бога, місце богослужіння та молитви нівельовано та сформовано прагматичні функції – місце торгівлі, обміну грошей, переходу. Природно, нові функції Ісус не сприймає, намагається відновити «старі», що й зумовлює в Нього появу **агресивності**. Ця агресія має більш глибоку психологічну семантику – зневага людей до Бога, святині та інтимного місця (Громова, 2000, с. 5).

Агресивність передусє гніву, який табуюють *Der Eifer für dein Haus verzehrt mich*.

Загалом, **агресивність** Ісуса має кілька фаз:

початок *Schafft weg* (продавці голубів),

«пik» *Reißt diesen Tempel nieder* (юдеї),

спад *erinnerten sich seine Jünger* (учні Ісуса).

Початок агресивності відносно стриманий, оскільки продавали символ Духа Святого – голубів (очевидно білого кольору), «пik» нагадує цунамі, що накриває все і всіх, *спад* зумовлюють когнітивні процеси із сакральними витоками (фанатизм Ісуса).

Зрадник Ісуса – Юда – знав місце в саду біля річки Кедрон, де часто збирались Ісус і Його учні. Він привів туди солдат і слуг від первосвящеників і фарисеїв. **Петро** був із мечем. **Він**

вихопив його, ударив слугу первосвященика по правому вуху, і відрубав його *Simon Petrus aber, der ein Schwert bei sich hatte, zog es, schlug nach dem Diener des Hohenpriesters und hieb ihm das rechte Ohr ab* (Johannes, DIE ERHÖHUNG, 18: 10).

Вухо символізує дитину в утробі матері (Шейнина, 2001, с. 203). Дитина тотожна чистоті віри (Lukas, 9: 48). Відрубана віра – невіра, тому Ісус робить «пластику» слугі (Lukas, 22: 51). Разом з тим, **агресивність** Петра заважає пророцтву *Der Kelch, den mir der Vater gegeben hat – soll ich ihn nicht trinken?* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 18: 11). Пити чашу страждань, що дав Отець Небесний, означає виконати Його волю (Тресиддер, 2001, с. 408).

Під час суду Ісус заперечив Своє таємне навчання і грубо відповів на питання судді. Тоді один із присутніх **охоронців** зробив «зауваження» Ісусові, вдаривши Його в обличчя *Auf diese Antwort hin schlug einer von den Knechten, der dabeistand, Jesus ins Gesicht* (Там само, 18: 22). Удар в обличчя – приниження гідності людини, зневага до неї (Самохвалов, 1999, с. 152).

Коли Ісуса привели до преторію, Його позвав до себе **Понтій Пилат** і спитав, чи Він Цар Юдейський, що Він учинив, що розуміє під правдою. Відповідь була дивною, тому **Пилат** вийшов до юдеїв і повідомив, що Чоловік не винний. **Він** запропонував відпустити Ісуса, проте юдеї зняли крик, вимагаючи звільнення справжнього злочинця.

Після преторію **Понтій Пилат** звелів відшмагати Ісуса *Darauf ließ Pilatus Jesus geißeln* (Johannes, DIE ERHÖHUNG, 19: 1), розіп'яти Його *Nehmt ihr ihn, und kreuzigt ihn!* (Там само, 19: 6).

Індивідуальний гнів Ісуса зумовлений емоційною вербальною поведінкою «опонентів» у храмі – єрусалимлян *Während Jesus im Tempel lehrte, rief er: Ihr kennt mich und wißt, woher ich bin; aber ich bin nicht in meinem eigenen Namen gekommen, sondern er, der mich gesandt hat, bürgt für die Wahrheit* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 7: 28);

Індивідуальний гнів Бога є альтернативою духовного життя, що локалізується горизонтально на тілі невірної людини *wer aber dem Sohn nicht gehorcht, wird das Leben nicht sehen, sondern Gottes Zorn bleibt auf ihm* (Там само, 3: 36). У цьому контексті **гнів** є сакральною енергією, спрямованою на енерге-

тичне поле/енергетичну оболонку тіла бездуховної людини, механізмом руйнування її психічного життя.

Індивідуальна ненависть стосується

нової ідеї – життя як світло. Цю ідею не приймає тільки потенційно зла людина або злочинець *Jeder, der Böses tut, **haßt** das Licht und kommt nicht zum Licht, damit seine Taten nicht aufgedeckt werden* (Там само, 3: 20).

життя будь-якої людини *Wer an seinem Leben hängt, verliert es; wer aber sein Leben in dieser Welt **geringachtet**, wird es bewahren bis ins ewige Leben* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 12: 25);

невизначеної особи *Wer mich **haßt**, **haßt** auch meinen Vater* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 23);

світу *Wenn die Welt euch **haßt**, dann wißt, daß sie mich schon vor euch **gehaßt hat**. [...] Aber weil ihr nicht von der Welt stammt, sondern weil ich euch aus der Welt erwählt habe, darum **haßt** euch die Welt* (Там само, 15: 18–19), *Ich habe ihnen dein Wort gegeben, und die Welt **hat** sie **gehaßt**, weil sie nicht von der Welt⁵ sind, wie auch ich nicht von der Welt bin* (Там само, 17: 14).

Заперечення індивідуальної ненависті поєднують зі **ствердженням індивідуальної ненависті** в межах формул «світ – юдеї», «світ – юдеї – Ісус» *Euch kann die Welt **nicht hassen**, mich aber **haßt** sie, weil ich bezeuge, daß ihre Taten böse sind* (Там само, 7: 7).

Мовні одиниці **агресивності, гніву, зла, ненависті** – слова, словосполучення, речення.

Слова номінують а) дію, спрямовану на об'єкт агресії/гніву/ненависті *anfassen, schüttete aus, fesseln, festnehmen, führen zu, geißeln, geringachtet, trieb hinaus, steinigen, töten, stieß um, Schafft weg*, б) дію спрямовану на суб'єкт агресії *verzehrt*, в) назву об'єкту агресії *Zugriff*, г) назву колективного зла *das Böse*, ґ) почуття *hassen, gehaßt hat*, д) спосіб мовлення *rief*.

Словосполучення номінують а) емоційний стан *ist unerträglich*, б) агресію *Steine aufhoben, sie werfen auf*, в) якість емоційного стану *verflucht ist*, г) заперечення дії, спрямованої на об'єкт агресії/ненависті *nicht hassen, habt nicht hergebracht*, ґ) спосіб мовлення *schrien*, д) сакральний гнів *Gottes Zorn*, сиг-

ніфікують поняття «приниження» *einen Kranz aus Dornen aufsetzen, einen purpurroten Mantel umlegen, schlug ins Gesicht*

Речення виражають а) емоцію інтересу *Wer kann das anhören?*, б) емоцію гніву *Ans Kreuz mit ihm, ans Kreuz mit ihm!*, в) емоцію ненависті *Weg mit ihm, kreuzige ihn!*, г) емоцію гніву *macht das Haus meines Vaters nicht zu einer Markthalle!*, описують емоційно-оцінне ставлення до об'єкту а) агресії *Wenn du ihn freiläßt, bist du kein Freund des Kaisers; jeder, der sich als König ausgibt, lehnt sich gegen den Kaiser auf, zog es, schlug nach dem Diener des Hohenpriesters und hieb ihm das rechte Ohr ab*, б) ненависті *Nehmt ihr ihn, und kreuzigt ihn!*

3.6. Подив

Специфікою подиву було те, що він прийшов згори в особі Учителя (Ісуса), який творив дива *Rabbi, wir wissen, du bist ein Lehrer, der von Gott gekommen ist; denn niemand kann die Zeichen tun, die du tust, wenn nicht Gott mit ihm ist* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 2) та те, що подив на події був тільки **колективним**.

Колективний подив переживають

учні Ісуса, побачивши Його за розмовою з жінкою *Inzwischen waren seine Jünger zurückgekommen. Sie wunderten sich, daß er mit einer Frau sprach, aber keiner sagte: Was willst du?, oder: Was redest du mit ihr?* (Там само, 4: 27);

натовп, що йшов за Ісусом берегом Галілейського чи Тиверійського озера й бачив, як Ісус зцілював хворих *Eine große Menschenmenge folgte ihm, weil sie die Zeichen sahen, die er an den Kranken tat* (Там само, 6:2);

люди, що бачили чудо від Ісуса *Als die Menschen das Zeichen sahen, das er getan hatte, sagten sie: Das ist wirklich der Prophet, der in die Welt kommen soll* (Там само, 6: 14);

юдеї, що бачили навчальний процес Ісуса під час святкування свята Кучок *Die Juden wunderten sich und sagten: Wie kann der die Schrift verstehen, ohne dafür ausgebildet zu sein?* (Там само, 7: 15);

натовп, що слухав Ісуса в храмі *Jesus entgegnete ihnen: ich habe nur ein einziges Werk vollgebracht, und ihr alle wundert euch darüber* (Там само, 7: 21);

люди з натовпу, що ввірували в Ісуса як Месію *Aus der Menge kamen viele Leute zum Glauben an ihn; sie sagten: Wird der Messias, wenn er kommt, mehr Zeichen tun, als dieser getan hat?* (Там само, 7: 31);

частина фарисеїв, що вірила в чудеса праведної людини *Andere aber sagten: Wie kann ein Sünder solche Zeichen tun?* (Там само, 9: 16);

фарисеї, що не вірили в зцілення сліпого чоловіка від народження *Der Mann antwortete ihnen: Darin liegt ja das Erstaunliche, daß ihr nicht wißt, woher er kommt; dabei hat er doch meine Augen geöffnet* (Там само, 9: 30);

ті, що прийшли до Ісуса й розповіли Йому про Івана як свідка *Viele kamen zu ihm. Sie sagten: Johannes hat kein Zeichen getan; aber alles, was Johannes über diesen Mann gesagt hat, ist wahr* (Там само, 10: 41);

натовп, що не ввірував у Ісуса *Obwohl Jesus so viele Zeichen vor ihren Augen getan hatte, glaubten sie nicht an ihn* (Там само, 12: 37).

Зафіксовано інтенсивний колективний подив. Його активаторами є

діяння (чудеса) Ісуса, через які первосвященники та фарисеї скликали навіть синедріон *Sie sagten: Was sollen wir tun? Dieser Mensch tut viele Zeichen* (Там само, 11: 47);

воскрешення Лазаря, що пролежав у гробу більше трьох днів *Eben deshalb war die Menge ihm entgegengezogen: weil sie gehört hatte, er habe dieses Zeichen getan. Die Pharisäer aber sagten zueinander: Ihr seht, daß ihr nichts ausrichtet; alle Welt läuft ihm nach* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 12: 18–19).

Приклад із запереченням колективного подиву відображає силу Духу Ісуса під час кінця світу, тобто є моделлю загальної поведінки *Wundert euch nicht darüber! Die Stunde kommt, in der alle, die in den Gräbern sind, seine Stimme hören und herauskommen werden* (Там само, 5: 28).

Заперечення індивідуального подиву пов'язане з

метафорою щодо нового народження через Святий Дух *Wundere dich nicht, daß ich dir sagte: Ihr müßt von neuem geboren werden* (Там само, 3: 7);

слабкою вірою царедворця *Da sagte Jesus zu ihm: Wenn ihr nicht Zeichen und Wunder seht, glaubt ihr nicht* (Там само, 4: 48).

Мовні одиниці подиву за формою схожі на мовні одиниці інтересу. Йдеться про слова, словосполучення, речення.

Слова називають а) об'єкти подиву *die Zeichen*, б) емоційний стан подиву *wunderten sich*, в) об'єкт подиву *das Erstaunliche, das Zeichen*

Словосполучення сигніфікують а) поняття 1.1 подиву *die Zeichen tun*, 1.2 градації подиву *mehr Zeichen tun, so viele Zeichen getan hatte*, 1.3 оцінки подиву *solche Zeichen tun, habe dieses Zeichen getan*, заперечують а) об'єкт подиву *hat kein Zeichen getan*, б) емоційний стан подиву *Wundere dich nicht*, в) множинність об'єктів подиву *nicht Zeichen und Wunder*.

Речення характеризують об'єкти подиву *die du tust, die er an den Kranken tat, das er getan hatte*, виражають інтенсивність подиву *Was sollen wir tun? Dieser Mensch tut viele Zeichen*, описують подив *Die Pharisäer aber sagten zueinander: Ihr seht, daß ihr nichts ausrichtet; alle Welt läuft ihm nach*, заперечують подив *Wundert euch nicht darüber!*.

Таким чином, подив дав змогу Євангелістові Івану підтвердити унікальність Ісуса як Вчителя, Месії, людини, заперечити константність, консерватизм традицій і Законів.

3.7. Любов

Любов диференціюємо умовно на дві категорії: індивідуальну та колективну. **Індивідуальна любов** пов'язана з Абсолютним або Божественним, Батьківським, Синівським, дружнім, духовним, умовним, бездуховним почуттям, **колективна любов** орієнтована на метафоричний, психологічний, уявний, духовний, глоричний, бездуховний аспекти.

Абсолютна або Божественна Любов, як уже зазначалось, у попередньому розділі, Неземна. Вона є сутністю Бога.

Бог любить Своє Творіння – Світ. Проте виявилось, що Творіння неідеальне, недосконале, метафорично темне.

Корективи, внесені Богом у Творіння, свідчать про найвищий ступінь вияву Його Любові *Denn Gott hat die Welt so sehr geliebt, daß er seinen einzigen Sohn hingab, damit jeder, der an ihn*

glaubt, nicht zu Grunde geht, sondern das ewige Leben hat (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 16).

Маркерами найвищого ступеня вияву **Божественної Любові** є слова-інтенсифікатори *so* і *sehr* у препозиції до дієслова *lieben* «любити» та ряд оцінних словосполучень *einzigsten Sohn hingab, nicht zu Grunde geht, das ewige Leben hat*.

Пожертва Єдиного Сина тотожна вірі людей в Бога та їх вічному життю.

Абсолютну Любов персоніфікують через самостійний рух і локалізацію в «освоєному» фізичному просторі *Jesus antwortet ihm: Wenn jemand mich liebt, wird er an meinem Wort festhalten; mein Vater wird ihn lieben, und wir werden zu ihm kommen und bei ihm wohnen* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 14: 23).

Зауважимо, що загальне невігластво людей стає механізмом виокремлення радості

а) уявної з енергетичного поля **Абсолютної Любові** *Ihr habt gehört, daß ich zu euch sagte: Ich gehe fort und komme wieder zu euch zurück. Wenn ihr mich lieb hättet, würdet ihr euch freuen, daß ich zum Vater gehe; denn der Vater ist größer als ich* (Там само, 14: 28);

б) реальної в енергетичному полі Синівської Любові та Його учнів *Dies habe ich euch gesagt, damit meine Freude in euch ist und damit eure Freude vollkommen wird. Das ist mein Gebot: Liebt einander, so wie ich euch geliebt habe* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 11–12).

Батьківська Любов еквівалентна Абсолютному володінню ідеальним (небесним) і матеріальним (земним) світом **Der Vater liebt den Sohn und hat alles in seine Hand gegeben** (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 35). **Вона** поширюється на Сина, а Син, у свою чергу, транспортує **її** у енергетичне поле Своїх учнів *Wie mich der Vater geliebt hat, so habe auch ich euch geliebt. Bleibt in meiner Liebe! Wenn ihr meine Gebote haltet, werdet ihr in meiner Liebe bleiben, so wie ich die Gebote meines Vaters gehalten habe und in seiner Liebe bleibe* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 9–10).

Батьківська Любов до учнів Свого Сина вмотивована духовною любов'ю та вірою учнів у Бога Отця як Першоджерело

*und ich sage nicht, daß ich den Vater für euch bitten werde; denn der Vater selbst **liebt** euch, weil ihr mich **geliebt** und weil ihr geglaubt **habt**, daß ich von Gott ausgegangen bin (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 16: 26–27).*

Модель **Батьківської Любові** висвітлено в молитві Ісуса за Своїх учнів та вірян (Там само, 17: 23) (рис. 3.7.1).

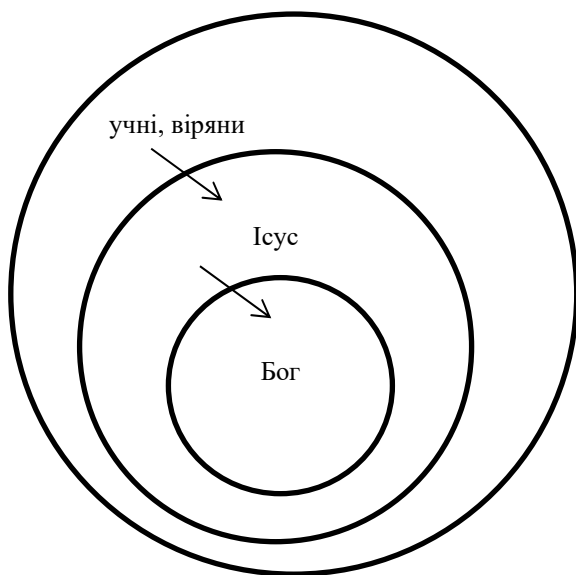

Рис. 3.7.1 Співвідношення духовної, Синівської та Батьківської любові, за Johannes

За формою аналізована модель є дзеркальним відображенням моделі благодаті (рис. 3.3.1), побудованої за принципом «матрьошки»: учні й віряни є частиною духовної любові Ісуса, Ісус є частиною Батьківської Любові, що переходить у Абсолютну Любов.

Сукупність трьох «матрьошок» утворює цілісність, єдність, досконалість *Alle sollen eins sein: Wie du, Vater, in mir bist und ich in dir bin, sollen auch sie in uns sein, damit die Welt glaubt, daß du mich gesandt hast. Und ich habe ihnen die Herrlichkeit gegeben, die du mir gegeben hast; denn sie sollen eins sein, wie wir eins sind, ich in ihnen und*

du in mir. [...] Ich habe ihnen deinen Namen bekannt gemacht und werde ihn bekannt machen, damit die Liebe, mit der du mich geliebt hast, in ihnen ist und damit ich in ihnen bin (Там само, 17: 21–26).

Синівську Любов розуміють, з одного боку, як етнічність і біснуватість (хворобу), з другого – як шанування Свого Отця *Da antworteten ihm die Juden: Sagen wir nicht mit Recht: Du bist ein Samariter und von einem Dämon besessen? Jesus erwiderte: Ich bin von keinem Dämon besessen, sondern ich ehre meinen Vater* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 48–49).

Визначення **Синівської Любові** як етнічності й біснуватості належить людям певного етносу – юдеям, як пошани – Боголюдині – Ісусові.

Аналізований термін мислять у двох семантичних площинах: географічно-фізіологічній та морально-етичній.

Морально-етичну ознаку **Синівської Любові** реалізовано в прикладі *Deshalb liebt mich der Vater, weil ich mein Leben hingebe, um es wieder zu nehmen. Niemand entreißt es mir, sondern ich gebe es aus freiem Willen hin. Ich habe Macht, es hinzugeben, und ich habe Macht, es wieder zu nehmen. Diesen Auftrag habe ich von meinem Vater empfangen* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 10: 17–18).

Тут **Синівська Любов** ґрунтується на самопожертві, реінкарнації з інтервалами та контрольованій життєдайній силі.

Крім морально-етичної ознаки **Синівської Любові**, виділяємо й соціально-психологічну ознаку, відповідно *aber die Welt soll erkennen, daß ich den Vater liebe und so handle, wie es mir der Vater aufgetragen hat. Steht auf, wir wollen weggehen von hier* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 14: 31). Соціально-психологічна ознака має дуальну природу: когнітивно-волюнтативну. Поділ є умовним, оскільки чіткої межі між когнітивною та волюнтативною сферами тут не простежуємо – волю *soll* поєднують із когнітивним процесом *erkennen* або з фізичним *so handle, wie es mir der Vater aufgetragen hat*.

Емоційно-оцінна ознака **Синівської Любові** формується на хресті, апелює до біологічної матері та улюбленого учня *Als Jesus seine Mutter sah und bei ihr den Jünger, den er liebte, sagte er zu seiner Mutter: Frau, siehe, dein Sohn!* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 19: 26).

Любов як дружба корелює з допомогою хворій людині. Хвороба є механізмом прославляння Бога та Його Сина *Daher sandten die Schwestern Jesus die Nachricht: Herr, dein Freund ist krank. Als Jesus das hörte, sagte er: Diese Krankheit wird nicht zum Tod führen, sondern dient der Verherrlichung Gottes: Durch sie soll der Sohn Gottes verherrlicht werden. Denn Jesus liebte Marta, ihre Schwester und Lazarus* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 11: 3–5).

Коли друг помирає, за ним плачуть і сумують *Da weinte Jesus. Die Juden sagten: Seht, wie lieb er ihn hatte!* (Там само, 11: 36).

Духовну любов утілює Ісус. Перед останнім святом Паски Він повною мірою виявляє Свою любов до Своїх учнів *Es war vor dem Paschafest. Jesus wußte, daß seine Stunde gekommen war, um aus dieser Welt zum Vater hinüberzugehen. Da er die Seinen, die in der Welt waren, liebte, erwies er ihnen seine Liebe bis zur Vollendung* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 1).

Повнота духовної любові означає поділитися часткою себе: Ісус зняв Свій одяг, узяв лляний рушник, підперезався ним, потім налив води в миску й помив учням ноги, витерши підперезаним рушником.

Коли Ісус підійшов до Петра, той запитав, чи митиме Вчитель і йому ноги. Почувши ствердну відповідь, Петро емоційно відхилив ритуал. Ісус пояснив Свої дії і Петро захотів, щоб Учитель помив йому ще й руки та голову. Духовній або внутрішньо чистій людині не потрібно мити все тіло, достатньо помити лише ноги (Там само, 13: 3–10).

3-поміж учнів Ісуса виокремлюємо улюбленця і тих, кого Ісус любить. Улюбленець сидить поруч із Ісусом за столом, розпитує про таємниці, притулившись до грудей Ісуса, називає Його Господом *Einer von den Jüngern lag an der Seite Jesu; es war der, den Jesus liebte. Simon Petrus nickte ihm zu, er solle fragen, von wem Jesus spreche. Da lehnte sich dieser zurück an die Brust Jesu und fragte ihn: Herr, wer ist es?* (Там само, 13: 23–25).

Головна функція улюбленця – правдиве свідчення про діяння Ісуса *Petrus wandte sich um und sah, wie der Jünger, den Jesus liebte, (diesem) folgte. Es war der Jünger, der sich bei jenem Mahl*

an die Brust Jesu gelehnt und ihn gefragt hatte (Johannes, NACHTRAG ZUM EVANGELIUM, 21:20).

Ісус озвучує Своїм учням нову ідею духовної любові: любити один одного без умовностей. Таку любов мислять як ознаку християнства *Ein neues Gebot gebe ich euch: **Liebt einander!** Wie ich euch **geliebt habe**, so sollt auch ihr einander lieben. Daran werden alle erkennen, daß ihr meine Jünger seid: wenn ihr **einander liebt*** (Там само, 13: 34–35) та як шлях до Абсолютної Любові *Wer meine Gebote hat und sie hält, der ist es, der mich **liebt**; wer mich aber **liebt**, wird von meinem Vater **geliebt werden**, und auch ich werde ihn **lieben** und mich ihm offenbaren* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 14: 21).

Духовна любов має три ступені вияву: найвищий, найнижчий і помірний. Найвищий ступінь вияву **духовної любові** – порятунок життя ближнього ціною власного *Es gibt **keine größere Liebe**, als wenn einander sein Leben für seine Freunde hingibt* (Там само, 15: 13), найнижчий – втрата фізичного Тіла померлого *Da lief sie schnell zu Simon Petrus und dem Jünger, den Jesus **liebte**, und sagte zu ihnen: Man hat den Herrn aus dem Grabweggenommen, und wir wissen nicht, wohin man ihn gelegt hat* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 20: 2), помірний – оголошене тіло *Da sagte der Jünger, den Jesus **liebte**, zu Petrus: es ist der Herr! Als Simon Petrus hörte, daß es der Herr sei, gürtete er sich das Obergewand um, weil er nackt war, und sprang in den See* (Johannes, NACHTRAG ZUM EVANGELIUM, 21: 7).

Специфікою **духовної любові** є цілеспрямований вибір одноподумців, що плідно працюватимуть на ідею. Якість праці оцінюватиме й винагороджуватиме Господь Бог згідно з еталоном – Своїм Сином *Nicht ihr habt mich erwählt, sondern ich habe euch erwählt und dazu bestimmt, daß ihr euch aufmacht und Frucht bringt und daß eure Frucht bleibt. Dann wird euch der Vater alles geben, um was ihr ihn in meinem Namen bittet. Dies trage ich euch auf: **Liebt einander!*** (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 16–17).

З другого боку, **духовна любов** – милосердна, терпелива, пробачна *Als sie gegessen hatten, sagte Jesus zu Simon Petrus: Simon, Sohn des Johannes, **liebst** du mich **mehr als** diese? Er antwortete ihm: Ja, Herr, du weißt, daß ich dich **liebe**. Jesus sagte zu ihm: Weide meine*

*Lämmer! Zum zweitemal fragte er ihn: Simon, Sohn des Johannes, **liebst** du mich? Er antwortete ihm: Ja, Herr, du weißt, daß ich dich **liebe**. Jesus sagte zu ihm: Weide meine Schafe! Zum drittenmal fragte er ihn: Simon, Sohn des Johannes, **liebst** du mich? Da wurde Petrus traurig, weil Jesus zum drittenmal gefragt hatte: **Hast** du mich **lieb**? Er gab ihm zur Antwort: Herr, du weißt alles; du weißt, daß ich dich **lieb habe**. Jesus sagte zu ihm: Weide meine Schafe!* (Johannes, NACHTRAG ZUM EVANGELIUM, 21: 15–17).

За запереченням духовної любові стоїть нехтування змістом концепції Ісуса й ширше Абсолютною Любов'ю *Wer mich **nicht liebt**, hält an meinen Worten nicht fest. Und das Wort, das ihr hört, stammt nicht von mir, sondern vom Vater, der mich gesandt hat* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 14: 24). Сюди додаємо й Святий Дух, що асоціюється з Утішителем, Енциклопедистом, Активатором езотеричних знань.

Індивідуальна умовна любов – проміжний, перехідний етап від духовної до психічної любові, що переживають люди *Wenn ihr von der Welt stammen würdet, **würde** die Welt euch als ihr Eigentum **lieben**. Aber weil ihr nicht von der Welt stammt, sondern weil ich euch aus der Welt erwählt habe, darum haßt euch die Welt* (Там само, 15: 19).

Бездуховна любов постає в образі жінки-грішниці, яку книжники та фарисеї, спіймавши на «гарячому» вчинку, приводять до Ісуса *Da brachten die Schriftgelehrten und die Pharisäer eine Frau, die beim **Ehebruch** ertappt worden war* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 3).

Під «гарячим» учинком розуміють шлюбну зраду. Згідно із Законами Мойсея, зрадницю потрібно забити камінням до смерті. Суддям цікава не стільки справедливість, скільки реакція Ісуса. Вони спокушали Його, щоб мати на Нього докази. Ісус відповів «дипломатично»: кожний безгрішний нехай першим кине в жінку камінь. Почувши таку відповідь, присоромлені книжники та фарисеї стали один по одному виходити із храму. Ісус залишився з жінкою на одиниці. Він підвівся, нікого крім жінки не побачив, і запитав у неї про її судів і їхнє рішення. Жінка відповіла, що ніхто її не засуджує. Ісус також не засудив грішницю, відпустив її, і побажав більше не грішити *Da sagte Jesus zu ihr: Auch ich verurteile dich nicht. Geh und **sündige von jetzt an nicht mehr!*** (Johannes, Das ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 11).

Кількість різновидів **колективної любові** дещо менша палітри варіантів **індивідуальної любові**.

Наприклад:

метафорична любов є похідною від Абсолютної Любові. Вона реалізується на Землі у вигляді Світла, що прибуло з небес. Світло протистоїть темряві. Люди обирають темряву, оскільки їхні вчинки лихі *Das Licht kam in die Welt, und die Menschen liebten die Finsternis mehr als das Licht; denn ihre Taten waren böse* (Там само, 3: 19). У цьому контексті **метафорична любов** є енергетичною та морально-етичною категорією. Люди не витримують нової космічної енергії, незважаючи на її позитивну модальність.

Любов як психологічне явище має когнітивну природу, локалізується у внутрішньому (психічному) світі людей *Ich habe erkannt, daß ihr die Liebe zu Gott nicht in euch habt* (Там само, 5: 42). Ця любов не має нічого спільного з Батьківською та Боже-ственною Любов'ю.

Уявна любов є похідною від Батьківської Любові. Джерелом Батьківської Любові є Бог *Wenn Gott euer Vater wäre, würdet ihr mich lieben; denn von Gott bin ich ausgegangen und gekommen. Ich bin nicht in meinem eigenen Namen gekommen, sondern er hat mich gesandt* (Там само, 8: 42).

З певним застереженням можна стверджувати, що Бог уміщує в Собі три різновиди Любові, співвіднесені ієрархічно: Абсолютну, Батьківську та уявну (рис. 3.7.2):

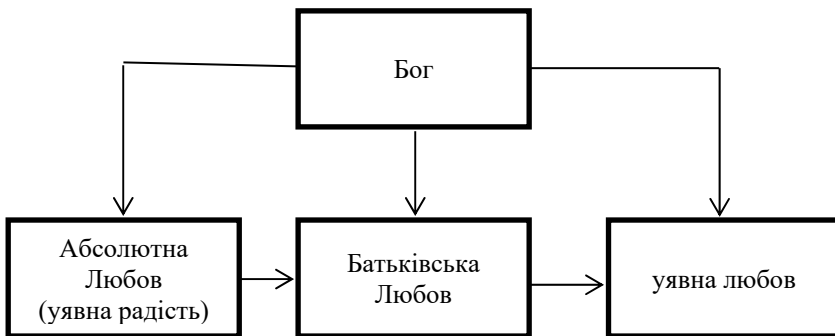

Рис. 3.7.2 Ієрархія Абсолютної Любові, за Johannes

Духовна любов піднімає людей на якісно новий щабель. Вона вільна від гордоців, не величається *Amen, amen, ich sage euch: Der Sklave ist nicht größer als sein Herr, und der Abgesandte ist nicht größer als der, der ihn gesandt hat. Selig seid ihr, wenn ihr das wißt und danach handelt* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 16–17), зберігає християнські Заповіді *Wenn ihr mich liebt, werdet ihr meine Gebote halten* (Там само, 14: 15).

Глорична любов відповідає космогонічному закону – Син прославляє Батька, Батько прославляє Свої ім'я через Сина *Vater, verherrliche deinen Namen! Da kam eine Stimme vom Himmel: Ich habe ihn schon verherrlicht und werde ihn wieder verherrlichen. Die Menge, die dabeistand und das hörte, sagte: Es ist gedonnert: andere sagten: Ein Engel hat zu ihm geredet. Jesus antwortete und sagte: Nicht mir galt diese Stimme, sondern euch* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 12: 28–30).

Батько підвищує Свій статус і Свою цінність через Голос *Ich habe ihn schon verherrlicht und werde ihn wieder verherrlichen*, що сприймається натовпом як природне – *гуркіт грому* та неприродне – *мова Ангела* явище. Ця дуальність виходить із антонімічності Темряви й Світла. Вперше юдейський народ мав вирішити, чи продовжувати вірити в Темряву, щоб блукати, чи вибрати Світло, щоб стати синами світла (Там само, 12: 35–36). На жаль, Темрява перемогла, оскільки народ любив славу людську більше, ніж славу Божу *Denn sie liebten das Ansehen bei den Menschen mehr als das Ansehen bei Gott* (Там само, 12: 43).

Ісус моделює заповідь Божу – вічне життя. Його модель – відносно проста: віра – візуалізація – зміст віри – аудіювання – самооцінка. Всі компоненти моделі поєднані з Тим, Хто послав Ісуса на Землю, табуюють Бога й відкривають Батька – Отця Небесного. Батько – завжди зразок для дитини, він все робить правильно, його слово – закон, він несе відповідальність за життя кожного члена родини. Діти повторюють свого батька насамперед у меті, прагненнях, ставленні до людей (Коцур, Потапенко, Куйбіда, 2015, с. 43 – 46).

Соціальні характеристики *der mich gesandt hat, hat mir aufgetragen, was ich sagen und reden soll* (Там само, 12: 49) підсилюють значущість Отця Небесного в Ідеальному світі, вказу-

ють на Його Абсолютний авторитет і Абсолютну компетентність (Петрова, 2011, с.121).

З огляду на заперечення позашлюбного народження, передбачаємо, що **колективна бездуховна любов** асоціюється з релігією і вірою *Sie entgegneten ihm: Wir stammen nicht aus einem Ehebruch, sondern wir haben nur den einen Vater: Gott* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 8: 41).

Навчаючи юдеїв біблійних засад, Ісус підняв норми моралі для них на високий рівень. Він витлумачив питання перелюбу крізь призму фізичного тіла чоловіка і жінки, оцінку розташування жіночого тіла у фізичному просторі, психологію сприйняття цього тіла та духовність чоловіка.

Мовні одиниці зі значенням любові репрезентовано словами, словосполученнями, реченнями.

Слова називають а) емоційний процес любові *liebt*, б) емоцію *die Liebe*, в) позитивне ставлення до когось *ehre*, г) порушення шлюбної вірності *Ehebruch*, сигніфікують поняття глористичної любові *verherrliche*.

Словосполучення номінують а) інтенсивність вияву любові *hat so sehr geliebt*, б) уявну любов *lieb hätte, würde lieben*, в) локалізацію у просторі любові *in meiner Liebe*, заперечують а) найвищий ступінь вияву любові *keine größere Liebe*, б) любов *nicht liebt*.

Речення описують любов *mit der du mich geliebt hast, Da lehnte sich dieser zurück an die Brust Jesu*, виражають а) любов *wie lieb er ihn hatte!*, б) інтенсивність і обсяг любові *erwies er ihnen seine Liebe bis zur Vollendung*, в) інтерес до ступеня вияву любові *liebst du mich mehr als diese?*, г) інтерес до почуття адресата *liebst du mich?, Hast du mich lieb?*, ґ) знання про почуття *du weißt, daß ich dich liebe, du weißt, daß ich dich lieb habe*, д) знання про заперечення любові *Ich habe erkannt, daß ihr die Liebe zu Gott nicht in euch habt*, е) прихильність до об'єкта любові *und die Menschen liebten die Finsternis mehr als das Licht*, є) побажання *Liebt einander!, und sündige von jetzt an nicht mehr!*, ж) умову зберігання заповідей *Wenn ihr mich liebt, werdet ihr meine Gebote halten*, характеризують знаючих і активних людей *Selig seid ihr, wenn ihr das wißt und danach handelt*.

Таким чином, любов є складним, багатоплановим, градуїтованим почуттям, характерним для надприродних (Бог), земних

(учні Ісуса, віряни) та надприродно-земних (Ісус) істот. Вона має географічно-фізіологічні, морально-етичні, соціально-психологічні (в тому числі й когнітивно-волюнтативні), емоційно-оцінні, гендерні ознаки. Останні торкаються тільки чоловічого прошарку населення, жінки є об'єктом сексуальним, розпусним, гріховним.

3.8. Радість

Радість, як і більшість досліджуваних у нашій праці емоцій, кваліфікуємо на дві категорії: **колективну** та **індивідуальну**.

Носії **колективної радості** – сіяч і жнець, юдеї, учні Ісуса, учні Ісуса та віряни, репрезентанти **індивідуальної радості** – дружок нареченого (Іван Хреститель), Іван Хреститель, Ісус, Авраам. Активатори **колективної радості** – нива для жнив, світло від Івана, промова про виноград і галуззя, ім'я *Ісус*, Я (Ісус), долоні й бік Ісуса, **індивідуальна радість** активована голосом молодого на весіллі, учнями Ісуса, днем, у який Ісус розповів про Свою споконвічність божественного синівства.

За **колективною радістю** приховано метафору та психологічну категорію.

Метафора акцентує ряд смислів

- сільськогосподарський *Schon empfängt der Schnitter seinen Lohn und sammelt Frucht für das ewige Leben, so daß **sich der Sämann und der Schnitter gemeinsam freuen*** (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 4: 36);

- енергетичний *Jener war die Lampe, die brennt und leuchtet, und ihr wolltet euch eine Zeitlang an seinem Licht **erfreuen*** (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 5: 35);

- емоційний *Dies habe ich euch gesagt, damit meine Freude in euch ist und damit **eure Freude** vollkommen wird* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 15: 11);

- прохання *Bis jetzt habt ihr noch nichts in meinem Namen erbeten. Bittet, und ihr werdet empfangen, damit **eure Freude** vollkommen ist* (Там само, 16: 24);

- досконалості *Aber jetzt gehe ich zu dir. Doch dies rede ich noch in der Welt, damit sie meine **Freude in Fülle** in sich haben* (Там само, 17: 13).

Наведені метафори беруть участь у формуванні образів радості. Зокрема, сільськогосподарський смисл зумовлює появу образу

РАДІСТЬ Є ВІЧНЕ ЖИТТЯ;

енергетичний смисл детермінує появу образу

РАДІСТЬ Є СВІТЛО;

емоційний смисл орієнтує на образ

РАДІСТЬ Є ЦІЛІСНІСТЬ;

смисл прохання пов'язаний з образом

РАДІСТЬ Є ДОСКОНАЛІСТЬ;

смисл досконалості репрезентує образ

РАДІСТЬ Є ДОСТАТОК.

Високий потенціал метафори в реалізації образу радості підтверджує той факт, що Іван Хреститель майстерно володів «живим» словом, впливав емоційно на людську свідомість.

Колективну радість як психологічну категорію переживають учні Ісуса під час зустрічі з воскреслим Учителем *Friede sei mit euch! Nach diesen Worten zeigte er ihnen seine Hände und seine Seite. Da freuten sich die Jünger, daß sie den Herrn sahen. Jesus sagte noch einmal zu ihnen: Friede sei mit euch!* (Johannes, DIE ERNÖHUNG JESU, 20: 19–21).

Ісус проходить крізь замкнені двері чи стіну кімнати, вітається зі Своїми учнями, потім показує їм Свої долоні і Свій бік. Цікаво, що учні не бояться раптової появи свого Вчителя, Його пробитих цвяхами долонь і пробитого списом боку. Вони радіють цій зустрічі. Ісус вітається вдруге, дає настанову прощати гріхи людям і ділитися через Свій видих Святим Духом. Тут **радість** межує зі страхом (юдеї). **Вона** наповнює внутрішній простір кімнати, страх локалізується в зовнішньому просторі, що оточує кімнату.

Індивідуальну радість реалізовано крізь призму метафори, філософії та віри.

Метафоричну радість зображують як голос молодого на весіллі, яким захоплюється його дружок *der Freund des Bräutigams aber, der dabei steht und ihn hört, freut sich über die Stimme des Bräutigams. Diese Freude ist nun für mich Wirklichkeit geworden* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 3: 29).

Метафору *die Stimme des Bräutigams* уживають для пояснення Івановим учням природи та функцій Ісуса, оскільки вони не усвідомлюють процесу хрещення Святим Духом.

Ця метафора переходить у **філософську радість** *Freude*. Іван Хреститель протиставляє себе Ісусові як землю й небо. Той, хто походить із землі, говорить по земному, Той, Хто приходить із неба, діє по небесному. Він панує над усіма землянами.

Образ аналізованої радості має вигляд **РАДІСТЬ Є ЖИТТЯ**.

Філософську радість ілюструє й приклад, в якому Ісус тішитися, що зможе довести Своїм учням Свої надприродні здібності, Свою владу над життям і смертю *Lazarus ist gestorben. Und ich freue mich für euch, daß ich nicht dort war; denn ich will, daß ihr glaubt. Doch wir wollen zu ihm gehen* (Там само, 11: 14–15).

Релігійна радість пов'язана з днем, коли Ісус розповідав фарисеям, що Він Споконвічний Син Божий. На цей день чекав з **радістю** Авраам – Отець юдеїв *Euer Vater Abraham jubelte, weil er meinen Tag sehen sollte. Er sah ihn und freute sich* (Там само, 8: 56).

Мовні одиниці радості – слова й словосполучення.

Слова називають а) дію, спрямовану на 1.1 суб'єкт радості *sich freuen*, 1.2. об'єкт радості *erfreuen*; б) радість *Freude*, в) ступінь вияву радості *jubelte*.

Словосполучення номінують повноту радості *Freude in Fülle*.

Таким чином, радість опоетизовує, одухотворяє, поєднує Ідеальний світ та земний, є основою земного та Вічного життя, універсальною енергією Космосу, антонімом страху, не має заперечень.

3.9. Страх

Говорячи про **страх**, наголошуємо на двох його різновидах: **колективному** та **індивідуальному**.

Колективний страх простежуємо серед учнів Ісуса, батьків незрячого хлопця від народження, **індивідуальний** виокремлюємо для будь-якої людини, вірянина, Ісуса, дочки Сіонської (метафора), Понтія Пілата.

Активатори **колективного** та **індивідуального страху** унаочнено для зручності аналізу в таблиці (табл. 3.9.1).

Парадигма активаторів страху, за Johannes

Колективний страх	Індивідуальний страх
Ісус на поверхні води	Бог
юдеї	Ісус
смерть Ісуса	смерть
дар	зрадник
	Закон

Дані табл. 3.9.1 показують, що якість активаторів варіює: від Бога через Боголюдину, етнос, смерть (Ісуса), зрадника, дар до Закону.

Загалом активатори угруповуємо в три підгрупи: надприродні, природні, комбіновані. Надприродні активатори – Бог, природні – людина/люди, процес, предмет, комбіновані – Боголюдина.

Розглянемо реалізацію тієї чи тієї форми страху більш докладно.

Колективний страх охоплює учнів Ісуса під час вечірньої переправи озером. Ісус залишився на березі, а Його учні сіли в човен. Відійшовши від берега на кілька десятків стадій, учні побачили в темряві, як Ісус іде хвилястою поверхнею води до їхнього човна. Звісно, чоловіки перелякались. Ісус намагається їх заспокоїти, говорить, що Він не привид і радить їм не боятися Його *Als sie etwa fünfundzwanzig oder dreißig Stadien gefahren waren, sahen sie, wie Jesus über den See ging und sich dem Boot näherte; und sie fürchteten sich. Er aber rief ihnen zu: Ich bin es; fürchtet euch nicht!* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 6: 19–20).

Гіпотетично, учні Ісуса асоціюють хвилясту поверхню води зі стрімкими змінами в навколишньому світі, коливанням емоційного поля останнього, що, природно, не вкладаються в парадигму їх знань і їхньої свідомості (Андреев, 1999, с. 55).

Віруючі батьки незрячого від народження сина боялися говорити юдеям, хто зцілив їхню дитину, хто відкрив їй очі на навколишній світ *Wie es kommt, daß er jetzt sehen kann, das wissen wir nicht. Und wer seine Augen geöffnet hat, das wissen wir auch*

nicht. Fragt doch ihn selbst, er ist alt genug und kann selbst für sich sprechen. Das sagten seine Eltern, weil sie sich vor den Juden fürchteten (Там само, 9: 21–22).

Причина батьківського й материнського **страху** – відлучення від синагоги (екскомуніка). Очевидно, що поняття «відлучення від синагоги» й поняття «смерть» тут збігаються. Відлучення від синагоги означає виключення з числа віруючих, ізоляцію від Бога-Творця, заборону участі в здійсненні певних обрядів, покарання за аморальні дії тощо.

Аналогічний **страх** відчуває кожен член лінгвоспільноти, крім зціленого незрячого *Aber niemand redete öffentlich über ihn, denn man fürchtete sich vor den Juden* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 7: 13).

Юдеї погрожують «прозрілому» Богом, Який не слухає грішників, проте чує праведників і тих, хто виконує Його волю *Wir wissen, daß Gott einen Sünder nicht erhört; wer aber Gott fürchtet und seinen Willen tut, den erhört er* (Там само, 9: 31).

Психологічне насилля з боку юдеїв триває певний час, потім переходить у фізичне насилля – «прозрілого» виганяють геть.

Релікти фізичного насилля юдеїв над християнами, що зумовлює появу в них страху, ілюструє приклад *Am Abend dieses ersten Tages der Woche, als die Jünger aus Furcht vor den Juden die Türen verschlossen hatten, kam Jesus, trat in ihre Mitte und sagte zu ihnen: Friede sei mit euch!* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 20: 19).

Градацію фізичного насилля відображено через відтинки доби. Очевидно, що найвищий ступінь фізичного насилля збігається із третьою частиною доби – вечором *Am Abend*, оскільки всі двері в будинку зачинено *die Türen verschlossen hatten*.

Страх Ісуса є складовою частиною тривоги. При цьому страх структурований: Ісус боїться як пересічна людина та як геніальна Особистість. Пересічна людина нічого не знає про насильницьку смерть, тому й боїться її, геніальна Особистість знає все про насильницьку смерть, але має виконати певну місію – врятувати людство від гріха. В цьому контексті геніальна Особистість боїться не виконати покладену на Неї Богом Місію *Jetzt ist meine Seele erschüttert. Was soll ich sagen: Vater, rette mich aus dieser Stunde? Aber deshalb bin ich in diese Stunde gekommen* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 12: 27).

Маркерами страху геніальної Особистості є словосполучення *Seele ist erschüttert*, риторичне питання *Was soll ich sagen: Vater, rette mich aus dieser Stunde?* та риторична відповідь *Aber deshalb bin ich in diese Stunde gekommen*.

Геніальна Особистість ідентична душі, тобто є психічною істотою, що емоційно підтверджує прийдешню зраду *Nach diesen Worten war Jesus im Innersten erschüttert und bekräftigte: Amen, amen, das sage ich euch: Einer von euch wird mich verraten* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 13: 21).

Зрадник належить до «обраних» учнів, якому за вечерею Учитель подає вмочений у харосет шматок хліба. Разом з цим шматком отримують і темну, негативну, потойбічну сутність. Вона невидима фізичному зору, шкодить людині, тому емоційні слова Ісуса *Was du tun willst, das tu bald!* ніхто за столом не зрозумів (Коцур, Потапенко, Куйбіда, 2015, с. 207). Реакція психічної істоти на власні слова очікувана – приголомшення. Оскільки приголомшення Ісуса не має зовнішніх ознак, можна допустити, що Його контроль над Своїм емоційним станом абсолютний (Апресян, 1995, с. 52).

Ступінь вияву **страху** репрезентовано в прикладі *Als Pilatus das hörte, wurde er noch ängstlicher* (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 19: 8).

«Нормою» **страху** є емоційно-оцінна, табуйована ознака *ängstlich* «боязкий, несміливий». Реконструкцію «норми» здійснюємо на основі опису поведінки Пілата. «Норма» корелює із Законами, традиціями, культурою юдеїв.

Заперечення колективного страху пов'язане зі станом абсолютного спокою, що залишає Ісус Своїм учням та соматикою останніх *Frieden hinterlasse ich euch, meinen Frieden gebe ich euch; nicht einen Frieden, wie die Welt ihn gibt, gebe ich euch. Euer Herz beunruhige sich nicht und verzage nicht* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 14: 27).

Тобто **нестрах** синонімічний серцю *Herz* та антонімічний земній рівновазі *nicht einen Frieden, wie die Welt ihn gibt*, разом з тим, **він** співмірний метафорі, що має смисл абсолютної рівноваги *meinen Frieden gebe ich euch*. **Образ нестраху** побудовано на поєднанні, інтеграції прямого й переносного смислів спокою *Frieden*. Його концептуальна прототипова схема – НЕСТРАХ Є

АДАПТОВАНОЮ АБСОЛЮТНОЮ РІВНОВАГОЮ. Адаптація передбачає певну історичну подію.

Заперечення індивідуального страху адресують дочці Сіонської, занесеній у Писання. Вона не повинна боятися нового Царя Юдейського, Який в'їздить до Єрусалиму в святковий день, сидячи верхи на молодому віслюку *Fürchte dich nicht, Tochter Zion! Siehe, dein König kommt; er sitzt auf dem Fohlen einer Eselin* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 12: 15).

Віслюк символізує смирення, терпіння, бідність (Тресиддер, 2001, с. 260). Вік віслюка може свідчити про початок формування позитивної модальності символу (Гарнак, 2001, с. 53).

Мовні одиниці **страху** релевантні словам, словосполученням, реченням.

Слова називають дію, спрямовану на а) суб'єкт страху *fürchteten sich*, б) об'єкт страху *fürchtet*.

Словосполучення номінують а) властивість дії дії *aus Furcht*, б) зміну ступеня інтенсивності емоційного стану *wurde ängstlicher*.

Речення виражають а) побажання *fürchtet euch nicht!*, б) страх *Jetzt ist meine Seele erschüttert*, в) інтенсивність вияву страху *Nach diesen Worten war Jesus im Innersten erschüttert*, заперечують а) страх і зневіру *Euer Herz beunruhige sich nicht und verzage nicht*, б) страх *Fürchte dich nicht, Tochter Zion!*

Таким чином, страх є зовнішньою та внутрішньою реакцією людей/людини на сімейні, історичні, культурні події і водночас їх/її оцінкою зовнішньої та внутрішньої гармонії, рівноваги, спокою. Зовнішню реакцію на ті чи ті події називають, описують та моделюють, внутрішню – виражають вербально.

3.10. Сум

На відміну від аналізованих емоцій, **сум** висвітлено коротко, більшою на тлі радості та ментальних процесів.

Руйнування гармонії навколишнього світу через непоправну втрату супроводжується сумом, журбою, скорботою (Крисанова, 2018, с. 109). Виокремлюємо **колективний** та **індивідуальний сум**.

Колективний сум описують як оцінку внутрішнього вмістилища серця *Vielmehr ist euer Herz von Trauer erfüllt, weil ich*

euch das gesagt habe (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 16: 6).

Активатором **колективного суму** є повернення Ісуса до Отця Небесного. Учні більше не побачать свого Вчителя. Деякі з-поміж них не розуміють про що йдеться. Вони запитують один одного, що означає *Noch kurze Zeit, dann seht ihr mich nicht mehr, und wieder eine kurze Zeit, dann werdet ihr mich sehen?* «Незабаром, і ви Мене більше ніколи не побачите, і знов незабаром, і ви Мене побачите?», *Ich gehe zum Vater* «Я йду до Отця» (Там само, 16: 17).

Ісус намагається пояснити смисл сказаного, моделює їхню емоційну поведінку, обіцяє, що сум перейде в радість *Ihr werdet weinen und klagen, aber die Welt wird sich freuen; ihr werdet bekümmert sein, aber euer Kummer wird sich in Freude verwandeln* (Там само, 16: 20).

Учні повинні наразі сумувати, щоб потім, зустрівшись зі своїм Учителем, тішитись. Цю радість ніхто ніколи в них не забере *So seid auch ihr jetzt bekümmert, aber ich werde euch wiedersehen; dann wird euer Herz sich freuen, und niemand nimmt euch eure Freude* (Там само, 16: 22).

Отже, **колективний сум** мислять як історично-духовну подію, що викликатиме відчуття самотності, безпорадності, прикрості.

Індивідуальний сум переживають Марія (сестра Лазаря), Ісус, породілля, Марія Магдалина.

Маріїн брат Лазар хворів і вона з сестрою Мартою попросила Ісуса вилікувати його. Ісус знав, що Лазар помре і прославить Його. Тому й не квапився з допомогою. Сюди додаємо й переслідування вороже налаштованих юдеїв.

На «делікатність» проблеми вказує й табування смерті Лазаря *Dann sagte er ihnen: Lazarus, unser Freund, schläft; aber ich gehe hin, um ihn aufzuwecken* (Johannes, DAS ÖFFENTLICHE WIRKEN JESU, 11: 11).

Лексема *schläft* «спить» є евфемізмом, що замінює поняття смерті, покращує денотат останньої, захищає психіку адресатів від небажаних асоціацій та думок (Снегірьова, 2012, с. 266). Речення *aber ich gehe hin, um ihn aufzuwecken* «але я піду й розбуджу його» дає змогу приховати істинну причину повернення до Юдеї, мінімізувати неприємну звістку про друга, нейтралізувати небезпеку, що чекатиме під час подорожі (Газизов, 2011, с. 38).

Коли Лазар помер, багато юдеїв прийшло до сестер підтримати їх. Марія плакала, стоячи біля Ісуса, докоряла Йому, що він не прийшов. Юдеї також плакали. Від побаченого навколо та в печері Ісус розжалобився і заплакав *Als Jesus sah, wie sie weinte und wie auch die Juden weinten, die mit ihr gekommen waren, war er im Innersten erregt und erschüttert. [...]. Da weinte Jesus* (Там само, 11: 33, 35).

Сум Ісуса градуюють *Da wurde Jesus wieder innerlich erregt, und er ging zum Grab. Es war eine Höhle, die mit einem Stein verschlossen war* (Там само, 11: 38).

Градуювання суму лівобічне – сум зменшується у бік «норми» (спокій, рівновага), лексему *erschüttert* «приголомшений» вилучено з контексту. Додавання слова-інтерсифікатора *wieder* не стільки посилює чи ослаблює емоційний стан, скільки оцінює його. Тут виходимо на нові поняття, дотичні до суму – «співчуття» і «співпереживання». Співчуття – морально-етична категорія, якої дотримується Ісус, співпереживання – психічна, відповідно (Шадських, Піча, 2008, с. 200–201). Отже, за допомогою **індивідуального суму** можна виявити семантичний різновид категорії.

Стосовно породіллі, то вона журиться, що прийшли пологи. Народивши дитину, жінка більше не думає про свої муки, радіє, що на світ з'явилась людина *Wenn die Frau gebären soll, ist sie bekümmert, weil ihre Stunde da ist; aber wenn sie das Kind geboren hat, denkt sie nicht mehr an ihre Not über der Freude, daß ein Mensch zur Welt gekommen ist* (Johannes, DER ABSCHIED JESU VON SEINEN JÜNGERN, 16: 21).

Із прикладу зрозуміло, що сум і муки мають біологічну природу, радість – філософську, відповідно.

Сум Марії Магдалини приховує кілька мотивів: смерть Ісуса, відсутність Тіла в печері, викрадення «свого» Господа Бога, місце Його поховання.

Наприклад:

Maria aber stand draußen vor dem Grab und weinte. Während sie weinte, beugte sie sich in die Grabkammer hinein. Da sah sie zwei Engel in weißen Gewändern sitzen, den einen dort, wo der Kopf, den anderen dort, wo die Füße des Leichnams Jesu gelegen hatten. Die Engel sagten zu ihr: Frau, warum weinst du? Sie

antwortete ihnen: Man hat meinen Herrn weggenommen, und ich weiß nicht, wohin man ihn gelegt hat. Als sie das gesagt hatte, wandte sie sich um und sah Jesus dastehen, wußte aber nicht, daß es Jesus war. Jesus sagte zu ihr: Frau, warum weinst du? Wen suchst du? (Johannes, DIE ERHÖHUNG JESU, 20: 11–15).

Цінності жінки корелюють із найбільш важливою в її житті історичною подією – пропажею святині. Святиня належить до зовнішнього світу, оберігає власника від негативу, лиха й зла, її глибоко шанують (НТСУМ, 3, 2003, с. 267). Втрата святині тожжна втраті Бога, щастя, благодаті.

Мовні одиниці **суму** – слова та словосполучення.

Слова називають а) фізіологічний процес виділення безбарвної рідини з очей *weinte*, б) емоцію горя *Kummer*.

Словосполучення номінують а) емоційний стан горя *bekümmert sein*, б) інтенсивність переживання горя *war im Innersten erregt und erschüttert*, сигніфікують емоційний стан суму *ist von Trauer erfüllt, weinen und klagen*, заперечують когнітивно-емоційний процес *denkt nicht mehr an ihre Not*.

ВИСНОВКИ

Розгляд проблеми реалізації емоцій у німецькомовних текстах Євангелій дає змогу зробити такі висновки:

1. Емоція – неоднозначне поняття, що трактується в річищі психології як ментальний гіпотетичний конструкт без усталеної термінології, з позиції мовознавців емоції хронологізовано на три основні періоди: ігнорування (давні греки), визнання (давні римляни), формування підходів (європейці XVII–XXI століть) та поєднано з відповідною психологічною теорією емоцій. Сюди додають і національнокультурну специфіку розуміння феномену, християнські теологи вбачають в емоції духовний аспект, пов'язаний з містичним переживанням. Міждисциплінарний підхід визначає емоцію як реакцію людини на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа.

2. Емпіричний матеріал викладено в авторському баченні: Матвій орієнтує адресата на емоції як сімейні цінності, Марк – як на духовні, Лука – як на культурні, Іван – як на вселенські, відповідно. Спостерігаємо біологічну, ідеальну, культурно-історичну та енергетичну природу емоцій.

Енергетична природа емоцій зумовлює появу енергетично сильних та слабких людей. Енергетично сильні люди – носії фізичного світла або діти Божі, енергетично слабкі люди – носії темряви або зла. Діти Божі творять навколишній світ, представники темряви нищать усе «чужорідне». Роль емоцій у психічному житті людини дуже велика, по-перше, вони впливають на її енергетичний стан та поведінку, по-друге, сприяють розвитку і вдосконаленню людської природи, по-третє, захищають організм від зовнішнього впливу, по-четверте, спонукають до пізнання, по-п'яте, координують фізичну діяльність, по-шосте, сигналізують про інтереси та потреби, по-сьоме, беруть участь у (само)оцінюванні. Емоції невід'ємні від когнітивних та фізіологічних процесів, останні виражають відношення між індивідумом і навколишнім світом. З'ясовано, що емоції та розум формують емоційну поведінку двох категорій: альтруїстичну та егоїстичну. Альтруїстична поведінка ґрунтується на почутті любові та турботі про інших, підвалини егоїстичної поведінки – психічний стан байдужості та турбота про себе. Історія найме-

нувань окремих емоцій починається в період між народженням Ісуса і Його Вознесінням, коли давня людина відділила частину від цілого. Запропоновано кілька класифікацій емоцій: географічну, темпоральну, просторову, семантичну, структурно-семантичну, гендерну. За географічною ознакою виокремлено чотири основні групи емоцій: «адміністративно-територіальні», «територіальні», «локальні», «ландшафтні», за темпоральною ознакою емоції кваліфіковано на п'ять груп: «біологічні», «соціальні», «культурні», «соціально-психологічні», «духовні» та дві підгрупи: «типові», «нетипові», за просторовою ознакою емоції угруповано на дві групи: «відкриті» та «закриті», за семантичною ознакою емоції диференційовано на шість груп: «сакральні», «адаптовані сакральні», «десакральні», «диявольські», «художні», «віртуальні», за структурно-семантичною ознакою реконструйовано «стверджувальні» та «заперечні», «колективні» та «індивідуальні» емоції, за гендерною ознакою емоції поділено на дві групи: чоловічі та жіночі. В патріархальному суспільстві жінку не вважають людиною, її функції обмежені репродуктивністю та побутом, новими функціями є соціальні та духовні в тому числі учениця, послідовниця Ісуса (сестри Лазаря: Марія і Марфа, Марія Магдалина) та духовна матір (матір Ісуса). Встановлено, що домінують «адміністративно-територіальні», «ландшафтні», «біологічні», «культурні», «відкриті», «десакральні», «нетипові (стверджувальні)» емоції. Підтверджено ідею щодо градації семантики емоцій страху (жах, переляк), горя (смуток, сум, журба, жаль, скорбота), радості (тріумф, щастя, блаженство), ідею щодо актуалізації емоції емоцією (очікування зумовлює появу емоцій радості та активності) та ідею щодо переходу емоції смутку в емоцію радості, емоції гніву в емоцію задоволення, розвинуто ідею щодо протиставлення семантики агресивності – неагресивності, бажання – небажання, гідності – негідності, журби – нежурби, страху – нестраху, суму – несуму, запропоновано ідею щодо диференціації семантики Любові (Батьківська Любов (Небесна, земна) любов до людини, любов загалом, любов до Ісуса (за життя, після життя)). З позиції генези граматичної категорії числа схематизовано семантичний ланцюг перетворень множини *гріхи*, *муки* на одну *гріх*, *мука*, змодельовано духовний розвиток чужоземців

на тлі східного давнього етносу – юдеїв та зустріч Воскреслого Ісуса зі Своїми ученицями та учнями, простежено семантичне наповнення понять «самотність», «страждання», «дружба», «боголюбство» та культуру поведінки, ритуальні дії під час захоронення Тіла Ісуса. Доведено, що частота поширення окремих емоцій в часопросторі непропорційна. Найбільш актуальними є: інтерес, гнів, подив, мовчання, страх, бажання, до «неактуальних» емоцій належать: гордість, миролюбство, неворожнечість, помста, смертельний страх, спрага, твердосердя, шаленство, щастя.

3. Лінгвістика емоції – багаторівнева і складна, реалізована мовними знаками. Уявлення про мовний знак – відкрите. За Ф. де Соссюром мовний знак тотожний семі, на думку А.П. Мартинюк, мовний знак – генетична сутність, що опосередковується оцінкою. Будучи заміником предмета, мовний знак інформує про його якісний зміст і смисл. Емоції репрезентовано на всіх рівнях мови: фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному. Фонологічний рівень озвучує зовнішню матеріальну форму емоції та відрізняє її від інших психічних явищ, морфологічний – наповнює почасти матеріальний зміст емоції та обмежує від змісту інших емоцій, лексико-семантичний – маніфестує певне значення матеріального вмісту емоції відносно інших її значень (лексико-семантичних варіантів) та значень інших емоцій, синтаксичний – сепаратизує та транспортує значення і смисл матеріального вмісту певної емоції у просторі та часі, узгоджуючи його з предметною або комунікативною ситуацією. Виокремлено субзнаковий (фонема), знаковий (морфема, лексема) і суперзнаковий (синтаксема) рівні емоцій. Знаковий рівень емоцій, а саме: лексема виражає, описує, номінує та моделює емоції. Емоції виражають через емоційні вигуки, емоційні частки, слова з логіко-емотивними семами, описують за допомогою емотивних прикметників, прислівників, дієслів і загальноживаної лексики, номінують у два етапи: перший етап складається із класифікації емоції та включення її до поняттєвого класу «емоція», другий етап передбачає формування плану змісту емоції та плану її вираження, моделюють через певний тип синтаксичної конструкції. Запропоновано чотири моделі для емоції блаженство та емоції горя, три моделі для емоції радості, дві моделі для емоції гніву, одну

модель для емоцій: агресивність, мовчання, недовіра, ненависть, неочікуваність, нестрах, обурення, очікування, скорбота. Систематизовано три підтипи опису: опис пережитих емоцій, опис емоційних процесів, опис емоційних станів.

4. Синоптичні німецькомовні Євангелії мають трьох авторів: Матвій, Марк, Лука, чотирьох замовників: німецькі єпископи Й. Фрейндорфер, К.Й. Лейпрехт, Е. Шікт та австрійський вікарій А. Штегер, шість німецькомовних аудиторій або країн: Німеччина, Австрія, Швейцарія, Люксембург, Ліхтенштейн, Бельгія. Емоційну сферу визначено як сукупність емоційних процесів, станів, почуттів, проявів із якими вони пов'язані. Кожний автор синоптичної Євангелії трактує емоційну сферу Ісуса суб'єктивно: Матвій зображує її двоїсто, наголошуючи на біосакральній основі, Марк і Лука – тернарно, вбачаючи в ній сакральню-біо-соціальне та історико-біо-космічне підґрунтя, відповідно. З'ясовано, що емоційна сфера Ісуса корелює із Його біологічним, соціальним та психологічним віком. Виокремлено три вікові категорії: немовля (1 день, 8 днів), підліток (12 років), молодий чоловік (30 років). Немовля асоціюється зі спокоєм і мовчанням, підліток – з інтересом, спокоєм, зухвалістю, любов'ю Бога та людей, молодий чоловік – з виявленням емоцій та знаннями про емоції. З'ясовано, що обсяг виявлення емоцій та обсяг знань про емоції суттєво відрізняються. «Практична частина» емоцій підпорядкована «теоретичній» на 37,2%–59,4%, що свідчить про вміння Ісуса контролювати Свої емоції. Виявлені емоції Ісус спрямовував лише на добро людей. Парадигму емоцій узагальнено: агресивність, бажання, вдячність, гнів, дружелюбність, жаль, інтерес, любов, любов до Отця Небесного, людинолюбність, лють, милість, милосердя, мовчання, обурення, подив, покірність, скромність, смертельний сум, смуток, спокій, терпіння, туга, усамітнення та класифіковано й систематизовано за кількісною ознакою Євангелій. Типові емоції – бажання, гнів, інтерес, любов, людинолюбність, милість, милосердя, мовчання, покірність, спокій, усамітнення – зафіксовано у всіх трьох книгах: нетипові – вдячність, любов до Отця Небесного, лють, смуток – трапляються в одній із книг, перехідні – агресивність, дружелюбність, жаль, обурення, подив, скромність, смертельний сум, терпіння, туга – в двох, відповідно.

5. Фронтальний аналіз емоцій у синоптичних Євангеліях охоплює 9 емоцій і їх варіанти: страх, інтерес, радість (щастя, блаженство), гнів (лють, злість, ненависть), горе, любов, подив, мовчання, усамітнення. Підтверджено ідеї щодо природного й набутого страху/мовчання, градації емоцій радості/гніву, взаємозв'язку емоцій, когніцій та моторики, а також ідеї щодо диференціації емоцій як ефективної організації особистості, щодо наявності розуму в планети Земля, щодо синкретизму емоцій (страх, сором, спокій, подив, жах, переляк, сумнів, тривога), щодо впливу власного імені на долю людини, щодо гендерного вододілу емоцій, щодо культури виявлення емоцій освіченою та неосвіченою людиною, щодо впливу якості організації простору на емоції, доповнено ідею щодо ролі пророків, щодо взаємодії емоцій і драйвів, розвинено ідею щодо форм вияву емоцій давньою людиною (колективні, індивідуальні, образні), щодо специфіки євангелійської притчі, поглиблено ідею щодо космогонічної енергетичної природи емоцій, запропоновано ідеї щодо найменувань емоцій надприродними істотами (Ангели Господні), щодо структури і функцій образних емоцій, щодо розмежування понять Боголюдини та людини, щодо антропологічного механізму керування природними стихіями (вода, вітер), щодо першоджерела зовнішнього прояву емоцій та зміни гравітації фізичного простору (Ангели Господні), щодо виявлення індивідуальних емоцій певними категоріями людей (правитель, священник, праведник/-ця, ритуально нечиста жінка), щодо модальності та семантичного зв'язку емоцій із кармічними уроками, щодо емоційної стійкості жіночого організму на тлі чоловічого, відповідно, щодо гармонізації емоційної і когнітивної систем жіночого організму в екстремальних ситуаціях. Колективні емоції визначено як прояв соціальної адаптації людей до навколишнього світу, індивідуальні – як прояв соціально-психологічної адаптації індивідуума до соціуму, образні – як прояв культурної адаптації особистості до культурологічних умов лінгвоспільноти. З'ясовано, що колективні емоції характерні для двох і більше суспільних осіб, індивідуальні – для однієї суспільної або сакральної особи, образні трапляються в притчах Ісуса як методологічна база для передачі нових знань, понять, концепцій, ідей. Класифіковано активатори колективних та індивідуальних емо-

цій, функції апостолів. Розщеплення людською свідомістю емоції на дві частини призвело до протиставлення у мовних реалізаціях і потім до найменувань емоцій *нестрах*, *нерадість*, *немовчання*. Узагальнена семантика *нестраху* репрезентує: 1) взаємини Ісуса з а) потенційним учнем, б) учнями, в) жінками-послідовницями, г) начальником синагоги, 2) наставни Ангела Господнього а) послідовницям Ісуса, б) священникові Захарію, 3) пророцтва Захарія, 4) емоційну поведінку а) судді, б) злочинця, семантика *нерадості* пов'язана із 1) зародженням гордині в учнях Ісуса, 2) табуванням сакральної природи Ісуса, семантика *немовчання* зведена до завершення нейролінгвістичної програми Ангела Гавриїла для священника Захарія. Реконструйовано природу а) духовного світу, що є перехідною ланкою між матеріальним і ідеальним світами, б) людини, що поєднує і водночас розрізняє тіло й душу, в) семантики інтересу через особливий тип мовленнєвої ситуації – питальний, виокремлено два підтипи останнього: 1) типовий з його варіантами повний (трикомпонентний) і усічений (двокомпонентний), 2) нетиповий повний з варіантами другого (синонімічний, антонімічний) і третього (полісемічний) компонентів і нетиповий усічений з варіантами третього (полісемічного) компонента, змодельовано а) процедуру «воскресіння» мертвої дитини та простежено зміну функцій Ісуса впродовж цієї процедури (Бог → Чарівник → Ревізор → Реаніматолог → Психолог → Реабілітолог), б) мимовільний індивідуальний інтерес у межах нетипового усіченого підтипу. Характеристики індивідуального та колективного об'єкта інтересу виявлено через зміст питальної мовленнєвої ситуації. Доведено їх суттєву розбіжність, що культурний рівень розвитку давніх юдеїв був дуже низьким, ставлення до жінки упередженим, до дітей упереджено-поблажливим, до іноземних мов нейтральним, до духовної зради позитивним, до шлюбної негативним. Колективне уявлення про динаміку окремих емоцій має радіальний характер (радість – сором, радість – соматика, радість – подив, радість – недовіра, радість – віра), індивідуальне (Юда) – лінійний, відповідно (любов → провина → каяття → [бажання втекти від неприємностей, страждання, безпорадність, безнадійність, переоцінка власної особистості тощо] → суїцид),

колективне виявлення радості жінками відображене на їх обличчях, чоловіками виражено через формули етикету, тілесний або предметний дотик до об'єкта пізнання, дітьми – через емоційну поведінку в сакральному місці (храмі), надприродними істотами (Ангелами Господніми) опосередковано через процес каяття грішника/-ів, індивідуальне виявлення радості жінкою виражено комплексно: словами + внутрішніми відчуттями (рух плоду), чоловіком – окремішньо: фізичними діями (дертя на дерево), ментальними (уява про зустріч із Ісусом, Його чудесами), духовними (дружба з ворогом, любов зціленої людини до Бога), психічними (їжа), соціально-психологічними (бенкет як подяка за послугу) процесами, Боголюдиною – змішано або інтегровано: фізично + ментально + психічно + психологічно. За методикою лінгвокогнітивного аналізу словесного поетичного образу Л.І. Белехової виявлено зміст і смисл нестраху НЕСТРАХ Є НЕПОВАГА, радості а) землероба РАДІСТЬ Є ПОЛЕ/ГОСПОДАР/ПІЗНАННЯ, б) соматика СОМАТИЧНА РАДІСТЬ Є ЕНЕРГІЙНИЙ РУХ, в) культури КУЛЬТУРНА РАДІСТЬ Є ЇЖА/СВЯТКУВАННЯ/ЗАПРОШЕННЯ, щастя а) колективного КОЛЕКТИВНЕ ЩАСТЯ Є ВАРТА, б) індивідуального ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЩАСТЯ Є ПРАЦЯ, в) майбутнього МАЙБУТНЄ ЩАСТЯ Є АЛЬТРУЇЗМ, г) повного ПОВНЕ ЩАСТЯ Є ЗНАХІДКА, г) змодельованого ЗМОДЕЛЬОВАНЕ ЩАСТЯ Є ЕМПАТІЯ, блаженства БЛАЖЕНСТВО Є НЕБО, гніву а) загалом ГНІВ Є КАРА/ПОВЕРНЕННЯ/НЕМИЛОСЕРДЯ, б) «брутального» «БРУТАЛЬНИЙ» ГНІВ Є СМЕРТЬ, в) «інтелегентного» «ІНТЕЛЕГЕНТНИЙ» ГНІВ Є СПРПВЖНЄ ПЕКЛО, мовчання а) загалом МОВЧАННЯ Є НЕЗНАННЯ, б) весільного ВЕСІЛЬНЕ МОВЧАННЯ Є ТЕМРЯВА. Мовні одиниці емоції страху – слова, словосполучення, емоції інтересу – слова, словосполучення, реальні або ірреальні речення, емоцій радості, гніву, горя, любові, подиву, мовчання, усамітнення – слова, словосполучення, речення.

6. Якщо синоптичні Євангелії розповідали про емоції, що виявляв Ісус, Його учні, народ під час служіння Богові на Землі, то Свята Євангелія від Івана засвідчує виявлення емоцій і знання про них. Історичний матеріал викладено образно, чітко, ла-

конічно, з елементами символізму. Вживають терміни міжнародною (грека) та рідною (гебрейська) мовами, лексичні засоби: синоніми, антоніми та ряд стилістичних: анафору, антитезу, градацію, еліпсис, інверсію, метафору, метонімію, паралелізм, повтор, порівняння, риторичні питання, риторичні звертання тощо. Структура Святої Євангелії від Івана сучасною німецькою мовою – логічна: пролог, три частини, епілог, додаток. Перехід від однієї складової до другої забезпечують: великі літери, напівжирний шрифт, пробіл, арабська нумерація віршів. Обсяг частин асиметричний: перша частина містить 12 глав, друга і третя по 2 глави, обсяг розділів також асиметричний: максимальний обсяг – 858 словоформ, мінімальний – 50. Ставлення автора до Ісуса шанобливе та богобоязливе, до етносу нейтральне, жінок упереджене. Реконструйовано Ісусову програму «Син Божий» у тому числі вступ (відкрите небо, Ангели Господні, передчасність діянь (чудес)), основна частина (таємниця народження Ісуса, Бог – Дух, месіанство, функції Сина, Бог і Син, діяння (чудеса) Сина), заключна частина (наука про Сина, перспективи подальшого розвитку програми «Син Божий»). Виокремлено близько 20-и нових розділів: промови Ісуса про Себе як Сина Божого та хліб життя, Ісус і грішниця, зізнання Ісуса сліпонародженому, добрий Пастир як антипод злодіїв і розбійників, добрий Пастир як антипод поденника, сварка в свято Відновлення, втеча Ісуса в східну частину Йордану, нова втеча Ісуса, остання промова Ісуса – вирішальний час, Ісусова думка щодо невірування юдеїв, вибір між віруванням і невіруванням, обмивання ніг учням, слово розради до учнів, промова виноград і його галуззя, ненависть світу до учнів Ісуса, Дух як Захисник і Вчитель, біль розлуки й радість зустрічі, звіт перед Отцем Небесним, благання Ісуса за Своїх учнів та за всіх віруючих. З'ясовано, що основним прийомом викладу свідчень Івана про Сина Божого є повторення, форма викладу варіює: оповідь, діалог, монолог, полілог, передача прямої мови непрямою, письмові свідчення, парафраз письмових Законів Мойсея, промови, інтелектуальне змагання, внутрішнє мовлення, молитва.

7. Прояв емоцій у Івана обмежено жанром тексту – свідчення. Деякі з-поміж емоцій – інтерес, подив, любов, радість – похідні від вселенської енергії благодаті. Її Носій – Ісус Христос.

Благодать гарантує безпечне сходження людини до Бога та Бога до людини. Небуття викликає трансформацію благодаті у кров і воду (лімфу). Виокремлено колективні та індивідуальні емоції. Колективний інтерес збігається з опосередкованим або прямим пошуком об'єкта, індивідуальний – лише з прямим, відповідно. Склад адресантів інтересу та їх об'єктів систематизовано й класифіковано за ознакою статусу. Моделі питальної мовленнєвої ситуації зведено до нетипового підтипу з його варіантами повний (трикомпонентний) і усічений (двокомпонентний), повний варіант репрезентовано різновидами: перший компонент – полісемічний або синонімічний (колективний інтерес), другий компонент – комбінований: синонімічно-полісемічний, третій – полісемічний (індивідуальний інтерес). Маркерами інтенсивності вияву інтересу постають дві і більше синтаксичні питальні конструкції. Активатори колективної агресивності узагальнено й поділено умовно на три групи: 1) Ісус, 2) Його діяння, 3) поведінка людей, активатори колективного гніву, подиву, суму менш презентабельні – люди а) з фізичними вадами, б) з високим інтелектом (гнів), діяння Ісуса (інтенсивний подив), повернення Ісуса до Отця Небесного (сум), кількість груп активаторів колективного та індивідуального страху перегукується із кількістю активаторів колективної агресивності – три: 1) надприродні (Бог), 2) природні (люди/-на, процес, предмет), 3) комбіновані (Боголюдина).

Методика лікування фізичної сліпоти – п'ятимірна величина, що інтегрує зір, мовлення, слину, виготовлення та нанесення суміші на очі хворого, змивання суміші водою та забезпечує перехід до духовного зору людини. Колективну ненависть поділено на дві підгрупи: безпідставна та обґрунтована, що гнучко змінюють свої контури в межах предметної або комунікативної ситуації. Простежено фази індивідуальної агресивності, її перехід у табуйований гнів, а також семантичний зв'язок агресивності із прощом та Богом. Гнів Бога розуміють як альтернативу духовного життя людини, гармонізацію її енергетичної оболонки та механізм руйнування психічного життя, відповідно. Заперечення індивідуальної ненависті поєднують із її ствердженням у межах розширеної формули «світ – юдеї»: «світ – юдеї – Ісус», індивідуального подиву пов'язують із метафорою та вірою царедворця в

Бога, індивідуальної духовної любові мислять як нехтування змістом концепції Ісуса щодо Царства Божого й ширше Абсолютною Любов'ю, колективного подиву співвідносять із моделлю загальної поведінки людей в кінці світу. Специфіка подиву полягає у дивах, що творив Ісус. Доведено, що колективна любов ґрунтується на метафоричній, психологічній, уявній, духовній, глоричній, бездуховній основах, індивідуальна – на Божественній, Батьківській, Синівській, дружній, духовній, умовній, бездуховній, відповідно. Модель Батьківської, Синівської і духовної любові ідентична моделі благодаті й нагадує образ матрешки: Батьківська любов уміщує в собі Синівську любов, Синівська любов уміщує в собі духовну любов. Ця взаємопрониклива послідовність відображена не лише на змістовному рівні, а й на ментальному. Варіативність, множинність любові орієнтує на свободу стилю й способів земного буття, що поширюється більшою мірою на чоловіче населення. Свобода жінки обмежена її функціями, якщо вона хоче й прагне змін, її осуджують і засуджують до фізичного знищення. Виокремлена модель «Вічне життя» вміщує віру, візуалізацію, зміст віри, аудіювання, самооцінку, витoki яких сягають першоджерела а) табуйованого – Бога, б) відкритого – Батька (Отця Небесного). Прототипові схеми колективної радості – РАДІСТЬ Є ВІЧНЕ ЖИТТЯ/СВІТЛО/ЦІЛІСНІСТЬ/ДОСКОНАЛІСТЬ/ДОСТАТОК та індивідуальної – РАДІСТЬ Є ЖИТТЯ – результат індивідуально-творчого осмислення навколишнього та Ідеального світу. Колективну радість розуміють і як психологічну категорію (зустріч учнів із Воскреслим Ісусом), індивідуальну – як філософську (воскрешення Лазаря) і релігійну (одкровення Ісуса щодо Своєї споконвічності). Радість – емоція, що формується, розвивається та еволюціонує в межах лінгвокультури, її історії та культури. Страх «унормовано» Законами, традиціями, ритуалами. Базова концептуальна схема колективного нестраху – метафорична: НЕСТРАХ Є АДАПТОВАНОЮ АБСОЛЮТНОЮ РІВНОВАГОЮ, індивідуального – метонімічна: НЕСТРАХ стоїть замість ДОЧКА СІОНУ. Індивідуальний сум – прерогатива жінок (Марія, сестра Лазаря, породілля, Марія Магдалина), індивідуальний чоловічий сум (Ісус) градуєть категоріально: співчуття (морально-етична категорія) й співпереживання (психічна категорія). Мовні одиниці інтересу, агресивності,

гніву, ненависті, подиву, любові, радості, страху аналогічні за формою мовним одиницям синоптичних Євангелій: слова, словосполучення, речення, сум вербалізовано словами й словосполученнями.

Подальшою перспективою наукових пошуків, крім зазначених у основному тексті, може бути зіставне дослідження емоцій або характеристика їх мовних одиниць у Старому та Новому Заповіті, у синоптичних Євангеліях та Святій Євангелії від Івана, трансляція емоцій в Євангеліях німецькою та українською мовами, використання біблеїзмів із емоційним значенням у текстовій тканині сучасних німецькомовних художніх творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В.О. Реконструкція архетипового концепту ВОГОНЬ в українській та англійській мовах. *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 300–305.
2. Адмони В.Г. Введение в синтаксис современного немецкого языка. Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1955. 392 с.
3. Адонина Л.В. Концепт «женщина» в русском языковом и когнитивном сознании. Севастополь: Рибэст, 2007. 168 с.
4. Азнаурова Э.С. Очерки по стилистике слова. Ташкент: ФАН, 1973. 405 с.
5. Амичба Д. Лингвокультурологический ракурс описания культуротворческой формы «толпа». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 4. С. 129–133.
6. Анохіна Т.О. Невербальні та вербальні засоби екстеріоризації силентіального ефекту в англомовному художньому дискурсі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя: ЗНУ, 2006. 18 с.
7. Андреев И.Л. Связь пространственно-временных представлений с генезисом собственности и власти. *Вопросы философии*. 1999. № 3. С. 54–77.
8. Андрейченко О.І. Метафоричне вираження концептосфери «ПОЛІТИКА» в сучасному публіцистичному дискурсі. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. 2011. № 4. Т. 24 (63). Ч. 2. С. 81–86.
9. Андріїв О.Б. Плюсквамперфект – абсолютна, відносна чи абсолютно-відносна часова форма? *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2021. Вип. 1. С. 7–12.
10. Андронік Н.П. Особливості спілкування в міжкультурній дискусії. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 92. С. 20–24.
11. Аполонова Л.А. Оптимізація перлокутивного ефекту директивних мовленнєвих актів у німецькомовному діалогічному дискурсі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. 20 с.
12. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. *Вопросы языкознания*. 1995. № 1. С. 37–67.
13. Арделян О.В. Фразеологізм як одиниця мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2011. Вип. 9. С. 9–16.

14. Аристотель. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. Минск: Литература, 1998. 1392 с.
15. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка: стилистика декорирования. Москва: Просвещение, 1990. 300 с.
16. Арутюнова Н.Д. Молчание: контексты употребления. *Логический анализ языка. Язык речевых действий*. Москва: Наука, 1994. С. 106–117.
17. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. Москва: Наука, 1988. 341 с.
18. Бабелюк О.А. Амбівалентність як основний психолого-рецептивний конструкт постмодерністського тексту. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2008. № 805. Вип. 54. С. 80–87.
19. Бабелюк О.А. Стилiстичні засоби і прийоми крiзь призму лiнгвoсинергетики. *Вісник Київського національного лiнгвiстичного унiверситету. Серія Філологія*. 2011. № 1. Т. 14. С. 7–17.
20. Баган М. Іменникові новотвори з префіксом *не-* в мові сучасних українських ЗМІ: словотвірний та психолінгвістичний аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 3. С. 210–216.
21. Багаутдинова Г.А. Человек во фразеологии: антропоцентрический и аксиологический аспекты: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.20. Казань: Казанский государственный университет им. В.И. Ульянова-Ленина, 2007. 35 с.
22. Барт Р. От произведения к тексту. Р. Барт. *Избранные работы. Семиотика. Поэтика*. Москва: Прогресс, 1994. С. 413–423.
23. Басістий В.В. Історична та соціальна еволюція мовленнєвого етикету на прикладі етикетних формул зі словом *heil*. *Україна і світ: діалог мов та культур*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–23 березня 2012 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 17–18.
24. Батуева А.А. Мифологема добра и зла в индоевропейских языках: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Москва: Военный университет МО РФ, 2008. 20 с.
25. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва: Художественная литература, 1979. 423 с.
26. Бацевич Ф. Загальний дейксис фізичного і психологічного відсторонення (на матеріалі часток *ОН, ОСЬ, ОТО*¹⁾). *Мовознавчий вісник*. 2010. Вип. 11. С. 190–194.
27. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики. Київ: Академія, 2004. 344 с.

28. Бачер В., Дюмац И., Головин С. Энциклопедия символов / пер. с нем. Г.И. Гаева. Москва: «Крон-Пресс», 1995. 502 с.
29. Башманівська Я.В. Самотність людини в умовах глобалізації: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Житомир: Житомирський державний університет ім. І. Франка, 2015. 195 с.
30. Безпалова Е.В. Об адресанте и адресате коммуникативного акта традиционной и альтернативной проповеди. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 18. Т. 2. С. 15–17.
31. Безугла Л.Р. Відтворення звукопису в українських перекладах поезії Р.М. Рільке. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2019. Вип. 1. С. 136–143.
32. Безугла Л.Р., Романченко І.О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі. Харків: ФОП Лисенко І.Б., 2013. 182 с.
33. Белехова Л. Концептуальний оксиморон: креативний механізм формування новизни словесних образів (на матеріалі американської поезії). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 3. С. 79–86.
34. Белехова Л. Мімезис і дієгезис в образному просторі текстів американської поезії. *Лінгвістика*. 2005. Вип. 1. С. 171–177.
35. Белехова Л. Образний простір американської поезії: когнітивно-семіотичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2009. Вип. 9. С. 283–289.
36. Белехова Л. Сучасний підхід до інтерпретації художнього тексту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 4. С. 288–292.
37. Белехова Л.І. Аналогове мапування у поетичному тексті (на матеріалі американської поезії). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2001. № 8. С. 148–152.
38. Белехова Л.І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект: автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2002. 36 с.
39. Белехова Л.І. Різномасштабне дослідження поетичного мовлення. Херсон: Айлант, 2018. 184 с.
40. Белогуб А.Л. Заимствование библейской географии для обогащения топонимической лексики. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2008. № 805. Вип. 54. С. 106–109.

41. Белозор О. Прагматическая семантика прилагательного чистый в языке сми (газет) и современной рекламы. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95 (2). С. 182–185.
42. Биндас О. Синтаксично-стилістична особливість англійських промов українських політиків. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 2 (40). С. 5–10.
43. Біблія. Київ: Українське Біблійне Товариство, 2015. 1232 с.
44. Біленко Т.І. Феномен слова в духовному житті українського суспільства: соціально-філософський аналіз: дис. ... доктора філос. наук: 09.00.03. Львів: Інститут вищої освіти АПНУ, 2004. 410 с.
45. Білінський М. Щільність та зв'язність синоніміки англійського дієслова. *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2003. Вип. 155. С. 20–31.
46. Білоус П.В. Вступ до літературознавства. Київ: Видавничий центр «Академія», 2011. 336 с.
47. Бодик О.П., Рудакова Т.М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 416 с.
48. Бойко В.В. Психоенергетика. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 416 с.
49. Бойко Н.І. Українська експресивна лексика: проблеми семантики та функціонування: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01. Київ: НАН України, Інститут української мови, 2006. 501 с.
50. Бойчук А. Високі вібрації – запорука міцного здоров'я і щасливого життя. Галичина, 22.11.2020. URL: <https://galychyna.if.ua> (дата звернення: 17.05.2022)
51. Борисова В.М. Проблема языковой личности автора как категория художественного текста. *Вестник Удмурского университета. Филологические науки*. 2006. № 5 (2). С. 185–190.
52. Бреслав Г.М. Психология эмоций. Москва: Смысл, 2006. 544 с.
53. Бровченко Т.А., Волошин В.Г., Петлюченко Н.В. Соотносимость информационных единиц просодии устного и письменного текста. *Записки з романо-германської філології*. 2008. Вип. 22. С. 13–25.
54. Бунчук О.М. Когнитивная метафора как один из приёмов создания рекламной ситуации (на материале англоязычной рекламы автомобилей). *Проблеми зіставної семантики*. 2009. Вип. 9. С. 84–87.
55. Бурая Е.А. Фонетика современного английского языка, теоретический курс. Москва: «Академия», 2009. 272 с.
56. Бутинець Ф.Ф., Петренко Н.І., Миронюк М.В. Діалектичні закони філософії в обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 3 (24). С. 19–25.

57. Буяк Б. Молодь, як особлива соціально-демографічна група в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України*. 2007. Вип. 36. С. 198–209.
58. Васильева А.В. Эмоционально-оценочные прилагательные в современном английском языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Калинин: Калининский государственный университет, 1975. 16 с.
59. Вашталова К.О. Прагматичні функції мовчання в англомовному побутовому дискурсі. *Нова філологія*. 2010. Вип. 37. С. 142–148.
60. Ведмеденко О. Золото, ладан та смирна. URL: <http://vedmedenko.org.ua> (дата звернення: 22.05.2022)
61. Віват Г. Біблеїзми в поетичному світі Василя Стуса. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 3. С. 144–147.
62. Вільчинський Ю.М., Северин-Мпачковська Л.В., Гаєвська О.Б. та ін. Філософія [Електронний ресурс]. Київ: КНЕУ, 2019. 368 с.
63. Винарская Е.Н. К проблеме базовых эмоциональных концептов. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2001. Вип. 2. С. 12–16.
64. Винарская Е.Н., Богомазов Г.М. Возрастные языки ребёнка. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2001. Вип. 1. С. 60–69.
65. Возняк Т. Феномен міста. Морфологія міського простору. URL: <http://www.ji.lviv.ua> (дата звернення: 22.05.2022)
66. Волкова Я.А., Штеба А.А., Коробкина Н.И. Эмотивная лингвозология в современном коммуникативном пространстве. Волгоград: Издательство ВГСПУ «Перемена», 2013. 450 с.
67. Волощук В.І., Лут К.А. Конспект лекцій з дисципліни «Стилістика» для студ. 4 курсу спец. 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно). Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 106 с.
68. Воркачёв С.Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские параллели). Волгоград: Перемена, 2003. 164 с.
69. Воркачёв С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. Москва: Гнозис, 2004. 236 с.
70. Гаврись В.І. Діахронічний аспект німецької фразеології. *Німецька фразеологія в Україні (до 80-річчя з дня народження Володимира Івановича Гаврися)*. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 15–28.
71. Газизов Р.А. Коммуникативная категория вежливости в немецкой лингвокультуре (ситуативно-стратегический анализ): авто-

реф. дисс. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Уфа: Башкирський державний університет, 2011. 46 с.

72. Галич О.А., Назарець В.М., Васильєв Є.М. Теорія літератури. Київ: Либідь, 2005. 486 с.

73. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць: На матеріалі німецької мови. Київ: Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.

74. Гамзюк М.В. Онтологічні властивості емотивності. *Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки*. 1999. № 2. С. 20–25.

75. Гарнак А. Сущность христианства. Москва: Intrada, 2001. 192 с.

76. Гедз С.Ф. Комунікативно-прагматичні особливості висловлювань з інтерогативним значенням у сучасній англійській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський державний лінгвістичний університет, 1998. 159 с.

77. Гинойн Р.В., Хомутов А.Е. Физиология эмоций. Нижний Новгород: Издательство Нижегородского госуниверситета, 2010. 66 с.

78. Глушук-Олея Г. Місце категорії заперечення у філософії, логіці та іспаністиці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2013. Вип. 17. С. 27–30.

79. Глушук-Олея Г.І. Пом'якшення категоричного заперечення у формах вираження заборони в іспанській мові. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2016. Вип. 14. С. 40–44.

80. Годована М. Спостереження над семантичними особливостями термінологічної лексики. *Семантика мови і тексту* : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 21–23 вересня 2009 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника. 2009. Ч. 2. С. 53–55.

81. Голобородько К. Теоретичні та лінгвопоетичні аспекти проблеми символу (на матеріалі творчості О. Олеся). *Південний архів. Філологічні науки*. 2002. Вип. XV. С. 19–23.

82. Голозубов О.В. Теологія та філософська антропологія в пошуках нових засад людиновимірності культури. URL: <http://eprints.kname.edu.ua> (дата звернення: 09.05.2022)

83. Голубенко Л.М., Кулина І.Г., Никифорова І.В. Вплив модальних часток на просодію висловлювань німецького діалогічного мовлення. *Записки з романо-германської філології*. 2008. Вип. 22. С. 26–35.

84. Гольтер І.М. Міжмовні порівняння польської та української мов: лінгводидактичний аспект. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 44–47.

85. Городілова Т. М. Синтаксична реалізація заперечення клітика у сучасній німецькій мові. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2021. Вип. 1. С. 38–44.
86. Гороть Є.І., Коцюк Л.М., Малімон Л.К., Павлюк А.Б. Великий англо-український словник / під заг. кер. Є.І. Гороть. Вінниця: Нова книга, 2011. 1700 с.
87. Горошко Е.И. Языковое сознание: гендерная парадигма. Москва; Харьков: ИД ИНЖЭК, 2003. 437 с.
88. Гошовський Р.М., Іванчо Т.Р. Аналіз символіко-знакової природи концепту формотворення храму. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 19 (14). С. 29–35.
89. Гринько О.С. Вербалізований концепт-архетип *EARTH* (на матеріалі прози У. Голдинга). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 18. Т. 2. С. 38–40.
90. Громова Н. Странствие в средние века. *Искусство*. 2000. № 3. С. 4–5.
91. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 337 с.
92. Гросевич І. Елементи готики в оповіданні Богдана Голода «Процес (Жеребцеві жарти)». *Філологічні трактати*. 2015. № 4. Т. 7. С. 127–133.
93. Гудінг Д., Леннокс Дж. Людина та її світогляд / Пер. з рос. зі звіркою з англ. оригіналом під заг. ред. М.А. Жукалюка. Київ: УБТ, 2007. Т. 1 : Для чого ми живемо і яке наше місце у світі. 416 с.
94. Гудінг Д., Леннокс Дж. Людина та її світогляд / Пер. з рос. зі звіркою з англ. оригіналом під заг. ред. М.А. Жукалюка. Київ: УБТ, 2007. Т. 3 : У пошуках істини і реальності. 480 с.
95. Гулыга Е.В. Теория сложноподчинённого предложения в современном немецком языке. Москва: Высшая школа, 1971. 208 с.
96. Давидова Т. Міфологічний компонент концепту *GOD*. *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19–21 квітня 2012 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. С. 51.
97. Данилюк С., Сіньковська І. Репрезентація часу у фразеологізмах (на матеріалі української, російської, французької та латинської мов). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95 (2). С. 74–79.
98. Даньків М.В. Національно-культурна специфіка вербалізації емоційних концептів СТРАХ і ГНІВ у фразеологізмах перської і укра-

їнської мов. *Україна і світ: діалог мов та культур*: Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 30 березня – 1 квітня 2011 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2011. С. 42–44.

99. Декоц Х., Монте Т. Нумерология. Магическая сила чисел / пер. с англ. А. Иванникова. Москва: КРОН-ПРЕСС, 1998. 320 с.

100. Дерба С.М. Науковий стиль та його особливості (на матеріалі практичного курсу української мови як іноземної). *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 416–422.

101. Доброван Т.И. Глотогенез с позиции синергетики. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2013. Вип. 11. С. 86–97.

102. Донцов Д.Д. Дух нашої давнини. Мюнхен: Монтреаль, 1951. 342 с.

103. Дружб'як С.В., Савчак І.В. Структурні моделі та емотивне забарвлення термінологічних словосполучень із стрижневим компонентом «*Geld*» (на матеріалі сучасних періодичних видань). *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. Вип. 3. С. 219–225.

104. Дудик П.С. Стилістика української мови. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.

105. Дунаєвська О.В. Концепт «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ» в британській лінгвокультурі. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2012. Вип. 29. С. 57–60.

106. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії / пер. з фр. Г. Філіпчук, З. Борисюк. Київ: Юніверс, 2002. 424 с.

107. Евгеньєва А.П. Словарь синонимов русского языка: в 2 т. Ленинград: Наука, 1970. Т. 1. 856 с.

108. Ересько М.Н. Язык религии: философско-когнитивный анализ: автореф. дисс. ... доктора филос. наук: 09.00.13. Москва: Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, 2008. 45 с.

109. Єфремова Н.В. Актуальні питання теорії синонімії. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки Мовознавство*. 2011. № 3, Ч. 2. С. 111–115.

110. Єфремова О. Життя. URL: <https://forbes.ua> (дата звернення: 29.05.2022)

111. Жаботинська С.А. Домінантність української мови в умовах білінгвізму: нейрокогнітивні чинники. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2018. Вип. 87. С. 5–19.

112. Жалай В.Я. Концепт ЗЛО, втілений у французькій пареміології. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2012. Вип. 70. С. 53–59.

113. Жигоренко І.Ю. Когнитивні стилі автора і перекладача – різний погляд на світ. *Новітні підходи до вивчення німецькомовного тексту* / відп. ред. І.Ю. Жигоренко. Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету, 2018. С. 15–37.
114. Жовта Н. Міфологія як один із найскладніших об'єктів ономастичного дослідження. Язичництво теонімія Київської Русі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011. Вип. 15. С. 134–137.
115. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. Київ: Вища школа, 1972. 402 с.
116. Заботкіна В.І. Соотношение когниции и эмоции в антропоцентрической парадигме. *Когнитивные исследования языка*. 2019. Вып. XXXVII: Интегративные процессы в когнитивной лингвистике. С. 68–72.
117. Загнітко А. Типологія українських комунікативних юридичних мовленнєвих стратегій і тактик. *Лінгвістика*. 2005. Вип. 1. С. 193–203.
118. Закон України про освіту від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://ru.osvita.ua> (дата звернення: 16.05.2022)
119. Залевская А.А. Некоторые пути исследования психологической структуры значения ключевых слов в целях оптимизации межнационального общения. *Перевод и автоматическая обработка текста*. Москва: Институт языкознания АН СССР, 1987. С. 46–55.
120. Запольський М.В. Семантика метафори та алегорії у структурі німецькомовної біблійної притчі. *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 77–80.
121. Запорожець Л.М. Синтаксична система мови. Вступ до мовознавства / за ред. І.О. Голубовської. Київ: Видавничий центр «Академія», 2016. С. 287–305.
122. Збір І. Феномен корейської емоції *хан*: етимологія, історія, духовність. *Studia methodologica*. 2020. No. 50. С. 75–85.
123. Звегинцев В.А. Семасиологія. Москва: Издательство Московского университета, 1957. 320 с.
124. Зінчина О.Б. Конфліктологія. Харків: ХНАМГ, 2007. 164 с.
125. Золотарева М.М. Глазные болезни. Москва: Медицина, 1973. 200 с.
126. Иванов В.В., Топоров В.Н. О языке древнего славянского права (к анализу нескольких ключевых терминов). *Славянское языкознание : VIII Международный съезд славистов, г. Загреб – Любляна, сентябрь 1978 года*. Москва: Наука, 1978. С. 221–240.

127. Иванов Вяч.Вс., Топоров В.Н. Славянские языковые моделирующие семиотические системы (Древний период). Москва: Наука, 1965. 246 с.

128. Изард К.Э. Психология эмоций / Пер. с англ. В. Мисник, А. Татлыбаева. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 464 с.

129. Иванова Н. Фразеологізми української мови з компонентом «серце»: структурно-семантичний аспект. *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника. 2012. С. 202–204.

130. Иванова Т. Концепт «ЧАС»: методологічні й методичні аспекти вивчення. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. 2011. № 2. Т. 24 (63). Ч. 3. С. 473–479.

131. Иванова Т. Концепт «ЧАС» й мовні моделі часу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011а. Вип. 13. С. 150–155.

132. Илинская А.С. Грамматические маркеры эмоциональности в английском языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Барнаул: Барнаульский государственный педагогический университет, 2007. 20 с.

133. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода: Основи когнітивної теорії конфліктів. Київ: Наукова думка, 1996. 192 с.

134. Каныгин Ю. Путь ариев: Украина в духовной истории человечества. Киев: Издательство А.С.К., 2004. 576 с.

135. Каптюрова О.В. Вигуки сучасної англійської мови (системний та дискурсивний аспекти): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2005. 21 с.

136. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.

137. Карікова Н.М. Борис Антоненко-Давидович як борець за культуру української мови. *Філологічні студії*. 2012. Вип. 7. С. 48–58.

138. Карпенко М.Ю. Лінгвальні особливості вживання гіпнотичних шаблонів лексичного рівня в англійському гіпнотичному дискурсі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2020. Вип. 2. С. 32–38.

139. Карпіловська Є. «Сполучені посудини» українського лексикону: зміни у функціональних спектрах номінацій. *Лінгвістика*. 2005. Вип. 1. С. 140–146.

140. Карцевский С. Введение в изучение междометий. *Вопросы языкознания*. 1984. № 6. С. 127–137.
141. Касавин И.Т. «Человек мигрирующий»: онтология пути и местности. *Вопросы философии*. 1997. № 7. С. 74–84.
142. Качуровський І.В. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Мюнхен ; Ніжин: [б.в.], 1994. 136 с.
143. Керлот Х.Э. Словарь символов / пер. с англ. Н. Богун, Ю. Данька, С. Козунина, В. Курганский. Москва: REFL, 1994. 602 с.
144. Кириленко Т. Емоційна сфера особистості: вектори вивчення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2018. № 1 (8). С. 26–30.
145. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості. Київ: Либідь, 2007. 256 с.
146. Кирилюк О.Л. Мова передвоєнного дискурсу: лінгвістичні засоби створення ворожих образів і символів (на прикладі російсько-української інформаційної війни). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 43. Т. 5. С. 71–74.
147. Кислашко О., Кислашко Я. (уклад.). Короткі відомості про свята Православної Церкви. Київ: УПЦ КП, 1992. 112 с.
148. Кіреєнко К.В. Концепт «КОХАННЯ» в українській фольклорно-магічній картині світу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2012. № 14 (249). С. 228–234.
149. Колесник О.С. Лінгвокультурні й лінгвосоціотичні особливості вербалізації концепту-міфологемир ДРАКОН. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. № 7. С. 225–230.
150. Князева Л.В. Некоторые особенности влияния семьи на делнквентных подросткового образования. *Актуальные проблемы современного языкового образования в вузе. Вопросы теории языка и методики обучения* : Материалы IV Международной научно-практической конференции / под общ. ред. И.Ю. Мигдаль. Коломна: МГОСГИ, 2012. С. 176–182.
151. Князь Т.М. Порівняльний аналіз фразеологізмів із соматичним словом-компонентом РУКА в українській та російській мовах. *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 349–355.
152. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ: Вища школа, 1987. 349 с.
153. Ковалюк О.К. Іменник гн'в'в у письмових пам'ятках староукраїнської мови XIV–XVI ст.: функціонально-стилістичний аспект. *Науковий вісник кафедри ЮГНЕСКО Київського національного лінгві-*

стичного університету. Серія Філологія – Педагогіка – Психологія. 2017. Вип. 35. С. 274–281.

154. Ковыршина Н.Б. Трактовка феномена любовь в творчестве арабских писателей. *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип 11. С. 427–431.

155. Козловский В.В. Устойчивые языковые образования с «диломатичным конъюнктивом». *Нова філологія*. 2000. № 1 (9). С. 110–122.

156. Кокун О.М. Психоенергетические возможности человека: теория и практика. Киев: ГП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2012. 168 с.

157. Коляденко О. Термінопоняття «страх» у психологічній мовній картині світу: лексикографічна інтерпретація. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2013. Вип. 18. С. 148–157.

158. Комар О. Мовне вираження та символіка етнокультурних стереотипів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 6. С. 323–326.

159. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. – 2-е изд., испр. и доп. Москва: Наука, 1975. 721 с.

160. Кондратенко Н. Нові форми реалізації синтаксичного потенціалу мови в українському постмодерністському тексті. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 214–218.

161. Кондратенко Н.В. Питальні речення в українському поетичному мовленні: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2001. 16 с.

162. Кононенко В. Рідне слово. Київ: Богдан, 2002. 303 с.

163. Копчак О.І. Глутоніми у перських і українських фразеологізмах на позначення емоцій людини. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2012. Вип. 29. С. 89–92.

164. Кордуэлл М. Психология. А–Я: Словарь- справочник / пер. с англ. К.С. Ткаченко. Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2000. 448 с.

165. Космеда Т. Українська національна мовна особистість: проблемні питання. *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаніка, 2012. С. 255–259.

166. Костина Н., Костина Д. Соотношение этноконцептов «ИНДИВИДУАЛИЗМ» и «КОЛЛЕКТИВИЗМ» в британском лингвокультурном обществе *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011. Вип. 13. С. 219–223.

167. Коцур В.П., Потапенко О.І., Куйбіда В.В. (заг. ред.). Енциклопедичний словник символів культури України. 5-е вид., доп. і випр. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гавришенко В.М., 2015. 912 с.
168. Коч Н. Телесно-духовный код культуры Киевской Руси: метафора «внутреннее зрение». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2016. Вип. 146. С. 22–27.
169. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с.
170. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблеми мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 12–22.
171. Кравченко О.О. Міждисциплінарний підхід у дослідженні соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю засобами інклюзивного туризму. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2020. Вип. 16. Т. 2. С. 142–153. URL: <http://aqse.com.ua> (дата звернення: 09.05.2022)
172. Крадин Н.Н. Кочевники Евразии. Алматы: Дайк-Пресс, 2007. 416 с.
173. Красножан Ж. Явища омонімії та синонімії в термінології. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 219–222.
174. Кратасюк Л. Психолінгвістичні та лінгвістичні основи розвитку мовної особистості. *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаніка, 2012. С. 274–277.
175. Крейдлин Г.Е. Невербальные акты и глаголы касания. *Слово в тексте и в словаре*. Москва: Языки русской культуры, 2000. С. 109–121.
176. Крисанова Т. Концептуальні ознаки емоції СУМ в англомовній картині світу. *Актуальні питання іноземної філології*. 2018. № 9. С. 106–112.
177. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 416 с.
178. Крылова Г.Н. Лечение словом: молитвы и заговоры. Санкт-Петербург: ТОО «Диамант», ООО «золотой век», 1998. 256 с.
179. Кудрявцева Н. Дерево, Бог і біологічна мати (перспективи застосування когнітивного підходу в дослідженні лексики з філософсько-категоріальним значенням). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011. Вип. 14. С. 366–372.
180. Кунин А.В. О фразеологической номинации. *Сборник научных трудов Московского государственного педагогического инсти-*

туда иностранных языков им. Мориса Тореза. 1983. Вып. 211. С. 88–100.

181. Курило О.Й. Відвигукова лексика сучасної української літературної мови: склад та структура: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2001. 20 с.

182. Курпіль О. Кореляція хаотичного та впорядкованого в підсистемах мови. *Іноземна філологія*. 2012. Вип. 124. С. 13–19.

183. Кутуза Н. Маніпулятивні прийоми в рекламному та політичному дискурсах: лінгвістичні аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 3. С. 285–288.

184. Кушерець В.І. Аналіз знання як стратегічного ресурсу трансформації суспільства (світоглядно-методологічний аспект): автореф. дис. ... доктора філол. наук: 09.00.03. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2003. 28 с.

185. Кушнерик В. Фоносемантизм. Теоретико-експериментальні витоки. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2017. № 2 (15). С. 38–42.

186. Кушнерик В.І. Аналіз фоносемантичних явищ у мовних одиницях різносистемних мов. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія, Педагогіка»*, 2017а. Вип. 25. С. 198–203.

187. Кушнерик В.І. Фоносемантизм у германських і слов'янських мовах: діакронія та синхронія: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.17. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2009. 453 с.

188. Лаврухін Р.С. Концепт містичного досвіду як основоположна категорія релігійної свідомості. *Молодий вчений*. 2020. № 9 (85). С. 8–11.

189. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1988. Вып. 23. С. 12–51.

190. Лановик З.Б. Біблійна герменевтика: становлення, методологія (символіко-алегоричний аспект літературознавчого дискурсу): автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.01.06. Київ: НАУ Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка, 2006. 40 с.

191. Ланчуковська Н. Роль інтонації в актуалізації прагматики звучної чарівної казки. *Лінгвістика*. 2005. Вип. 1. С. 25–30.

192. Лещенко Г.В. Принципи когнітивно-емотивної обробки художнього нарративу. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 107–110.

193. Лещук Т.Й. Нові підходи до оцінки формування науково-технічних словників. *Сучасні дослідження з іноземної мови*. 2006. Вип. 4. С. 132–140.

194. Лебедев Д.В., Назаров О.О., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Шевченко І.О. Психологія суїцидальної поведінки / за заг. ред. О.В. Тімченка. Харків: Університет цивільного захисту України, 2007. 129 с.

195. Леві-Джордж О. Особливості мовного етикету в міжкультурній комунікації. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Т. IV : Зміни та синергія в розвитку науки та освіти. Конін ; Ужгород ; Херсон ; Київ: Посвіт, 2020. С. 120–128.

196. Левковская К.А. Теория слова, принципы её построения и аспекты изучения лексического материала. Москва: Высшая школа, 1962. 296 с.

197. Леон-Дюфура К. (ред.). Словарь библейского богословия / пер. с фр. Брюссель: «Жизнь с Богом», 1990. 681 с.

198. Леонтьев А.Н. Общее понятие о деятельности. А.А. Леонтьев (отв. ред.). *Основы теории речевой деятельности*. Москва: Наука, 1974. С. 5–20.

199. Лисейко Л.В. Лексико-семантична група «всесвіт» у німецькій мові: діахронічне дослідження: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.0.04. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2007. 20 с.

200. Лисенко Є.А. Анімалістичні образи в англomовних фольклорних канадських казках. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 26–27 березня 2021 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2021. С. 63–68.

201. Лісова Ю. Особливості лінгвіального втілення видів ізоляції як прояву стану самотності персонажа. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011. Вип. 15. С. 59–63.

202. Луценко Н.А. Из записок по диахронической семантике: 'ум'. *Нова філологія*. 2003. № 3 (18). С. 5–18.

203. Маевская Л.Д. Человек – социум – язык – прагматика. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2008. № 805. Вип. 54. С. 31–33.

204. Маерчик М. Одяг як символічне тіло (на матеріалі української традиційної культури). О. Боряк, М. Маерчик (уклад.). *Тіло в текстах культур*. Київ: ІМФЕ, 2003. С. 69–82.

205. Мазур В. Проповеди. Херсон: Олди-плюс, 2001. 128 с.
206. Макар І. Концептуально-тематичне поле «Пастуше життя» у романі Лонга «Дафніс і Хлоя». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 238–244.
207. Македонова О.Д. Лінгвостилістична організація та прагматичне функціонування англомовного рекламного дискурсу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. 20 с.
208. Маковский М.М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках : Образ мира и миры образов. Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1996. 416 с.
209. Максименко С.Д. Загальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 272 с.
210. Максименко Ю.В. Загальна характеристика вираження емоції «інтерес» у комунікативному процесі (на матеріалі сучасного художнього дискурсу). *Україна і світ: діалог мов та культур*: Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 30 березня – 1 квітня 2011 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2011. С. 124–126.
211. Максименко Ю.В. Номінативне поле «інтерес» в англійській мові (семантичний аспект). *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2012. С. 344–347.
212. Манаенко С.А. Категоризація служебних слів на основі дискурсивного використання. *Когнітивні дослідження мови*. 2019. Вип. XXXVII: Інтегративні процеси в когнітивній лінгвістиці. С. 495–499.
213. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: Видавничий центр «Академія», 2012. 288 с.
214. Манакін В.М. Універсальні смисли мови та ноосфера. *Одеський науковий вісник*. 2016. № 7. С.231–234.
215. Манзій А.М. Емоційна лексика у сучасній німецькій мові: структура, семантика: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2008. 230 с.
216. Маркотенко Т., Мельник Л. Етимологічно-образна основа й культурно-національна конотація українських фразеологізмів із концептом ДУША. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2021. Вип. 32. С. 126–135.
217. Мартинюк А.П. Регулятивна функція мови крізь призму інтегративних тенденцій у мовознавстві. *Вісник Харківського національ-*

ного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. 2008. № 805. Вип. 54. С. 10–15.

218. Мартина Р. Искусство эмоционального баланса / пер. с англ. Г. Воскречан. Санкт-Петербург: Будущее Земли, 2004. 320 с.

219. Мар'яненко Л.В. Усамітнення як засіб налагодження спілкування і взаємодії людини з Богом: розгляд православної психології і православного богослов'я. *Усамітнення та самотність в житті особистості*: Збірник тез за матеріалами наукового круглого столу online. Київ: ДП «Інформаціо-аналітичне агентство», 2020. С. 42–45.

220. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. Москва: Высшая школа, 1998. 272 с.

221. Маслова В.А. К построению психолингвистической модели коннотации. *Вопросы языкознания*. 1989. № 1. С. 108–120.

222. Маслова В.А. Теория концептуальной метафоры и её роль в современных лингвистических исследованиях. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія*. 2012. Т. 5. С. 87–96.

223. Масловська Т.О. Стилiстичні фігури в поезіях Василя Симоненка. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. № 7. С. 161–165.

224. Махачашвілі Р.К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійськекої мови в техносфері сучасного буття. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. 204 с.

225. Маценка С. Досє на письменників як маніпульована текстуалізація життя. *Іноземна філологія*. 2012. Вип. 124. С. 251–262.

226. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування. Київ: Каравела, 2005. 352 с.

227. Мегре В. Сотворение. Санкт-Петербург: «Дия Паблшинг», 2001. 224 с.

228. Мединська Ю. Міфологія та міфологічний дискурс. *Психологія і суспільство*. 2006. № 2. С. 115–122.

229. Мелконян В. До питання про особливості комунікації двох культур. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2007. Вип. 5. С. 337–341.

230. Мельник В.М. Основи віри. 18. Притчі Ісуса Христа. URL:<http://hram.in.ua> (дата звернення: 23.05.2022)

231. Меньшиков И.И. Модель как лингвистическая категория и лингвистическая единица. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серія «Филологія. Соціальні комунікації»*. 2011. № 2. Т. 24 (63). Ч. 3 С. 94–98.

232. Минкин Л.М., Резниченко Е.Л. Когнитивно-прагматическая интерпретация общепросительного высказывания в современном

французском языке. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2008. № 805. Вип. 54. С. 15–21.

233. Мироненко О. Особливості російсько-українського перекладу термінологічної і не термінологічної лексики у текстах наукового стилю. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика».* 2011. Вип. 15. С. 71–74.

234. Миронова Л. Характеристика емоційно-психологічного стану людини в українських та іспанських фразеологічних одиницях із соматичним компонентом *серце*. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Лінгвістика.* 2006. Вип. 3. С. 179–182.

235. Михайлова О.Е., Шендельс Є.Й. Довідник з граматики німецької мови з вправами. Київ: Радянська школа, 1977. 360 с.

236. Мигольтаєв А.А. О человеческих потребностях. *Социально-политический журнал.* 1998. № 6. С. 45–56.

237. Мізін К.І. Историко-культурні та міфологічні мотиви німецького етноунікального концепту *TORSCHLUSSPANIK*. *Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 23–24 березня 2018 року.* Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 231–234.

238. Мірошніченко І.Г. Тропи як засоби лаконічності та виразності в стислих текстах українських мас-медіа. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Лінгвістика.* 2018. Вип. 34. Т. 1. С. 61–65.

239. Мозолевський П. Поняття та ознаки заохочень працівників органів місцевого самоврядування в умовах правової держави. *Публічне право.* 2018. № 1 (29). С. 76–84.

240. Молодушкіна І.В. Загадковий світ емоцій. 2-е вид. Харків: Видавнича група «Основа», 2011. 208 с.

241. Моря-Мицьк Л.А. Ономазиологический аспект именованія героя и авторская позиция (на материале романа А. Валентинова «Ола»). *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серія «Филология. Социальные коммуникации».* 2011. № 2. Т. 24 (63). Ч. 3 С. 381–387.

242. Москаленко В.В. Самотність та усамітненість як виявлення різних рівнів ієрархічної системи потреб людини. *Усамітнення та самотність в житті особистості: Збірник тез за матеріалами наукового круглого столу on-line.* Київ: ДП «Інформаціо-аналітичне агентство», 2020. С. 56–60.

243. Москвичова О. Любов і смерть як основні мотиви для реалізації метаморфози у контекстах британських поетичних текстів ХІХ

століття (лінгвосеміотичний аспект). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Лінгвістика*. 2011. Вип. 14. С. 51–55.

244. Москвичова О.А. Мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу у лінгвокогнітивному вимірі. *Нова філологія*. 2021. Вип. 81. Т. II. С. 7–17.

245. Москвичова О.А., Суворова Т.М. Метаморфоза й образотворення: Когнітивно-семіотичні нариси. Херсон: Айлант. 2017. 276 с.

246. Мунтян А.А. Функционирование лексем с семантикой «слабость» в русских письменных памятниках XII – XVIII вв. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія – Педагогіка – Психологія*. 2012. Вип. 25. С. 143–147.

247. Назаренко І.В. Категорії простору і часу в німецькомовному художньому дискурсі. *Новітні підходи до вивчення німецькомовного тексту* / відп. ред. І.Ю. Жигоренко. Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету, 2018. С. 38–56.

248. Нікіточкіна І.В. Семантико-категоріальна розбіжність термінів «смысл», «значення», «поняття» і «концепт». *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2012. Вип. 29. С. 144–147.

249. Німіжан-Боднарюк О.І. Поняття адрогінності жіночих персонажів у романах «Гора» та «Відсвіти полум'я» Василя Кліма. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. Вип. 3. С. 73–79.

250. Новак В.Р. Важливість дотику як невербального компонента в акті комунікації. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серія «Филология. Социальные коммуникации»*. 2011. № 4. Т. 24 (63). Ч. 2. С. 322–327.

251. Новикова М.А., Шама И.Н. Символика в художественном тексте. Символика пространства. Запорожье: СП «Верже», 1996. 172 с.

252. НТСУМ – Новий тлумачний словник української мови у трьох томах / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконіт, 2003. Т. 1 : А–К. 928 с. ; Т. 2 : К–П. 928 с. ; Т. 3 : П–Я. 864 с.

253. Нушикян Э.А. типология интонации эмоциональной речи. Киев ; Одесса: Вища школа, 1986. 160 с.

254. Огуй О. Німецький прикметник *kühn*: тенденції семантичного розвитку (750–1750). *Записки з романо-германської філології*. 2008. Вип. 22. С. 92–101.

255. Огуй О.Д. Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові (синхронія, діахронія та панхронія): автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2000. 36 с.

256. Олексенко О.А., Гусенко К.В. Семантико-граматичне наповнення повторів в ідіостилі Івана Багряного (на матеріалі роману «Лю-

дина біжить над прірвоюю»). *Лінгвістичні дослідження*. 2021. Вип. 54. С. 165–175.

257. Олійник С. Приборкання норавливої: як подолати стрибки напруги в електромережах. URL: <https://ua-energy.org> (дата звернення: 17.05.2022)

258. Онищук М.В. Колізії у законодавстві України: причини та шляхи подолання. *Правова держава*. 1996. Вип. 7. С. 96–105.

259. Орлова Н.М. Библейский текст как прецедентный феномен: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.19. Саратов: Саратовский государственный университет им. Н.Г. Чернышевского, 2010. 50 с.

260. Павлишин Н. Теологія vs психологія. URL: <https://dyvensvit.org> (дата звернення: 09.05.2022)

261. Павлова І.А., Гриненко І. А. Прагматика числівника в поетичних текстах постмодерністів. *Лінгвістичні дослідження*. 2020. Вип. 53. С. 242–253.

262. Павловська Л. Логіко-семіотична опозиція благопобажань та прокльонів із семантичним протиставленням Добро/Зло. *Семантика мови і тексту* : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 21–23 вересня 2009 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2009. Ч. 2. С. 242–244.

263. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 528 с.

264. Панченко Л. Потенціал університетської освіти та виклики сьогодення. *Релігія та Соціум*. 2013. № 3–4 (11–12). С. 240–246.

265. Панченко С.М. Психологічні особливості дорослої людини як суб'єкта навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpadps_2013_3_35 (дата звернення: 09.05.2022)

266. Парсиева Л.К. Система междометий в общей парадигме языка (на материале осетинского и русского языков): автореф. дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.20. Владикавказ: Северо-Осетинский государственный университет им. К.Л. Хетагурова, 2010. 42 с.

267. Пауль Г. Принципы истории языка / пер. с нем. под ред. А.А. Холодовича. Москва: Издательство иностранной литературы, 1960. 500 с.

268. Пентилюк М. Стилістичні фігури та їх емоційно-оцінне призначення у романі «Сад Гетсиманський». *Лінгвістика*. 2005. Вип. 1. С. 225–229.

269. Пентилюк М.І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання. Київ: Рута, 2000. 128 с.

270. Петренко Н.В. Займенник у віршованих текстах американської поезії: когнітивно-семіотичний та лінгвосинергетичний аспекти:

автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2008. 20 с.

271. Петрик Т. Елементи притчі у ченнелінг-дискурсі. *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19–21 квітня 2012 року, Львів: ЛДУ БЖД, 2012. С. 153.

272. Петрова О. Характеристичні можливості самоназв (на матеріалі німецьких псевдонімів). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95 (2). С. 120–124.

273. Пименова М. Концептуалізація серця в произведениях Н.В. Гоголя. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2010. Вип. 11. С. 217–226.

274. Пименова М.В. *Душа и дух: особенности концептуализации*. Кемерово: ИПК «Графика», 2004. 386 с.

275. Пименова М.В. Категоризация эмоций в наивной картине мира как отражение русской ментальности. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. 2011. № 4. Т. 24 (63). Ч. 2. С. 353–361.

276. Пішак В.П., Бажора Ю.І. (ред.). Медична біологія. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 656 с.

277. Пищик В.И. Психология трансформации ментальности поколений: автореф. дисс. ... доктора психол. наук: 19.00.01. Ростов-на-Дону: Учреждение Российской академии образования «Институт образовательных технологий», 2010. 45 с.

278. Плампер Я. Історія емоцій. URL: <https://www.historians.in.ua> (дата звернення: 09.05.2022)

279. Плахотнюк Н.О. Архетип слова в сучасній проблематиці філософської антропології. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2012. № 14 (249). С. 190–195.

280. Покорна Л. Лінгвостилістичні особливості наукового тексту в англійській мові. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2011. Вип. 15. С. 88–91.

281. Попова О., Спориш Т. Імплікована ввічливість vs примус дієслів *müssen/sollen* у політичному дискурсі Німеччини. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2016. № 1–2 (11–12). С. 157–160.

282. Потапенко С. Почему спор – это не война: как украинские события обогащают когнитивную лингвистику. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2016. Вип. 146. С. 36–40.

283. Потапова Р.К., Потапов В.В. Фонетика и фонология на стыке веков: идеи, проблемы, решения. *Вопросы языкознания*. 2000. № 4. С. 3–25.

284. Потебня А.А. Мысли и язык. Киев: Синто, 1993. 192 с.

285. Потяженко М.М., Невойт А.В. Энергетическая система человека в свете современных физико-биологических знаний, концепций, гипотез. URL: <https://www.umj.com.ua> (дата звернення: 23.05.2022)

286. Присяжнюк Л.Ф. Оніричний хронотоп сучасної англомовної крос-культурної прози: нарис із лінгвістичної психопоетики. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 149–153.

287. Приходько А.М. Складносурядне речення в сучасній німецькій мові. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 292 с.

288. Приходько А.И. Семантика и прагматика оценки в современном английском языке. Запорожье: Запорожский государственный университет, 2004. 321 с.

289. Приходько Г.І. Лексико-граматичні інтенсифікатори оцінних структур. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 154–157.

290. Приходько Г.І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 362 с.

291. Приходько І. Дослідження поняття «образ» у гуманітарній парадигмі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2016. Вип. 25. С. 135–139.

292. Приходько О. Ключові репрезентанти концептуальної опозиції «ЖИТТЯ – СМЕРТЬ» у готичній лінгвокультурній традиції. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2016. № 1–2 (11–12). С. 161–166.

293. Прокоф'єв Г.Л. Заперечення як комунікативна стратегія. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки Мовознавство*. 2009. № 6. С. 210–214.

294. Пророк. URL: <https://ru.m.wikipedia.org> (дата звернення: 15.05.2022)

295. Пророкова В.М. Слова-«приправы», слова-«заплаты». Модальные частицы в немецкой разговорной речи. Москва: Высшая школа, 1991. 127 с.

296. Просяник О.П. Знак і лінгвальна одиниця в семіологічній концепції Ф. де Сосюра. *Науковий вісник Дрогобицького державного*

педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» *Мовознавство*. 2018. № 9. С. 169–173.

297. Просяннікова Я.М. Семіотична природа художнього порівняння. Херсон: Айлант, 2017. 192 с.

298. Пруткая Н. Опыт этнолингвистического описания зоонаименований пошлин в восточнославянских языках донационального периода. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 262–267.

299. Птуха В.А. Концептуалізація ідеї багатства крізь призму артефактуальних номінацій одягу в англійській та українській мовах. *Україна і світ: діалог мов та культур* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–23 березня 2012 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 276–278.

300. Пугій О.С. Репрезентація макроконцепту «СТАН ЛЮДИНИ» в сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2010. 20 с.

301. Романова Н. Вербалізація інтересу в середньовіснійнімецькій період. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2012. Вип. 104 (1). С. 405–409.

302. Романова Н. Вербалізація любові в німецькій мові ХХ століття: лексикографічний аналіз. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету у імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2019. Вип. 29. С. 148–154.

303. Романова Н. Діахронія семантичного розвитку лексеми *Freude* у німецькій мові. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95 (2). С. 124–130.

304. Романова Н. Емоції тварин у німецькомовному героїчному епосі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Т. 6. С. 53–56.

305. Романова Н. Мотивація запозичення лексеми *Emotion* німецькою мовою. *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19–21 квітня 2012 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2012а. С. 171.

306. Романова Н.В. Асоціати слова-стимулу *WUT*: семантичний аспект (на матеріалі спрямованого асоціативного експерименту). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2020. Вип. 2. С. 64–70.

307. Романова Н.В. Гнів і його вербалізація у німецькомовних проповідях Майстера Екгарта. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2013. Вип. 11. С. 306–314.

308. Романова Н.В. Емоції у німецькомовних біблійних текстах Старого Заповіту. Херсон: Айлант, 2019а. 284 с.

309. Романова Н.В. Етнос. Мова. Мовлення. Херсон: ТОВ «ВКФ«СТАР»ЛТД», 2018. 460 с.

310. Романова Н.В. Значеннєвий обсяг просторових лексем та їх функціонування в системі німецької мови: діахронічний аспект. Херсон: ХГТ, 2007. 216 с.

311. Романова Н.В. Історія емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2013а. 408 с.

312. Романова Н.В. Лексико-семантичне поле *Liebe* (на матеріалі лірики Теодора Кернера). *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. 2011а. № 4. Т. 24 (63). Ч. 2. С. 165–171.

313. Романова Н.В. Мовна реалізація агресивності в середні віки (на матеріалі епічної поеми «Kudrun»). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2021. Вип. 1. С. 93–100.

314. Романова Н.В. Найменування базових емоцій крізь призму дефініцій словників К. Дудена та Р. Варіг. *Проблеми зіставної семантики*. 2013б. Вип. 11. С. 236–243.

315. Романова Н.В. Образ, зміст і смисл емоцій: Рене Декарт та їх вербалізація в ранньонововітній німецькій період. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2012б. № 1023. Вип. 72. С. 160–168.

316. Романова Н.В. Об'єктивація емоції радості в німецьких та швейцарських народних казках. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 26–27 березня 2021 року*. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2021а. С. 68–72.

317. Романова Н.В. Особливості формування текстової семантики сучасного німецькомовного слова «Angst/страх» (на матеріалі роману Т. Бруссіга «Am kürzeren Ende der Sonnenallee» та роману Р. Іргля «Die Stille»). *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. Вип. 10. Т. 3. С. 19–24.

318. Романова Н.В. Питальні слова як маркери вияву емоції інтересу (на прикладі роману А. Бронскі «Spiegelkind»). *Науковий вісник*

Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. № 18. Т. 2. С. 102–105.

319. Романова Н.В. Поетичні погляди давніх германців на світ та емоції: семантико-етимологічне дослідження. Херсон: Айлант, 2017. 180 с.

320. Романова Н.В. Природа как зеркало эмоционального переживания (на материале романа Э.М. Ремарка «Drei Kameraden»). *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки».* 2014а. Кн. 2. С. 204–209.

321. Романова Н.В. Семантика асоціатів ANGST: лінгвістичний аспект. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки.* 2012в. № 14 (249). С. 91–96.

322. Романова Н.В. Семантика асоціатів слова-стимулу FEUER у свідомості носіїв німецької мови (на матеріалі спрямованого асоціативного експерименту). *Вісник Київського національного університету. Серія Філологія.* 2012г. № 1. Т. 15. С. 161–170.

323. Романова Н.В. Семантика междометий в немецком языке (на материале сказок братьев Гримм). *Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки.* 2013б. Вып. 4. С. 396–406.

324. Романова Н.В. Семантика слова *Trauer* (на примере романа «Ein Julitag» Г.В. Рихтера). *Актуальные проблемы современного языкового образования в вузе. Вопросы теории языка и методики обучения* : Материалы IV Международной научно-практической конференции / под общ. ред. И.Ю. Мигдаль. Коломна: МГОСГИ, 2012г. С. 334–339.

325. Романова Н.В. Семантичний розвиток емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2014. 510 с.

326. Романова Н.В. Словарная семантика немецкоязычной лексемы *Zorn*: диахронический аспект. *Одесский лингвистичний вісник.* 2016. № 7. С. 95–100.

327. Романова Н.В. Феномен подиву у мові німецького фольклору (на матеріалі казок про тварин братів Грімм). *Україна і світ: діалог мов та культур* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–23 березня 2012 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012д. С. 288–290.

328. Сабадуха О.В. Менафізика суспільного й особистісного буття в контексті європейської та української традиції: історико-філософський аналіз: дис. ... доктора філос. наук: 09.00.05. Івано-

Франківськ: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. 459 с.

329. Самохвалов В.П. Психоаналитический словарь и работа с символами сновидений и фантазий. Симферополь: СОНАТ, 1999. 184 с.

330. Сандомирская И.И. Эмотивный компонент в значении глагола (на материале глаголов, обозначающих поведение). *Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности* / отв. ред. В.Н. Телия. Москва: Наука, 1991. С. 114–136.

331. Сандюк Л.О., Щубелка Н.В. (ред.). Культурологія. Одеса: Автограф, 2006. 400 с.

332. Садыхова Г.Р. Семантика цифры «семь» (на материале французского и русского языков). *Проблемы зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 375–380.

333. Саннікова О.П. Континуально-ієрархічна модель емоційності. *Наука і освіта*. 2014. № 1. С. 44–50.

334. Севериновська О.В., Ляшенко В.П., Сидоренко Г.Г. (уклад.) Лабораторний практикум із курсу «Фізіологія серцево-судинної системи». Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2011. 50 с.

335. СЄ – Синоптичні Євангелія. URL: <https://uk.m.wikipedia.org> (дата звернення: 11.05.2022)

336. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Киев: Брама, 2004. 336 с.

337. Свиня свійська. URL: <https://uk.m.wikipedia.org> (дата звернення: 13.05.2022)

338. Секлитова Л.А., Стрельникова Л.Л. Словарь космической философии. Москва: Амрита-Русь, 2004. 208 с.

339. Селезньова О.В. Альтруїстична спрямованість особистості в екопсихологічних диспозиціях молоді та людей зрілого віку. *Актуальні проблеми психології*. 2010. Вип. 22. Т. 7. С. 142–145.

340. Семерин Х.Д. Пошуки ідентичності через осмислення біблійно-єврейських кодів в оповіданні Віктора Домонтовича «Апостоли». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 1. Ч. 2. С. 53–57.

341. Семотюк О.Л. Сучасні технології лінгвістичних досліджень. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 152 с.

342. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів. Харків: Веста, 2008. 688 с.

343. Сердюк А.М. Антропоцентризм латинських афоризмів (на матеріалі юридичних і релігійних формул). *Науковий вісник Міжнва-*

родного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. № 37. Т. 4. С. 112–114.

344. Сивогракова З.А., Алексеєнко Н.В. Психолія емоцій. Регулювання емоцій. Практикум з дисципліни «Психологія». Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2017. 42 с.

345. Сидоренко Л. Вільна Україна: відтворення природи й відродження культури. *Ойкумена*. 1992. № 4. С. 97–101.

346. Синеокова Т.Н. Парадигматика емоціонального синтаксиса: На матеріалі англійського язика: автореф. дисс. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Москва: Московський педагогічний державний університет, 2004. 36 с.

347. Скаб М., Скаб М. Межі мовної категоризації, або що залишається неословленим? *Мовознавчий вісник*. 2010. Вип. 11. С. 7–11.

348. Сліпченко А. Відчуження у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 59–63.

349. Смолій М.С. Німецька мова. Граматика. Вид. 2-е виправ. і доп. Тернопіль: Навчальна книга, 2006. 208 с.

350. Снегіррова Є.О. Евфемізми як витончена форма мовленнєвого мистецтва. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 261–266.

351. Сніцар В.П. Мовні символи архаїчної правосвідомості давніх германців і слов'ян. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2013. № 1. Т. 16. С. 107–114.

352. Сокирська О.С. Вплив соціокультурних факторів на просодичне оформлення відмови в англійському діалогічному мовленні. *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 126–132.

353. Сокольникова Н.М. Принцип матрешки в науке, дизайне и архитектуре. *European Journal of Arts*. 2017. № 3. С. 7–10.

354. Солдатова С.М. До питання про статус розмовного мовлення сучасної німецької мови. С.М. Солдатова. *Від фразотворення до дискурсу*. Херсон: Тімекс, 2017. С. 131–134.

355. Сорока В.І. Методичні вказівки до вивчення Біблії у курсі «Історія української літератури Х–ХVIII ст.». Херсон: Айлант, 2001. 48 с.

356. Сорока Т.В. Релігійознавчий компонент змісту семантичної структури українських та англійських аксіономів. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 186–189

357. Сотникова С.И. Архетипы культуры в немецких народных сказках. *Вісник Харківського національного університету імені*

В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. 2001. № 537. С. 205–210.

358. ССЭНЯ – Словарь словообразовательных элементов немецкого языка / под рук. М.Д. Степановой. Москва: «Русский язык», 1979, 536 с.

359. Старченко Е. Лексические и просодические особенности судебной речи. Лінгвістика. 2005. Вип. 1. С. 39–42.

360. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. Семиологическая грамматика. Москва: Наука, 1981. 360 с.

361. Степанова М.Д. Словообразование современного немецкого языка. Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1953. 376 с.

362. Степанова М.Д., Фляйшер В. Теоретические основы словообразования в немецком языке. Москва: Высшая школа, 1984. 264 с.

363. Стефанова Н.О. Реконструкція першозначень ціннісно-мотиваційного ядра концептів *ИСТИНА* і *ПРАВДА*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. № 41. Т. 2. С. 114–118.

364. Стрельников А.И., Стрельникова Л.Л. Беседы о неизвестном. Контакты с Высшим Космическим Разумом. Москва: Амрита-Русь, 2005. 256 с.

365. Стрельников А.И., Стрельникова Л.Л. Откровения Космоса. Москва: Амрита-Русь, 2008. 576 с.

366. СУМ – Словник української мови в 11 томах / гол. ред. І.К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 8 : Природа – Ряхтливий. 1977. 927 с.

367. Сусов И.П. Лингвистическая прагматика. Винница: Нова Книга, 2009. 272 с.

368. Тараненко О.О. Про демінутив як вияв національної ментальності (деякі міжмовні паралелі). *Проблеми зіставної семантики*. 2009. Вип. 9. С. 43–52.

369. Таранец В.Г. Энергетическая теория речи. 2-е изд., доп. Одесса: Печатный дом, 2014. 188 с.

370. Таранец В.Г. Арії. Слов'яни. Руси: походження назв Україна і Русь. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2004. 296 с.

371. Таранец В.Г. Діахронія мови. Одеса: Друкарський дім, 2008. 232 с.

372. Таранец В.Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації (до витоків індоєвропейської прамови). Одеса: Астропринт, 1999. 116 с.

373. Таранец В.Г. Трипільський субстрат: Походження давньоєвропейських мов. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 276 с.

374. Тебеніхіна Н.В. Концепт *GEIST/ДУХ* у фразеологізмах німецької мови. *Україна і світ: діалог мов та культур* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–23 березня 2012 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 345–347.
375. Титаренко І.С., Юнина О.Е. Емоціональний концепт «ГНЕВ» и средства его языкового выражения. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2012. № 14 (249). С. 264–270.
376. Тищенко О.В. Концептосфера дому у слов'янській пареміології на контрастному тлі. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2016. Вип. 14. С. 216–234.
377. Ткаченко О.Б. Мовні критерії національної ментальності. *Нова філологія*. 2001. № 1 (10). С. 23–41.
378. Ткаченко Ю.В. Градаційні опозиції дієслів. *Філологічні студії*. 2012. Вип. 7. С. 147–158.
379. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі. Вінниця: КВНЗ «ВАНО», 2018. 200 с.
380. Трансплантація. URL: <https://www.surgery.org.ua> (дата звернення: 21.05.2022)
381. Тресиддер Дж. Словарь символов / пер. с англ. С. Палько. Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2001. 448 с.
382. Трифонов Р. Образи різних мов і поліфонія світу в есеїстиці Юрія Андруховича. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 304–309.
383. Тропина Н. Теоретические проблемы номинации: психогнитивные основы мотивации. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 8. С. 309–316.
384. Тропина Н.П. Учебный социолингвистический словарь-справочник. Херсон: Издатель Гринь Д.С., 2013. 150 с.
385. Тукаленко І. Влада і насильство: конфігурації взаємодії. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 104–112.
386. Турбан В.В. Самотність особистості як соціально-психологічна проблема. *Усамітнення та самотність в житті особистості*: Збірник тез за матеріалами наукового круглого столу on-line. Київ: ДП «Інформаціо-аналітичне агентство», 2020. С. 89–94.
387. Тяпкіна Н. Лінгвальний вияв позитивної апперцепції демономенів у сучасній українській мові. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2008. Вип. 7. С. 69–72.
388. Урнов М.Ю. Эмоциональная атмосфера общества и её влияние на политические процессы: автореф. дисс. ... доктора полит. наук: 23.00.02. Москва: Российский университет дружбы народов, 2008. 48 с.

389. Федірчик І.Я. Принципи виділення ядра лексико-семантичного поля найменувань осіб (на матеріалі іменників сучасної німецької мови). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2017. № 7. С. 207–212.

390. Федотова О.В., Жукова А.І. Праця та дозвілля в історіософській перспективі: проблема співвідношення. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 29. С. 40–47.

391. Фоменко О.В. Репрезентація концепта «СЕМЬЯ» в живописі. *Актуальные проблемы современного языкового образования в вузе. Вопросы теории языка и методики обучения* : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції / под общ. ред. И.Ю. Мигдаль. Коломна: МГОСГИ, 2012. С. 421–426.

392. Форманова С. Прокльони як національно-специфічний різновид інвективи. *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаніка, 2012. С. 642–645.

393. Форманова С.В. Антиетикетні форми спілкування в англomовній картині світу (на матеріалі роману J.D. Salinger «The catcher in the rye»). *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. 2019. Вип. 1. С. 225–234.

394. Фрейд з. Тотем и табу / пер. с нем. А.М. Боковиков. Москва: Академический Проект, 2007. 159 с.

395. Фролова І.Є. Стереотипи як підґрунтя локальних стратегій конфронтаційності в англomовному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2008. № 805. Вип. 54. С. 33–38.

396. Фролова Т.В., Сіняєва І.Р., Стенкова Н.Ф. та ін. (упоряд.) Анатомо-фізіологічні особливості, методика дослідження і семіотика захворювань серцево-судинної системи у дітей. Харків: ХНМУ, 2020. 41 с.

397. Фрумкіна Р.М. Психолінгвістика. Москва: Издательский центр «Академия», 2001. 320 с.

398. Халіман О.В. Функціонування морфологічних одиниць як евфемізмів/дисфемізмів в аспекті граматики оцінки. *Лінгвістичні дослідження*. 2020. Вип. 53. С. 155–165.

399. Ходаковська Н.Г. Еволюція поетичних норм німецьких віршованих текстів давньо- та середньовісньонімецького періодів. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2019. 224 с.

400. Холоденко О.В. Особливості міжкультурної комунікації. *Актуальні проблем філологічної науки: сучасні наукові дискусії* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 23–24 березня 2018 року. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 244–247.
401. Христич Н.С., Заболотна Т.В. Еволюція концепту «LOVE» в англійській мовній картині світу (на матеріалі романів «Історія кохання» Еріка Сігала та «Деліріум» Лорен Олівер). *Нова філологія*. 2021. Вип. 81. Т. II. С. 184–192.
402. Цупікова О.А. Специфіка дискурсу медичної реклами. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 23. С. 223–230.
403. Чендей Н.В. Метафора в системі образних засобів мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2016. Вип. 14. С. 244–248.
404. Чернега В.В. Психомовний тип сучасного прикладника: кваліфікаційна магістерська робота: 035 Філологія. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. 98 с.
405. Черников М.В., Перевозчикова Л.С. Категории «правда» и «истина» в русской культуре. *Историческая психология и социология истории*. 2015. № 2. Т. 8. С. 141–157.
406. Чернышев А.Б. Когнитивное моделирование семантики предлогов движения и проблемы языковой типологии (на материале английского и французского языков). *Проблеми зіставної семантики*. 2013. Вип. 11. С. 243–251.
407. Четова Н.Й. Лінгвокогнітивне утілення приви́ду в англійській літературі про надприродне (на матеріалі жанрів історія про приви́дів, готичний роман та фентезі). *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. Вип. 3. С. 160–168.
408. Чистяк Д.О. Космологічна концептосистема в символістській поезії Емілі Верхарна. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (Мовознавство)*. 2020. № 13. С. 188–194.
409. Чугунова С.А. Тело человека как база представлений о времени в различных лингвокультурах. *Вопросы психолингвистики*. 2014. № 1 (19). С. 112–121.
410. Шабат-Савка С.Т. Метакомунікативні інтенції побажання в етнолінгвістичному контексті. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2013. Кн. 4. С. 64–69.
411. Шадських Ю.Г., Піча В.М. Психологія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 276 с.

412. Шамаева Ю.Ю. До когнітивного моделювання емоції радості: синергетичний підхід. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія*. 2002. Число 6. С. 228–230.
413. Шамаева Ю.Ю. Искусственные нейронные сети и проблемы исследования концептов эмоций. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2008. Вип. 54. С. 47–52.
414. Шаронов И.А. Междометия в языке, в тексте и в коммуникации: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.01. Москва: Российский государственный гуманитарный университет, 2009. 36 с.
415. Шатіло В.А. Принципи здійснення правосуддя: до постановки проблеми. *Україна і світ: діалог мов та культур* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–23 березня 2012 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 563–564.
416. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка): дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.19. Москва: Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, 1988. 402 с.
417. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 208 с.
418. Шаховский В.И. Эмотивная лингвоэкология: комплексный подход к изучению языка, речевой деятельности и человека. *Вопросы психолингвистики*. 2014. 1 (19). С. 13–21.
419. Швачко С.О., Кобякова І.К. Семантична девіація якісно-кількісних атрибутів в англійському дискурсі. *Філологічні трактати*. 2015. № 4. Т. 7. С. 109–116.
420. Шведова Н.Ю. Междометия как грамматически значимый элемент предложения в русской разговорной речи. *Вопросы языкознания*. 1957. № 1. С. 85–95.
421. Шевченко Л.Л. Моделювання концептуальних структур у не випадкових текстах. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. 2016. № 5. Т. 2. С. 160–165.
422. Шейнина Е.Я. Энциклопедия символов. Москва: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Торсинг», 2001. 592 с.
423. Шепель Ю.А. Словообразовательная категория локативности как объект лингво-философского описания в русском языке. *Часть 1. Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серія «Филологія. Соціальні комунікації»*. 2011. № 2. Т. 24(63). Ч. 3. С. 162–168.

424. Шилова К.О. Риторичні питання в американському віршованому мовленні (лінгвопрагматичний аспект): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Херсон: Херсонський державний університет, 2017. 20 с.
425. Школяренко В.І. Становлення фразеологічної картини світу німецької мови (на матеріалі писемних пам'яток VIII – XVII століть). Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 316 с.
426. Шнуровська Л. Аудитивна модальність носія мови і білінгва. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2016. № 1–2 (11–12). С. 320–324.
427. Шолох О.А. Формування морально-духовних цінностей майбутніх психологів у процесі фахової підготовки. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 6(35). С. 217–230.
428. Шрила Ш.М. Абсолютная Гармония / Пер. с англ. М. Катрычев. Санкт-Петербург: Шри Чайтанья Сарасват Матх, 2009. 79 с.
429. Шульц Х., Зундермайер В. Німецька грамати́ка с упражне́ниями / пер. А.А. Попова. Москва: Лист, 1999. 336 с.
430. Щепанська Х. Лінгвістична інтерпретація поняття «образ»: триада «чуттєвий образ» – «ментальний образ» – «мовний образ». *Семантика мови і тексту* : Матеріали XI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2012. С. 694–697.
431. Щерба Л.В. О понятии смешении языков. Л.В. Щерба. *Избранные работы по языкознанию и фонетике*: в 2 т. Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1958. Т. 1. С. 40–53.
432. Ядловська О.С. Лінгвокультурна специфіка білінгвізму: до питання становлення поняття. *Нова філологія*. 2021. Вип. 81. Т. II. С. 235–240.
433. Яковлева А.М., Кошечкіна Т.М. Сучасний глумачний словник української мови. Харків: Навчальна література, 2020. 672 с.
434. Яремко М. Естетика мовчання в художньому тексті (на матеріалі прози Р. Вальзера). *Іноземна філологія*. 2012. Вип. 124. С. 101–108.
435. Ярова Л., Боева Е. Концепт «ГОЛОС» як чинник української лінгвоментальності у художньому мовленні (на м матеріалі роману І. Багряного «Тигролови»). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. 4. С. 204–207.
436. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1990. 685 с.
437. Ashmore R.D., Del Boca F.K. Sex Stereotypes and Implicit Personality Theory: Toward a Cognitive-Social Psychological Conceptualization. *Sex Roles*. 1979. Vol. 5. P. 219–248.

438. Bar-Tal D. Causes and consequences of delegitimization: models of conflict and ethnocentrism. *The Journal of Social Issues*. 1990. Vol. 46. Iss. 1. P. 65–83.
439. Bartsch A. & Hübner S. Die Macht der Emotionen: Zur aufmerksamkeitslenkenden Funktion von Emotionen im Medienkontext. *Spiel: Siegener Periodicum zur Internationalen Empirischen Literaturwissenschaft*. 2003. H. 1. S. 38–48.
440. Baym R. Phonetics and Emotion. *Quaderni di Semantica*. 1986. No. 7. 340 p.
441. Beneš E. Die Ausklammerung im Deutschen als grammatische Norm und als stilistischer Effekt. *Muttersprache*. 1968. H. 10. S. 289–298.
442. Bialystok E. Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition. New York: Cambridge University Press, 2001. 288 p.
443. Bréchon P. Les valeurs des Français. Evolutions de 1980 à 2000. Paris: Armand Colin, 2000. 280 p.
444. Bridges B.K.M. A Genetic Theory of Emotions. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*. 1930. Vol. 37. P. 514–527.
445. Brüschweiler W., Eggenberger H., Spahn W. (Hg.). Neue Schulbibel. Zürich: Benziger Verlag, 1973. 304 S.
446. Buscha J. Lexikon deutscher Konjunktionen. Leipzig: Enzyklopädie Verlag, 1989. 159 S.
447. Bytsenko T., Shevchenko I. The History of Expressives in the English Emotional Discourse. *The USSE Messenger*. Kyiv; Kharkiv: Konstanta, 2003. Vol. 2. P. 46–55.
448. Charitonowa I.J. Theoretische Grammatik der deutschen Sprache Syntax. Kyjiw: Vyšča Škola, 1976. 180 S.
449. Collier M.J., Thomas M. Cultural Identity: An interpretive perspective. Y. Kim, W. Gudykunst (Eds.) *Theories in intercultural communication. International and Intercultural Communication Annual*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1988. Vol. 12. P. 99–120.
450. Conrad R. (Hg.). Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1975. 306 S.
451. Culpeper I. Towards an Anatomy of Impoliteness. *Journal of Pragmatics*. 1996. Vol. 25. Nr. 3. P. 349–367.
452. Daneš F. Functional Sentence Perspective and the Organization of the Text. F. Daneš (Ed.). *Papers in Functional Sentence Perspective*. Prague: Academia, 1974. P. 106–128.
453. Davies P. The Mind of God. London: Simon & Schuster, 1992. 254 p.
454. Davitz J.R. The language of emotion. New York: Academia press, 1969. 197 p.

455. Davydenko I.V. The HOUSE/HOME conceptual duplex in the English worldview. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Methodika викладання іноземних мов»*. 2012. № 1023. Вип. 72. С. 99–103.
456. Demeter R., Wühlrl P.-W. *Geschichte für Realschulen*. 1. Altertum. Bamberg: C.C. Buchners Verlag, 1975. 200 S.
457. Der Große DUDEN. Wörterbuch und Leitfaden der deutschen Rechtschreibung. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1990. 768 S.
458. Die Bibel. Freiburg: Herder Verlag, 1993. 1460 S.
459. Dieckmann W. Sprache in der Politik. M. Greiffenhagen (Hg.). *Kampf um Wörter?* München: Hanser, 1980. S. 47–64.
460. Dijk T.A. van. Comments on Context and Conversation. N. Fairclough, G. Cortese & P. Ardizzone (Eds.). *Discourse and Contemporary Social Change*. Bern: Peter Lang, 2007. P. 281–316.
461. Diller H.-J. JOY and MIRTH in Middle English (and a Little Bit in Old): a Plea for the Consideration of Genre in Historical Semantics. *Middle English miscellany. From Vocabulary to Linguistic Variation*. Poznań: Motivex, 1996. P. 83–105.
462. Dokulil M. Tvoreni slov v češtině. Teorie odvozování slov. Praha: CAV, 1962. 263 s.
463. Doležel L. *Heterocosmica. Fiction and Possible Words*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1998. 352 p.
464. DUDEN. Das Herkunftswörterbuch: Etymologie der deutschen Sprache. Mannheim: Dudenverlag, 2007. Bd. 7. 960 S.
465. DUDEN. Deutsches Universalwörterbuch: das umfassende Bedeutungswörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim: Dudenverlag, 2011. 2112 S.
466. DUDEN. Die Grammatik. Mannheim: Dudenverlag, 2009. Bd. 4. 1352 S.
467. DUDEN. Redewendungen. Mannheim: Dudenverlag, 2008. Bd. 11. 960 S.
468. Dürscheid Ch. *Syntax. Grundlagen und Theorien*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007. 260 S.
469. Dyer G. *Advertising as Communication*. London: Methuem, 1982. 218 p.
470. Eco U. *The Role of the Reader: Exploitations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press, 1979. 273 p.
471. Einstein Ch. *How to Communicate: the Manning, Salvage and the Guide to Clear Writing and Speech*. New York: McGraw-Hill Book, 1985. 116 p.
472. Elgin S. *Men, Women, and the Gentle Art of Verbal Self-Defense*. New York: John Wiley & Sons, 1993. 307 p.

473. Felbick D. Schlagwörter der Nachkriegszeit. Berlin: de Gruyter, 2003. 600 S.
474. Fritz J.B., Elhoilali M., David S.V., Current A.S. Auditory attention – focusing the searchlight on sound. *Opinion in Neurobiology*. 2007. No. 17. P. 1–19.
475. Fuchs H.J. Entfremdung und Narzißmus. Stuttgart: Metzler Verlag, 1977. 394 S.
476. Goffman E. Interaction in Ritual: Essays on Face to Face Behaviour. New York: Anchor, 1967. 504 p.
477. Görlach M. Regional and social variation. *The Cambridge History of the English Language*. 2000. Vol. 1476–1776. P. 459–538.
478. Gow D.W. Feature Parsing: Feature Cue Mapping in Spoken Word Recognition. *Perception and Psychophysics*. 2003. No. 65 (4). P. 575–590.
479. Greiner-Bär P.J. Zwischen Furcht und Vertrauen – Emotionen iun der Bibel. URL: <https://www.uni-erfurt.de/katholisch-theologische-fakultaet/fakultaet/aktuelles/theologie-aktuell/emotionen-in-der-bibel> дата звернення: 03.12.2022)
480. Gruszczynska E. Linguistic Images of Emotions in Translations from Polish into Swedish: Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in Slavic Languages. Uppsala: Slanders Gotab, 2001. 196 p.
481. Gurewitsch A.J. Das Weltbild des mittelalterlichen Menschen. München: C.H. Beck Verlag, 1980. 423 S.
482. Halemba M. Geschlechtsspezifische Unterschiede bei Verbalisierung von Emotionen: Examenarbeit. Duisburg-Essen: Universität Essen, 2011. 77 S.
483. Halliday M.A.K., Hasan R. Cohesion in English. London: Longman, 1976. 392 p.
484. Hay J. Only Teasing! *New Zealand English Newsletter*. 1995. Vol. 9. P. 32–35.
485. Hayakawa S.I. Language in Thought and Action. London: George Allen and Unwin LTD, 1973. 350 p.
486. Hayduk L.A. The shape of personal space: An experimental investigation. *Canadian Journal of Behavioral Science*. 1981. Vol. 13. No. 1. P. 87–93.
487. Heggelund K.T. Zur Bedeutung der deutschen Modalpartikeln in Gesprächen unter besonderer Berücksichtigung der Sprechakttheorie und der DaF-Perspektive. *Linguistik Online*. 2001. Bd. 9. Nr. 2. URL: <https://bop.unibe.ch> (дата звернення: 12.07.2022)
488. Helbig G. Lexikon deutscher Partikeln. Leipzig: Langenscheidt, Enzyklopädie, 1994. 258 S.

489. Helbig G., Buscha I. Deutsche Grammatik: Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig: VEB Verl. Enzyklopädie, 1972. 629 S.
490. Helbig G., Kötz W. Die Partikeln. Leipzig: Enzyklopädie, 1981. 75 S.
491. Hengel M. Studies in Early Christology. Edinburgh: T&T Clark, 1995. 422 p.
492. Heusinger S. Die Lexik der deutschen Gegenwartssprache: Eine Einführung. München: W. Flink Verlag, 2004. 303 S.
493. Hoberg U. Die Wortstellung in der geschriebenen deutschen Gegenwartssprache. München: Hueber, 1981. 256 S.
494. I GEL – Intermediate Greek-English Lexikon. Oxford: Oxford University Press, 1996. 1234 p.
495. Jaffe A. Stance: Sociolinguistic Perspectives. Oxford: Oxford University Press, 2009. 272 p.
496. Jahr S. Emotionen und Emotionsstrukturen in Sachtexten. Berlin: de Gruyter, 2000. 268 S.
497. Johnson M., Rohrer T. We are live creatures. T. Ziemke, J. Zlatev, R. Frank (Eds.). *Body, Language and Mind*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2007. Vol. 1: Embodiment. P. 17–54.
498. Jones St. In *The Blood: God, Genes and Destiny*. London: Harper Collins Publishers, 1996. 381 p.
499. Keller R. Zur Epistemologie der Semantik. *Erkenntnistheoretische Grundfragen der Linguistik*. Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 1979. S. 22–44.
500. Kempgen S., Kosta P., Berger T., Gutschmidt K. Die slavischen Sprachen / The Slavic Languages. Halbband 2. Berlin: Walter de Gruyter, 2014. 1187 S.
501. KLUGE. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin: Walter de Gruyter, 1999. 924 S.
502. Kripke S.A. Naming and Necessity. Cambridge: Harvard University Press, 1980. 172 p.
503. Lakoff G., Jonson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press, 1980. 212 p.
504. Langacker R. The Foundations of Cognitive Grammar: Vol. I: Theoretical Prerequisites. Standford: Standford University Press, 1999. 540 p.
505. LANGENSCHIEDT. Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache / D. Götz. Stuttgart: Langenscheidt, 2019. 1344 S.
506. Lehrer J. Proust was a Neuroscientist. Edinburgh: Cannongate, 2012. 242 p.
507. Lewis D. De la pluralité des mondes. Paris: Éditions de l'éclat, 2007. 410 p.

508. Lutzeier P. Linguistische Semantik. Stuttgart: Metzler Verlag, 1985. 193 S.

509. Malz D.N., Borker R.A. Mißverständnisse zwischen Männern und Frauen – kulturell betrachtet. G. Kotthof (Hg.). *Von fremden Stimmen. Weibliches und männliches Sprechen im Kulturvergleich*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1991. S. 52–74.

510. Mayer J.D., Salovey P. The Intelligence of Emotional Intelligence. *Intelligence*. 1993. Vol. 17. Nr. 4. P. 433–442.

511. Mees U. Zum Forschungsstand der Emotionspsychologie – eine Skizze. R. Schützeichel (Hg.) *Emotionen und Sozialtheorie. Disziplinäre Ansätze*. Frankfurt: Campus, 2006. S. 104–124.

512. Miles L.K., Nind L.K. & Macrae C.N. Moving through time. *Psychological Science*. 2010. Vol. 21. Nr. 2. P. 222–223.

513. Miller P. Teasing as Language Socialization and verbal Play in a White Working Class Community. Language Socialization Across Cultures. *Studies in the Social and Cultural foundations of Language*. 1986. Vol. 3. P. 199–212.

514. Mohamad Y. Integration von emotionaler Intelligenz in Interface-Agenten am Beispiel einer Trainingssoftware für lernbehinderte Kinder: Diss. ... Doktor der Naturwissenschaften. Bonn: Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule Aachen, 2005. 168 S.

515. Mowtschan D.W. Theoretisch-praktische Aspekte der deutschen Gegenwartssprache. Sumy: Staatliche Universität Sumy, 2016. 146 S.

516. Müller V. Das große deutsch-ukrainische Wörterbuch. Kyjiw: Tschumatzkyj Schljach Verlag, 2012. 792 S.

517. Müller-Kainz E., Hajdu H. Lebensgesetze: als Wegweiser von universeller Gültigkeit. Berlin: Amazon, 2008. 272 S.

518. Mykhaylenko V.V. Discourse Particle in SL and TL Compared. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2016. Кн. 1. С. 131–136.

519. Nevalainen T., Raumolin-Brunberg H. Sociolinguistics and language history: studies based on the Corpus of early English correspondence. Amsterdam: Rodopi, 1996. 213 p.

520. Norrick N. Conversational Joking: Humor in Everyday Talk. Bloomington: Indiana University Press, 1994. 175 p.

521. Paradis J., Genesee F., Crago M. Dual language development and disorders: A handbook on bilingualism and second language learning. Baltimore: Brookes, 2001. 212 p.

522. Pelewina E. Der sprachliche Ausdruck der emotionalen Konzepte «Wut» und «Freude» im Deutschen und Russischen. *Linguistische Treffen in Wrocław*. 2020 (II). Vol. 18. S. 307–319.

523. Pieper U. Über die Aussagekraft statistischer Methoden für die linguistische Stilanalyse. Tübingen: Narr, 1979. 157 S.
524. Pimenov E.A., Pimenova M.V. (Hg.). Mentalität. Konzept. Gender. Landau: Empirische Pädagogik Verlag, 2000. Bd. 7. 350 S.
525. PONS. Basiswörterbuch Deutsch als Fremdsprache. Київ: Методика, 2004. 496 с.
526. Postzich M. Jesus und die Emotionen. Gefühle in der Bibel. Innere Bewegung 3. URL: https://postzich.blogspot.com/2016/11/jesus-und-die-emotionen-gefuehle-in-der_9.html (дата звернення: 29.05.2022)
527. Pradivlianna L.M. Phono-semantic aspects of surrealist poetry. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. № 37, Т. 4. С. 101–103.
528. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik I. A comprehensive Grammar of the English Language. London: Longman, 1985. 1779 p.
529. Radcliffe-Brown A. On Joking Relationships. *Journal of the International African Institute*. 1940. Vol. 13 (3). P. 133–140.
530. Rajmohan V., Mohandas E.E. Mirros neuron system. *Indian Journal of Psychiatry*. 2007. Nr. 49. P. 66–69. URL: <http://www.medknow.com> (дата звернення: 11.05.2022)
531. Ratcliff R., Allbritton D., McKoon G. Bias in Auditory Priming. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*. 1997. No. 1. Vol. 23. P. 143–152.
532. Rosch E. Cognitive representations of Semantic Categories. *Journal of Experimental Psychology: General*. 1975. 104 (3). P. 192–233.
533. Ryan M.L. Cosmologie du récit des mondes possibles aux univers parallèles. F. Lavocat *La théorie littéraire des mondes possibles*. Paris: CNRS éditions, 2010. P. 53–81.
534. Schneider W. Stilistische deutsche Grammatik. Freiburg: Herder Verlag, 1969. 523 S.
535. Schröder H. Phänomenologie und interkulturelle Aspekte der Tabus – Ein Essay. T. Sofronieva (Hrsg.). *Verbotene Wörter. Eine Antologie*. München: Biblion Verlag, 2005. S. 287–314.
536. Schröder H. Semiotisch-rhetorische Aspekte von Sprachtabus. URL: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/sw/sw2/forschung/tabu/weterfuehrende_informationen/artikel_zurtabuforschung/semiot-rheto.pdf (дата звернення: 29.05.2022)
537. Shevchenko I. Transformations of expressives through history in cognitive-communicative perspective. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2015. № 1155. Вип. 82. С. 64–68.
538. Shmyrko O.S. «Intellektuelle Schimpfwörter» in der deutschen Sprache. *Нова філологія*. 2021. Вип. 81. Т. II. С. 204–210.

539. Simmel G. Zur Soziologie der Religion. G. Simmel. *Gesamtausgabe*. Bd. 5. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1992. S. 266–286.
540. Smeretschansky R.I. Grammatik der deutschen Sprache. Kiew: Vyšča Škola, 1981. 312 S.
541. Stearns P.N. History of Emotions: The Issue of Change. M. Lewis, J.M. Haviland (Eds.). *Handbook of Emotions*. New York: The Guilford Press, 1993. P. 17–28.
542. Sweet H. History of the English Sounds from the Earliest Period. Oxford: Oxford University Press, 1988. 220 p.
543. Tannen D. Framing in Discourse. New York: Oxford University Press, 1993. 263 p.
544. Tannen D. Gender and Discourse. New York: Oxford University Press, 1994. 203 p.
545. Tannen D. You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation. New York: Oxford University Press, 1990. 330 p.
546. Treisman A.M., Gelade G. A feature-integration theory of attention. *Cognitive Psychology*. 1980. No. 12. P. 97–136.
547. Vedder M. Emotionen in der Bibel. 2020. URL: <https://www.steps-leaders.de/beitrag/emotionen-in-der-bibel> (дата звернення: 29.05.2022)
548. Voss L. Teasing, disputing, and playing: Cross-Gender Interactions and Space Utilization among First and Third-Graders. *Gender and Society*. 1997. Vol. 11. P. 238–256.
549. Wahmann P. Der althochdeutsche Wortschatz im Bereich der Gnade, Gunst und Liebe. Berlin: Junker und Dünhaupt Verlag, 1933. 178 S.
550. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache / R. Wahrig-Burfeind. München: dtv, 2012. 1152 S.
551. Walton K. Mimesis as Make-Believe. On the Foundations of the Representational Arts. Cambridge: Harvard University Press, 1990. 450 p.
552. Weidacher G. Fiktionale Texte – Fiktive Welten: Fiktionalität aus textlinguistischer Sicht. Tübingen: Narr Francke Attempo Verlag, 2007. 260 S.
553. Weitershaus F.-W. Das neue große Vornamenbuch. München: Mosaik Verlag, 1998. 400 S.
554. Wells R. Nominal and Verbal Style. D. Freeman (Ed.). *Linguistics and Literary Style*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1970. P. 297–309.
555. Westen D. Psychology: Mind, Brain, culture. New York, Chichester, Weinheim, Brisbane, Singapore, Toronto: John Wiley and Sons, 1999. 861 p.

556. Weydt H. Partikeln und Interaktion. Tübingen: Niemeyer, 1983. 269 S.

557. Wood S.E., Wood E.G. The Essential Word of Psychology. Boston, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore: Allyn and Bacon, 2000. 584 p.

558. Zajdman A. Humorous Face – Threatening Acts: Humor as Strategy. *Journal of Pragmatics*. 1995. Vol. 23. P. 325–339.

Короткий понятійно-термінологічний словник

Абсолютна Оцінка – вичерпна (ідеальна) думка про якість, характер, значення когось, чогось.

Авраам – 1. «Батько множинності»; 2. родоначальник юдеїв.

Автор – особа, що створила твір.

Авторитет – 1. загально визнаний вплив індивідуума на поведінку інших людей через посаду, статус, владу; 2. людина, що користується загальним визнанням, повагою, впливом, заслуговує на повну довіру.

Автохтони – корінні жителі; споконвічне населення певної території, країни.

Агнець Божий – Ісус Христос.

Агресивність – 1. невміння людини стримувати в собі негативну енергію; 2. психічне явище, що виражається у прагненні до насильницьких дій у міжособистісних стосунках; 3. властивість особистості або риса характеру як результат недостатнього виховання або симптом психічного захворювання; 4. джерело формування негативної основи індивідуума.

Адаптований – пристосований до умов існування.

Адресант – 1. джерело повідомлення; 2. особа, що ініціює комунікацію, кодує своє повідомлення засобами мови й/або парамови, передає адресатові.

Адресат – 1. кінцевий споживач повідомлення; 2. особа, що сприймає, декодує отримане повідомлення від адресанта засобами мови та інтерпретує, відповідно.

Активатор – джерело для стимулювання (емоційного стану).

Актуальний – той, що має важливе значення.

Алгоритм – сукупність правил, дій для розв'язування певної задачі.

Алітерація – стилістичний прийом, що полягає в повторенні однакових або однорідних приголосних у висловлюванні (поезії) для посилення звукової виразності (художньої) мови та емоційного поглиблення його (її) смислового зв'язку.

Альтруїзм – 1. безкорислива турбота людини про благо інших; 2. готовність людини пожертвувати для інших своїми особистими інтересами.

Ангел Господній – надприродна істота, вісник, посланець Бога.

Антитеза – протиставлення протилежних понять, думок, явищ почуттів або образів для посилення враження.

Антонім – слово з протилежним значенням.

Антропоморфізм – 1. наділення явищ природи, тварин, предметів людськими властивостями; 2. уявлення Божества в людській подобі.

Антропонім – власне ім'я людини.

Антропоцентризм – релігійно-ідеалістичний погляд на людину як центр Усесвіту та кінцеву мету світобудови.

Апелятив – слово або словосполучення, що позначає особу, до якої звертаються.

Апостол – учень Ісуса Христа, що проповідував Його Вчення.

Асиметричний – нерівномірний, непропорційний кількісно або якісно щодо центра, середини.

Асонанс – стилістичний прийом, що полягає в повторенні однакових або подібних голосних звуків у висловлюванні (поезії) для милозвучності, творення певного звукового образу.

Асоціація – процес і результат відображення у свідомості зв'язків об'єктів навколишнього світу.

Афект – сильне нервово збудження із суттєвими змінами свідомості, втратою вольового контролю та соматовегетативними проявами.

Афікс – частина слова, що має граматичне значення і вносить зміни в зміст кореня.

Бажання – усвідомлене й цілеспрямоване прагнення людини, що не викликає довільних дій.

Байдужість – знижений або втрачений інтерес людини до навколишнього світу.

Батьківська Любов – 1. глибока сердечна прихильність Бога до Свого єдиного сина; 2. сердечна прихильність дорослого чоловіка стосовно своїх біологічних або усиновлених дітей.

Білінгвізм – двомовність.

Біль – 1. захисна реакція на вплив, що шкодить тканинам організму; 2. відчуття фізичного або психічного страждання.

Біопсихічна енергія – специфічний різновид енергії, породжений життєдіяльністю людського організму.

Біснуватість – 1. інтенсивний емоційний стан люті; 2. психічна хвороба.

Благоговіння – ступінь вияву інтенсивності поваги до когось, чогось.

Благодать – 1. спокій; 2. щастя.

Благость – форма добра, щастя.

Блаженство – найвищий ступінь щастя.

Бог – 1. надприродна досконала істота; 2. Творець і керівник світу та вчинків людей; 3. власне ім'я надприродної досконалої істоти.

Боголюдина – 1. Бог, що втілюється в людині; 2. людина, що є Богом-Синоном і водночас Синоном людським; 3. досконала, ідеальна земна істота.

Боязнь – 1. ступінь вияву інтенсивності емоційного стану хвилювання; 2. невпевненість індивіда в собі.

Вербальний – мовний, словесний.

Вигук – незмінна частина мови для вираження почуттів, емоцій і вольових виявів.

Вино – 1. алкогольний напій з виноградного соку; 2. атрибут весілля; 3. символ крові Ісуса.

Висловлення – одиниця мовлення, конкретна реалізація речення під час спілкування.

Відкритий простір – вільний, великий обшир без обмежень.

Відповідальність – здатність людини розуміти відповідність результатів своїх дій поставленим цілям або нормам, прийнятим у суспільстві.

Віра – 1. визнання існування Бога; 2. впевненість у собі, у чомусь, у здійсненні чогось.

Віртуальна емоція – змодельований вербально емоційний стан.

Віфілієм – 1. назва міста; 2. місто, в якому народився Ісус.

Воскресіння – процес повернення Боголюдини до життя після смерті.

Впертість – 1. вольова властивість особистості; 2. риса характеру.

Всесвіт – уся система світобудови, Галактика.

Галілея – назва північної частини Ізраїля.

Ганьба – 1. принизливе для людини становище; 2. недобра слава.

Гармонія – рівновага, баланс, злагодженість.

Гендер – соціокультурна статевна належність людини.

Генісаретська земля – 1. одна з найбільш родючих рівнин у Галілеї; 2. мальовнича територія вздовж Генісаретського озера; 3. місце роботи перших чотирьох учнів Ісуса.

Гібрид – організм, що містить ознаки і властивості генетично різних батьківських форм.

Гіпноз – сила впливу Ісуса на волю людей.

Гіпотаксис – складнопідрядне речення.

Гнів – емоційний стан, зумовлений появою перешкоди на шляху до задоволення важливої потреби.

Голгофа – 1. назва місця страти злочинців поблизу Єрусалима; 2. місце розп'яття Ісуса; 3. пагорб у вигляді черепа (Адама); 4. «Пуп» Землі.

Голод – фізичний стан організму, пов'язаний з гострою потребою в їжі.

Гора – 1. значне підвищення над навколишньою місцевістю або серед інших підвищень; 2. символ внутрішньої висоти людського духу.

Горе – емоційний стан, зумовлений непоправною втратою.

Градація – 1. послідовність, поступовість у розміщенні чогось, при переході від одного до другого; 2. розподіл певного процесу на

ступені, стадії, етапи; 3. стилістична фігура: розташування елементів у порядку наростання або ослаблення їх змістового й емоційного значення.

Гріх – аморальний вчинок; провина.

Давньовірхньонімецький – 1. один із основних періодів розвитку німецької мови; 2. назва німецької мови VIII–XI століть.

Делегація – група обраних або призначених представників, уповноважених певною інстанцією/колективом представляти її/його інтереси в переговорах.

Дериват – похідне слово.

Десакральна емоція – емоційний стан, що втратив свою святість.

Динаміка – 1. рух, розвиток дія; 2. хід розвитку, зміна чогось, когось під впливом зовнішніх або внутрішніх сил.

Диявольська емоція – емоційний стан, забарвлений злістю.

Діалог – 1. форма мовлення і спілкування двох осіб; 2. частина літературного твору, що є розмовою двох осіб, а також літературний твір, написаний у такій формі.

Діва Марія – 1. ім'я праведної дівчини з міста Назарет; 2. ім'я нареченої Йосипа з дому Давидового; 3. ім'я матері Ісуса.

Діти Божі – люди, що повірили в Ісуса.

Довіра – щирі стосунки між людьми.

Досконалість – ступінь злагодженості систем організму, психічних функцій.

Дружба – духовне відношення між людьми.

Дух – 1. привид, примара; 2. життя.

Духовна праця – різновид діяльності, пов'язаний із проповідуванням Царства Небесного.

Еволюція – форма поступового розвитку людини зі збереженням якісно-кількісних змін.

Егоїзм – себелюбство, нехтування інтересами інших людей заради своїх особистих інтересів.

Езотеричні знання – 1. різновид знань; 2. таємничі, зрозумілі тільки посвяченим особистостям відомості.

Експресивність – 1. емоційне ставлення до навколишнього світу; 2. якість емоційної поведінки; 3. манера образного мовлення.

Екстраверт – тип особистості, направлений на зовнішній світ.

Еліпсис – риторична фігура, пропуск структурно необхідного елемента висловлювання, що легко реконструюється в певному контексті або ситуації.

Емоція – реакція людини на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа.

Емоційний патерн – комбінація двох і більше базових емоцій, що розгортаються за певних умов одночасно або в певній послідовності та взаємодіють між собою таким чином, що кожна з емоцій впливає на індивідуума і його поведінку.

Емоційний стан – відносно стійкий прояв емоцій у людини або людей.

Емоційна сфера – сукупність емоційних процесів, станів, почуттів, проявів з якими вони пов'язані.

Емпат – людина, що співчуває іншим людям.

Енергетика – сумарний потенціал біопсихічної енергії індивідуума.

Енергія – 1. загальна міра різних видів руху та взаємодії; 2. Наполегливість, рішучість у досягненні мети; активність, працездатність.

Етимологія – 1. розділ мовознавства, що вивчає походження слів; 2. походження слова або виразу.

Євангеліст – укладач або автор Євангелії.

Євангеліє – 1. твір, що оповідає про земне життя Ісуса Христа та Його Вчення; 2. різновид книги, що входить до складу Нового Заповіту; 3. «Добра звістка» землянам про настання Царства Божого, спасіння роду людського (широке розуміння), народження Сина Божого, Його земне служіння, воскресіння і вознесіння на небеса (вужке розуміння).

Єрусалим – назва юдейського міста, столиця стародавнього Юдейського царства.

Жах – ступінь вияву інтенсивності емоційного стану переляку.

Загальноживана лексика – сукупність елементів, властивих для мовлення всіх носіїв природної мови без національно-культурних обмежень.

Задоволеність – відносно гармонійний емоційний стан.

Заздрість – емоційний стан неприязні до статусу людини.

Закон – 1. сукупність основних положень віровчення; 2. загальноприйняте, усталене правило співжиття, норма поведінки.

Закритий простір – частина обширу з обмеженим доступом усередину чи виходу назовні.

Заперечення – 1. механізм психологічного захисту щодо відмови розуміння реальної причини своєї поведінки; 2. частки, що заперечують зміст слова або речення.

Заперечні емоції – негативні реакції людини на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа.

Зворотний порядок слів – відхилення від прямого порядку слів у реченні.

Звуковий образ – різновид поетичного образу, що створюється через звукові та лексико-семантичні асоціації.

Земля – третя від Сонця планета, що обертається навколо своєї вісі та Сонця.

Зіставлення – процес і результат порівняння чогось із чимось між собою.

Злість – емоційний стан недоброчливості.

Злочин – 1. суспільно небезпечне діяння проти людей; 2. неприпустимий, ганебний вчинок.

Злочинець – особа, що вчинила злочин.

Знання – результат процесу пізнання дійсності, перевірений суспільно-історичною практикою і засвідчений логікою.

Значення – 1. узагальнена ідеальна модель об'єкта в свідомості суб'єкта, в якій фіксовані його суттєві якості; 2. важливість когось, чогось; 3. зміст, суть чого-небудь.

Зневага – емоційний стан презирства.

Зрощення – особливий спосіб словотворення іменників: нове слово утворюють за допомогою суфіксації або субстантивації на основі цілого словосполучення.

Іван Хреститель – 1. ім'я одного з 4-х канонічних євангелістів; 2. ім'я Предтечі Ісуса, що хрестив водою грішників та Ісуса; 3. ім'я автора Святого Євангелія.

Ідеал – взірць досконалості.

Ідентифікація – процес і результат ототожнення.

Ієрархія – 1. послідовне розміщення когось, чогось; 2. упорядкування когось, чогось як системи.

Іллюктивна сила – значення висловлювання, що вказує на те, як його потрібно сприймати.

Ілюзія – психічно викривлене відображення об'єкта.

Імператив – 1. наказовий спосіб; 2. стилістичний засіб, що виражає волевиявлення, реакції мовця.

Індивід – людина як природна істота.

Інжирне дерево – багаторічна рослина з твердим стовбуром і гіллям, що утворює крону родини шовковицевих.

Ініціативність – здатність людини самостійно ставити перед собою завдання та виконувати їх без нагадувань і спонукань інших людей.

Інстинкт – сукупність природжених форм поведінки тварин і людей.

Інтелект – здатність людини думати, мислити.

Інтерв'ю – 1. вид твору публіцистичного жанру; 2. метафорично форма розмови.

Інтерес – емоційний стан зосередження уваги на певному об'єкті.

Інтенація – 1. звукові особливості мови, мовлення; 2. тон, манера або відтінок вимови, що виражають почуття, емоції мовця, його ставлення до об'єкта мовлення.

Інтроверт – тип особистості, направлений на свій внутрішній світ.

Грод – юдейський цар.

Історія – 1. закономірний, послідовний розвиток дійсності; зміни в дійсності, процесі життя; 2. процес розвитку, зміна чогось; подія в процесі життя народу, особистості; 3. сукупність фактів і подій минулого; 4. наука про загальний розвиток певного народу, країни або всього суспільства; 5. наука, що вивчає хід розвитку, послідовні зміни певної галузі природи, культури, знання; 6. оповідання, розповідь про когось, щось; 7. подія, пригода, випадок.

Ісус – 1. ім'я Сина Божого; 2. ім'я Боголюдини; 3. ім'я сина Марії і Йосипа із дому Давидового; 4. Автор Учення про Царство Боже; 5. Спаситель людства.

Йордан – назва річки в Західній Азії, в якій хрестили вірян та Ісуса.

Кам'янування – побиття камяням: вид смертної кари.

Канон – 1. правило чи догмат із питань віри або виконання релігійних обрядів; 2. офіційно схвалений і узаконений церквою список релігійних книг як Святого Письма; 3. пісня на честь святого або свята.

Категорія – формат структурного знання суб'єкта пізнання.

Каяття – усвідомлення своєї провини й осуд своїх аморальних учинків.

Ключове слово – найбільш важливий у змістовому відношенні елемент тексту, що забезпечують його розуміння.

Книжник – учений, знавець Писань.

Когнітивний – той, що стосується пізнання, функцій головного мозку, що забезпечує формування понять, оперування ними й отримання знань.

Колектив – сукупність людей, зайнятих спільною роботою або мають спільні інтереси.

Колективний – 1. властивий колективу, спільний; 2. призначений для колективу.

Композит – складне слово.

Комфорт – 1. сукупність побутових зручностей; 2. стан задоволення, внутрішнього спокою; 3. параметр оцінки робочого місця.

Контекст – закінчений за змістом уривок тексту, за яким можна визначити значення його окремого слова або фрази.

Конфлікт – зіткнення протилежно спрямованих думок, цілей, інтересів, позицій; гостра суперечка.

Концепт – 1. загальне поняття, його зміст; 2. основна думка твору; 3. мінімальна структурна одиниця людського знання; 4. основна одиниця когнітивної лінгвістики.

Концептуальна схема – 1. різновид моделі; 2. спрощена форма логічного зображення значення слова.

Корінь – головна частина слова без афіксів, що виражає його основне (лексичне) значення і не поділяється на морфеми.

Лазар – 1. ім'я Ісусового друга; 2. ім'я брата Марії і Марфи.

Лан – ділянка землі, на якій ростуть хлібні культури; поле.

Ландшафт – 1. загальний вигляд місцевості; 2. частина земної поверхні з певними типовими ознаками.

Лексема – мінімальна структурна одиниця мови в сукупності всіх своїх граматичних форм і значень.

Лінгвістика – 1. наука про природну людську мову; 2. структурні прояви мовних одиниць.

Лука – 1. ім'я одного з 4-х канонічних євангелістів; 2. ім'я укладача синоптичного Святого Євангелія.

Любов – 1. глибока сердечна прихильність до когось, чогось; 2. інтерес до чогось; 3. джерело емоційної енергії; 4. життєвірна субстанція.

Людина – біологічна та соціальна істота.

Людинолюбство – любов до людини; гуманізм.

Лють – ступінь інтенсивності вияву гніву.

Марія Магдалина – 1. ім'я жінки з Магдалини, яку Ісус зцілив від бісунуватості; 2. учениця, послідовниця Ісуса Христа.

Марк – 1. ім'я одного з 4-х канонічних євангелістів; 2. укладач синоптичного Євангелія.

Матвій – 1. ім'я одного з 4-х канонічних євангелістів; 2. укладач синоптичного Євангелія.

Месія – 1. власна назва Посланця Бога на Землі, на якого чекав Ізраїль; 2. Рятівник грішного земного світу.

Метафора – зворот мови або слово, вжите в переносному значенні за схожістю, порівнянням, аналогією.

Мова – природна або штучна система комунікативних знаків і правил їх функціонування.

Мовлення – 1. форма застосування природної або штучної мови в комунікативному акті; 2. процес спілкування за допомогою природної або штучної мови.

Мовна одиниця – окремий мовний елемент.

Мовчання – 1. відсутність мовлення; 2. німота як фізична вада.

Модель – схематичний зразок для утворення слова.

Моделювання – процес створення моделі.

Молитва – 1. розмова з Богом; 2. установлений текст, що промовляють віряни при зверненні до Бога.

Моносемант – слово з одним значенням.

Морфема – мінімальна значеннева одиниця мови, що не членується на простіші одиниці.

Мотив – рушійна сила, що спонукає людину до дії.

Мудрець – 1. людина, що має великий розум і життєвий досвід та глибокі знання; 2. мислитель, філософ.

Мука – страждання, зумовлені фізичними болями, духовними переживаннями.

Надія – емоційний стан очікування на бажане.

Назарет – 1. назва міста; 2. Батьківщина Ісуса.

Наїн – назва міста.

Натовп – 1. велике неорганізоване скупчення людей; 2. тиснява, штовханина серед великого скупчення людей.

Небеса – 1. фізичне небо, нескінченне продовження всесвіту над ним; 2. прабатьківщина людства; 3. місцеперебування душі після смерті людського тіла; 4. місце (вічного) щастя, блаженства; 5. синонім раю.

Невербальне спілкування – форма діяльності двох і більше людей за допомогою немовних знаків (жести, міміка, модуляція голосу, поза, малюнки тощо).

Ненависть – ступінь інтенсивності вияву ворожості.

Нетиповий – 1. той, що стосується нетиповості; 2. той, що не повторюється або дуже рідко повторюється.

Номен – назва предмета, процесу, явища тощо.

Носій мови – 1. представник лінгвоспільноти; 2. той, хто володіє нормами цієї мови, активно послуговується нею в різних сферах спілкування.

Обжитий простір – освоєний, заселений людьми обшир, пристосований для життя.

Образ – 1. конкретночуттєва форма відображення дійсності; 2. результат мисленнєвих процесів; 3. персонаж у художньому творі; 4. риторична фігура або троп.

Обрізання – релігійний обряд у юдеїв – відрізання крайньої плоти чоловічого статевого органу.

Обурення – ступінь вияву інтенсивності емоційного стану невдоволення.

Озеро – природна або штучна заглибина, заповнена водою.

Особистий простір – частина фізичного простору, в якому перебуває людина та почувається комфортно.

Оцінка – 1. думка, міркування про якість, характер, значення когось, чогось; 2. висновок про якість, характер, значення когось, чогось.

Паніка – ступінь інтенсивності виявлення страху.

Парадокс – 1. своєрідна думка; 2. несподіване явище, що не відповідає звичним уявленням; 3. незвичайна ситуація; 4. різновид афоризму.

Параліч – нервова хвороба.

Паратакис – складносурядне речення.

Паска – 1. велике юдейське свято; 2. Таємна Вечеря в колі однодумців.

Пастор – 1. пастух; 2. духовний учитель.

Патріархат – період розвитку суспільства після матриархату, характеризується панівною роллю чоловіка в господарстві, роді, сім'ї, спільноті.

Перелюб – шлюбна зрада жінки.

Переляк – ступінь вияву емоційного стану страху.

Петро – 1. нове ім'я рибалки Симона; 2. один із перших учнів Ісуса; 3. апостол.

Писання – 1. Священні Книги; 2. рукописні аркуші із Законами пророків.

Питальна ситуація – сукупність умов та обставин, що створюють певне становище для звертання до когось, щоб отримати відповіді, роз'яснення тощо.

Підліток – 12–16-річна особа.

Повтор – 1. процес і результат одного й того ж самого; 2. засіб художньої образності, один із тропів для вираження експресивності.

Подив – емоційний стан непорозуміння, неясності, раптовості.

Подія – 1. те, що відбулося, сталося; 2. те, що порушує усталений, звичний хід життя людини.

Полілог – форма спілкування трьох і більше осіб із приблизно однаковою комунікативною активністю.

Полісемант – слово з двома й більше значеннями.

Полісиндетон – 1. конвергентність сполучників у межах висловлювання (речення); 2. стилістична фігура: повторення сполучників і синсемантичної лексики для логічного та емоційного виділення, підсилення кожного зі складників висловлювання.

Понтій Пилат – 1. ім'я й прізвище римського намісника Юдеї; 2. ім'я й прізвище судді Ісуса.

Порівняння – 1. слово або вислів, у якому називається особа, предмет, явище, з якими хтось або щось порівнюється; 2. засіб художньої образності, один із тропів для зіставлення одного предмета, явища з іншим з метою його глибшого розкриття, змалювання.

Порядок слів – л взаємне розташування елементів у реченні.

Преторій – 1. вища судова й адміністративна влада давніх юдеїв; 2. місце знаходження Понтія Пилата.

Префікс – різновид морфеми, що стоїть перед коренем, і служить для творення нових слів або форм слова.

Притча – 1. авторський засіб тлумачення нових духовних понять; 2. поетична розповідь Ісуса про щось; 3. Ісусова форма навчання народу.

Пророк – 1. людина, що проповідує волю Божу; 2. людина, що передбачає майбутнє.

Пророцтво – 1. твір релігійного змісту з переліком Божих одкровенень; 2. виявлення волі Божої.

Прототип – 1. першообраз; 2. мінімізоване знання (ядро), навколо якого сформовано концепт.

Психолінгвістика – розділ мовознавства, що вивчає закономірності мовленнєвої діяльності.

Психологія – 1. наука про психіку, психічну діяльність людини й тварини; 2. сукупність психічних процесів, що обумовлюють певний вид діяльності; 3. особливості характеру, душевний склад.

Пуризм – 1. прагнення до очищення літературної мови від іншомовних запозичень, неологізмів і ненормативних елементів; 2. прагнення до чистоти і суворості моралі; 3. течія в західноєвропейському живописі, що виникла у Франції у 20-х роках ХХ століття, характеризується абстрактністю, силуетністю, контрастністю.

Пустеля – 1. великий простір з бідною рослинністю; 2. відлюдне місце, ненаселена або малонаселена місцевість; 3. різновид ландшафту.

Радість – емоційний стан задоволення, піднесення.

Реакція – дія, стан, процес, що виникають у відповідь на щось.

Рема – ядро висловлювання.

Речення – граматично та інтонаційно оформлена цілісна мовна одиниця, що є основним засобом формування та вираження думки.

Родовід – ряд поколінь від одного предка.

Розпач – емоційний стан безнадійності.

Садукеї – 1. «еліта» давнього юдейського народу; 2. секта, що дотримувалась грецьких законів і традицій.

Сакральна емоція – емоційний стан, що містить у собі святість.

Сакральний – священний, присвячений Богу; характеристика простору, об'єктів, дій, предметів тощо, що пов'язані з вклонінням надприродному, відносяться до релігійного культу; протилежне профанному.

Самаряни – мешканці міста Самарія (Палестина).

Світло – 1. метафорично а) Ісус, б) земне життя; 2. символ істини, знань, розуму, радості, щастя, любові.

Святий – той, що перебуває поза межами буденного, освячений, недоторканий, наділений Божественною силою.

Святий Дух – 1. одна із іпостасей Бога; 2. Вища субстанція, що наповнює Тіло Ісуса; 3. Ідеальна космічна енергія.

Священний – 1. має Божественну силу; 2. глибоко шанований; 3. на який не можна посягати; 4. високий, благородний.

Священнослужитель – особа, що служить Богові в храмі.

Сема – найменша смислова одиниця.

Символ – 1. умовне позначення предмета, образу, поняття, ідеї, явища; 2. художній образ, що втілює умовно якусь думку, ідею, якість почуття.

Синагога – юдейський храм.

Синівська Любов – 1. глибока сердечна прихильність Ісуса до Свого Небесного Отця; 2. сердечна прихильність особи чоловічої статі стосовно своїх біологічних або названих батьків.

Синод – зібрання духовних осіб для розв'язання певних задач.

Синонім – слово з однаковим або близьким значенням.

Синонімія – тотожність або близькість слів за значенням при відмінності у їх звучанні.

Синоптична Євангелія – різновид Євангелії, зміст якої узгоджений із догматом християнства щодо Ісуса як Сина Божого та Людського, а також Його Вчення.

Синтаксема – мінімальна семантико-синтаксична одиниця мови, що бере участь в організації речення.

Скорбота – ступінь вияву інтенсивності емоційного стану суму.

Слово – 1. одвічна форма існування Бога; 2. засіб творення фізичної матерії; 3. мовна одиниця зі звуковою оболонкою, логіко-предметним наповненням.

Словосполучення – синтаксична одиниця, що складається з двох і більше повнозначних слів, об'єднаних підрядним граматичним зв'язком для вираження єдиного, але розчленованого поняття.

Смуток – ступінь вияву інтенсивності емоційного стану суму або зневіри.

Сором – інтенсивність переживання через свій аморальний вчинок.

Спокій – емоційний та когнітивний стан рівноваги.

Ставлення до навколишнього світу – процес і результат оцінки частини об'єктів Землі в їхньому взаємозв'язку, що оточують людину.

Сталий вираз – фразеологізм.

Стверджувальні емоції – позитивні реакції людини на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа.

Страждання – 1. сильний фізичний або моральний біль; 2. мука.

Страх – емоційний стан небезпеки.

Стрес – емоційний стан напруження під дією екстремальних впливів.

Суїцид – умисне позбавлення себе життя.

Сум – емоційний стан скорботи і духовної гіркоти.

Суфікс – 1. різновид афікса; 2. частина слова між коренем і закінченням.

Табу – щось заборонене, чого варто уникати.

Тасмна Вечеря – 1. приховане від інших споживання їжі Ісусом і Його учнями перед святом Паски в кінці дня до початку ночі; 2. час викриття зрадника Ісуса.

Тема – частина речення, що становить предмет мовлення, вихідний пункт для передачі нового або реми.

Темрява – 1. першосубстанція; 2. загальнокультурний рівень розвитку землян.

Теоцентризм – релігійно-ідеалістичний погляд на Бога як центр Усесвіту та світобудови.

Типова емоція – спільна для трьох і більше людей реакція на історіографічну подію, що розгортається навколо земного життя Ісуса Христа.

Тіло – 1. організм (Бого)людини в цілому з його зовнішніми і внутрішніми проявами; 2. мертва (Бого)людина.

Трикомполит – складне слово з трьома компонентами.

Усамітнення – 1. емоційний стан психічного заспокоєння та емоційної рівноваги; 2. добровільне тимчасове ізолювання людини від лінгвоспільноти через надмірність комунікативних зв'язків.

Учень – послідовник поглядів Ісуса.

Учитель – 1. особа, що навчає; 2. авторитетна людина.

Фарисей – 1. член секти; 2. фанатик юдаїзму; 3. лицемірна людина.

Фонема – мінімальна звукова одиниця мови, що служить для розпізнавання й розрізнення морфем і слів.

Фонові знання – сукупність усіх відомостей людини про навколишній світ загалом та норму соціоетнокультурного середовища зокрема.

Хворий – той, що нездужає, страждає від якоїсь хвороби.

Хліб – 1. харчовий продукт, що випікається з борошна; 2. зерно, з якого виготовляють борошно; 3. символ Тіла Ісуса.

Храм – 1. Дім Бога на Землі; 2. будівля для богослужіння, навчання, релігійних обрядів, дискусій.

Хронологія – 1. перелічення подій у порядку їх послідовності; 2. послідовність появи чогось у часі.

Художня емоція – штучно змодельована реакція на навколишній світ.

Царство Боже – Ідеальний неземний світ.

Частка – службове слово, що надає додаткових відтінків значенню окремих слів, словосполучень чи речень, виражає граматичні відношення різного роду, емоційне ставлення мовця до змісту висловлення.

Щастя – ступінь вияву інтенсивності емоційного стану радості.

Юда – ім'я учня, що зрадив Ісуса.

Юдаїзм – релігія, що виникла в кінці II тисячоліття до н.е., поширена серед юдеїв.

Язичник – 1. людина, що не сповідує іудаїзм або жодну релігію; 2. людина, що поклоняється двом і більше богам; 3. людина, що визнає богом ідола/-ів.

SUMMARY

N.V. Romanova. Emotions in the German texts of the Gospels

Man is the only creature in the universe that is characterized by emotions. Emotions perform various functions: adaptation, assessment, internal and external regulation. The nature of emotions is complex and open. In the proposed study, emotions are people's reactions to the historiographical event unfolding around the earthly life of Jesus Christ. Jesus Christ is the God-man or Ideal Personality who came down from Heaven to Earth in the prenatal period as the Holy Spirit, developed and formed as a biological, social, psychological, cultural individual. At a young age, Jesus (30 years old) knew more than 40 types of emotions, showed more than half of them.

The emotions he showed were aimed at the good of people, their spiritual development. The paradigm of Jesus' emotions is summarized as follows: aggressiveness, desire, gratitude, anger, friendliness, pity, interest, love, love for the Heavenly Father, philanthropy, rage, mercy, silence, indignation, wonder, humility, deadly sadness, sadness, calmness, patience, longing, seclusion.

Then they are classified and systematized according to the quantitative characteristics of the Gospels: typical, atypical, transitional. Typical emotions – desire, anger, interest, love, philanthropy, kindness, mercy, silence, humility, calmness, solitude – are recorded in all three books, atypical ones – gratitude, love for the Heavenly Father, rage, sadness – occur in one of the books, transitory – aggressiveness, friendliness, regret, indignation, surprise, modesty, deadly sadness, patience, longing – in two, respectively. In the German-language Gospels, each author interprets the emotional sphere of Jesus subjectively: Matthew depicts it dually, emphasizing the bio-sacred basis, Mark, Luke and John – ternary, seeing in it the sacred-bio-social, historical-bio-cosmic and linguistic-sacral-energetic background. Frontal analysis according to the synoptic Gospels highlights 8 emotions and their variants: fear, interest, joy (happiness, bliss), anger (rage, hatred), grief, love, surprise, silence, solitude, according to the Holy Gospel of John – 7, respectively: interest, aggressiveness (anger, hatred), surprise, love, joy, fear, sadness. Grace is interpreted as a special sacred energy that descended from the depths of the Universe to the Earth, fills and nourishes the surrounding world. Its bearer is Jesus Christ.

Human emotions are differentiated into collective, individual, figurative. Collective emotions are defined as a manifestation of social adaptation of people to the surrounding world, individual emotions are

defined as a manifestation of social and psychological adaptation of an individual to society, figurative emotions are defined as a manifestation of cultural adaptation of an individual to the cultural conditions of a linguistic community. It was found that collective emotions are characteristic of two or more public persons, individual emotions are characteristic of one public or sacred person, figurative ones occur in the parables of Jesus as a methodological basis for the transfer of new knowledge, concepts, ideas.

The splitting of emotions into two parts by human consciousness led to opposition in language implementations and then to the names of emotions fearlessness, joylessness, silence. The characteristics of the individual and collective object of interest are revealed through the content of the interrogative speech situation. Their essential disagreement was proved, that the cultural level of development of the ancient Jews was very low, the attitude towards women was biased, towards children biased-condescending, towards foreign languages neutral, towards spiritual adultery positive, towards marriage negative.

The collective representation of the dynamics of individual emotions has a radial character (joy – shame, joy – somatics, joy – surprise, joy – disbelief, joy – faith), individual (Judas) – linear, respectively (love → guilt → remorse → [desire to escape from trouble, suffering, helplessness, hopelessness, overestimation of one's personality, etc.] → suicide). The collective manifestation of joy by women is reflected on their faces, by men it is expressed through etiquette formulas, physical or material touch to the object of knowledge, by children – through emotional behavior in a sacred place (temple), by supernatural beings (Angels of the Lord) indirectly through the process of repentance of the sinner/-s.

The individual expression of joy by a woman is expressed in a complex way: by words + internal feelings (the movement of the fetus), by a man – separately: by physical actions (knock on a tree), mental (imagination of a meeting with Jesus, His miracles), spiritual (friendship with an enemy, love of a healed person to God), mental (food), social-psychological (banquet as thanks for a service) processes, God-man – mixed or integrated: physically + mentally + psychologically.

Grounding on L.I. Belexhova method of linguistic-cognitive analysis of the verbal poetic image the content and meaning of fearlessness are revealed via reconstruction of conceptual metaphors underlying linguistic expressions which verbalize the notions of fearlessness: FEARLESSNESS IS DISRESPECT, joy of a) farmer: JOY IS FIELD/MASTER/KNOWLEDGE, b) somatics: SOMATIC JOY IS ENERGY MOVEMENT, c) culture: CULTURAL JOY IS FOOD/CELEBRATION/ INVITATION, happiness a) collective:

COLLECTIVE HAPPINESS IS WORTH, b) individual: INDIVIDUAL HAPPINESS IS WORK, c) future: FUTURE HAPPINESS IS ALTRUISM, d) complete: COMPLETE HAPPINESS IS A FIND, e) simulated: SIMULATED HAPPINESS IS EMPATHY, bliss: BLISS IS HEAVEN, anger a) in general: ANGER IS PUNISHMENT/RETURN/MERCY, b) «brutal»: «BRUTAL» ANGER IS DEATH, c) «intelligent»: «INTELLIGENT» ANGER IS TRUE HELL, silence a) generally: SILENCE IS IGNORANCE, b) wedding: WEDDING SILENCE IS DARKNESS. Linguistic units of the emotion of fear – words, phrases, emotions of interest – words, phrases, real or unreal sentences, emotions of joy, anger, grief, love, surprise, silence, solitude – words, phrases, sentences.

Наукове видання

РОМАНОВА Наталя Василівна
доктор філологічних наук, доцент, професор

**ЕМОЦІЇ
У НІМЕЦЬКОМОВНИХ
ТЕКСТАХ ЄВАНГЕЛІЙ**

Монографія

Керівник видавничого проєкту *В.І. Зарицький*
Комп'ютерний дизайн *О.П. Щербина*
Малюнок для обкладинки взято із відкритих джерел
Авторська редакція

Підписано до друку 11.01.2023. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 17,55. Обл.-вид. аркушів –14,61.
Тираж 300

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net